

ΑΓΓ. Χ. ΠΑΤΣΗ - Κ. ΣΙΒΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΔΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ Χ. ΠΑΤΣΗ - ΑΛΕΞ. ΣΙΒΒΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΤΡΙΕΤΙΑΝ

διὰ τῆς ἐπ' ἀριθ. 49529/1950 Ἀποφάσεως τοῦ
Ἑπιτελείου Παιδείας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 50707

Ἀθήναι τῆ 12 Ἰουνίου 1950

Πρὸς τὰς κ.κ.
Ἄγγ. Πάτην — Ἄλ. Σιββᾶ
Πατησίων 300

Ἐν τ α ὐ θ α

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 49529/50 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπιμελητηρίου μετὰ συμφωνοῦ γνώμοδοτήσιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐνεκρίθη, ὅπως χρησιμοποιηθῆ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ» βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν. Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμόν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις:
Κ. Γ. Δ. Σ. Ε

Ἐντολῇ Ἐπιμελητοῦ
Ὁ Διευθυντὴς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Κάθε γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Πάτην

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ἀγαπητά μας παιδιά!

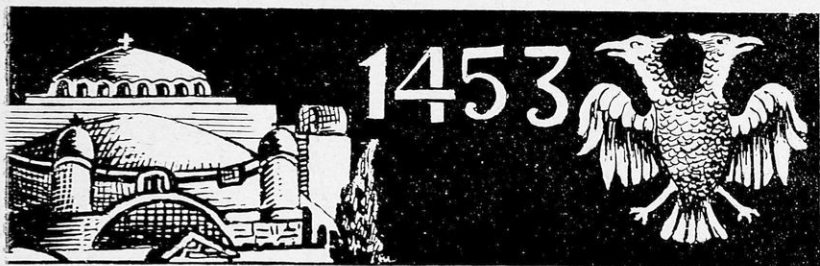
Τὸ πρόγραμμα ὁρίζει νὰ μάθουμε στὴν ΣΤ' τάξη τὴν «**Ἑλληνικὴ Ἱστορία τῶν Νέων Χρόνων**». Νὰ μάθουμε δηλαδὴ τὶς περιπέτειες, τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τῆς πανένδοξης Ἑλληνικῆς Φυλῆς ἀπὸ τὸ 1453, ποὺ ἔπεσε ἡ Κωνσταντινούπολη στὰ χέρια τῶν Τούρκων, μέχρι σήμερα ποὺ ἐλεύθεροι καὶ εὐτυχημένοι ζοῦμε στὴν ἀγκαλιὰ τῆς γλυκειᾶς μας Ἑλληνικῆς πατρίδος καὶ ἀναπνέομε τὴ δροσιὰ καὶ τὸ ζωογόνο ἀρωματὸς τῆς.

Ναί, παιδιά μας!...

Πρέπει νὰ μάθουμε καὶ τὴν **Ἑλληνικὴ Ἱστορία τῶν νέων χρόνων**, ὅπως μάθαμε τὴν **Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος** στὴν Δ' τάξη καὶ τὴν **Ἱστορία τῶν Βυζαντινῶν Χρόνων** στὴν Ε' τάξη. Δὲν εἶναι σωστό, δὲν ἐπιτρέπεται στὰ Ἑλληνόπουλα, ποὺ ἔχουν τὴν ὀραϊότερη πατρίδα τοῦ κόσμου, νὰ μὴν ξέρουν τὴν ἱστορία τῆς: τὴν ἀθάνατη Ἑλληνικὴ Ἱστορία.

Ἐμπρὸς λοιπόν!...

Μὲ ὄρεξη ἄς προσπαθήσουμε νὰ τὴ γνωρίσουμε καλά, νὰ τὴ χωνέψουμε καὶ νὰ τὴν ἀφομοιώσουμε. Ὅσο πιὸ καλά τὴ γνωρίσουμε, τόσο περισσότερο θὰ τὴν ἀγαπήσουμε, πιὸ βαθιά, πιὸ εὐκρινά, πιὸ ἀγνά.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΠΟ ΤΟ 1453 ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΠΡΩΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

1. Βυζαντινή Ίστορία. Άνακεφαλαίωση.

Ο ΠΩΣ μάθαμε στην Ίστορία μας τῆς Ε΄ τάξεως, τὴν ἔνδοξη Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα τὴν διαδέχθηκε ἡ πανίσχυρη Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία. Οἱ Ρωμαῖοι, ἀφοῦ ὑπέταξαν τὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ διέλυσαν τὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ κράτη τῆς Ἀνατολῆς πού ἴδρυσε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος, ἐδημιούργησαν ἓνα ἀπέραντο καὶ πανίσχυρο κράτος πού κυριάρχησε, στὸν τότε γνωστὸ κόσμο, πολλὰ ἑκατοντάδες χρόνια. Τὴν περίοδο αὐτὴ τῆς ἱστορίας, τὴν ὀνομάζουμε **Ρωμαιοκρατία**.

Στὰ χρόνια τῆς Ρωμαϊκῆς κοσμοκρατορίας γεννήθηκε καὶ ἐκήρυξε τὴ νέα του θρησκεία ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, πού ἴδρυσε τὴν πῶ ἀληθινὴ καὶ τὴν πῶ τέλεια θρησκεία τοῦ κόσμου: τὴν Χριστιανικὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία κυριάρχησε 700 περίπου χρόνια στὸν κόσμο (146 π.Χ.—476 μ.Χ.) μὲ δοξασιμένους αὐτοκράτορες, μὲ ἰσχυρὸ κράτος καὶ μὲ πολεμικὰ καὶ εἰρηνικὰ ἔργα πού καὶ σήμερα ἀκόμα προκαλοῦν τὸν θαυμασμό.

Τὸ 330 ὅμως μ.Χ., τὸ Ρωμαϊκὸ κράτος χωρίσθηκε σὲ δύο: στὸ

Δυτικό Ρωμαϊκό κράτος με πρωτεύουσα τὴ Ρώμη καὶ στὸ Ἐνατολικὸ Ρωμαϊκό κράτος με πρωτεύουσα τὴν Κωνσταντινούπολη.

Τὸν χωρισμὸ αὐτὸ τὸν πραγματοποιοῖσε ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ποὺ εἶχε πιστέψει στὸ Χριστιανισμὸ καὶ μετέφερε τὴν ἔδρα τοῦ κράτους του στὴν μικρὴ πόλη τοῦ Βοσπόρου, τὸ Βυζάντιο, ποὺ ἀπὸ τότε πῆρε τὸ ὄνομά του καὶ ὠνομάσθηκε Κωνσταντινούπολη.

Τὸ Δυτικὸ Ρωμαϊκό κράτος, ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια, ἔεπεφετε καὶ τὸ 476 μ.Χ. κατέρρευσε ὀριστικὰ κάτω ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῆς βάρβαρης φυλῆς τῶν Οὐννων. Ἀντίθετα, τὸ Ἐνατολικὸ Ρωμαϊκό κράτος, διατηρήθηκε 1100 χρόνια περίπου, μέχρι τὸ 1453 ποὺ ἔπεσε ἡ Πόλη στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Καὶ ἐπειδὴ πρωτεύουσά του ἦταν τὸ παλαιὸ Βυζάντιο ὠνομάστηκε **Βυζαντινὸ Κράτος** ἢ **Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία**.

Τὸ νέο Βυζαντινὸ κράτος στηρίχθηκε στὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ καὶ στὴν Χριστιανικὴ θρησκεία, γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἱστορία καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ κράτους αὐτοῦ εἶναι Ἑλληνοχριστιανικός. Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα ἐξύψωσε τὸ Ἐνατολικὸ κράτος καὶ συνετέλεσε σὲ μιὰ μοναδικὴ ἀνθήση γιὰ τὴν περίοδο ἐκείνη, ποὺ στὰ ἄλλα κράτη τῆς Δύσεως καὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμον κυριαρχοῦσε ἡ ἀμάθεια καὶ τὸ σκοτάδι. Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα συνετέλεσε νὰ διαδοθῆ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία σὲ πολλὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, ποὺ τοὺς ἔβγαλε ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ τὴν εἰδωλολατρεία καὶ τοὺς ὠδήγησε στὸ δρόμο τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας.

Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἀνέδειξε τοὺς Μεγάλους Πατέρες καὶ Διδασκάλους τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, ποὺ ἐδραίωσαν τὴν Χριστιανικὴ θρησκεία καὶ ἐξημέρωσαν τὴν ἀνθρωπότητα μετὰ τὰ ὑπέροχα διδάγματα τῆς. Ἀνέδειξε μεγάλους καὶ δοξασμένους Αὐτοκράτορες, ὅπως τὸν **Ἰουστινιανό**, τὸν **Ἡράκλειο**, τὸν **Βασίλειο** τὸν **Βουλγαροκτόνο**, τὸν **Κωνσταντῖνο Παλαιολόγο**, ποὺ συνέτριψαν ἀμέτρητες φορὲς τὶς ἐπιδρομὲς τῶν βαρβάρων καὶ ἐδημιούργησαν ἀξιοθαύμαστα ἔργα εἰρήνης. Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ἀκμῆς τῆς, καὶ μετὰ τὴν κατάρρευσή τῆς ἀκόμα, ἀκτινοβόλησε τὴν λάμψη τοῦ πολιτισμοῦ τῆς στὰ κράτη τῆς Δύσεως καὶ συνετέλεσε στὴν ἀνάπτυξη τῶν κρατῶν αὐτῶν, στὶς ἐφευρέσεις καὶ στὶς ἀνακαλύψεις καὶ γενικὰ σ' αὐτὸ ποὺ λέμε **Ἀναγέννηση** τοῦ 15οῦ αἰῶνα μετὰ Χριστόν.

2. "Αλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως. ᾽Οθωμανικό κράτος.

Καμιὰ ἄλλη πόλη στὸν κόσμον δὲν ὑμνήθηκε καὶ δὲν δοξάσθηκε ὅσο ἡ Κωνσταντινούπολη. Γιατὶ καμιὰ ἄλλη πόλη δὲν ἦταν, τόσα πολλὰ χρόνια, πρωτεύουσα μᾶς τόσο μεγάλης καὶ τόσο δοξασμένης Αυτοκρατορίας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀξιοθαύμαστα μνημεῖα καὶ ἔργα ποῦ εἶχε, ὑδραγωγεῖα, ναοὺς, λουτρά, ἵπποδρόμια καὶ τὸ ἀθάνατο ἔργο τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὴν Ἁγιά-Σοφιά, ἦταν κτισμένη στὸ ὠραιότερο μέρος τοῦ κόσμου καὶ γι' αὐτὸ δίκαια ὠνομάσθηκε Βασίλισσα τῶν Πόλεων.

Τὴν Βασίλισσα αὐτὴ τῶν πόλεων, πολλοὶ βάρβαροὶ λαοὶ ὄνειρεύθηκαν νὰ τὴν κατακτήσουν. Τόσο γιὰ τὴν δημοφιλῆ καὶ τὴ δόξα της, ὅσο καὶ γιὰ τὰ ἀμύθητα πλούτη καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ εἰρηνικὰ ἔργα της. Ἄδικα ὅμως προσπάθησαν, αἰῶνες ὀλόκληρους, νὰ κάνουν τὸ ὄνειρό τους πραγματικότητα. Ἡ δοξασμένη πόλη, ἔστεκε ἀνίκητη καὶ ἀσάλευτη στὰ κύματα τῶν βαρβάρων καὶ οἱ γενναῖοι της Αυτοκράτορες συνέτριψαν ἀμέτρητες φορὲς τὶς βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς καὶ κατεδίωξαν τοὺς βαρβάρους στὶς ἀπολίτιστες γῶρες τους. Βάνδαλοι, Πέρσες, Ἄραβοι, Ἀραβες, Σλαῦοι, Σταυροφόροι καὶ Τοῦρκοι πολλὲς φορὲς νικήθηκαν καὶ αἰχμαλωτίσθηκαν ἀπὸ τὰ γενναῖα Ἑλληνικὰ καὶ Χριστιανικὰ στρατεύματα τῶν Βυζαντινῶν Αυτοκρατόρων. Καὶ ἡ χιλιοτραγουδισμένη Πόλη βασίλευε, βασίλευε, αἰῶνες πολλοὺς, γιὰ νὰ φωτίζη τὴν ἀνθρωπότητα, μὲ τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸ τῆς πολιτισμὸ καὶ νὰ ἐξημερώνη καὶ αὐτοὺς τοὺς βαρβάρους ἀκόμη, ποῦ πήγαιναν νὰ τὴν καταστρέψουν καὶ νὰ τὴν ὑποδουλώσουν.

Μὰ ἦρθαν χρόνια δισεκτα καὶ κακά. Ὁ λαὸς τῆς Αυτοκρατορίας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς πολέμους κουράσθηκε. Καὶ τὸ κράτος ἀπὸ τὴν κακὴ διοίκηση μερικῶν Αυτοκρατόρων ἀδυνατίσει. Τότε βρῆκε εὐκαιρία ἓνας βάρβαρος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς, οἱ Τοῦρκοι ἢ Ὀθωμανοί, καὶ ἔπειτα ἀπὸ σκληροὺς πολέμους καὶ πολλὰς ἐπιθέσεις ἐπέτυχαν νὰ κυριεύσουν τὴν Βασιλεύουσα στὶς 29 Μαΐου τοῦ 1453. Ὁ Σουλτάνος τῶν Τοῦρκων, Μωάμεθ ὁ Β', ἔμπαινε νικητὴς στὴν ἀθάνατη πόλη καὶ τὸ ὄνειρο τῶν βαρβάρων Τοῦρκων γινόταν πραγματικότης. Ἡ Βασίλισσα τῶν πόλεων κατέρρευσε.

Δὲν σκλαβώθηκαν ὅμως μονομιᾶς ὅλα τὰ μέρη τῆς Πατρίδος μας. Ἄλλα σκλαβώθηκαν πρὸ μπροστὰ ἀπὸ τὸ 1453 καὶ ἄλλα πρὸ ὕστερα. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ 1453 ἔπεσε ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ

τὴν χρονολογία αὐτὴ μετράμε τὴν ὑποδούλωση τῆς πατρίδος μας.

Μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Τούρκοι ἔκαμαν τὸ πῶς δυνατό κράτος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Σὰν ἔπεσε ἡ Πόλη, ὁ δρόμος τους ἦταν εὐκόλος καὶ ἀνοιχτός. Δὲν ἀρκέσθησαν στὴν Ἑλλάδα. Προχώρησαν καὶ ἀπλώσαν τὸ κράτος τους καὶ σὲ ἄλλες χῶρες. Ὑποδούλωσαν διάφορα κράτη τῆς Ἀσίας καὶ τὶς γειτονικὲς χῶρες τῆς Βαλκανικῆς: τὴ Σερβία, τὴ Βουλγαρία, τὴν Ἀλβανία, τὴ Ρουμανία. Ἐφθασαν ὡς τὰ σύνορα τῆς Ἰταλίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Ρωσίας. Εἶχαν ἓνα ἀπέραντο καὶ πανίσχυρο κράτος. Ἐκατομμύρια χριστιανικοὶ λαοὶ υπέφεραν αἰῶνες δόλοκληρους, κάτω ἀπὸ τὴν τυραννία τους.

Γλῶσσα δὲν εἶχαν. Θρησκεία δὲν τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ ἔχουν καὶ οὔτε δικό τους κράτος νὰ κυβερνηθοῦν. Τὸν τόπο τους δὲν τὸν ὠρίζαν. Δούλευαν γιὰ τοὺς Τούρκους Μπέδες καὶ τὸ Σουλτάνο τους.

Μὰ καὶ τὰ ἄλλα κράτη, πὺς ἦταν κοντὰ στοὺς Τούρκους, υπέφεραν ἀπὸ τὸ βάρβαρο αὐτὸ λαό. Πολλὲς φορὲς πολέμησαν ἐναντίον τους καὶ ἔχυσαν ἀφθονο αἷμα γιὰ νὰ σώσουν τὴν πατρίδα τους ἀπὸ τὴν Τουρκικὴ τυραννία. Πῶς πολὺ πολέμησε καὶ νίκησε τὴν Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία τὸ μεγάλο χριστιανικὸ κράτος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ Ρωσία. Ἔτσι σώθηκε ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴ βαρβαρότητα καὶ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία στοὺς ραγιαδες Ἕλληνες νὰ ἀποτιναξοῦν τὸν Τουρκικὸ ζυγό.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ — ΑΠΟΡΙΕΣ

1. Τί ξέρετε γιὰ τὸ Ρωμαϊκὸ κράτος; 2) Τί ξέρετε γιὰ τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία; 3) Πόσα χρόνια διήρκεσε ἡ ζωὴ της; 4) Ποιοὶ ἦταν οἱ πῶς ὀνομαστοὶ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου; 5) Τί ξέρετε γιὰ τὴν Ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Τί κράτος εἶχαν οἱ Τούρκοι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ πῶς διοικοῦσαν; 6) Γιατὶ χρονολογοῦμε τὴν ὑποδούλωση τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τὸ 1453; 7) Ποιὸ κράτος πολέμησε πῶς πολὺ καὶ κατέστρεψε τὴν Ὄθωμανικὴ αὐτοκρατορία;

Διάφορες ἐργασίες. 1) Νὰ διαβάσετε ἓνα-δύο βράδρια στὸ σπίτι σας ὀλόκληρη τὴ Βυζαντινὴ ἱστορία τῆς Ε' τάξεως. 2) Νὰ συζητήσετε στὴν τάξη γι' αὐτὴ καὶ νὰ φέρετε στὴ μνήμη σας τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς περιόδου αὐτῆς. 3) Νὰ ἀπαντήσετε στὶς παραπάνω ἀνακεφαλαιωτικὲς ἐρωτήσεις. 4) Νὰ σημειώσετε στὸ χρονολογικὸ πῖνακα τὴν ἡμερομηνία 29 Μαΐου 1453 — Ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. 5) Νὰ διαβάσετε στὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς Ε' τάξης τὸ κεφάλαιο «Μεγάλῃ Κληρονομιά» σελ. 69-76 καὶ νὰ ἀπαγγείλετε τὸ ποίημα «Τῆς Ἁγίας-Σοφίας» σελ. 77. 6) Νὰ βάλετε στὸ ἱστορικὸ λεύκωμα τῆς τάξεώς σας φωτογραφίες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἁγίας-Σοφίας καὶ δικὰ σας ἰχνο-

γραφήματα. 7) Νά γράψετε τή βιογραφία τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου στό τετράδιο τῶν βιογραφιῶν τῆς τάξεως. 8) Ἀπό τὰ λεξικά: πληροφορίες γιά τόν Μωάμεθ Β' κλπ. καί 9) Νά μάθετε τή Γεωγραφία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας μέ τήν Κωνσταντινούπολη - Βόσπορο - Κεράτιο κόλπο κλπ.

3. Πολιτική κατάσταση τῆς Εὐρώπης κατά τὸ 1500 μ.Χ.

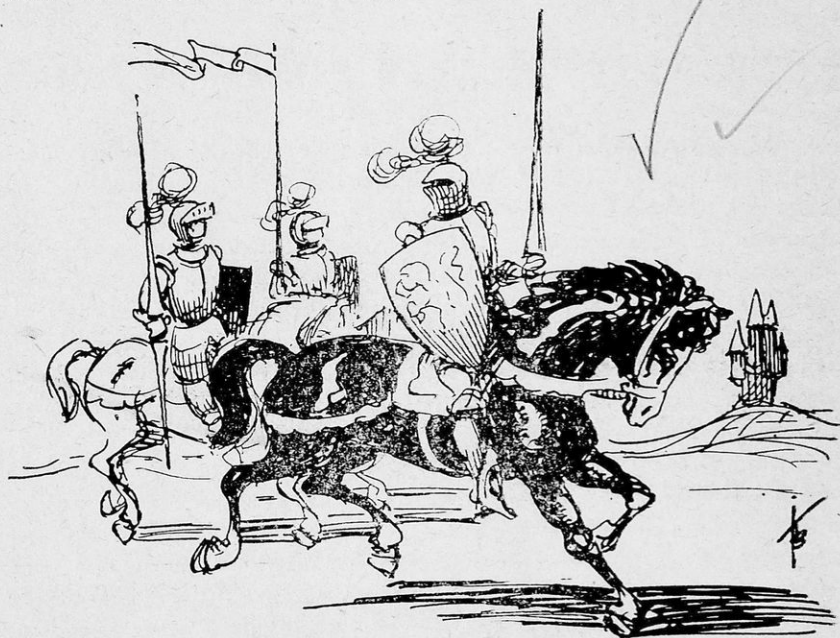
α) ΦΕΟΥΔΑΡΧΙΑ

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα πού ὁ Ἑλληνισμός βυθιζόταν σέ ἕνα ἀτέλειωτο σκοτάδι σκλαβιάς, στήν Εὐρώπη γινόταν ἕνας ξαναγεννημός. Ἡ πῶ μεγάλη μάλιστα σημασία τῶν ἀγῶνων τοῦ ἔθνους μας ἐναντίον τῆς Ἀσιατικῆς βαρβαρότητος βρίσκεται στό ὅτι, πολεμώντας αἰῶνες δόκιμους τοὺς βαρβάρους, δὲν τοὺς ἄφησε νά ξεχυθοῦν καί νά σκλαβώσουν τὴν Εὐρώπη. Ὅταν πιά τὸ ἔθνος μας κουρασμένο ὑποδουλωνόταν στοὺς Τούρκους, ἡ Εὐρώπη ξαναγεννιόταν ἀπὸ τὸ σκοτάδι καί τὸ μαρασμὸ τοῦ Μεσαίωνα. Ἔτσι, ὁ κίνδυνος δὲν ἦταν μεγάλος καί, χάρι στίς θυσίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σώθηκε αὐτὸ πού λέμε σήμερα «**Εὐρωπαϊκὸ Πολιτισμὸ**».

Ἔως τὸ 1400 πάνω-κάτω μ.Χ. ἡ Εὐρώπη ἦταν χωρισμένη σέ πολλὰ μικρὰ κρατίδια. Τὰ κρατίδια αὐτὰ βρίσκονταν στήν ἐξουσία πολλῶν τοπικῶν βασιλιάδων καί ἀρχόντων. Αὐτοὶ ἔκαναν ὅ,τι ἤθελαν στό κράτος τους. Οἱ ἄνθρωποι ἐνὸς ἔθνους, δὲν ἦταν σέ ἕνα κράτος, ἀλλὰ ἦταν μοιρασμένοι σέ πολλὰ, ἀνάλογα μέ τὴ δύναμη καί τὴ διάθεση τῶν τοπικῶν αὐτῶν ἀρχόντων. Οἱ Ἀρχοντες εἶχαν ὅλη τὴν περιφέρεια τοῦ Κράτους κτῆμα τους, γι' αὐτὸ λέγονταν καί Φεουδάρχες, δηλαδὴτσιφλικάδες. Μέσα στό κράτος τους εἶχαν δικούς των νόμους καί δικές τους ὑπηρεσίες. Εἶχαν ἀκόμη δικὸ τους στρατὸ καί ἀστυνομία, πού δὲν ἔκαναν τίποτε ἄλλο παρὰ νά προστατεύουν τὸν Ἀρχοντα καί τὰ συμφέροντά του. Πολλὲς φορὲς ὁ στρατὸς ἔκαμε πόλεμο γιὰ νά πάρῃ ἐδάφη ἄλλων Ἀρχόντων ἢ γιὰ νά προστατεύσῃ τὰ ἐδάφη τοῦ Ἀρχοντά του ὅταν ἔρχονταν ἄλλοι νά τὰ πάρουν.

Οἱ ἄνθρωποι ἦταν γεωργοὶ καί δούλευαν τὰ χωράφια, παίρνοντας λίγο μόνον εἰσόδημα. Νόμοι τοῦ Κράτους ἦταν ἡ θέληση τῶν Ἀρχόντων, πού δὲν ἦταν ὑποχρεωμένοι νά δίνουν λόγο πούθενά. Γράμματα δὲν μάθαιναν οἱ ἄνθρωποι τότε, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς, οὔτε διορίζονταν σέ δημόσιες θέσεις καί ἂν ἀκόμη ἦταν ἔξυπνοι καί ἱκανοί. Οἱ Ἀρχοντες ζοῦσαν μέ μεγάλη πολυτέλεια καί γλιδί. Ἡ ζωὴ τους

Ήταν όλο διασκεδάσεις, περίπατοι, τραγούδια, θεατρικές παραστάσεις, κολύμβι, ξιφομαχία κτλ. Ήπικοινωνία τó ένα κράτος με τó άλλο δέν είχε. Οί άνθρωποι ήταν σαν τά ζώα που τά ώριζαν οί αφέντες τους. Δούλευαν σκληρά τή γή, αλλά χαρά και προκοπή δέν είχαν.

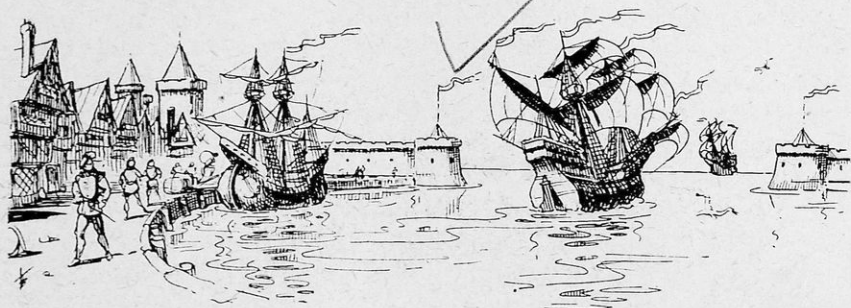
Ή περίοδος αυτή τής Ίστορίας λέγεται **Φεουδαρχία** ή **Μεσαιώνας**. Στην περίοδο αυτή δέν υπήρχαν γραμμάτια, επιστήμες, έλευθερία, έμπόριο και ναυτιλία.

Ή γή άντι νά αποδίδη, φτώχαινε. Ή ζωή τών ανθρώπων άντι νά καλύτερευή, χειροτέρευε. Γι' αυτό και σήμερα όταν θέλωμε νά κατηγορήσωμε ένα νόμο τόν λέμε φεουδαρχικό ή μεσαιωνικό. Όταν ακόμη θέλωμε νά κατηγορήσωμε ένα κράτος σαν καθυστερημένο, λέμε ότι βρίσκεται σέ φεουδαρχική ή μεσαιωνική κατάσταση.

β) ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Ή κατάληψη τής Κωνσταντινουπόλεως από τούς Τούρκους ανάγκασε τούς μορφωμένους Έλληνες νά φύγουν από τήν Ελλάδα και νά

πάνε σὲ ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης, ὅπως στὴν Ἰταλία, Γαλλία, Αὐστρία κτλ. Αὐτὸ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ διαδοθοῦν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς σὲ ὅλες τὶς χώρες τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἐφευρέθηκε ὁ ἀτμὸς ἀπὸ τὸν **Ἰάκωβο Βὰτ** καὶ ἡ **ναυτικὴ πυξίδα** ἀπὸ τὸν **Φλάβιο Τζόγια**. Κατασκευάσθηκαν χιλιάδες πλοῖα ποὺ ἔσχιζαν τὶς θάλασσες γιὰ μακρινὰ ταξίδια. Ἐφευρέθηκε ὁ τύπος ἀπὸ τὸν **Ἰωάννη Γουτεμβέργιο** καὶ τυπώνονταν ἐφημερίδες καὶ ἀμέτρητα βιβλία. Ἐφευρέθηκαν διάφορες μηχανές, ποὺ ἔκαναν τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων πιὸ εὐκολὴ καὶ πιὸ εὐχάριστη. Ἀνακα-

λύφθηκε ἡ νέα ἡπειρος, ἡ **Ἀμερική**, ἀπὸ τὸν **Χριστόφορο Κολόμβο**, καὶ χιλιάδες ἀνθρώποι πήγαιναν ἐμπορεύματα καὶ ἔπαιρναν τὰ δικά της. Ἀνακαλύφθηκε ἓνας νέος θαλασσινὸς δρόμος γιὰ τὶς Ἰνδίες ἀπὸ τὸν **Βάσκο ντὲ Γάμα** ποὺ ἀνοίξε τὴν ὁρξὴ τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ναυτικῶν γιὰ συχνὰ καὶ μεγάλα ταξίδια.

Ἔτσι, ἀρχίζει νὰ ἀναπτύσσεται τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ ναυτιλία. Οἱ μηχανές ποὺ ἐφευρέθηκαν ἀρχισαν νὰ κατασκευάζουν ἐμπορεύματα καὶ νὰ ἰδρύνονται ὀλόκληρες βιομηχανίες. Οἱ ἀνθρώποι πιά δὲν εἶχαν γιὰ μοναδική τους ἀσχολία τὴ γεωργία, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμπόριο, τὴ ναυτιλία καὶ τὴν βιομηχανία. Ἡ τυπογραφία καὶ τὰ βιβλία ἀρχισαν νὰ διαδίδονται, νὰ ξυπνοῦν καὶ νὰ μορφώνουν τοὺς λαοὺς. Πολλοὶ μορφωμένοι καὶ σοφοὶ ἀνθρώποι φάνηκαν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ. Οἱ πιὸ ξακουσμένοι ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους αὐτοὺς σοφοὺς καὶ καλλιτέχνες εἶναι ὁ **Δάντης**, ὁ **Λεονάρδος ντὰ Βίντσι**, ὁ **Μιχαὴλ Ἀγγελος**, ὁ **Θεοβάντες**, ὁ **Σαίξπηρ** κλπ. Ἀπὸ τὴν Ἰταλία, τὴν Ἀγγλία, τὴ Γαλλία καὶ

τις άλλες χώρες τῆς Εὐρώπης ἓνα νέο πνεῦμα ξεπήδησε, καὶ μιὰ νέα ζωὴ ἄρχισε νὰ δημιουργεῖται.

Οἱ λαοὶ ἄρχισαν τότε νὰ ζητοῦν καλύτερους νόμους καὶ καλύτερη διοίκηση ἀπὸ τοὺς Ἄρχοντες. Ἄλλοῦ γρήγορα καὶ ἄλλοῦ ἀργότερα. Ἄλλοῦ μὲ τὸ καλὸ καὶ ἄλλοῦ μὲ ἐπαναστάσεις, χάλασαν τὰ παλιὰ κράτη τῶν Φεουδαρχῶν κι ἔκαμαν ἄλλα πρὸ πολιτισμένα καὶ φιλελεύθερα. Γκρέμισαν τὰ τείχη τῶν στενῶν κρατῶν καὶ ζήτησαν νὰ ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους. Ὅσα κράτη ἀποτελοῦσαν ἓνα ἔθνος, ζήτησαν νὰ ἐνωθοῦν σὲ ἓνα κράτος καὶ νὰ ἔχουν ἓνα Βασιλιὰ ἢ ἓναν Ἄρχηγό. Νὰ ἔχουν τοὺς ἴδιους νόμους καὶ τὴν ἴδια διοίκηση.

Ἔτσι, σιγά-σιγά, ἄλλαξε ἡ παλαιὰ κατάσταση. Τώρα ἔχομε γράμματα, τέχνες, ἐπιστῆμες, ἐμπόριο, ναυτιλία, βιομηχανία καὶ ἔθνικα κράτη. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ δὲν ἔγινε σὲ λίγα χρόνια. Χρειάστηκαν 100—200—300 χρόνια καὶ τὴν ὀνομάζομε **Ἀναγέννηση**. Ἄρχισε τὸ 1500 πάνω-κάτω, γι' αὐτὸ ὅταν λέμε Ἀναγέννηση ἔννοοῦμε τὸν 15ον αἰῶνα.

Ὅταν στὰ χρόνια ἐκεῖνα, μιὰ νέα ζωὴ ἄρχισε νὰ δημιουργεῖται στὴν Εὐρώπη, ἡ πατρίδα μας, ὅπως εἶδαμε, ἔπεφτε στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Κοντὰ σὲ μᾶς ἦταν τὰ κράτη τῆς Βενετίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ρωσίας. Ἦταν ἰσχυρὰ κράτη καὶ εἶχαν δυνατοὺς βασιλιάδες, ἀλλὰ οὔτε μποροῦσαν οὔτε σκέφθηκαν νὰ κάνουν τίποτε γιὰ μᾶς. Ὅταν λοιπὸν τὰ ἄλλα κράτη ἄρχισαν νὰ προσδεύουν καὶ νὰ εὐτυχοῦν, ἡ πατρίδα μας ἔπεφτε στὴ σκλαβιά καὶ στὴν δυστυχία. Νὰ γιατί ἔμεινε ἡ χώρα μας φτωχὴ καὶ ἀπολίτιστη. Γιατί, ὅταν πολεμοῦσε νὰ σώση τὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ὀθωμανικὴ βαρβαρότητα, ἐκεῖνη ἔμεινε ἀδιάφορη. Καὶ ὅταν ἀργότερα ἡ Ἑλλάδα μας σκλαβώθηκε, δὲν τὴν βοήθησε κανεὶς καὶ χρειάστηκαν 400 χρόνια σκλαβιά, γιὰ ν' ἀρπάξη μόνη τῆς τὰ ὅπλα καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ — Α Π Ο Ρ Ι Ε Σ

1) Ἄν τὸ Ἑλληνικὸ Βυζαντινὸ κράτος σκλαβωνόταν πρὸ γρήγορα στοὺς Τούρκους, θὰ ἦταν τὸ ἴδιο γιὰ τὴν Εὐρώπη; 2) Τί ἦταν οἱ φεουδάρχες; 3) Πῶς περνοῦσαν οἱ λαοὶ κατὰ τὴν Φεουδαρχικὴν περίοδο; 4) Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ἦταν περίοδος προόδου ἢ καθυστερήσεως; 5) Ποιὰ ἐποχὴ ὀνομάζομε Ἀ ν α γ έ ν ν η σ η καὶ πότε ἀρχίζει; 6) Ποῦ ὀφείλεται ἡ Ἀναγέννηση καὶ ποιὲς ἦταν οἱ μεγαλύτερες ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις; 7) Σὲ ποιά κατάσταση βρισκόταν τότε ἡ πατρίδα μας;

Διάφορες ἐργασίες. 1) Νὰ ἀπαντήσετε στὶς παραπάνω ἀνακεφαλαιωτικὲς ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίες. 2) Νὰ διαβάσετε καὶ σὲ ἄλλες ἱστορίες τὸ μᾶ-

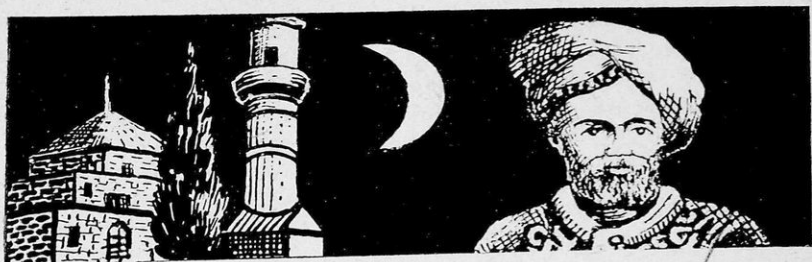
θημα αυτό. 3) Νά πάρετε πληροφορίες από τὰ λεξικά γιὰ τὶς λέξεις : Φεουδαρχία, Μεσαίων, Ἀναγέννηση, Ἰάκωβος Βάτ, Φλάβιος Τζόγιας, Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, Χριστ. Κολόμβος, Βάσκο ντὲ Γάμα, Δάντης κλπ. 4) Νά ἰχνογραφήσετε σκηνὲς ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν Φεουδαρχῶν, τὶς περιπέτειες τῶν θαλασσοπόρων κλπ. 5) Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς μαζί μὲ ἄλλες εἰκόνες νά τὶς βάλετε στὸ λεύκωμα. 6) Νά παρακολουθήσετε στὸν κινηματογράφο διάφορα ἔργα μὲ θέμα τὴ Φεουδαρχικὴ ἐποχὴ καὶ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως. 7) Στὸ χρονολογικὸ πῖνακα νά γράψετε τὶς χρονολογίες α) 1492 : Ἀνακάλυψη τῆς Ἀμερικῆς. β) 1498 : Ἀνακάλυψη Ἰνδιῶν.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Ἀπὸ τὴν ἔβλη τῆς πρώτης ἱστορικῆς ἐνότητος)

1. Νά γράψετε στὸ ἀτομικὸ σας ἱστορικὸ τετράδιο μιὰ ἱστορικὴ ἔκθεση μέχρι 4 σελίδες μὲ τίτλο : «**Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὸ 1500 μ.Χ. Φεουδαρχία - Ἀναγέννηση**». Τὴν καλύτερη νά τὴν ἀντιγράψετε στὸ ἱστορικὸ τετράδιο τῆς τάξεώς σας.

2. Νά διαθέσετε ἓνα ἐλεύθερο ἀπόγευμα καὶ νά ἀνακοινώσετε στὴν τάξη τὶς πληροφορίες ποὺ συγκεντρώσατε γιὰ τὶς ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις. Μπορεῖτε νά εἰσιμάσετε καὶ μιὰ μελέτη μὲ θέμα «**Τὰ μέσα συγκοινωνίας ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα**».

ΔΕΥΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

1. Τά δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ τῆς ἱστορίας πού οἱ Τοῦρκοι κυριαρχοῦσαν στήν Ἑλλάδα καί τὰ Βαλκάνια λέγεται **Τουρκοκρατία**. Γιά τοὺς λαοὺς πού κατοικοῦσαν στίς χῶρες αὐτὲς ἡ περίοδος αὐτὴ ἦταν μαύρη καί πικρὴ. Πολλὰ βάσανα καί πολλὰ φαρμάκια πέρασαν οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν. Πιο πολλὰ ὅμως ἀπ' ὅλους, πέρασαν οἱ Ἕλληνες. Γιατί αὐτοὶ ζοῦσαν πιο κοντὰ στήν πρωτεύουσα τοῦ Τουρκικοῦ κράτους καί γιατί αὐτοὶ εἶχαν πολεμῆσει καί ἀντισταθῆ στους βαρβάρους, ὅταν ξεχύθηκαν νὰ καταλάβουν τὰ Βαλκάνια καί τὴν Εὐρώπη.

Οἱ Τοῦρκοι πῆραν τὰ καλύτερα ἑλληνικὰ χωράφια πού ἦταν στους κάμπους καί σὲ ἄλλα εὐφορα μέρη. Τοὺς ἄφησαν τὰ ὄρεινὰ καί τὰ ἄγρονα χωράφια. Τὰ πιο πολλὰ τὰ πῆραν οἱ Τοῦρκοι ἀξιωματικοί, οἱ Μπέηδες καί οἱ Ἀγάδες. Πολλὰ ἀκόμη ἔδωσαν καί στίς ἐκκλησίες τους, στὰ τζαμιά, καί τὰ ἔλεγαν **Βακούφια**, ὅπως λέμε ἐμεῖς τὰ Μοναστηριακά. Καί ἀπὸ ἐκεῖνα ὅμως, πού εἶχαν ἀφήσει στους Ἕλληνες ἐπαιρναν βαρεῖς φόρους. Ἐπαιρναν τὸ ἓνα δέκατο ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα καί γι' αὐτὸ ἔλεγαν τὴν φορολογία αὐτὴ **Δεκάτη**.

Μὲ τέτοια κατάσταση, βέβαια, οἱ Ἕλληνες δὲν μποροῦσαν νὰ περνοῦν καλά. Μεγάλη φτώχεια καί δυστυχία εἶχε πλακώσει τὴν Ἑλ-

λάδα. Καὶ δὲν ἦταν ἓνας χρόνος καὶ δυὸ αὐτὴ ἡ δυστυχία. Ἦταν χρόνια πολλὰ καὶ ἀτέλειωτα. Καὶ δὲ φαινόταν τίποτε ποὺ νὰ δείχνῃ ὅτι θάρθουν χρόνια καλὰ καὶ εὐτυχημένα.

Μὰ μήπως ἦταν μόνο αὐτά; Τὶς καλύτερες χριστιανικὲς ἐκκλησίες τὶς πῆραν καὶ τὶς ἔκαμαν τζαμιά. Ἐφσαν μόνο τὶς μικρὲς καὶ δὲν ἐπέτρεπαν νὰ ἔχουν ἀπ' ἔξω σταυρό, οὔτε νὰ σημαίνουν οἱ καμπάνες τους. Δὲν εἶχαν δικαίωμα οἱ Ἕλληνες νὰ φορᾶν καλὰ ρούχα, οὔτε νὰ καθαλικεύουν σὲ ἄλογα, ἀλλὰ σὲ γαῖδουράκια. Κι ἂν τύχαινε στὸ δρόμο ποὺ πῆγαιναν, νὰ ἀνταμώσουν κανέναν Τοῦρκο, ἔπρεπε νὰ κατέβουν ἀπὸ τὸ γαῖδουράκι τους, νὰ τὸν προσκυνήσουν καὶ νὰ σταθοῦν ὡς ποὺ νὰ περάσῃ. Πικρὴ σκλαβιά.

Ἄλλὰ καὶ πάλι τὸ κεφάλι τῶν Ἑλλήνων κινδύνευε ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή. Γιὰ νὰ ἔχουν δικαίωμα νὰ ζοῦν, δηλαδὴ γιὰ νὰ ἔχουν τὸ κεφάλι τους, πλήρωναν ἄλλο φόρο. Αὐτὸς ὁ φόρος λεγόταν **κεφαλικὸς** ἢ **χαράτσι** καὶ πληρωνόταν κάθε χρόνο.

Δὲν ἔφταναν ὅμως ὅλα αὐτὰ τὰ βάσανα καὶ οἱ ταπεινώσεις. Ἡ Τουρκικὴ ἀγριότητα ἔφτανε νὰ τοὺς ματώνῃ τὴν καρδιά μὲ τὸν πῶ σκληρὸ πόνο. Τοὺς ἔπαιρναν τὰ παιδιά. Αὐτὸ λεγόταν **παιδομάζωμα**.

Ὅταν ἀκόμη ἦταν μικρὰ, μάζευαν τὰ γερὰ ἑλληνόπουλα καὶ τὰ πῆγαιναν στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἐκεῖ τὰ ἔκλειναν σὲ στρατῶνες, τοὺς ἄλλαζαν τὴ γλῶσσα καὶ τὴ θρησκεία τους καὶ τὰ ἐδίδασκαν νὰ μισοῦν πολὺ τοὺς Ἕλληνες. Κι ἀλήθεια, ἐκεῖνα τὰ παιδιά γίνονταν οἱ πῶ φανατικοὶ ἐχθροὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ πῶ σκληροὶ Τοῦρκοι στρατιῶτες. Αὐτοὶ λέγονταν **Γενίτσαροι**.

Ἀπὸ τὰ βάσανα αὐτά, πολλοὶ Ἕλληνες ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Πῆγαν σὲ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ πρὸ παντὸς στὴν Ἰταλία, ὅπου μποροῦσαν νὰ μιλοῦν ἐλεύθερα τὴ γλῶσσα τους καὶ νὰ πιστεύουν τὴ θρησκεία τους. Αὐτὸ τὸ κακὸ ἔφερε καὶ ἓνα καλὸ, γιατί, ἐκεῖ ποὺ πῆγαν, διέδωσαν καὶ δίδαξαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Ἔτσι οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ ἀγάπησαν τοὺς Ἕλληνες καὶ τὴν Ἑλλάδα μας καὶ ἀργότερα μᾶς βοήθησαν πάρα πολὺ, ὅταν κάναμε τὴν ἐπανάσταση γιὰ τὴν ἐλευθερία μας.

Μὰ ὅλα ὅσα εἶπαμε πῶ πάνω δὲν ἔφταναν στοὺς Τοῦρκους. Σκοπὸς τους ἦταν νὰ καταστρέψουν τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ μὴν ἀκούγεται πᾶ ἡ Ἑλλάδα. Ἀνάγκαζαν μὲ τὴ βία καὶ τὸ ἔγκλημα τοὺς Ἕλληνες νὰ ἀλλάξουν τὴν πίστη τους, νὰ γίνουν Τοῦρκοι. Δυστυχῶς μερικοὶ γιὰ

νά γλιτώσουν τὰ βάσανα ἄλλαξαν τὴν πίστη τους καὶ ἔγιναν Τούρκοι. Τὸ φοβερὸ αὐτὸ μέτρο λεγόταν **Ἐξισλαμισμὸς τῶν Ἑλλήνων.**

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ — ΑΠΟΡΙΕΣ

1. Τί βασανιστήρια ἔκαναν οἱ Τούρκοι στοὺς Ἕλληνες καὶ ποῖο ἦταν τὸ πῶς σκληρό; 2) Γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὰ βασανιστήρια αὐτὰ τί ἔκαναν οἱ Ἕλληνες;

Διάφορες ἐργασίες. 1) Μελέτη τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ καὶ σὲ ἄλλες ἱστορίες. 2) Λεξικά — πληροφορίες: Τουρκοκρατία, βακούφια, χαράτσι, Γενίταροι, Παιδομάζωμα, 3) Λεύκωμα: σκηνές ἀπὸ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλήνων.

2. Θρησκευτικὰ καὶ πολιτικὰ προνόμια τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων.

Ὅπως μάθαμε στὴν Ἱστορία τῆς Ε' τάξεως, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία χωρίσθηκε τὸ 867 μ.Χ. σὲ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ. Ἀρχηγὸς τῆς Δυτικῆς ἦταν ὁ Πάπας τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἀνατολικῆς ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ὅταν ὁ Σουλτᾶνος Μωάμεθ ὁ Β' κυριεύσει τὴν Κωνσταντινούπολη, ὁ Πατριάρχης εἶχε πεθάνει καὶ ἔπρεπε κάποιος ἄλλος νὰ μῆ στῆ θέση του. Συμφέρον τῶν Τούρκων ἦταν νὰ διατηρηθῇ ὁ χωρισμὸς τῶν ἐκκλησιῶν. Καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχαν Χριστιανοὶ ποὺ ἤθελαν τὸν χωρισμὸ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ποὺ ἤθελαν τὴν Ἐνωσὴ τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ Σουλτᾶνος μὲ χαρὰ του δέχθηκε νὰ ἐκλεγῇ ὡς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ σοφώτατος θεολόγος **Γεώργιος Σχολάριος** ποὺ ἦταν ἀρχηγὸς τῶν Χριστιανῶν ποὺ ἤθελαν τὸν χωρισμὸ. Οἱ Ἕλληνες Ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς μαζεύθηκαν στὴν ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἔβγαλαν Πατριάρχη τὸν Σχολάριο ποὺ ἀπὸ τότε πῆρε τὸ ὄνομα **Γεννάδιος** δηλαδὴ ἀρχηγὸς τοῦ Γένους. Ὁ Γεννάδιος προσέφερε μεγάλες ὑπηρεσίες στὸ ἔθνος. Καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτᾶνος ἀναγκάσθηκε νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴ μεγάλη προσωπικότητα τοῦ Πατριάρχου μας καὶ ἔβγαλε διαταγὴ ποὺ τοῦ ἀναγνώριζε τὰ παρακάτω δικαιώματα.

1) Ὁ Πατριάρχης θὰ ἦταν ὁ θρησκευτικὸς καὶ ὁ Ἐθνικὸς Ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων, δηλαδὴ Ἐθναρχης.

2) Θὰ διηύθυνε καὶ θὰ διοικοῦσε ὅλες τὶς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις: τὶς ἐκκλησίες, τὰ μοναστήρια καὶ τὶς Μητροπόλεις, χωρὶς νὰ πληρώνῃ φόρους στὸ Τουρκικὸ κράτος.

3) Θὰ διώριζε Μητροπολίτες καὶ Ἐπισκόπους καὶ θὰ φρόντιζε γιὰ τὴ μόρφωση τῶν ἱερέων καὶ ὄλων τῶν κληρικῶν.

4) Οἱ Ἕλληνες, γιὰ διαφορὰς ποὺ θὰ εἶχαν μεταξύ τους, δὲν θὰ πῆγαιναν πὰ στὰ Τουρκικὰ δικαστήρια. Τὶς ὑποθέσεις τους θὰ τὶς δικάζε ὁ Πατριάρχης.

5) Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐκτελοῦσαν ἐλεύθερα καὶ χωρὶς περιορισμοὺς τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα.

Ἔτσι αὐτὰ τὰ προνόμια ἔδωσαν μεγάλη ἀνακούφιση στοὺς Ἕλληνες καὶ οἱ ἐλπίδες τους τώρα συγκεντρώνονταν στὸ πρόσωπο τοῦ Πατριάρχου, ποὺ ἔγινε ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους. Τὰ προνόμια βέβαια αὐτά, οἱ Τούρκοι δὲν τὰ σέβονταν πάντα, τὰ καταπατοῦσαν καί, ὅπως εἶδαμε, τὰ βάσανα τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶχαν τελειωμό. Ὡστόσο, τὰ προνόμια αὐτὰ ἔνωσαν τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς ζέσταναν τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ ἔθνος γρήγορα θ' ἀναστηθῆ καὶ θὰ ζήσῃ ἐλεύθερο.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ ὁ Σουλτάνος ἔδωσε καὶ πολιτικὰ προνόμια στοὺς Ἕλληνες. Ἀπὸ τὰ παλαιότερα χρόνια οἱ Ἕλληνες εἶχαν ὀργανωθῆ σὲ Κοινότητες. Κάθε χωριὸ ἢ πολλὰ μικρὰ μαζί, εἶχε δική του Κοινότητα, δηλαδὴ δική του διοίκηση. Ἀρχηγοὶ τῆς κοινότητος ἦταν οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου, ποὺ λέγονταν **Δημογέροντες** ἢ **Προεστοί**. Ἐπέτρεπαν, λοιπόν, οἱ Τούρκοι νὰ διοικῶνται αὐτὲς οἱ Κοινότητες ἀπὸ τοὺς προεστούς, ποὺ τοὺς ἔλεγαν **Κοτζαμπάσηδες**. Αὐτοὶ φρόντιζαν γιὰ τὰ σχολεῖα, γιὰ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ ἄλλα κοινοτικὰ ἔργα.

Οἱ Κοτζαμπάσηδες αὐτοὶ ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ συγκεντρώνουν τοὺς φόρους καὶ νὰ τοὺς παραδίδουν στοὺς Τούρκους εἰσπράκτορες. Ἐπρεπε νὰ συμβουλευοῦν τοὺς Ἕλληνες νὰ κάθωνται φρόνιμα καὶ νὰ σέβωνται τοὺς Τουρκικοὺς νόμους. Ἔτσι οἱ Τούρκοι δὲν πλήρωναν πολλοὺς ὑπαλλήλους, ἀστυνομία καὶ ἀγροφύλακες. Διοικοῦσαν τὴν πατρίδα μας χωρὶς ἔξοδα. Μόνο ἔπαιρναν.

Αὐτὰ ὅμως τὰ προνόμια ποὺ οἱ Τούρκοι τὰ ἐπέτρεπαν γιὰ τὸ συμφέρον τους, ὠφέλησαν πάρα πολὺ τοὺς Ἕλληνες. Κάθε κοινότητα ἦταν σὰν ἓνα μικρὸ Ἑλληνικὸ κράτος. Στὶς ὑποθέσεις τὶς ἑλληνικὲς δὲν ἀνακατεύονταν οἱ Τούρκοι. Οἱ Ἕλληνες ἀγαποῦσαν καὶ ὑποστήριζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Διετήρησαν τὴ γλῶσσα τους καὶ τὴ θρησκεία τους. Δυνάμωσαν τὴν Ἐθνικὴ τους συνείδηση καὶ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐλευθερωθοῦν. Ἀργότερα ἐτοίμασαν τὴν ἐπανάσταση ἀγοράζοντας ὅπλα καὶ ἄλλα ἐφόδια.

Οἱ Τούρκοι, ὅπως καταπατοῦσαν τὰ θρησκευτικὰ, ἔτσι καταπατοῦ-

σαν καὶ τὰ πολιτικά προνόμια τῶν Ἑλλήνων. Γι' αὐτὸ προώδεψαν πρὸς πολὺ οἱ Κοινότητες ἐκεῖνες ὅπου ἔμεναν λίγοι Τούρκοι ἢ οἱ Κοινότητες ἐκεῖνες ποὺ ἦταν μακριὰ ἐπάνω σὲ βουνά. Τέτοιες Κοινότητες ἦταν ἡ Ὑδρα, οἱ Σπέτσες, τὰ Ψαρά, τὰ 24 χωριὰ τοῦ Πηλίου, τὰ Ἀμπελάκια τῆς Θεσσαλίας, τὰ Μαδεμοχώρια τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὰ Γιάννενα.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ — ΑΠΟΡΙΕΣ

1) Γιατί καὶ πῶς ἐγίνε Πατριάρχης ὁ Γεννάδιος; 2) Ὁφέλησαν τοὺς Χριστιανοὺς τὰ θρησκευτικά προνόμια; 3) Ποιὰ πολιτικά προνόμια ἔδωσαν οἱ Τούρκοι στοὺς Ἕλληνες καὶ γιατί; 4) Ὁφέλησαν τὰ πολιτικά προνόμια τοὺς Ἕλληνες;

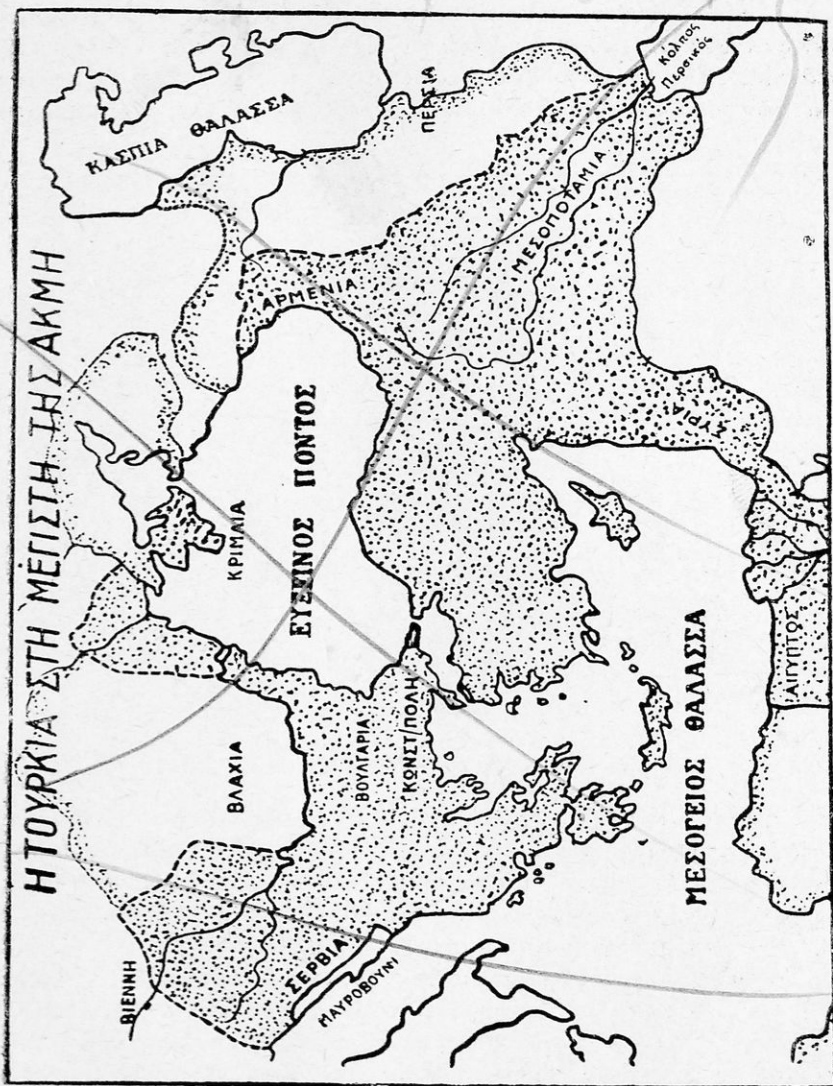
Ἔργασίες. 1) Μελέτη τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ καὶ σὲ ἄλλες ἱστορίες. 2) Νὰ μελετήσετε τὸ κεφάλαιο «Ὁ Γεννάδιος» στὸ Ἄναγν. ΣΤ' σελ. 212-215. 3) Λεξικὰ - πληροφορίες: Γεννάδιος, προεστός, κοτσάμπασης. 5) Ἱστορική βιογραφία: ὁ Γεννάδιος.

3. Ἄρματωλοι καὶ Κλέφτες.

Γιὰ νὰ καταλάβωμε, παιδιά, πῶς ἦταν ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἢ Ἑλλάδα μας, δὲν ἔχομε παρὰ νὰ τὴν φανταστοῦμε σκεπασμένη μὲ ἓνα μεγάλο σάβανο, τὸ σάβανο τῆς σκλαβιάς. Κράτος δικό μας δὲν εἴχαμε καὶ οἱ Ἕλληνες δὲ γελοῦσαν καὶ δὲν χαίρονταν. Δούλευαν σκληρὰ τὴ γῆ, μὰ τὸ ψομὶ δὲν τὸ χόρταιναν. Σχολεῖα, γιὰ τὰ Ἑλληνόπουλα, δὲν ἐπέτρεπαν οἱ Τούρκοι καὶ διοικοῦσαν τὸν τόπο μας ὅπως ἤθελαν αὐτοί. Ἦταν, βέβαια, ὁ Πατριάρχης μὲ τοὺς δεσποτάδες καὶ οἱ Προεστοὶ στὰ χωριά, μὰ τί νὰ κάνουν; Οἱ Τούρκοι κυβερνοῦσαν καὶ ἔπαιρναν τοὺς βαρεῖς φόρους. Καὶ τὰ βάσανα τῶν Ἑλλήνων συνεχίζονταν μὲ πάθος καὶ ἀγριότητα.

Τρεῖς μόνο Κοινότητες ἦταν κάπως καλύτερα μέσα σ' ἐκείνη τὴ μαύρη σκλαβιά. Ἡ Μάνη, τὸ Σούλι τῆς Ἠπείρου καὶ τὰ Σφακιά τῆς Κρήτης. Τὰ ψηλὰ καὶ ἀπόκρημνα βουνὰ στὶς Κοινότητες αὐτὲς καὶ οἱ γεναῖοι τοὺς κάτοικοι δὲν ἄφησαν νὰ τὶς πατήσῃ Τούρκικο ποδάρι. Ἐκαμαν πολλοὺς πολέμους μὲ τὸν Σουλτάνο, ὅσπου στὸ τέλος δέχθηκε νὰ τοῦ πληρῶνουν ἓνα μικρὸ φόρο καὶ νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι.

Ἔτσι περνοῦσαν τὰ χρόνια τῆς μαύρης σκλαβιάς ὡς τὸ 1600 πάνω-κάτω. Οἱ Ἕλληνες γεννιόντουσαν, δούλευαν καὶ βασανίζονταν, ὅσπου

στό τέλος πέθαιναν με τὸ πικρὸ παράπονο τῆς δουλείας. Γενιὲς καὶ γενιὲς ἤρθαν κι ἔφυγαν, χωρὶς νὰ προφθάσουν νὰ δοῦν τὴ λευθεριά. Μὰ δὲν ἄντεχαν πιά. Πολλοὶ Ἕλληνες, ποὺ δὲν ὑπέφεραν τῶν Τούρκων τὴ σκλαβιά, ἔπαιρναν τὰ τουφέκια κι ἔβγαιναν στὰ βουνά. Στὶς κορφὲς ἐκεῖ τῶν βουνῶν ἔστηναν τὰ στρατόπεδά τους, καὶ τὰ ἔλεγαν **λημέρια**.

Ἄρματωλοὶ καὶ Κλέφτες.

Ἐκεῖ γυμνάζονταν καί, κατεβαίνοντας στὶς πόλεις καὶ στοὺς κάμπους, χτυποῦσαν τοὺς τυράννους. Δὲν ἔμεναν στὸ ἴδιο μέρος, ἀλλὰ πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ χτυποῦσαν ξαφνικὰ τὸν ἐχθρό, ποὺ βασάνιζε καὶ ἔξευτέλιζε τοὺς Ἕλληνες. Πολλὲς φορὲς ἔπαιρναν πλούτη καὶ Τούρκικους θησαυροὺς καὶ τοὺς μοίραζαν στοὺς φτωχοὺς πατριῶτες.

Τὰ παλληκάρια αὐτὰ τῶν βουνῶν λέγονταν **κλέφτες**. Τὸ ὄνομα αὐτὸ τοὺς τὸ ἔδωσαν οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ τοὺς συκοφαντήσουν καὶ νὰ δείξουν ὅτι δὲν εἶναι καλοὶ ἄνθρωποι. Ὁ λαὸς ὅμως, ἀγαποῦσε τοὺς κλέφτες, τοὺς θαύμαζε γιὰ τὴν παλληκαριά καὶ τὴν τόλμη τους καὶ τοὺς θεωροῦσε Ἐθνικοὺς ἥρωες.

Οἱ Τούρκοι τοὺς κατεδίωκαν μὲ πολὺ μῖσος, μὰ ἄδικα χάνονταν.

Γι' αὐτὸ πολλές φορές ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνηση τοὺς ἔδινε χάρις καὶ τοὺς καλοῦσε νὰ κατεβοῦν ἀπὸ τὰ βουνὰ νὰ διοικοῦν ἐκεῖνοι τὰ χωριά. Καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶχαν, μὲ τὴν ἄδεια τῶν Τούρκων, ἄρματα, λέγονταν **Ἄρματολοι** καὶ ὁ τόπος πού φύλαγαν **Ἄρματολίκι**. Οἱ Ἄρματολοι ἦταν γιὰ λίγον καιρὸ συμφιλιωμένοι μὲ τὴν Τουρκικὴ Κυβέρνηση. Αὐτὸ ὅμως γιὰ πολὺ λίγο, γιατί δὲν μποροῦσαν νὰ βλέπουν τὴ σκλαβιά καὶ δὲν ξεχνοῦσαν ὅτι ἦταν Ἕλληνες. Ἄν ἔβλεπαν κανέναν Τούρκο νὰ βασανίζει Ἕλληνα, τὸν σκότωναν καὶ ἔβγαιναν πάλι στὰ βουνά.

Αὐτὸ ἔγινε πάρα - πολλές φορές. Γι' αὐτὸ στὸ τέλος τὸ ὄνομα κλέφτης καὶ ἄρματολὸς εἶχε τὴν ἴδια σημασία. Ἔδειχνε τὸν ἀδάμαστο Ἕλληνα, πού πολεμοῦσε στὰ βουνὰ γιὰ τὴν ἐλευθεριά.

Ἐρωτήσεις. Τί ἦταν οἱ Κλέφτες καὶ τί οἱ Ἄρματολοι ; 2) Πῶς πῆραν αὐτὸ τὸ ὄνομα ; 3) Ἀπὸ πότε ἄρχισαν νὰ βγαίνουν Κλέφτες στὰ βουνά ; 4) Ποιὲς Κοινότητες ἔμειναν ἀπάτητες ἀπὸ τοὺς Τούρκους ;

4. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ κατορθώματα τῶν Κλεφτῶν.

Κλέφτες ὑπῆρχαν σὲ ὅλα τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλοῦ λίγοι καὶ ἄλλοῦ πρὸ πολλοί. Ἀπὸ τὸ 1600 ἀνω-κάτω, ὅσοι δὲν μποροῦσαν ν' ἀντέξουν στὴ σκλαβιά ἄρχισαν νὰ βγαίνουν στὰ βουνά. Τέτοιοι Κλέφτες, πού βγῆκαν ἀπὸ τοὺς πρώτους, ἦταν : ὁ Νικοτσάρας, ὁ Βλαχάβας, ὁ Κατσαντώνης, ὁ Ζήδρος, ὁ Ζαχαριάς, οἱ Κολοκοτρωναῖοι καὶ ἄλλοι.

Οἱ Κλέφτες μιᾶς περιφέρειας ζοῦσαν ὅλοι μαζί, γιὰ νὰ χτυποῦν πρὸ σκληρὰ τοὺς Τούρκους καὶ γιὰ νὰ φυλάγονται ἀπὸ τὶς καταδιώξεις τους. Ἦταν ἀγαπημένοι μεταξὺ τους καὶ σέβονταν τὸν ἀρχηγό τους πού τὸν ἔλεγαν **Καπετάνιο**. Ζοῦσαν στὰ λημέρια τους, ὅπου γυμνάζονταν, μιλοῦσαν, τραγουδοῦσαν καὶ σκέπτονταν σὰν ἐλεύθεροι Ἕλληνες. Δὲν εἶχαν κανένα φόβο, γι' αὐτὸ βγῆκαν ἄλλωστε καὶ στὰ βουνά, γιὰ νὰ ζοῦν ἐλεύθερα καὶ ἀφόβιστα.

Ἡ ζωὴ τους ὅμως, ἦταν δύσκολη καὶ σκληρὴ. Ὑπέφεραν ἀπὸ πείνα, ἀπὸ δίψα, ἀπὸ ἀγρύπνιες καὶ κούραση. Συνέχεια πολεμοῦσαν καὶ οἱ κίνδυνοι ἦταν ἀμέτρητοι. Κανεὶς δὲν ἦταν σίγουρος γιὰ τὴ ζωὴ του, μὰ δὲν τὸ σκεπτόταν. Τόσο πολὺ ἦταν ἀποφασισμένοι στὸ θάνατο, πού γιὰ χαιρετισμό τους εἶχαν τὴν εὐχὴ « **Καλὸ βόλι** ».

Ἐπειδὴ ζοῦσαν στὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ γυμνάζονταν ὀλοένα, εἶχαν γερὰ κορμιά καὶ ἀτσάλνια μπράτσα. Ἦταν γεροσώματοι, ψηλοὶ καὶ

ώραῖοι. Οἱ κλέφτες, παιδιά, εἶχαν ἀδείλιαστη καρδιά, γιατί πίστευαν στὸν δίκαιο καὶ ἱερὸ ἀγῶνα ποὺ ἔκαναν. Γι' αὐτὸ εἶχαν γίνει ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν Τούρκων.

Οἱ Ἕλληνες τοὺς θαύμαζαν καὶ τοὺς λάτρευαν. Μὲ τὴν παλληκαριὰ καὶ τὰ κατορθώματα τῶν κλεφτῶν ζέσταιναν τὴν ἐλπίδα τοὺς γιὰ τὴν λευθεριά. Ἦταν ὑπερήφανοι ποὺ εἶχαν τέτοια ἀτρόμητα παιδιά. Γι' αὐτὸ στὰ σπίτια καὶ στὰ χωριά, μυστικά, πάντα ἱστοροῦσαν μὲ καμάρι τὰ κατορθώματα τῶν Κλεφτῶν. Ἦταν τόση ἡ λατρεία καὶ ἡ ἀγάπη τοὺς σ' αὐτούς, ποὺ εἶχαν κάμει πολλὰ τραγούδια καὶ τοὺς τραγουδοῦσαν τὴν λεβεντιὰ καὶ τὴν τόλμη τοὺς. Πόσο βαθιὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας εἶχαν βγῆ αὐτὰ τὰ τραγούδια!... Τὰ ἔλεγαν καὶ γλύκαιναν τὸν πόνο τοὺς καὶ τὴν πίκρα τῆς σκλαβιάς. Τέτοια τραγούδια ἦταν τῶν Κατσαντωναίων, τῶν Κολοκοτρωναίων, τοῦ Γέρο-Δήμου, τοῦ Ζήδρου κλπ. Τὰ μικρὰ παιδιά σκέπτονταν πότε νὰ μεγαλώσουν γιὰ νὰ βγοῦν κι αὐτὰ στὰ βουνά, νὰ γίνουν σὰν τοὺς θρυλικοὺς καπετάνιους, ποὺ ἄκουγαν.

Μὰ δὲν ἦταν μόνο τὰ τραγούδια καὶ οἱ ἐλπίδες. Οἱ Τούρκοι δὲν μποροῦσαν νὰ περπατοῦν μονάχοι τοὺς, περήφανοι καβαλλάρηδες, οὔτε νὰ ἀτιμᾶζου τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ ἀρπάζου τὸ βίος τοὺς. Γιατὶ ἤξεραν πὼς κάποια νύχτα οἱ ἀετοὶ τῶν βουνῶν θὰ κατέβαιναν νὰ τοὺς ἐκδικηθοῦν σκληρά. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ Ἕλληνες πῆραν θάρρος. Δὲν ἔσκυφταν πιά τὸ κεφάλι στοὺς Μπέηδες. Τοὺς χτυποῦσαν κι ἔβγαιναν στὰ βουνά, γιατί ἤξεραν ὅτι θὰ εὔρουν ἐκεῖ καὶ ἄλλα παλληκάρια καὶ ἄλλα ἀδείλιαστα Ἑλληνόπουλα. Σιγὰ-σιγὰ, μὲ τὰ χρόνια, πλήθυσαν, ἔγιναν πάρα-πολλοί, ὀλόκληρος στρατός.

Ἔτσι κυλοῦσαν κατὰ τὸ 1600—1700—1750 τὰ μαῦρα καὶ πικρὰ ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλαβιάς. Ἔτσι ζεσταινόταν ἡ καρδιὰ τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων. Μὲ τὰ κατορθώματα τῶν Κλεφτῶν, μὲ τὰ τραγούδια καὶ τὶς ἱστορίες ποὺ ἔλεγαν οἱ ἄλλοι γιὰ τὴν παλληκαριὰ τοὺς.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ — Α Π Ο Ρ Ι Ε Σ

1) Ποιοὺς Κλέφτες ξέρετε ποὺ πολέμησαν τότε τὴν Τουρκιά; 2) Πὼς ἔλεγαν τὸν Ἀρχηγό τοὺς; 3) Τί ὠφέλησαν οἱ Κλέφτες τοὺς σκλαβωμένους Ἕλληνες; 4) Τί σκέπτονταν τὰ Ἑλληνόπουλα ὅταν ἄκουγαν τὰ κατορθώματα τῶν Κλεφτῶν; 5) Ξέρετε κανένα τραγούδι ποὺ νὰ λή γιὰ τὴ ζωὴ τῶν Κλεφτῶν;

Διάφορες ἐργασίες. 1) Μελέτη τῶν κεφαλαίων αὐτῶν καὶ σὲ ἄλλες

ιστορίες. 2) Ἀπαγγελία δημοτικῶν τραγουδιῶν γιὰ τοὺς Ἀρματολούς καὶ Κλέφτες. 3) Λεξικά - πληροφορίες: Νικοτσάρας, Βλαχάβας, Κατσαντώνης, Ζήδρος, Ζαχαριάς, Κολοκοτρωναῖοι κλπ. 4) Ἀναγνώσματα γιὰ ὄλους αὐτοὺς σὲ παλαιὰ ἀναγνωστικά βιβλία καὶ σὲ συλλογές. 5) Στὸ λεύκωμα: εἰκόνες, φωτογραφίες. 6) Βιογραφία: Κατσαντώνης.

5. Ναυτική Ἑλλάδα.

Τὰ πρῶτα χρόνια τῆς σκλαβιάς τῆς ἡ Ἑλλάδα ἦταν σὺν πεθαμένη. Πτωχή, δυστυχημένη καὶ χωρὶς ἐλπίδα γιὰ τὴν λευθεριά. Κατὰ τὸ 1700 - 1750 πάνω-κάτω, ἄρχισαν τὰ πράγματα ν' ἀλλάζουν. Σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη ἕνας καινούριος ἀέρας φύσηξε. Πολλές ἐφευρέσεις πὺ ἐγίναν ἐκεῖνα τὰ χρόνια, ἄρχισαν νὰ δίνουν μιὰ καινούρια μορφή στὶς κοινωνίες τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐθνῶν. Παλαιότερα τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἦταν γεωργικὰ κράτη κι αὐτά, χωρὶς ἀνεπτυγμένη συγκοινωνία, χωρὶς ἐμπόριο καὶ χωρὶς ναυτιλία. Καί, ὅπως ξέρομε, τὰ νέα μέσα κάνουν τοὺς ἀνθρώπους πὺ πολιτισμένους καὶ τοὺς δίνουν πὺ πολλὰ ἀνέσεις γιὰ τὴ ζωὴ τους. Συντελοῦν στὴν καλύτερη πνευματικὴ τους καλλιέργεια.

Ἡ Ἑλλάδα, βέβαια, ἦταν σκλαβωμένη καὶ δὲν μπορούσε νὰ γίνῃ πολιτισμένη καὶ νὰ ἔχῃ τὶς νέες ἐφευρέσεις πὺ εἶχαν τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως οἱ Ἕλληνες, σὺν ἔξυπνοι καὶ δραστήριοι πὺ ἦταν, ἔμαθαν καὶ πῆραν αὐτὲς τὶς ἐφευρέσεις. Ἐτσι, βλέπομε σιγὰ-σιγὰ τοὺς νησιῶτες Ἕλληνες νὰ κατασκευάζουν μεγάλα καὶ γερὰ καράβια καὶ νὰ ἔχουν, σὲ λίγα χρόνια, μιὰ πρώτης τάξεως ναυτιλία καὶ ἕνα πρώτης τάξεως ἐμπόριο.

Ἀπ' ὅλα τὰ νησιά μας πὺ πολὺ ἐπρόκοψαν ἡ Ὑδρα, οἱ Σπέτσες καὶ τὰ Ψαρά. Μὲ τὰ καράβια τους ταξίδευαν σὲ ὅλη τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ τὴν Ἀφρική. Ὅταν μάλιστα τὸ 1774 οἱ Ρῶσοι νίκησαν τοὺς Τούρκους σὲ ἕναν πόλεμο πὺ ἔκαναν μὲ αὐτούς, τοὺς ὑποχρέωσαν ν' ἀφήνουν ἐλεύθερα ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ καράβια πὺ θὰ εἶχαν Ρωσικὴ σημαία. Μὲ τὴν πρόφαση αὐτὴ οἱ Ἕλληνες, ἐλεύθερα τώρα, ἄρχισαν νὰ μεταφέρουν σιτάρια, ἀπὸ τὰ Ρωσικὰ λιμάνια στὰ κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἄλλα ἐμπορεύματα, σὲ ἄλλα λιμάνια.

Ἀργότερα, ὅταν ἡ Ἀγγλία πολέμησε μὲ τὴ Γαλλία καὶ ἀπέκλεισε τὰ παράλια τῆς Εὐρώπης, οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, χωρὶς φόβο, τρύπωναν μὲ τὰ καράβια τους στὰ Εὐρωπαϊκὰ λιμάνια καὶ πούλουσαν πανάκριβα τὰ ἐμπορεύματά τους.

Μὲ ὅλα ὅσα εἶπαμε πάρα-πάνω, καταλαβαίνομε ὅτι πολὺ πλούτισαν οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ ἐκεῖνα τὰ χρόνια καὶ ὅλο πῶς πολλὰ καὶ πῶς μεγάλα καράβια ἀρμάτωναν.

Μὰ δὲν ἦταν μόνο αὐτό. Στὴ θάλασσα ἦταν ὑποχρεωμένοι νὰ πολεμοῦν μὲ τοὺς Ἀφρικανοὺς ληστὲς τῆς θάλασσης, τοὺς **Κουρσάρους**. Γι' αὐτὸ ἀναγκάστηκαν νὰ βάλουν ὅπλα καὶ κανόνια ἐπάνω στὰ καράβια τους. Χρειάστηκε νὰ γυμνάζωνται στὸν πόλεμο καὶ νὰ πολεμοῦν μὲ τέχνη.

Ἔτσι, σιγά-σιγά, οἱ Ἕλληνες εἶχαν στόλο πολεμικό, πὺς μποροῦσε νὰ κἀνη σωστὸ πόλεμο στὴ θάλασσα, ὅπως οἱ Κλέφτες μποροῦσαν νὰ κάνουν σωστὸ πόλεμο στὴν ξηρά.

Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν οἱ Τοῦρκοι, ἄρχισε μέσα στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, νὰ δημιουργεῖται ὁ πρῶτος μας στρατὸς καὶ ὁ πρῶτος μας στόλος. Ἄρχισαν, ἀκόμη, νὰ μαζεύωνται τὰ πρῶτα χρήματα, πὺς τόσο πολὺ χρειάστηκαν, ἀργότερα, γιὰ τὴν ἐπανάσταση.

Ἐρωτήσεις. 1) Σὲ τί ὀφείλονταν ἡ ἀνάπτυξη τῆς Ἑλληνικῆς Ναυτιλίας; 2) Τί ὀφέλεια ἔφερε στὴν Ἑλλάδα ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῶν νησιῶν; 3) Σὲ τί ὀφείλονταν ἡ μετατροπὴ τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου σὲ πολεμικὸ καὶ τί ὀφέλεια ἔφερε στὴν πατρίδα μας;

Ἔργασίς. 1) Λεξικά - πληροφορίες: Ὑδρα, Σπέτσαι, Ψαρά, κουρσάροι. 2) Ἀναγνώσματα σχετικὰ καὶ ὕλικὸ γιὰ τὸ λεύκωμα.

6. Φαναριῶτες.

Ὅπως κάθε κράτος, ἔτσι καὶ ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία εἶχε τοὺς ἀξιωματοῦχους της. Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, οἱ μορφωμένοι καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι τῆς Αὐτοκρατορίας, ἔφυγαν γιὰ τίς διάφορες χῶρες τῆς Εὐρώπης. Μερικοὶ ὅμως ἔμειναν στὴν Κωνσταντινούπολη.

Ὅταν ὁ Μωάμεθ κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ πῆρε τὴν Ἁγία Σοφία, τὸ Πατριαρχεῖο μεταφέρθηκε στὴ συνοικία τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φανάρι. Ἐκεῖ λοιπόν, σ' αὐτὴ τὴ συνοικία, μαζεύθηκαν ὅλοι οἱ μορφωμένοι κληρικοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματοῦχοι Ἕλληνες.

Ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς συνοικίας πὺς ἔμειναν, πῆραν τὸ ὄνομα **Φαναριῶτες**. Ἐπειδὴ ἦταν πολὺ μορφωμένοι, μετέδωσαν τὴ μόρφωσή τους

αὐτὴ καὶ στὰ παιδιὰ τους. Ἐπειδὴ εἶχαν καὶ πολλὰ πλούτη παλαιότερα, κατάφεραν καὶ ἔσωσαν μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὶς περιουσίες τους. Γι' αὐτὸ οἱ Φαναριῶτες καὶ μέσα στὴν Τούρκικη σκλαβιά, διέφεραν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες. Ἦταν μορφωμένοι καὶ πλούσιοι. Τέτοιες οἰκογένειες Φαναριωτῶν ἦταν οἱ Ὑψηλάντηδες, οἱ Μουρούζηδες, οἱ Σούτσηδες, οἱ Μαυρογένηδες καὶ ἄλλοι.

Στὴν Ἱστορία μας τὸ ὄνομα Φαναριώτης δείχνει τὸν μορφωμένο καὶ πλούσιο Ἕλληνα, ποὺ ἔμενε κοντὰ στὰ Πατριαρχεῖα, στὸ Φανάρι.

Οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ἔπαιξαν πολὺ σπουδαῖο ρόλο στὰ Ἐθνικὰ μας ζητήματα. Στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, δὲν ἄφησαν τοὺς ἄλλους Ἕλληνες νὰ ξεχάσουν τὸ Ἔθνος τους. Κρυφὰ καὶ ἀπόκρυφα τοὺς θύμιζαν ὅτι εἶναι Ἕλληνες καὶ ἔγραφαν πάρα-πολλὰ βιβλία γιὰ νὰ μορφώνονται καὶ νὰ μὴν ξεγνοῦν τὴ γλῶσσα τους. Πιὸ μεγάλες ὑπηρεσίες προσέφεραν στὸ Ἔθνος τὰ τελευταῖα χρόνια, τὰ χρόνια ποὺ ἐτοιμαζόταν ἡ Ἐπανάσταση.

Οἱ Φαναριῶτες αὐτοὶ εἶχαν καταλάβει μεγάλες θέσεις στὸ Τουρκικὸ κράτος. Οἱ Τούρκοι, σὰν ἀμόρφωτοι ποὺ ἦταν, εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ μορφωμένους ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ τοὺς ἔδωσαν ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ τοὺς διώρισαν **Ἡγεμόνες** σὲ διάφορες Ἐπαρχίες. Ἀπὸ τὶς θέσεις αὐτὲς οἱ Φαναριῶτες προστάτευαν τοὺς Ἕλληνες καὶ συγκέντρωναν χρήματα καὶ ὄπλα γιὰ τὴν Ἐπανάσταση. Βοήθησαν, βέβαια, καὶ μερικοὶ Φαναριῶτες ποὺ δὲν ἔκαναν τὸ καθήκον τους πρὸς τὴν πατρίδα σὰν καλοὶ Ἕλληνες. Εὐτυχῶς ὁμως αὐτοὶ ἦταν πολὺ λίγοι. Οἱ πιὸ πολλοὶ, εἶχαν μόρφωση καὶ πλούτη πολλὰ καὶ βοήθησαν σημαντικὰ τὸ σκλαβωμένο Ἔθνος. Γι' αὐτὸ στὴν Ἱστορία μας τὸ ὄνομα Φαναριώτης ἔχει καὶ ἄλλη σημασία. Δείχνει τὸν Ἕλληνα ἐκεῖνον ποὺ ἔγινε ὁδηγὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, γιὰ τῆς πατρίδος τὴν ἀπελευθέρωση.

Ἐρωτήσεις. 1) Τί ἦταν οἱ Φαναριῶτες καὶ πῶς πήραν τὸ ὄνομα αὐτό; 2) Ποιὲς οἰκογένειες Φαναριωτῶν ξέρομε; 3) Πῶς πέρασαν στὴ σκλαβιά καὶ πῶς ὠφέλησαν τὴν πατρίδα;

Ἔργασίες. 1) Λεξικὰ - πληροφορίες: Φαναριῶτες. 2) Διάφορα ἀναγνώσματα. 3) Φωτογραφίες γιὰ τὸ λεύκωμα.

7. Τὰ γράμματα στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Ὅταν τὸ 1453 σκλαβώθηκε ἡ Ἑλλάδα μας, πολλοὶ γραμματισμένοι ἀνθρώποι, ὅπως εἶπαμε, ἔφυγαν καὶ πῆγαν σὲ ξένα κράτη. Οἱ Τούρ-

κοι, πάλι, κατεδίωκαν αυτούς που έμειναν, έκλεισαν τὰ σχολεία καὶ ἀπαγόρευσαν τὰ γράμματα.

Ἔως τὸ 1650 πάνω-κάτω, ἡ πατρίδα μας ἔμεινε ἀγράμματη καὶ ἀμόρφωτη. Λίγα γράμματα πού ἔμαθαν μερικοὶ Ἕλληνες, τὰ ἔμαθαν

Κρυφὸ Σχολεῖο.

στὶς ἐκκλήσιες καὶ τὰ μοναστήρια μὲ δασκάλους τοὺς παπάδες. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ πήγαιναν τὴ νύχτα κρυφὰ γιὰ νὰ μὴν τοὺς δοῦν οἱ Τούρκοι. Στὴν Ἱστορία μας τὰ σχολεῖα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα **Κρυφὰ Σχολεῖα**. Τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι

*Φεγγαράκι μου λαμπρὸ
φέγγε μου νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω στὸ σχολεῖο
νὰ μαθαίνω γράμματα...*

μᾶς δείχνει μὲ τί λαχτάρα καὶ τί ἀγωνία μάθαιναν τὰ Ἕλληνόπουλα γράμματα ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν σχολεῖα, δὲν εἶχαν μορφωμένους δασκάλους, δὲν εἶ-

χαν προγράμματα, ὅπως τὰ ἐλεύθερα καὶ πολιτισμένα κράτη. Καταλαβαίνομε, τί σκοτάδι καὶ τί ἀμορφωσιὰ βασίλευε στὴ δυστυχημένη πατρίδα μας.

Ἀργότερα ὅμως, ὅταν ἄρχισαν νὰ πλουταίνουν τὰ νησιά καὶ οἱ ἄλλες ἐμπορικὲς πόλεις, κατὰ τὸ 1750 πάνω - κάτω, ἄρχισαν νὰ ἰδρύνονται σχολεῖα καὶ νὰ μορφώνονται οἱ Ἕλληνες. Σπουδαῖα σχολεῖα τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνὴ ἦταν στὴ Σμύρνη, στὴν Πάτρα, στὴν Ἀθήνα, στὰ Γιάννενα, στὴ Χίο καὶ σὲ ἄλλα μέρη. Τότε ἰδρύθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη ἡ **Μεγάλὴ Σχολὴ τοῦ Γένους**. Ἀπ' αὐτὴ τὴ Σχολὴ βγήκαν οἱ πρῶτοι μορφωμένοι ἄνθρωποι τῆς πατρίδος μας καὶ ἔγιναν ἀργότερα οἱ πνευματικοὶ ἄρχηγοὶ στὴν Ἐπανάσταση.

Στὰ σχολεῖα αὐτὰ ἐδίδεξαν ἄξιοι Δάσκαλοι καὶ καλοὶ πατριῶτες.

Στὴν ἀρχὴ δὲν ἦταν πολὺ γραμματισμένοι, ἀλλὰ εἶχαν πίστη μεγάλη καὶ ἀγάπη στὴν Πατρίδα. Καταλάβαιναν ὅτι ἂν δὲν μάθουν γράμματα οἱ Ἕλληνες, δὲν θὰ γίνουν ἄξιοι νὰ γάνουν ἐπανάσταση, νὰ νικήσουν τοὺς Τούρκους καὶ νὰ ζήσουν ἐλεύθεροι. Οἱ Δασκάλοι αὐτοὶ ὠνομάσθησαν **Διδάσκαλοι τοῦ Γένους** καὶ οἱ πιὸ σπουδαῖοι ἦταν ὁ **Εὐγένιος Βούλγαρης**, ὁ **Νικηφόρος Θεοτόκης**, ὁ **Οἰκονόμος**, ὁ **Ἄνθιμος Γαζής** καὶ ἄλλοι.

Πιὸ μέγας καὶ πιὸ ξακουστός ἀπ' τοὺς γραμματισμένους Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦταν ὁ **Ἄδαμ. Κοραῆς**. Ὁ Κοραῆς γεννήθηκε στὴ Σμύρνη τὸ 1748. Ὁ πατέρας του ἦταν ἔμπορος ἀπὸ τὴ Χίο καὶ τὸν ἔστειλε στὴν Εὐρώπη νὰ σπουδάσει γιατρός. Σὲ λίγα χρόνια ὅμως, ὁ πατέρας του πέθανε καὶ ὁ Ἄδαμάντιος δὲν ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα του. Ἐκεῖ ὅμως ποὺ ἔμεινε, ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του νὰ γράφει βιβλία γιὰ νὰ ὠφελήσει καὶ νὰ μορφώσει πνευματικὰ τὴν πατρίδα του. Ἐγγραψε πάρα πολλὰ βιβλία, ἐδίδαξε στοὺς Ἕλληνες τὴν ἀρχαία τους Ἱστορία, τοὺς δυνάμωσε τὸ ἐθνικὸ φρόνημα καὶ τοὺς ξεσήκωσε γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Πέθανε 85 χρονῶν, τὸ 1833, ὅταν πιά ἡ Ἑλλάδα μας ἦταν ἐλεύθερη.

Ἄδαμάντιος Κοραῆς.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ — Α Π Ο Ρ Ι Ε Σ

1) Ποὺ μάθαιναν τὰ Ἑλληνόπουλα γράμματα τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς καὶ γιατί ; 2) Πότε ιδρύθηκαν σχολεῖα καὶ σὲ ποιὲς πόλεις ; 3) Ποὺ ἦταν ἡ πιὸ ξακουσμένη σχολή ; 4) Ποῖοι λέγονταν Δάσκαλοι τοῦ Γένους καὶ ποιοὺς ἔξεραμε ;

Ἔργασίς. 1) Μελέτη καὶ ἄλλων ἱστοριῶν καὶ σχετικῶν ἀναγνωσμάτων. 2) Ἀπαγγελία ποιήματος «Τὸ κρυφὸ σχολεῖο» τοῦ Πολέμη ἀπὸ τὸ Ἄνα-

γνωστικό ΣΤ' σελ. 40: 3) Λεξικά - πληροφορίες : "Ανθιμος Γαζής, 'Αδαμ. Κοραής, Εύγένιος Βούλγαρης, Νικηφόρος Θεοτόκης, Οικονόμος. 4) Λεύκωμα : φωτογραφίες - εικόνες. 5) Βιογραφία : 'Αδαμάντιος Κοραής.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(*Από την ύλη της δευτέρας ιστορικής ενότητας*)

1. Να γράψετε στο ιστορικό σας τετράδιο μια ιστορική έκθεση μέχρι 4 σελίδες με τον τίτλο «**Τουρκοκρατία**».

2. Να γράψετε ομαδικά και με κατάλληλη καθοδήγηση από το δάσκαλό σας ένα ή δύο πατριωτικά σκέτσ με τίτλους α) «**Τὸ παιδομάζωμα - Γενίτσαροι**» και β) «**Τὸ Κρυφὸ Σχολεῖο**».

3. Να ζωγραφίσετε τις ωραιότερες σκηνές από δλόκληρη τὴν ιστορική αὐτὴ ενότητα. Τὶς μεγάλες νὰ τὶς ζωμεάσετε στὸν τοῖχο. Τὶς μικρὲς νὰ τὶς βάλετε στὸ λεύκωμα.

ΤΡΙΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ 1821

1. Έπανάσταση τοῦ 1770.

ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ἀκόμα χρόνια τῆς σκλαβιάς, πὸν ἦταν πὸ πικρὰ καὶ πὸ μαῦρα, δὲν ἔλειψε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἡ ἐλπίδα ὅτι θὰ ξανασηθῆ τὸ Ἔθνος τους καὶ ὅτι θὰ πάρουν πάλι ἐκεῖνα πὸν ἔχασαν. Δὲν μπορούσαν ὁμως τότε τίποτε ἄλλο νὰ κάνουν παρὰ νὰ ἐλπίζουν.

Σιγά - σιγά, ὅταν ἄρχισαν νὰ ἀναπτύσσουν ἐμπόριο καὶ ναυτιλία, νὰ χιτίζουν σχολεῖα, νὰ βγαίνουν κλέφτες στὰ βουνὰ καὶ νὰ ἔρχονται σὲ σχέσεις μὲ τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἡ ἐλπίδα αὐτὴ ἔγινε πόθος δυνατὸς καὶ δὲν εἶχαν ἄλλο τίποτε στὸ μυαλό τους, παρὰ μονάχα αὐτὸ. Λίγο - λίγο ἄρχισαν νὰ ἐτοιμάζονται. Ἡ Τουρκία ὅσο πῆγαινε καὶ ἔζεφετε σὰν κράτος. Ὅταν μάλιστα νικῆθηκε ἀπὸ τοὺς Ρώσους οἱ Ἕλληνας ἦταν ἐτοιμοὶ νὰ πάρουν τὰ τουφέκια.

Ἡ Τουρκία ἔκανε πολλοὺς πολέμους μὲ τὰ ἄλλα γειτονικὰ τῆς κράτη. Ἐ! Κάθε φορὰ πὸν ἡ Τουρκία πολεμοῦσε, οἱ Ἕλληνας συμμαχοῦσαν μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς καὶ τὴν πολεμοῦσαν. Δυστυχῶς αὐτὰ τὰ κράτη, Αὐστρία, Βενετία, Ρωσία, ἔκλειναν εἰρήνη στὸ τέλος μαζί τῆς καὶ τότε ξεσποῦσε πάνω στοὺς Ἕλληνας τὸ κακὸ. Πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα τὰ κράτη οἱ Ἕλληνας ἀγαποῦσαν τότε τοὺς Ρώσους, γιατί

είχαμε την ίδια θρησκεία μ' αὐτοὺς καὶ γιατί πολέμησαν τὴν Τουρκία ὅσο κανένα ἄλλο κράτος, ὅσπου στὸ τέλος τὴν κατακομίτισαν.

Τὸ 1769 Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας ἦταν ἡ Αἰκατερίνη ἡ Β'. Ἡ Αἰκατερίνη ἀγαποῦσε πολὺ τοὺς Ἕλληνες καὶ ἐπειδὴ εἶχε καὶ δικές της διαφορὲς μὲ τοὺς Τούρκους, τοὺς ἐκήρυξε τὸν πόλεμο. Ἔστειλε μάλιστα στὴν Ἑλλάδα ἕναν Ἕλληνα ἀξιωματικὸ τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ, τὸν **Γ. Παπάζολη**, νὰ ἐρθῆ νὰ παρακινήσῃ τοὺς Ἕλληνες νὰ κάνουν ἐπανάσταση καὶ νὰ χτυπήσουν μαζί τοὺς Τούρκους. Ὁ Παπάζολης πέρασε ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔφτασε ὡς τὴν Πελοπόννησο, γιὰ νὰ συνεννοηθῆ μὲ τοὺς Πρόκριτους καὶ τοὺς Καπετανεῖους. Ὅλοι ἦταν σύμφωνοι, γιατί οἱ Ἕλληνες δὲν ἠθέλαν ἄλλο, παρὰ τὴν λευθεριά τους.

Ὅταν ἄρχισε ὁ πόλεμος, ἡ Αἰκατερίνη ἔστειλε στὴν Πελοπόννησο Ρωσικὸ στόλο, μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς ἀδελφοὺς **Θεόδωρο** καὶ **Ἀλέξανδρο Ὁρλώφ**. Οἱ Ἕλληνες σηκώθηκαν ὅλοι στὸ πόδι καὶ πολέμησαν σὰν λιοντάρια. Δυστυχῶς ὅμως, ἡ Ρωσικὴ δύναμις ἦταν μικρὴ καὶ ὁ Σουλτᾶνος μὲ διαλεχτὸ τουρκικὸ στρατὸ καὶ στόλο, κατόρθωσε νὰ πνίξῃ τὴν ἐπανάσταση.

Τὸ ἴδιο ἐγίνε καὶ στὴν Κρήτη μὲ ἀρχηγὸ τὸν δοξασμένο **Δασκαλογιάννη**. Αὐτὸς πῆρε πολλοὺς Κρητικούς καὶ σήκωσε ἐπανάσταση στὰ Σφακιά. Ἀλλοίμονο ὅμως, τὰ πράγματα δὲν εἶχαν καὶ ἐκεῖ καλύτερη τύχη. Οἱ Τούρκοι νίκησαν τοὺς Ἕλληνες ἐπαναστάτες, σκότωσαν τὴν κόρη καὶ τὴν ἀδελφὴ τοῦ Δασκαλογιάννη καὶ στὸ τέλος ἐπίασαν καὶ τὸν ἴδιον μὲ ἀτιμία καὶ τὸν ἐγδαραν ζωντανό.

Οἱ Ρῶσοι μετὰ τὴν ἀποτυχία αὐτῆ, ἀναγκάσθηκαν νὰ φύγουν καὶ οἱ Τούρκοι ξέσπασαν μὲ λύσσα ἐπάνω στοὺς Ἕλληνες. Τοὺς ἐδικήθηκαν σκληρὰ, γιατί τόλμησαν νὰ σηκώσουν κεφάλι. Τὴν πιὸ μεγάλη καταστροφὴ καὶ τίς πιὸ μεγάλες συμφορὲς τίς ἔπαθαν οἱ Πελοποννήσιοι ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς, πού ἔμειναν 9 χρόνια ἐκεῖ. Πολλοὶ Πελοποννήσιοι ἀναγκάσθηκαν τότε νὰ πᾶνε σὲ διάφορα ἄλλα μέρη καὶ πρὸ παντὸς στὰ Ἑπτάνησα, πού δὲν ἦταν Τουρκικά.

Ἔτσι χάθηκε ἄδικα, ἄλλη μιὰ φορὰ, τὸ Ἑλληνικὸ αἷμα καὶ γελιάσθηκαν οἱ Ἕλληνες, πού τόσες ἐλπίδες εἶχαν στηρίζεῖ σ' αὐτὴ τὴν ἐπανάσταση.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- 1) Τί ἔκαναν οἱ Ἕλληνες ὅταν οἱ Τούρκοι πολεμοῦσαν μὲ ἄλλα κράτη
- 2) Ποῖος παρεκίνησε τοὺς Ἕλληνες τὸ 1770 νὰ κάνουν ἐπανάσταση καὶ

ποιούς έστειλε για βοήθεια; 3) Σε ποιὰ μέρη έκαναν επανάσταση και ποιό ήταν τὸ ἀποτέλεσμα;

Έργασίες. 1) Διάφορα ἀναγνώσματα σχετικά. 2) Λεξικά - πληροφορίες: Αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη, Παπαζολης, Όρλώφ, Δασκαλογιάννης. 3) Λεύκωμα: εἰκόνες, ἰχνογραφήματα. 4) Χρονολογικὸς πίνακας, 1770 ἐπανάσταση τοῦ Όρλώφ. 5) Βιογραφία: Δασκαλογιάννης. 6) Τραγούδι: Ἡ λαφίνα.

2. Λάμπρος Κατσώνης

Έπειτα ἀπὸ 8 χρόνια οἱ Ρῶσοι ξανάρχισαν πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους. Οἱ Ἕλληνες, ἀν και χάριζαν, δὲν κινιήθηκαν, ἀπὸ φόβο μὴ πάθουν πάλι τὰ ἴδια.

Δὲν μπόρεσαν ὅμως νὰ κρατηθοῦν ὡς τὸ τέλος. Τὰ πράγματα πήγαιναν σχετικῶς καλά. Οἱ Ἕλληνες ὅσο πήγαιναν και δυνάμωναν, ήταν πολλοὶ οἱ κλέφτες και οἱ ἀρματολῶί, πολλὰ τὰ ὀπλισμένα καραβία. Πολλοὶ ἀνθρωποὶ τοὺς συμπαθοῦσαν. Ἀντίθετα, οἱ Τούρκοι ὅσο πήγαιναν και ἀδυνατίζαν. Οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ τοὺς μισοῦσαν και πολλὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη τοὺς πολεμοῦσαν. Γι' αὐτὸ οἱ Ἕλληνες ἔκαναν τὸ κουράγιο και ἄρπαξαν πάλι τὰ τουφέκια.

Τὸ 1790 ήρθε στὴν Ἑλλάδα ἕνας Ἕλληνας ἀξιωματικὸς τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ, ὁ **Λάμπρος Κατσώνης**. Ὁ Κατσώνης ήταν ἀπὸ τὴ Λειβαδιά και ὑπηρετοῦσε σὰν Λοχαγὸς στὸ Ρωσικὸ στρατό. Ὅταν ἄρχισε ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος πήγε στὴν Τεργέστη και ἔπεισε τοὺς πλούσιους Ἕλληνες νὰ τοῦ δώσουν ὀπλισμένα καραβία. Μὲ αὐτὰ ήρθε στὴν Ἑλλάδα και ἄρχισε νὰ χτυπᾷ τὸν Τουρκικὸ στόλο. Ἐφτιαξε σιγὰ - σιγὰ 20 πολεμικὰ

Λάμπρος Κατσώνης.

και ἔγινε ὁ φόβος και ὁ τρόμος τῶν Τούρκων. Κανένα Τουρκικό καράβι δὲν τολμοῦσε νὰ ξεμυτίσει στὸ Αἰγαῖο πέλαγος. Οἱ Τούρκοι ἔτρεμαν σὰν ἄκουγαν τ' ὄνομά του. Ἐπῆρε μαζί του και τὸν περίφημο καπετάνιο τῆς Ρούμελης, **Γεώργιο Ἀνδρουτσο**, μὲ 500 παλληκάρια, και ἀπὸ τότε ἔγινε ἰσχυρότερος και κατετάραξε τὸν Σουλτάνο.

Ὁ Σουλτάνος ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ κἀνη τίποτε, ζήτησε στόλο ἀπὸ τὸ Ἀλγέρι τῆς Ἀφρικῆς. Κάποια ἡμέρα ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου, συνάντησε τὸν Λάμπρο μὲ 7 μόνο πλοῖα ἀνάμεσα στὴν Εὐβοια και τὸ νησί Ἀνδρο. Ὁ Λάμπρος δὲν δειλίασε. Πολέμησε μὲ τέτοια γενναιότητα και αὐτὸς και οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ποὺ σκότωσαν τρεῖς χιλιάδες Τούρκους και τοὺς βούλιαξαν πολλὰ πλοῖα. Ἐχασαν ὁμως και αὐτοὶ πολλὰ και σκοτώθηκαν πολλοὶ ἄνδρες τους. Ὁ Κατσώνης σώθηκε μὲ δύο μόνο πλοῖα. Γιὰ τὸ πάθημα αὐτὸ τοῦ Λάμπρου Κατσώνη βγήκε και ἓνα λαϊκὸ δίστιχο ποὺ ἔλεγε :

*Ἄν σ' ἀρέση μπάρομπα - Λάμπρο
ξαναπέρα ἀπὸ τὴν Ἀνδρο.*

Ὁ Κατσώνης ὥστόσο, δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἄρχισε νὰ ἐτοιμάζει καινούριο στόλο. Στὸ μετὰξὺ ὁμως, οἱ Ρῶσοι σταμάτησαν τὸν πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους. Αὐτὸ ἐξώργισε πάρα πολὺ τὸν Λάμπρο και πῆρε τὸν Ἀνδρουτσο και πῆγαν στὸ Ταίναρο, στὰ παράλια τῆς Μάνης. Πολέμησε κάμποσα χρόνια τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ σὰν εἶδε ὅτι ἔμεινε ὀλομόναχος, ἔφυγε πάλι γιὰ τὴν Ρωσία, ὅπου και πέθανε.

Ὁ Ἀνδρουτσο, πολεμώντας, πέρασε τὰ βουνὰ τῆς Πελοποννήσου κι ἔφθασε στὰ παλαιὰ του λημέρια, τὴν ἀγαπημένη του Ρούμελη. Ἀπὸ ἐκεῖ πέρασε στὰ Ἐπτάνησα, ἀλλὰ οἱ Βενετοὶ, ποὺ εἶχαν τότε τὰ νησιά αὐτά, τὸν ἔπιασαν και τὸν παρέδωσαν στοὺς Τούρκους. Αὐτοὶ τὸν ἔστειλαν στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ βασανιστήρια πέθανε στὴ φυλακὴ.

Ὅσο και ἂν οἱ ἐπαναστάσεις αὐτὲς τοῦ 1770 και 1790 δὲν εἶχαν καλὸ τέλος, ἔδωσαν μεγάλο κουράγιο και ἐλπίδες στοὺς Ἕλληνες. Τὰ πράγματα ἔπαιρναν τὸ δρόμο τους. Οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νὰ πιστεύουν στὴ δύναμή τους, γιατί εἶδαν ὅτι και μόνοι τους μποροῦν νὰ πολεμήσουν τὴν Τουρκιά.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- 1) Τί ἦταν ὁ Λάμπρος Κατσώνης, ποῦ ἔμεινε και γιὰ ποῖο σκοπὸ ἦρθε

στην Ελλάδα; 2) Ποιά είναι τα κατορθώματά του και με ποιόν άλλον πολέμησε μαζί; 3) Ποιό ήταν το τέλος των καπεταναίων αυτών και τί αποτελέσματα έφερε αυτή ή Έπανάσταση;

Έργασίες. 1) Διάφορα άναγνώσματα σχετικά. 2) Λεξικά - πληροφορίες: Λάμπρος Κατσώνης, Γ. Άνδρουτσος. 3) Βιογραφία: Λάμπρος Κατσώνης. 4) Χρονολογικός πίνακας: 1790 Έπανάσταση Λάμπρου Κατσώνη.

3. Γαλλική Έπανάσταση

Όταν ή Ελλάδα ζούσε σκλαβωμένη στους Τούρκους, και στα άλλα Ευρωπαϊκά κράτη, τα πράγματα δέν ήταν πολύ καλά. Οί λαοί τών χωρών αυτών δέν ζούσαν βέβαια κάτω από ξένη σκλαβιά, είχαν όμως, όπως μάθαμε, Βασιλιάδες σκληρούς και τυραννικούς άρχοντες.

Έπειδή οί άρχοντες αυτοί διοικούσαν τυραννικά τόν λαό, τόν σύστημα εκείνο έλέγετο **άπολυταρχία**. Τό κράτος ήταν στα χέρια τών ευγενών και τού κλήρου. Ο δημόσιος πλούτος και τά κτήματα τού κράτους ήταν όλα δικά τους. Οί δημόσιες ύπηρεσίες είχαν παραλύσει και μεγάλες καταχρήσεις άνακαλύπτονταν κάθε τόσο. Ο λαός έλευθερία δέν είχε και ούτε γράμματα μάθαιναν τά παιδιά του.

Δέν ήταν μόνο αυτό. Ένώ ό λαός υπέφερε και έστερείτο, οί ευγενείς και ό κλήρος ζούσαν ζωή άσπυη και σπάταλη. Οί λαοί δέν μπορούσαν νά τά υποφέρουν όλα αυτά. Και όσο ό καιρός περνούσε, τόσο ό κόσμος ξυπνούσε και φωτιζόταν με τες έφευρέσεις και τά γράμματα. Τόσο πιό πολύ λαχταρούσε τήν λευθεριά και τή δικαιοσύνη.

Γι' αυτούς τούς λόγους στα χρόνια 1700 - 1750 έγιναν πολλές επαναστάσεις. Οί λαοί επαναστατούσαν και διέλυαν τά κράτη τών Ηγεμόνων και τών Ευγενών. Πρώτα - πρώτα επαναστάτησε ό Άγγλικός λαός. Κατάργησε τήν άπολυταρχία και έβαλε νέο πολίτευμα: Τό **Κοινοβουλευτικό** ή τήν **Δημοκρατία**.

Ο λαός θά είχε τόν δικαίωμα νά ψηφίζει, νά εκλέγη τούς βουλευτές και τήν Κυβέρνηση, πού θά διοικούσε με νόμους και όχι όπως ήθελε εκείνη. Όταν ή Κυβέρνηση δέν διοικούσε καλά, ό λαός με νέα ψηφοφορία θά έβγαζε άλλη Κυβέρνηση, πιό καλή. Έτσι οί λαοί άποκτησαν δικαιώματα και ή έξουσία έβγαινε από τά χέρια τους. Οί Βασιλιάδες και οί Ευγενείς έπρεπε νά υποτάσσουν τή θέλησή τους στό νόμο και νά άναγνωρίζουν δικαιώματα στους λαούς.

Η πιό σπουδαία από τες Έπαναστάσεις τής εποχής εκείνης ήταν

ἡ **Γαλλικὴ Ἐπανάσταση** ποὺ ἐγίνε τὸ 1789. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση εἶχε τρία συνθήματα: τὴν Ἐλευθερία, τὴν Ἰσότητα καὶ τὴν Ἀδελφότητα. Ἡ Ἐπανάσταση αὐτὴ τάραξε ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα ἐκεῖνα τὰ χρόνια καὶ θεωρεῖται ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα γεγονότα τῆς νεώτερης ἱστορίας ὅλου τοῦ κόσμου. Ἡ Ἐπανάσταση ἐκείνη ἀναψε φωτιὰ στὶς καρδιὰς τῶν σκλαβωμένων ἀνθρώπων. Τοὺς γέννησε ἐλπίδες γιὰ μιὰ καινούρια καὶ πρὸ καλὴ ζωὴ.

Ἡ Ἐπανάσταση αὐτὴ τάραξε καὶ τοὺς Βασιλιάδες καὶ τοὺς Εὐγενεῖς ὅλου τοῦ κόσμου. Δὲν ἤθελαν ν' ἀφήσουν τὰ προνόμιά τους καὶ ἀντιστάθηκαν μὲ λύσσα στὴ δίκαιη ἀπαίτηση τῶν λαῶν γιὰ δικαιοτέρο σύστημα καὶ ἀνθρωπινότερη ζωὴ.

Ἐρωτήσεις. 1) Μὲ ποῖο σύστημα ζοῦσαν οἱ Εὐρωπαῖκοι λαοὶ πρὶν ἀπὸ τὴν Γαλλικὴ Ἐπανάσταση; 2) Πότε ἐγίνε ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ γιατί; 3) Ποιὰ ἦταν τὰ συνθήματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τί ἐντύπωση ἔκανε στὸν κόσμο;

4. Ἀποτελέσματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση κράτησε πολλὰ χρόνια καὶ στοίχισε πολλὸ αἷμα στὸ Γαλλικὸ λαό. Τελικὰ ὅμως οἱ ἰδέες τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου ἐπεκράτησαν. Ὁ Βασιλιάς Λουδοβίκος ὁ 16ος καταδικάσθηκε σὲ θάνατο καὶ ἀνακηρύχθηκε τὸ πολίτευμα τῆς Δημοκρατίας. Ἡ Ἐθνοσυνέλευση (Βουλὴ) ποὺ βγήκε ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ λαὸ ἔβγαλε μιὰ προκήρυξη, ποὺ τὴν ὠνόμασε **Προκήρυξη δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου**. Τὴν ἔστειλε σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου καὶ ἀξίωσε νὰ τὴν σέβωνται ὅλες οἱ Κυβερνήσεις.

Τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ δικαιώματα ἦταν:

1) Σὲ κάθε χώρα κυρίαρχος πρέπει νὰ εἶναι ὁ λαός. Ἀπ' αὐτὸν πρέπει νὰ πηγάζει κάθε ἐξουσία.

2) Κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σκέπτεται καὶ νὰ μιλά ἐλεύθερα. Μπορεῖ νὰ ἐκδίδη βιβλία καὶ νὰ γράφει τὶς ἰδέες του.

3) Κάθε ἄνθρωπος, κι ἂν ἀκόμη προέρχεται ἀπὸ τὸ φτωχὸ λαό, μπορεῖ νὰ καταλάβῃ ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ νὰ κυβερνήσῃ τὸ κράτος, ἀρκεῖ νὰ εἶναι τίμιος καὶ ἄξιος.

4) Κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ πιστεύῃ σὲ ὅποια θρησκεία θέλει.

5) Κανένας πολίτης δὲν θὰ καταδιώκεται, οὔτε θὰ φυλακίζεται ἂν δὲν ὑπάρχει ἀπόφαση Δικαστηρίου.

6) Σὲ κάθε ἄνθρωπο ἀνήκει ἐκεῖνο πὸν βγάζει μὲ τὸν κόπο του. Κανείς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ τὸ πάρῃ.

Μὲ τίς ιδέες αὐτὲς ἐνθουσιάσθηκαν ὅλοι οἱ λαοὶ καὶ ἐτοιμάζονταν νὰ τίς ἐφαρμόσουν καὶ στίς πατρίδες τους. Πιὸ πολὺ ὅμως οἱ ιδέες αὐτὲς συγκίνησαν καὶ ἐνθουσίασαν τοὺς σκλαβωμένους Ἕλληνας. Ὁ Ἐθνικός μας ἥρωας καὶ μάρτυρας Ρήγας Φερραῖος ἔγινε ὁ κυριώτερος τραγουδιστὴς καὶ σημαιοφόρος τῶν ιδεῶν αὐτῶν.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιὰ ἦταν τὰ ἀποτελέσματα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως; 2) Ποιὰ ἦταν τὰ σπουδαιότερα δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου; 3) Τί ἐπίδραση εἶχε στὸν ἑλληνικὸ λαό;

Ἔργασίς. 1) Ἀναγνώσματα σχετικά. 2) Λεξικά - πληροφορίες: Γαλλικὴ ἐπανάσταση—Ἀπολυταρχία—Δημοκρατία. 3) Λεύκωμα: εἰκόνες, φωτογραφίες, ἰχνογραφήματα. 4) Χρονολογικὸς πίνακας: 1789 Γ α λ λ ι κ ῆ Ἐ π α ν ά σ τ α σ η .

5. Ρήγας Φερραῖος.

Ὁ Ρήγας Φερραῖος γεννήθηκε στὴ Θεσσαλία, στὸ χωριὸ Βελεστίνο, κοντὰ στὸ Βόλο, γι' αὐτὸ λέγεται Βελεστινλῆς. Φερραῖος λέγεται γιὰτὶ κοντὰ στὸ χωριὸ του ἦταν ἡ ἀρχαία πόλη Φερραῖ.

Μικρὸ παιδὶ ὁ Ρήγας πῆγε στὸ σχολεῖο τῆς Ζαγοράς καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα. Ὅταν μεγάλωσε ἔκανε τὸν δάσκαλο στὰ χωριά τῆς πατρίδος του, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε ν' ἀντέξῃ τὴ σκλαβιά ἔφυγε τὸ 1780 γιὰ τὸ Βουκουρέστι τῆς Ρουμανίας. Ἐκεῖ σπούδασε πιὸ πολὺ, ἔμαθε ξένες γλῶσσες καὶ διωρίσθηκε γραμματέας τοῦ Ἡγεμόνος τῆς περιφερείας **Μαυρογένη**.

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάσταση τὸν βρῆκε ἐκεῖ καὶ σὰν εὐαίσθητος καὶ καλὸς πατριώτης πὸν ἦταν, ἔβαλε ἀμέσως στὸ νοῦ του τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδος του. Ἄρχισε, ὅπως ἦταν φλογερὸς ποιητῆς, νὰ γράφῃ ποιήματα, ὁμιλίες καὶ πατριωτικὸς λόγους γιὰ τοὺς Ἕλληνας. Μὲ ὅλα αὐτὰ τοὺς θέρμαινε τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς παραινῶσε γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Ἐγράψε στὴν Ἑλλάδα σὲ ὅλους τοὺς Δεσποτὰδες, τοὺς ἐμπόρους, τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς προκρίτους καὶ τοὺς εἶπε: «**Ἦρθε ἡ ὥρα τοῦ σηκωμοῦ**».

Ἄπ' τὸ Βουκουρέστι πῆγε στὴ Βιέννη, ὅπου τύπωσε βιβλία καὶ

φυλλάδια πατριωτικά και ένα μεγάλο χάριτη τῆς Ἑλλάδος με προ-
τεύουσα τὴν Κωνσταντινούπολη. Τὸ σχέδιο τοῦ Ρήγα δὲν ἦταν νὰ
ἐπαναστατήσουν μόνο οἱ Ἕλληνες, γιατί καταλάβαινε ὅτι ἂν ἦταν
μόνοι τους δύσκολα θὰ πετύχαιναν. Τὸ σχέδιό του ἦταν νὰ ἐπαναστα-

Ρήγας Φερραῖος.

τήσουν ὅλοι οἱ χριστιανικοὶ
λαοὶ τῆς Βαλκανικῆς, ποὺ ἦ-
ταν ὑπόδουλοι στοὺς Τούρ-
κους: Ἕλληνες, Σέρβοι καὶ
Βούλγαροι. Γι' αὐτὸ ἔγραψε
ποιήματα καὶ τραγοῦδια πα-
ρακινώντας ὅλους αὐτοὺς τοὺς
λαοὺς.

Ἀπὸ τὴ Βιέννη θέλησε
νὰ πάη στὴν Ἰταλία νὰ συναν-
τήσῃ τὸ μεγάλο Δημοκράτη
Στρατηγὸ τῆς Γαλλίας Να-
πολέοντα. Ὁ Ναπολεὼν πο-
λεμοῦσε ἐκεῖ τοὺς Βασιλιάδες
καὶ τοὺς εὐγενεῖς ποὺ εἶχαν
πολεμήσει τὴ Γαλλικὴ Δημο-
κρατία. Σκέφθηκε νὰ ζητήσῃ
τὴ βοήθειά του γιὰ τὴν πα-
τριδα μας, τὴν Ἑλλάδα. Στὴν
Τεργέστη ὅμως οἱ Ἀυστρια-

κοί, ποὺ εἶχαν Βασιλιὰ ἀπολυταρχικό, τὸν ἐπίασαν καὶ τὸν ἔστειλαν
στὴ Βιέννη. Ἀπ' ἐκεῖ τὸν μετέφεραν στὸ Βελιγράδι τῆς Σερβίας καὶ
τὸν παρέδωσαν στοὺς Τούρκους. Ὁ Τούρκος πασᾶς, τὸν ἔριξε φυ-
λακὴ ὅπου καὶ τὸν θανάτωσε με πολλὰ βασανιστήρια. Τὸ πτώμα του
τὸ πέταξαν στὸ Δούναβη τὸ Μάιο τοῦ 1798. Ὁ Ρήγας πέθανε με τὴν
συνείδησή του ἡσυχῇ, γιατί ἔσπειρε ἀρκετὸ σπόρο στὶς καρδιὰς τῶν
Ἑλλήνων. Πραγματικά, σὲ λίγα χρόνια ἡ Ἑλλάδα μας θέρισε τὸν
γλυκὸ καρπὸ τῆς λευθεριᾶς, ποὺ ἔσπειρε Ἐκεῖνος.

Ὅταν τὸ κράτος μας ἔγινε ἐλεύθερο, τιμώντας τὸν Ρήγα, τοῦ
ἔστησε τὸ ἀγαλμὰ του ἔξω ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας, γιὰ νὰ
τὸ βλέπουν τὰ Ἑλληνόπουλα καὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὸ παραδειγμὰ του.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πού γεννήθηκε ο Ρήγας Φερραῖος καὶ πού ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα; 2) Πού πήγε ὅταν μεγάλωσε καὶ τί σχέδιο εἶχε; 3) Πότε πέθανε καὶ τί ὠφέλησε τὴν πατρίδα μας;

Ἔργασίες. Νὰ διαβάσετε τὸ κεφάλαιο <Ὁ Ρήγας Φερραῖος> στὸ Ἐπισημειωτικὸ ΣΤ' σελ. 200-204. 2) Νὰ ἀπαγγείλετε τὰ ποιήματα τοῦ Ρήγα <Θούριος> καὶ <Ἡ Ἑλλάς πρὸς τὰ τέκνα της>. Ἐπίσης τοῦ Κ. Παλαμά τὸ <Ἐμπρός>. 3) Λεύκωμα: εἰκόνες, φωτογραφίες, ἰχνογραφήματα, χάρτης Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ Ρήγα. 4) Λεξικά - πληροφορίες: Φερραῖ, Ρήγας Φερραῖος, Βελιγράδι, Τεργέστη. 5) Βιογραφία: Ρήγας Βελενστινλῆς. 6) Χρονολογικὸς πίνακας: 1798—Θάνατος τοῦ Ρήγα Φεραίου στὸ Βελιγράδι.

6. Πόλεμοι Σουλιωτῶν ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ.

Εἴπαμε σὲ προηγούμενο κεφάλαιο ὅτι σὲ τρία μέρη τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε πατήσει Τουρκικὸ ποδάρι. Τὰ μέρη αὐτὰ ἦταν τὰ Σφακιὰ τῆς Κρήτης, ἡ Μάνη τῆς Πελοποννήσου καὶ τὸ Σούλι τῆς Ἡπείρου.

Τὸ Σούλι ἦταν ἓνα μικρὸ χωριὸ στὰ νότια τῆς Ἡπείρου. Δὲν ἦταν πολὺ παλαιὸ χωριό. Ἰδρύθηκε κατὰ τὸ 1700 ἀπὸ Ἡπειρωτὲς χριστιανούς πού δὲν μποροῦσαν ν' ἀντέξουν τὴ σκλαβιά. Ἰδρύθηκε μὲ ἄλλα 8 χωριά πάνω σὲ ψηλὰ καὶ ἄγρια βουνά, γιὰ νὰ μὴν μποροῦν νὰ τὸ πατήσουν οἱ Τούρκοι. Δεύτερο χωριό, μετὰ τὸ Σούλι, ἦταν ἡ Κιάφα.

Οἱ Σουλιῶτες ἦταν κτηνοτρόφοι, γιὰτὶ ὁ τόπος τους ἦταν πετρώδης καὶ ἄγονος. Ἦταν ἀνθρώποι σκληροί, γενναῖοι καὶ τολμηροί. Ζοῦσαν σὰν κλέφτες. Εἶχαν ὄπλα καὶ ὄλο γυμνάζονταν. Ὅταν οἱ Τούρκοι πήγαιναν νὰ πατήσουν τὰ χωριά τους, πολεμοῦσαν σὰν λιοντάρια καὶ τοὺς γύριζαν πίσω. Οἱ Σουλιῶτες ἦταν ἀνίκητοι. Γι' αὐτὸ οἱ Τούρκοι εἶδαν καὶ ἀπόειδαν, τοὺς ἄφησαν ἡσυχους καὶ ἐλεύθερους. Ἐπαιρναν μόνον ἓνα μικρὸ φόρο. Οἱ Σουλιῶτες ἦταν ξακουστοὶ γιὰ τὴν παλληκαριά τους καὶ ὄλοι οἱ Ἕλληνες καμάρωναν γι' αὐτούς.

Παρουσιάσθηκε ὁμως σὲ λίγο ἓνας φοβερὸς ἐχθρὸς τῶν Σουλιωτῶν, ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων. Ἦταν ἓνας αἰμοβόρος Ἀλβανὸς ἀπὸ τὸ Τεπελένι, πολὺ πονηρὸς καὶ φιλόδοξος. Κατάφερε νὰ γίνῃ Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων καὶ σιγὰ - σιγὰ ὅλης τῆς Ἡπείρου - Θεσσαλίας καὶ τῆς μισῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Δολοφονοῦσε Ἕλληνες καὶ Τούρ-

κους ἀρκεῖ νὰ ἀποκοτῶσε ἀξιώματα, νὰ ἀρπαξε πλούτη καὶ νὰ μεγάλωνε τὸ κράτος του.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ὑπερήφανος καὶ τρομερὸς Πασᾶς δὲν μποροῦσε νὰ βλέπη τὸ Σούλι ἐλεύθερο. Βοήκε μιὰ ἀφορμὴ καὶ τὸ 1790 πάνω κάτω, τράβηξε μὲ 3 χιλ. Ἀλβανοὺς γιὰ νὰ ὑποτάξῃ τὸ ἀδάμαστο Σούλι. Οἱ Σουλιῶτες ὅμως ἐπιασαν τὰ στενὰ καὶ τοῦ ἔδωσαν ἕνα γερὸ μάθημα, ὅσπου τὸν ἀνάγκασαν νὰ γυρίσῃ ντροπιασμένος στὰ Γιάννενα.

Ἐπειτα ἀπὸ δυὸ χρόνια ἀπεφάσισε πάλι νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τοῦ Σουλίου. Δὲν ἦταν ὅμως γενναῖος ὅπως οἱ Ἕλληνες. Μεταχειρίσθηκε ἀτιμία καὶ πονηριά. Κάλεσε τοὺς Σουλιῶτες, νὰ τὸν βοηθήσουν τάχα, νὰ πολεμήσῃ τὸ Ἀργυρόκαστρο, δίνοντας ὑπόσχεση ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ πιά. Οἱ ἀρχηγοὶ ὅμως τῶν Σουλιωτῶν ἤξεραν τίς πονηρίες του καὶ δὲν τὸν ἐπίστεψαν. Μόνον ὁ **Λάμπρος Τζαβέλας** μὲ τὸν γιό του τὸν Φῶτο καὶ 80 παλληκάρια ἐπίστεψαν καὶ πῆγαν κοντὰ του.

Ὁ Ἀλῆς δὲν ἔχασε καιρὸ, τοὺς ἐπιασε καὶ τοὺς ἔβαλε ὅλους φυλακὴ, ἐκτὸς ἀπὸ ἕναν ποὺ τοῦ ἔφυγε κρυφὰ καὶ ἔφτασε τρέχοντας στὸ Σούλι. Οἱ Σουλιῶτες κατάλαβαν ἀμέσως τί θὰ γίνῃ καὶ ἐτοιμάσθηκαν γιὰ πόλεμο. Ὄταν ὁ Ἀλῆς τοὺς ἐπετέθηκε, τὸν νίκησαν καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ φύγῃ.

Ὁ Ἀλῆς σκέφθηκε τότε νὰ στείλῃ τὸν Λ. Τζαβέλα νὰ πείσῃ τοὺς Σουλιῶτες νὰ παραδοθῶν. Ὁ Λάμπρος ἔκανε ὅτι δέχθηκε καὶ ὅταν πῆγε στὸ Σούλι, εἶπε στοὺς Σουλιῶτες νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο καὶ παραγγεῖλε τοῦ Ἀλῆ ὅτι οἱ Σουλιῶτες δὲν παραδίνονται, ξέρουν νὰ πολεμοῦν. Ὁ πονηρὸς ὅμως Ἀλῆς εἶχε κρατήσῃ σὰν ὄμηρο τὸν γιό τοῦ Λάμπρου, τὸν Φῶτο. Ὁ Λάμπρος στὴν παραγγελία ποὺ τοῦ ἔστειλε, τοῦ ἔλεγε ὅτι ἂν σκοτώσῃ τὸ γιό του τὸν Φῶτο, αὐτὸς θὰ ἐκδικηθῇ τὸ θάνατό του. Καὶ ὁ Φῶτος σὰν τὸ ἔμαθε δὲν ταράχθηκε καθόλου. «Σκότωσέ με, εἶπε στὸν Ἀλῆ, δὲν σὲ φοβάμαι. Ὁ πατέρας μου θὰ σὲ πληρώσῃ».

Λυσσασμένοι ὁ Ἀλῆς ἀπὸ τὴν ἀπάντησι τῶν Σουλιωτῶν ὄρμησε μὲ 10 χιλ. Ἀλβανοὺς νὰ πάρῃ τὸ Σούλι. Ἡ συμφορὰ του ὅμως, ἦταν πρὸ μεγάλης ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ. Οἱ Σουλιῶτες πολέμησαν σὰν ἥρωες. Μαζὶ μὲ τοὺς ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες μὲ καπετάνισσα τὴ Μόσχω, τὴν γυναῖκα τοῦ Τζαβέλα. Στὸ τέλος οἱ Σουλιῶτες κατεδίωξαν τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ ὁ Ἀλῆς σὴν ἔβη πάνω σ' ἕνα ἄλογο, μπαίνοντας στὰ Γιάν-

νενα. Σ' ἐκεῖνο τὸν σκληρὸ καὶ ἀνισο πόλεμο πού ἔκαναν οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Ἀλῆ, σκοτώθηκε καὶ ὁ δοξασμένος ἀρχηγός τους Λάμπρος Τζαβέλας.

Παρ' ὅλα τὰ παθήματά του ὁ αἰμοβόρος πασάς, τὸ ἄγριο αὐτὸ θηρίο, δὲν ἤθελε νὰ κάτση ἤσυχος. Ἔπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια, τὸ 1800 πάνω - κάτω, ἐκστρατεύει γιὰ τρίτη φορὰ ἐναντίον τοῦ Σουλίου. Μὰ καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν μπόρεσε νὰ κἀνὴ τίποτε. Οἱ Σουλιῶτες μὲ ἀρχηγὸ τὸ Φῶτο Τζαβέλα θέρριζαν τὰ Ἀρβανίτικα κορμιά. Βρέθηκε ὅμως ἕνας προδότης Σουλιώτης, ὁ Πήλιο - Γούσης, καὶ ὠδήγησε ἀπὸ ἕνα μικρὸ μονοπάτι τοὺς στρατιῶτες τοῦ Ἀλῆ. Οἱ Σουλιῶτες τραβήχθηκαν στὴν ἐκκλησιά Ἁγία Παρασκευή, στὸ βράχο Κιούγκι, καὶ πολέμησαν μὲ ἡρωϊσμό. Στὸ τέλος ὅμως ἀναγκάστηκαν νὰ συνθηκολογήσουν μὲ τὸν ὄρο νὰ φύγουν μὲ τὰ ὄπλα τους γιὰ τὴν παραλιακὴ πόλη τῆς Ἡπείρου, τὴν Πάργα.

Στὴν Ἁγία Παρασκευὴ ἔμεινε μόνος ὁ καλόγηρος Σαμουὴλ καὶ πέντε ἀκόμη. Οἱ Ἀρβανίτες ἀθέτησαν τὸν λόγο τους καὶ θέλησαν νὰ τιμωρήσουν τὸν καλόγηρο ὅταν ἔφυγαν οἱ ἄλλοι Σουλιῶτες. Ὁ Σαμουὴλ, σὰν κατάλαβε τοὺς σκοποὺς τῶν Τούρκων πού ὄρμησαν νὰ τὸν πιάσουν, ἔριξε μιὰ τουφεκιὰ στὰ βαρῆλια μὲ τὸ μαρούτι καὶ τινάχθηκαν ὅλα στὸν ἀέρα.

Ἔτσι, πέθανε σὰν ἥρωας ὁ δοξασμένος καλόγηρος γιὰ νὰ μὴν πέση στὰ χέρια τῶν ἀπίστων. Τὸν θάνατό του τὸν ἀναφέρει ἡ ἱστορία μὲ θαυμασμὸ καὶ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες μὲ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια.

Ἑρωτήσεις. 1) Πού βρίσκεται τὸ Σούλι καὶ πῶς ζοῦσαν οἱ Σουλιῶτες ; 2) Ποὺς πασάς θέλησε νὰ καταστρέψῃ τὸ Σούλι καὶ πῶς μῆξε στὸ δοξασμένο αὐτὸ χωριό ; 3) Τί ἔκαμε ὁ Σαμουὴλ ὅταν οἱ Ἀρβανίτες χύμηξαν στὸ Μοναστήρι ;

7. Ὁ Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου.

Ἡ ἡρωϊκὴ αὐτὴ πράξι τοῦ Σαμουὴλ ἔκανε τὸν Ἀλῆ νὰ θυμώσει πὺδ πολὺ καὶ νὰ βρῆ ἀφορμὴ νὰ καταπατήσῃ ὅλες τίς συμφωνίες. Διέταξε, λοιπόν, τὰ στρατεύματά του νὰ χτυπήσουν τοὺς Σουλιῶτες καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσουν νὰ φθάσουν στὴν Πάργα.

Οἱ Σουλιῶτες πήγαιναν στὴν Πάργα χωρισμένοι σὲ τρία σώματα. Τὸ πρῶτο σῶμα τοῦ **Φ. Τζαβέλα** ἔφθασε καλά, δὲν τὸ πρόφθασαν τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα. Τὸ δεύτερο σῶμα πού εἶχε ἀρχηγὸ τὸν **Κουτσονίκα**, τὸ πρόφθασαν καὶ τὸ περικύκλωσαν σ' ἕνα ἀπόμωρο

βουνό, τὸ Ζάλογο. Ἐκεῖ ἔγινε φοβερὴ μάχη ποὺ βάσταξε πολλὰς μέρες. Οἱ Σουλιῶτες πολέμησαν μὲ ἀφάνταστη παλληκαριά, ἀλλὰ στὸ τέλος τοὺς τελείωσαν τὰ τρόφιμα καὶ τὰ πυρομαχικά τους. Κανένας ὅμως δὲν σκέφθηκε νὰ παραδοθῆ.

Τότε ἔγινε κάτι ποὺ δὲν ἔγινε ποτὲ ἄλλοτε στὴν ἱστορία ὄλων τῶν λαῶν. Ἡ ἀνθρωπότητα ὀλόκληρη ἔτριβε τὰ μάτια της ἀπὸ θαυμασμὸ καὶ συγκίνηση. Ἐξήντα Σουλιώτισσες μονάδες ἐφίλησαν τὰ μικρὰ τους παιδιά, ποὺ τὰ εἶχαν στὴν ἀγκαλιὰ καὶ τὰ ἔριξαν μέσα σ' ἕνα φοβερὸ καὶ βαθύτατο γκρεμὸ. Ἐπειτα πιάσθηκαν κι αὐτὲς σὲ χορὸ καὶ μιὰ - μιὰ, σέρονοντας τὸν χορὸ, γκρεμίσθηκαν μέσα στὸ ἴδιο βάραθρο. Προτίμησαν νὰ πεθάνουν τὰ παιδιά τους κι αὐτὲς, παρὰ νὰ πέσουν ζωντανὲς στὰ χέρια τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν. Προτίμησαν τὸ θάνατο καὶ τὸ χαμὸ παρὰ μιὰ ἄτιμη καὶ ντροπιασμένη ζωὴ.

Οἱ ἄνδρες, ὅταν νύχτωσε, ὄρμησαν μὲ γυμνὰ σπαθιά ἀπάνω στοὺς Τούρκους καὶ σῶθηκαν 150 μόνο.

Τὸ τρίτο Σῶμα τοῦ **Μπότσαρη** πιάσθηκε κι αὐτὸ σὲ πόλεμο μὲ τοὺς Ἀρβανίτες ποὺ βάστηξε τέσσαρες μῆνες. Οἱ Σουλιῶτες πολέμησαν κι ἐδῶ ὅπως παντοῦ, ἀλλὰ στὸ τέλος σῶθηκαν 60 μόνο κι ἔφθασαν στὴν Πάργα.

Ἔτσι ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς αὐτοὺς Ἕλληνες τοῦ Σουλίου σῶθηκαν μόνο 1000. Ὁ αἰμοβόρος Πασᾶς κατέστρεψε τὸ Σούλι καὶ ἐσκότωσε πολλοὺς Σουλιῶτες. Στὸ τέλος ὅμως πλήρωσε καὶ ὁ ἴδιος τὰ κακουργήματά του. Σὲ πόλεμο ποὺ ἔκανε μὲ τὸν Σουλτάνο τὸ 1822, νικήθηκε καὶ κρεμάσθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί εἶναι τὸ Ζάλογο καὶ τί ἔγινε ἐκεῖ ; 2) Ποῦ πήγαιναν οἱ Σουλιῶτες μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Σουλίου καὶ πόσοι σῶθηκαν ;

Ἔργασίαι. 1) Νὰ διαβάσετε στὸ Ἀναγνωστικὸ ΣΤ' «Τὸ Σουλιωτόπουλο» σελ. 33-34 καὶ «Ἡρωῖδες τῆς Ἐλευθερίας» σελ. 207 - 210. 2) Νὰ ἀπαγγείλετε ἀπὸ διάφορες ἀνθολογίες τὰ ποιήματα : α) «Ἡ Φυγὴ : τ' ἄλογο, τ' ἄλογο Ὅμῆρ Βρυώνη...» τοῦ Βαλαωρίτη. β) «Ὁ καλόγηρος Σαμουήλ» Βαλαωρίτη. γ) «Τῆς Δέσπως» Δημοτικό. 3) Λεξικά - πληροφορίες : Σούλι. Ἀλῆ - Πασᾶς, Λάμπρος Τσαβέλας, Μπότσαρης, Κιάφα, Κούγκι, Σαμουήλ, Ζάλογο, Πάργα. 4) Βιογραφικὰ σημειώματα γιὰ ὄλους αὐτοὺς στὸ βιβλίον τῶν ἡρώων. 5) Χρονολογικὸς πίνακας : 1 7 9 0 - 1 8 0 1 — Π ό λ ε μ ο ς Ἀ λ ῆ - Π α σ ᾶ — Σ ο υ λ ι ω τ ῶ ν . 6) Λεύκωμα : φωτογραφίες, εἰκόνες, ἰχνογραφήματα.

Ὁ ἡρωϊκὸς καλόγηρος Σαμουὴλ ἀνατινάζει τὸ μοναστήρι.

8. Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία.

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα τῆς παρακμῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους καὶ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, ὠρμάζεε στὶς καρδιὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἰδικῆς τῶν ἀπελευθερώσεως. Στὸ μεταξὺ ὁ στόλος εἶχε δυναμώσει, οἱ κλέφτες καὶ οἱ ἀρματωλοὶ ἦταν ὀλόκληρος στρατός, ἡ ἀγάπη τῶν πολιτισμένων κρατῶν μέρα μετὰ τὴν ἡμέρα μεγάλωνε. Ἦταν πιά καιρὸς νὰ ζήσουν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐλεύθεροι. Ὅλοι ὅμως καταλάβαιναν ὅτι γιὰ νὰ βγῆ πέρα ἔνα τόσο δύσκολο καὶ σπουδαῖο ἔργο, ἔπρεπε νὰ σηκωθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες μαζί καὶ νὰ εἶναι καλὰ ἐτοιμασμένοι.

Τὴν ἰδέα αὐτή, γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση τὴν ἔβαλαν στὸ νοῦ τους τρεῖς Ἕλληνες ἔμποροι, ποὺ ἔμεναν στὴ Ρωσία: ὁ **Ν. Σκουφᾶς** ἀπὸ τὴν Ἄρτα, ὁ **Ἐμ. Ξάνθος** ἀπὸ τὴν Πάτμο καὶ ὁ **Ἄθαν. Τσακάλωφ** ἀπὸ τὰ Γιάννενα. Τὸ 1814 οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἔμποροι ἴδρυσαν στὴν Ὀδησὸς τῆς Ρωσίας, μυστικὴ Ἐπαναστατικὴ ὁργάνωση ποὺ τὴν ἔλεγαν **Φιλικὴ Ἑταιρεία**. Σκοπὸς τῆς ὁργανώσεως ἦταν νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν Ἐπανάσταση. Νὰ συγκεντρώσῃ χρήματα καὶ πολλὰ πυρομαχικά. Νὰ ἔχῃ καλὰ ὀπλισμένο στόλο καὶ δυνατὸ στρατὸ τῆς ξηρᾶς.

Ἄρχισε λοιπὸν τὸ ἔργο τῆς μετὰ μεγάλη δραστηριότητα καὶ ἐξυπνάδα. Στὴν ἀρχή, οἱ ἰδρυτὲς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας πῆραν στὴν ὁργάνωσίν των πλουσίους καὶ μορφωμένους Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀργότερα πολλοὺς Δεσποτάδες, παπάδες, καπετανέους καὶ προεστούς. Γιὰ νὰ δώσουν μάλιστα θάρρος στὸ λαό, διέδωσαν ὅτι πίσω ἀπὸ τὴν ὁργάνωσίν των κρύβεται ἓνα ἰσχυρὸ χριστιανικὸ κράτος, ποὺ θὰ τοὺς προστατεύσῃ καὶ θὰ τοὺς βοηθήσῃ. Ἐννοοῦσαν βέβαια τὴν Ρωσία, ποὺ ἦταν ἐχθρικό κράτος πρὸς τὴν Τουρκία.

Σὲ λίγα χρόνια ἡ ὁργάνωση εἶχε πολλὰς χιλιάδες μέλη καὶ λέγονταν, ὅπως καὶ οἱ ἰδρυτὲς, **Φιλικοί**. Τὰ δίχτυα τῆς ὁργανώσεως ἀρχίζαν ἀπὸ τὴ Ρωσία καὶ ἔφθαναν ὡς τὰ νησιά μας. Ἄνθρωποι τῆς Ἑταιρείας πήγαιναν καὶ ἔρχονταν σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ ἐτοιμάσουν τὸν ξεσηκωμό. Χιλιάδες Ἕλληνες περιέμεναν μετὰ πιασμένη ἀνάσα, τότε θὰ δώσῃ ἡ ὁργάνωση διαταγὴ, γιὰ νὰ ἀρπάξουν τὰ ὅπλα.

Ὅσο ὅμως μεγάλωνε ἡ ὁργάνωση τόσο μεγάλωναν καὶ οἱ κίνδυνοι. Ὑπῆρχε φόβος νὰ τὰ μάθουν οἱ Τούρκοι καὶ θὰ πήγαιναν ὅλα

χαμένα. Γι' αὐτὸ οἱ Φιλικοὶ ἔστειλαν ἀπεσταλμένο στὴν Ρωσία, στὸν Ἰωάννη Καποδίστρια, καὶ τοῦ πρότειναν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγία καὶ ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως τὴν Ἐπανάσταση. Ὁ Καποδίστριας εἶχε μεγάλο ἀξίωμα καὶ μεγάλη δόξα. Ἦταν ὑπουργὸς τοῦ Τσάρου. Αὐτὸς ὅμως δὲν δέχθηκε γιατί νόμιζε ὅτι ἦταν νωρὶς γιὰ Ἐπανάσταση, καὶ ὁ ἀπεσταλμένος πρόσφερε τὴν ἀρχηγία στὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη. Ὁ Ὑψηλάντης δέχθηκε καὶ ἐτοιμάσθηκε νὰ κατέβῃ στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ ἀρχίσῃ τὴν Ἐπανάσταση.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί ἦταν ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία, ποῦ ἰδρύθηκε καὶ ἀπὸ ποιούς ; 2) Ποιὸ σκοπὸ εἶχε καὶ τί διέδιδε ; 3) Σὲ ποιὸν ἀνέθεσε τὴν ἀρχηγία τῆς Ἐπαναστάσεως ;

Ἔργασίες. 1) Ἀναγνώσματα σχετικὰ. 2) Λεξικά - πληροφορίες : Σκουφᾶς, Τσακάλωφ, Ξάνθος. 3) Σύντομες βιογραφίες γιὰ τοὺς τρεῖς στὸ βιβλίο «ἡρώων» τῆς τάξεως. 4) Λεύκωμα : εἰκόνες, ἰχνογραφήματα. 5) Χρονολογικὸς πίνακας : 1814 — Ἰδρυση Φιλικῆς Ἐταιρείας στὴν Ὁδησό.

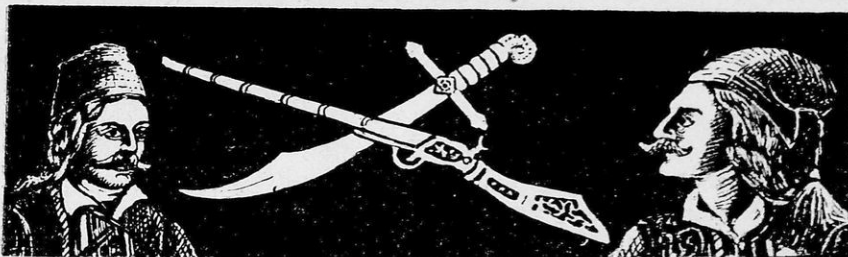
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Ἀπὸ τὴν ὕλη τῆς τρίτης ἱστορικῆς ἐνότητας)

1. Νὰ γράψετε στὸ ἱστορικὸ σας τετράδιο μιὰ ἱστορικὴ ἔκθεση μέχρι 4 σελίδες μὲ τίτλο «Ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων πρὸ τοῦ 1821».

2. Νὰ συνθέσετε ὁμαδικὰ ἕνα-δύο πατριωτικὰ σκέτς μὲ τίτλους «Ρήγας Φερραῖος», «Τὸ Σουλιωτόπουλο», «Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου» κλπ.

3. Νὰ κάνετε μιὰ ἔκθεση τῶν καλύτερων ἰχνογραφημάτων σας στὸν τοῖχο τῆς τάξεως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΤΕΤΑΡΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

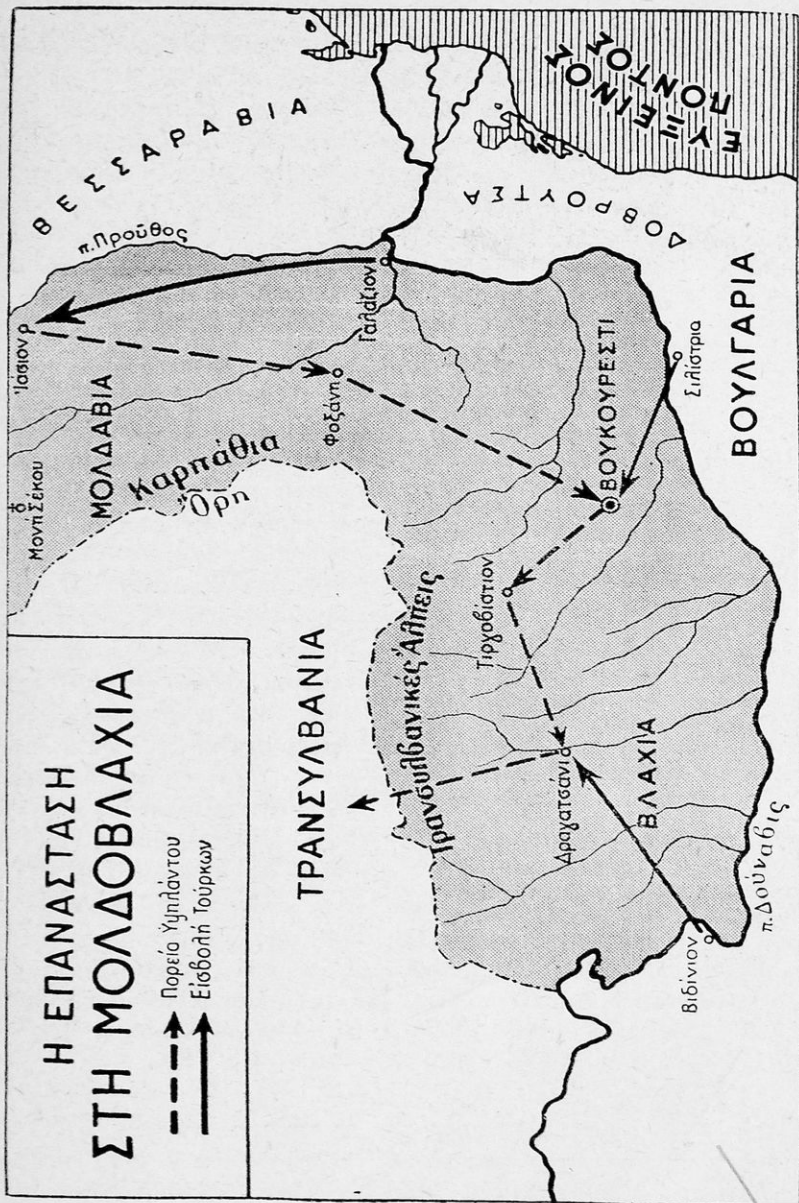
ΠΡΩΤΟ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

1821

1. Ἐπανάσταση στὴ Μολδοβλαχία — Ἀλέξ. Ὑψηλάντης.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ καταγόταν ἀπὸ Φαναριώτικη οἰκογένεια. Ὁ πατέρας του Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης εἶχε διορισθῆ, ἀπὸ τὸν Σουλτάνο, Διοικητὴς τῆς Μολδοβλαχίας, τῆς σημερινῆς Ρουμανίας. Σὰν καλὸς Ἕλληνας πατριώτης ποῦ ἦταν, δὲν ξεχνοῦσε τοὺς συμπατριῶτες του καὶ τοὺς βοηθοῦσε μὲ κάθε τρόπο. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Σουλτάνος τὸν κατεδίωξε καὶ ἀναγκάσθηκε νὰ καταφύγῃ στὴν Ρωσία. Οἱ Ρῶσοι τὸν δέχθηκαν, τὸν προστάτευσαν καὶ μόρφωσαν τὰ παιδιά του σὲ στρατιωτικὲς σχολές.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν ἀξιωματικὸς τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ καὶ εἶχε διακριθῆ σὲ πολλὰ μάχες. Σὲ μιὰ μάχη, μάλιστα, πολεμώντας τὸν Ναπολέοντα, πληγώθηκε καὶ ἔχασε τὸ δεξί του χέρι. Ὅταν ὁ Ξάνθος τοῦ πρόσφερε τὴν ἀρχηγία τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν 30 χρονῶν καὶ εἶχε μεγάλη ἀγάπη στὴν πατρίδα του. Ἦταν φλογε-

ρός και ένθουσιώδης και τήν δέχθηκε με προθυμία. Πήρε άμέσως άδεια από τον Τσάρο και κατέβηκε στην Μολδοβλαχία.

Στήν Μολδοβλαχία ήταν πολλοί Έλληνες. Σάν έφθασε εκεί ο 'Αλέξανδρος έβγαλε μιá προκήρυξη και τους καλούσε όλους νά πάρουν τά όπλα και νά πάνε μαζί του. Καλούσε άκόμη και τους ντόπιους κατόικους νά ξεσηκωθούνε κι αúτοι κατά τής Τουρκίας. Έτρεξαν πραγματικά πάρα πολλοί Έλληνες και άνάμεσα σ' αúτους 500 παιδιά τών

'Αλέξανδρος Ύψηλάντης.

γιατί φοβόταν μήπως βοηθήση τους έπαναστάτες και ή Ρωσία. 'Ο Τσάρος όμως θύμωσε για τήν πράξη αúτη του Ύψηλάντη, γιατί σάν άπολυταρχικός πού ήταν δέν άγαπούσε καθόλου τες έπαναστάσεις. Παράγγειλε στον Σουλτάνο ότι δέν έχει καμία σχέση μ' αúτη τήν έπανάσταση. 'Ο Σουλτάνος, μετά άπ' αúτό, πήρε θάρρος, ένω οι Έλληνες μούδιασαν από τó δυσάρεστο αúτό νέο.

'Ο Ύψηλάντης επειδή είχε λιγώτερο στρατό, αναγκάστηκε νά τραβηχτή από τó Βουκουρέστι πρós τά Αύστριακά σύνορα. Οι Τουρκοί προχωρώντας και καίγοντας τά πάντα στο πέρασμά τους, τόν πρόφτασαν στο χωριό **Δραγατσάνι**. Έκει έγινε, στις 7 Ιουνίου του 1821,

σχολείων. Οι νέοι αúτοι άνωμάσθησαν **Ίερολοχίτες** και όρκίσθησαν ή νά έλευθερώσουν τήν πατρίδα τους ή νά πεθάνουν. Έτσι τόν Φεβρουάριο του 1821 βρόντηξε τó τουφέκι τó Έλληνικό, με τήν άπόφαση νά κάνη τήν πατρίδα έλευθερή ή νά χαθή. Μαζί με τόν 'Αλέξανδρο Ύψηλάντη πήγαν και τρεις Έλληνες όπλαρχηγοί πού ήταν στην Ρουμανία: 'Ο Γιωργάκης 'Ολύμπιος, ό 'Ιωάννης Φαρμάκης και ό Θανάσης Καρπενσιώτης.

'Όταν έμαθε ό Σουλτάνος τήν έπανάσταση τής Μολδοβλαχίας έτρόμαξε, γιατί δέν είχε πολú στρατό εκεί και

μιὰ φοβερὴ μάχη καὶ οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ πολέμησαν γενναῖα, νικήθηκαν. Οἱ Ἱερολοχίτες, σύμφωνα μὲ τὸν ὄρο τους, σκοτώθηκαν ὡς τὸν τελευταῖο.

Ὁ Ὑψηλάντης, μετὰ τὴν ἀποτυχία αὐτῆ, πέρασε στὴν Αὐστρία μὲ τὸ σκοπὸ νὰ φθάσῃ στὴν Πελοπόννησο. Ἡ Αὐστριακὴ ἀστυνομία ὅμως τὸν ἐπίασε καὶ τὸν φυλάκισε. Ἐμεινε ἕξ ἡμέρες ἐξουθενωμένος καὶ ὅταν βγήκε ἦταν βαρῶς ἀρρωστος καὶ σὲ ἓνα χρόνον πέθανε. Πέθανε τὸ 1828 σὲ ἡλικία 38 χρονῶν, τὸ χρόνο ἀκριβῶς ποῦ ἡ πατρίδα μας ἔγινε ἐλεύθερη.

Μετὰ τὴν σύλληψη τοῦ Ὑψηλάντη οἱ ὀπλαρχηγοὶ Ὀλύμπιος, Φαρμάκης καὶ Καρπενσιώτης, δὲν σταμάτησαν τὸν ἀγῶνα. Συνέχισαν νὰ πολεμοῦν τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ κάνουν τίποτε, γιατί ἦταν λίγοι μπροστὰ σὲ χιλιάδες. Οἱ Τούρκοι τοὺς περικύκλωσαν σὲ ἓνα μοναστήρι καὶ τοὺς πολέμησαν μὲ λύσσα καὶ φανατισμὸ. Ὁ Γ. Ὀλύμπιος ἔβαλε φωτιά στὴν πυριτιδαποθήκη καὶ ἔγινε στάχτη μαζί μὲ τοὺς ἐχθρούς. Τὸν Φαρμάκη μὲ μιὰ ἀτιμία τὸν ἐπίασαν αἰχμάλωτο καὶ τὸν ἔστειλαν στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου τὸν ἐγδαραν ζωντανό. Ὁ Καρπενσιώτης πολέμησε μὲ ἀμέτρητους Τούρκους σὲ ἄλλο μέρος, σκότωσε πολλούς, μὰ στὸ τέλος σκοτώθηκε καὶ αὐτὸς μὲ πολλὰ παλληκάρια του.

Ἔτσι ἔσβησε πρόωρα ἡ ἐπανάσταση στὴ Μολδοβλαχία. Οἱ Τούρκοι τὴν ἐπινέξαν στὸ αἷμα. Μὰ ἡ φωτιά ἀνάψε πιά. Ὅλα ἦταν ἔτοιμα καὶ ἡ Ἐπανάσταση ξαπλώθηκε σὰν ἀστραπὴ σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί ἦταν ὁ Ἄλεξ. Ὑψηλάντης; 2) Πότε καὶ ποῦ κήρυξε τὴν Ἐπανάσταση; 3) Ποιοὶ ὀπλαρχηγοὶ πῆγαν μαζί του; 4) Ποῦ πολέμησε τοὺς Τούρκους καὶ ποῦ τὸ ἀποτέλεσμα; 5) Ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τοῦ Ἄλεξ. Ὑψηλάντου; 6) Ποῦ ὀφείλεται ἡ ἀποτυχία τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Ὑψηλάντου;

Ἔργασίες. 1) Νὰ διαβάσετε στὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς ΣΤ' τὸ «Μεγάλο κήρυγμα» σελ. 35-37. 2) Λεξικά - πληροφορίες: Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. Βλαχία, Ἰάσιον, Ἱερὸς Λόχος, Δραγατσάνι, Γεωργάκης Ὀλύμπιος, Φαρμάκης, Θανάσης Καρπενσιώτης. 3) Βιογραφία: Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. 4) Λεύκωμα: φωτογραφίες, ἰχνογραφήματα, χάρτης Ρουμανίας - Βλαχίας μὲ Ἰάσιο-Δραγατσάνι. 5) Χρονολογία: α) 23 Φεβρουαρίου 1821. Κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως στὴ Μολδοβλαχία ἀπὸ τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντη. β) 7 Ἰουνίου 1821. Μάχη Δραγατσανίου. 6) Νὰ ἀπαγγεῖλετε τὸ ποίημα «Ὡδὴ στὸν Ἱερὸ Λόχο» τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου.

2. Ἡ Ἐπανάσταση στὴν Πελοπόννησο καὶ στὴν ἄλλη Ἑλλάδα.

Ἄν καὶ στάθηκε ἄτυχη ἡ Ἐπανάσταση τῆς Μολδοβλαχίας, τὸ σύνθημα δόθηκε σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ Ἐπανάσταση φούντωσε ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη. Πρῶτα ἄρχισε στὴν Πελοπόννησο. Ὅλοι οἱ Πελοποννήσιοι Κλέφτες, Ὀπλαρχηγοὶ καὶ Πρόκριτοι ἦταν μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

Παπαφλέσσας.

Στὴν Ἐπανάσταση τῆς Πελοποννήσου σπουδαῖο ρόλο ἔπαιξε ὁ **Γρηγόριος Δικαῖος ἢ Παπαφλέσσας**.

Ὁ Παπαφλέσσας ἦταν ἀπὸ τὴν Καλαμάτα καὶ στὴν ἀρχὴ ἦταν καλόγηρος, μετὰ διαῖκος καὶ στὸ τέλος ἀρχιμανδουίτης. Ἐγινε πολὺ γρήγορα μέλος τῆς Φ.Ε. καὶ γύριζε ὅλη τὴν Πελοπόννησο γιὰ νὰ φανατίζει τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ τοὺς ἐτοιμάσει γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Ἦταν πολὺ δραστήριος καὶ γεμάτος ἐνθουσιασμό. Γύριζε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ καὶ ἀπὸ περιφέρεια σὲ περιφέρεια, ξεσηκώνοντας τοὺς σκλα-

βωμένους Ἕλληνες σὲ πόλεμο ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἦταν τολμηρὸς καὶ ἀκούραστος ὅσο λίγοι ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Ἐπαναστάσεως. Δὲν δέιλιαζε ἢ ψυχὴ του. Μισοῦσε τόσο πολὺ τοὺς Τούρκους, ποὺ δὲ λογάριζε οὔτε τοὺς κόπους οὔτε τὶς θυσίες ποὺ θὰ χρειάζονταν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδος, Μιλοῦσε φλογερὰ καὶ ἀδείλιαστα. Στὰ χρόνια του μάλιστα, ἐπειδὴ ἐνθουσίαζε καὶ ξεσήκωνε τὸ λαό, τὸν ἔλεγαν Μπουρολιτέρη παπᾶ. Ἄναβε δηλαδὴ φωτιὰ στὶς καρδιές τῶν Ἑλλήνων.

Ἐκεῖνο τὸν χρόνον ἦρθε στὴν Πελοπόννησον ἓνας ἄλλος μεγάλος πατριώτης ὁ **Θεόδωρος Κολοκοτρώνης**. Ἦταν Πελοποννήσιος ἀπὸ τὴν Τρίπολη, ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι τὸν κατεδίωκαν νὰ τὸν σκοτώσουν, εἶχε καταφύγει στὰ Ἐπτάνησα, ὅπου ὑπηρετήσε στὸν Ἀγγλικὸ στρατὸ καὶ εἶχε τὸ βαθμὸ τοῦ ταγματάρχου.

Καταγόταν ἀπὸ τὴ μεγάλη οἰκογένεια τῶν Κολοκοτρωναίων, ποὺ ἦταν 100 χρόνια σχεδὸν κλέφτες στὰ βουνά. Λέγεται, μάλιστα, ὅτι ὁ Θεόδωρος γεννήθηκε κάτω ἀπὸ ἓνα δέντρο, σ' ἓνα μεγάλο βουνὸ τῆς Πελοποννήσου. Εἶχε τὴν λεβεντιὰ τῶν βουνῶν καὶ τὴν γεροσύνη τους. Τὴν οἰκογένειά του τὴν εἶχαν ἀφανίσει οἱ Τούρκοι στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1770. Σὰν μεγάλωσε δὲν εἶχε ἄλλο στὸ μυαλό του, παρὰ πῶς νὰ ἐκδικηθῆ τὸ σκοτωμὸ τῶν δικῶν τοῦ, καὶ νὰ διώξῃ τοὺς τύραννους ἀπὸ τὰ ἅγια χώματα τῆς πατρίδος μας.

Στὰ Ἐπτάνησα, ὁ Κολοκοτρῶνης, εἶχε γίνει μέλος τῆς Φ. Ε. καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 1821 ἦρθε στὴν Πελοπόννησο. Ὅταν ἐμαθε ὁ λαὸς τὸν ξερχομὸ του ἐνθουσιάστηκε καὶ οἱ Τούρκοι καταφοβισμένοι ἄρχισαν νὰ φεύγουν ἀπὸ τὰ χωριά καὶ νὰ κλείνονται στὰ φρούρια τῶν πόλεων.

Ὅταν ἦρθε στὴν Πελοπόννησο, συναντήθηκε μὲ τὸν Παπαφλέσσα, τὸν Μαυρομιχάλη καὶ ἄλλους καπεταναίους. Ἀφοῦ συζήτησαν διάφορα πράγματα καὶ κατέστρωσαν τὰ σχέδιά τους, ἤσαν πολλὲς χιλιάδες στρατὸ καὶ χτύπησαν τοὺς Τούρκους τῆς Καλαμάτας καὶ ἐλευθέρωσαν τὴν πόλη στὶς 23 Μαρτίου. Στὶς 25 Μαρτίου στὴν **Ἅγια Λαύρα**

Θ. Κολοκοτρῶνης

τῶν Καλαβρῦτων, ὁ Δεσπότης τῆς Πάτρας **Γερμανὸς** μαζί μὲ τοὺς προκριτοὺς **Ἄνδρ. Ζαῖμη**, **Ἄνδρ. Λόντο**, σήκωσαν τὴν σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ μὲ πολὺ στρατὸ κατέβηκαν καὶ πολιορκήσαν τὴν Πάτρα.

Τὸν ἴδιο καιρὸ ἐπαναστάτησαν ὅλες οἱ περιφέρειες τῆς Πελοποννήσου καὶ πολιορκήσαν τοὺς Τούρκους στὴν Κόρινθο, στὸ Ἄργος, στὸ Ναύπλιο καὶ σὲ ἄλλα μέρη. Ἡ Ἐπανάσταση σὲ λίγες μέρες ξα-

πλώθηκε σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Τὰ νησιά Ὑδρα, Σπέτσες, Ψαρὰ καὶ Κρήτη πῆραν τὰ ὅπλα καὶ χτυποῦσαν τὴν Τουρκιά. Στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα ὁ Ἄθ. Διακός, Πανουριάς, Γκούρας καὶ Μακροῆς μὲ πολλὰ

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὑψώνει τὴ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως.

παλληκάρια ἄρχισαν τὸν πόλεμο. Ἡ Θεσσαλία, ἡ Μακεδονία, ἡ Νάουσα, οἱ Σέρρες, τὸ Ἅγιο Ὄρος, ὅλα στὸ ποδάρι.

Ἔτσι, μέσα στοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1821 ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἦταν ἐπαναστατημένη. Οἱ Ἕλληνες πὺν ἔμεναν στὴν Μ. Ἀσία, στὴν Κωνσταντινούπολη, στὶς ξένες χῶρες ἔτρεχαν νὰ ἐρθοῦν νὰ πολεμήσουν.

Ἔστειλαν χρήματα καὶ βόλια γιὰ τὸν ἱερὸ ἀγῶνα τῆς φυλῆς. Ὅλοι μὲ μιά γνώμη, μὲ μιά ἀπόφαση, οἰχθησαν στὸν πόλεμο γιὰ τὴν λευθεριά. Ἦ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἢ νὰ πεθάνουν. Εἶχαν πιστέψει στοῦ Ρήγα Φερραίου τὰ λόγια :

*Καλύτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή,
παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακή.*

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Πότε ἄρχισε ἡ Ἐπανάσταση στὴν Πελοπόννησο; 2) Ποιὸς φλογερὸ πατριώτης ετοίμασε τὴν Ἐπανάσταση; 3) Ποιὸς μεγάλος καπετάνιος ἦρθε στὴν Πελοπόννησο, ἀπὸ ποῦ ἦρθε καὶ τί ἔκαμε; 4) Τί γινόταν στὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐκείνους τοὺς μῆνες;

Ἔργασίες. Ἀναγνώσματα σχετικὰ γιὰ τὴν κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως στὴν κυρίως Ἑλλάδα: στὴν Πελοπόννησο, Στερεά, Νησιά, Μακεδονία. 2) Νὰ ἀπαγγείλετε τὰ ποιήματα «25 Μαρτίου» τοῦ Μαρτινέλη, «Εὐαγγελισμὸς - Ἑλληνισμὸς» τοῦ Α. Βαλαωρίτη, τὸ «Βράχος καὶ τὸ κύμα» τοῦ Βαλαωρίτη. 3) Λεξικά-πληροφορίες: Παπαφλέσσας, Θ. Κολοκοτρώνης, Ἐπίσκοπος Γερμανός, Ἁγία Λαύρα, Ἄνδρ. Λόντος, Ἄνδρ. Ζαῖτης, Περρ. Μαυρομιχάλης, Διάκος, Πανουριάς, Γκούρας, Μακρῆς. 4) Χρονολογικὸς πίνακας: 25 Μαρτίου 1821 κήρυξη τῆς Ἐπαναστάσεως στὴν Ἁγία Λαύρα. 5) Λεύκωμα: εἰκόνες, ἰχνογραφήματα δικὰ σας.

3. Οἱ Τοῦρκοι σφάζουν Χριστιανούς. Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ Σουλτάνος Μαχμουτ ἔμαθε γιὰ τὴν Ἐπανάσταση στὴν Μολδαυία, ἔγινε ἄγριο θηρίο καὶ διέταξε νὰ πιάνουν καὶ νὰ οἰχνοῦν στὶς φυλακὲς κάθε Χριστιανὸ ποὺ ἦταν μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Οἱ Τοῦρκοι ἔμπαιναν στὰ σπίτια τῶν Ἑλλήνων, ἀτίμαζαν, λήστευαν καὶ σκότωναν.

Τὸ κακὸ ὅμως μεγάλωσε, ὅταν ὁ Σουλτάνος ἔμαθε ὅτι ἡ Ἐπανάσταση ξαπλώθηκε καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ θυμὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀξιωματούχων του ξέσπασε ἐπάνω στοὺς ἄοπλους Ἑλληνες ποὺ ἦταν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὶς ἄλλες πόλεις. Ἄρχισε μιὰ ἄγρια σφαγὴ πάνω στὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς γέροντες. Στὴν Κωνσταντινούπολη, στὴ Μικρὰ Ἀσία, στὴ Θράκη, στὴ Θεσσαλονίκη καὶ σὲ ὅλες τὶς πόλεις, ἔτρεχε ποτάμι τὸ Ἑλληνικὸ αἷμα. Πρόκριτους, Φαναριῶ-

τες, παπάδες και άλλο λαό, τούς πέρασαν από τὸ μαχαίρι τους οἱ ἄπιστοι Τούρκοι. Τὰ πιὸ χειρότερα καὶ τὰ πιὸ ἀπάνθρωπα τὰ ἔκανε ὁ Τουρκικὸς ὄχλος. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς σφαγές, δὲν ἄφησαν ἐκκλησία, σχολεῖο καὶ σπίτι ἀλήστευτο καὶ ἀγκρέμιστο. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἐσφάγησαν 50.000 χριστιανοὶ καὶ ἀπ' αὐτοὺς οἱ 30.000 στὴν Κωνσταντινού-

Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄

πολη. Γιὰ νὰ τρομοκρατήσῃ μάλιστα ὁ Σουλτάνος τὸν Ἑλληνικὸ λαό, διέταξε νὰ κρεμάσουν καὶ τὸν Πατριάρχη Γρηγόριο τὸν Ε΄.

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ εἶχε γεννηθῆ στὴ Δημητσάνα τῆς Πελοποννήσου καὶ ἦταν πολλὰ χρόνια Πατριάρχης στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἦταν καλὸς καὶ τίμιος ἄνθρωπος, μορφωμένος κληρικός, καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τὴν πατρίδα του. Ὁ ἴδιος βέβαια ἐπειδὴ ἦταν μεγάλος στὴν ἡλικία καὶ ἐπειδὴ εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου, δὲν εἶχε κάμει πολλὰ πράγματα γιὰ τὴν προετοιμασία τῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ Ἐπαναστά-

σεις θέλουν γερούς, φλογερούς καὶ νέους ἀνθρώπους. Νὰ μποροῦν νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ ὑποφέρουν. Ὡστόσο ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του καὶ ἔκανε κρυφὰ καὶ φανερά ὅ,τι μποροῦσε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της. Ὁ Σουλτάνος ὅμως τὴν ὥρα τοῦ θυμοῦ του, ξέσπασε ἐπάνω του. Δὲν ἔκανε, βέβαια, καὶ λάθος. Γιὰ τὸν Πατριάρχη ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἔθνους μας. Ὁ Σουλτάνος νόμιζε πὼς ἂν σκοτώσῃ τὸν Πατριάρχη, οἱ Ἕλληνες θὰ δειλιάσουν καὶ θὰ παραδοθοῦν.

Λίγες ἡμέρες μετὰ τὴν Ἐπανάσταση, στὶς 10 Ἀπριλίου, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα, ἔστειλε Τούρκους στρατιῶτες στὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἔπιασαν τὸν Πατριάρχη μαζί με ἄλλους Φαναριῶτες καὶ τούς ἔκλεισαν φυλακή. Τὴν ἴδια μέρα τὸν ἔβγαλαν καὶ ἀφοῦ τὸν ἔβρισαν, τὸν ἔφτυ-

σαν και τον κοροΐδεψαν, τον κρέμασαν από την μεσαία πόρτα των Πατριαρχείων. Από τότε ή πόρτα αυτή, από εθνικό πένθος, μένει πάντα κλειστή. Το σώμα του, αφού ξμεινε τρεις μέρες κρεμασμένο, το πήρε ο άμύρωτος και άγιος Τουρκικός πληθυσμός και το έσυρε στους δρόμους. Έπειτα το έδεσαν με μιá μεγάλη πέτρα και το πέταξαν στην Μαύρη Θάλασσα. Εύτυχώς λίγες ήμέρες αργότερα βγήκε στην επιφάνεια και το βρήκε ένας Κεφαλλήνιος ναυτικός (Σκλάβος το όνομά του) και το πήρε στην Όδησό. Εκεί, με διαταγή του Τσάρου, θάφθηκε με μεγάλες τιμές και έπειτα από 50 χρόνια οι Έλληνες έφεραν τα κόκκαλά του στην Αθήνα και τα έθαψαν στον Μητροπολιτικό ναό. Έτσι, είχαμε τον πρώτο μάρτυρα, τον πρώτο μεγάλο νεκρό, που με το αίμα του πότισε το δέντρο της λευθεριάς μας.

Ο Σουλτάνος όμως άσχημα τα λογάριζε. Έλεγε πως θα δειλιάση τους Έλληνες μ' αυτές τις σφαγές. Αντίθετα όμως, άναψε φωτιά πιο μεγάλη. Το μίσος και ο φανατισμός των Έλλήνων κατά του Σουλτάνου και όλης της Τουρκίας φούντωσε. Οι έπαναστάτες πλήθαιναν και όρισμένοι πρόκριτοι που στην αρχή ήταν διστακτικοί πήραν μέρος στον άγωνα. Μα και στην Εύρώπη οι σφαγές και ή βαρβαρότητα των Τούρκων έκαναν πολύ άσχημη έντύπωση. Οι Εύρωπαίοι άρχισαν να μισούν τους Τούρκους και να συμπαθούν τους Έλληνες.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- 1) Τι έκανε ο Σουλτάνος όταν έμαθε ότι έπαναστάτησε όλη ή Ελλάδα;
- 2) Πότε έπιασαν τον Πατριάρχη, που τον κρέμασαν και που τον πέταξαν;
- 3) Που θάφθηκε ο Πατριάρχης και που μετέφεραν τα κόκκαλά του;

Έργασίες. 1) Να διαβάσετε στο άναγνωστικό σας της ΣΤ' τάξεως το κεφάλαιο «Ο Πατριάρχης δέν φεύγει» σελ. 38 - 39, «Ο κλήρος το 1821» σελ. 204 - 207. 2) Να άπαγγείλετε το ποίημα «Στον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε'» του Βαλαωρίτη, σελ. 30. 3) Βιογραφικό σημείωμα: Γρηγόριος Ε', έθνομάρτυς. 4) Χρονολογία. 10 Ά ρ ι λ ί ο υ: Άπαγχονισμός του Πατριάρχου. 5) Δεύκωμα, φωτογραφίες, ίχνογραφήματα.

4. Το πολεμικό σχέδιο του Κολοκοτρώνη.

Ή μάχη του Βαλτετσίου.

Με όλες τις σφαγές και τις φοβέρες του Σουλτάνου ή έπανάσταση όσο πήγαινε και άπλωνόταν. Πιο πολύ, άπ' όλα τα μέρη της Ελλά-

δος, ξεσηκώθηκε ἡ Πελοπόννησος. Σὲ λίγες ἡμέρες κιόλας συγκεντρώθηκε πολλὲς χιλιάδες διαλεκτὸς στρατὸς κάτω ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τολμηρῶν καπεταναίων: τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Παπαφλέσσα, τῶν Μαυρομιχαλαίων, τοῦ Πλαπούτα, τοῦ Νικηταροῦ καὶ ἄλλων.

Ὁ στρατὸς ὅμως αὐτὸς δὲν εἶχε τὰ μέσα πὺν εἶχε ὁ Τουρκικὸς. Οὔτε σύστημα ὑπῆρχε οὔτε πειθαρχία στρατιωτικὴ. Χρειαζόταν, λοιπόν, ἓνας ἄνθρωπος, πὺν νὰ ἔχη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τόλμη καὶ τὴν παλληκαριά, καὶ γνώσεις στρατιωτικὲς. Τέτοιος βρέθηκε ὁ Κολοκοτρώνης. Αὐτὸς ὠργάνωσε τὸ στρατὸ καὶ τὸν ἔκανε ἄξιο νὰ πολεμήσῃ μὲ τάξη, πειθαρχία καὶ στρατιωτικὴ τέχνη. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό. Ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε καὶ μεγάλες στρατηγικὲς ἱκανότητες. Κατάλαβε ὅτι γιὰ νὰ στερεωθῇ ἡ ἐπανάσταση, ἔπρεπε νὰ χτυπήσουν τὴν Τρίπολη, γιὰτι ἐκεῖ ἦταν κλεισμένοι πολλοὶ Τοῦρκοι καὶ πολὺς Τουρκικὸς στρατὸς.

Στὴν ἀρχὴ οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι δὲν παραδέχονταν τὸ σχέδιό του καὶ ἤθελαν νὰ πολεμήσουν στὴ Μεσσηνία. Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως τοὺς ἔπεισε καὶ ἔμειναν ὅλοι γύρω στὴν Τρίπολη, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ τὴν πολιορκήσουν, γιὰτι δὲν μπορούσαν ἀμέσως νὰ τὴν καταλάβουν μὲ ἐπίθεση. Ἔστησε, λοιπόν, τὸ Στρατηγεῖο του στὸ Χρυσοβίτσι καὶ ἀπ' ἐκεῖ διηύθυνε τὰ στρατεύματά του.

Τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες ὁ Τοῦρκος Διοικητὴς τῆς Πελοποννήσου Χουρσίτ Πασᾶς βρισκόταν στὰ Γιάννενα καὶ πολεμοῦσε τὸν Ἄλῃ-Πασᾶ. Ὅταν ἔμαθε τὴν ἐπανάσταση τῆς Πελοποννήσου ἔστειλε τὸν Μουσταφάμπεη μὲ 3.500 Ἀλβανούς, μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ πνίξῃ τοὺς ἐπαναστάτες στὸ αἷμα. Ὁ Μουσταφάμπεης ἀφοῦ πέρασε τὴ Δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάδα ἔφτασε στὴν Πελοπόννησο. Χτύπησε τοὺς Ἑλληνας τῆς Πάτρας καὶ τοὺς ἀνάγκασε νὰ φύγουν. Ἐπειτα πέρασε στὴν Κόρινθο - Ἄργος καὶ ἀφοῦ σκόρπισε τὰ λίγα ἑλληνικὰ στρατεύματα, πὺν βοῆκε μπροστά του, ἔφτασε στὴν Τρίπολη.

Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ πῆρε τὸ στρατό του καὶ τράβηξε κατὰ τὸ Βαλτέτσι (ἓνα μικρὸ χωριὸ ἔξω στὴν Τρίπολη), ὅπου ἦταν μαζεμένοι οἱ Ἑλληνας. Ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων στὸ Βαλτέτσι ἦταν ὁ Ἡλίας καὶ Κυριακούλης Μαυρομιχαλῆς. Ὁ Πλαπούτας βρισκόταν μὲ ἄλλο τμήμα στρατοῦ στὴν Πιάνα, ἓνα ἄλλο χωριὸ ἐκεῖ κοντά. Στὶς 12 Μαΐου ἀναψε ἡ μάχη. Οἱ Ἑλληνας ἦσαν λίγοι, βέβαια, ἀλλὰ πολέμησαν μὲ μεγάλη ἀνδρεία. Εἰς τὸ μεταξύ ἔφτασε ὁ Πλαπούτας καὶ ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὸ στρατό τους.

Ὁ Κολοκοτρώνης, πὺν τὸν ἔτρεμαν οἱ Τοῦρκοι, ἔβαλε μιὰ δυνατὴ

φωνή πρὸς τὸ μέρος τους : «**Τούρκοι, ἐδῶ εἶμαι, ἐγὼ ὁ Κολοκοτρώνης. Δὲν θὰ γλυτώσῃ κανεὶς ἀπὸ σᾶς**». Κι' ἀμέσως χιλιάδες Ἕλληνες ὄρμησαν μὲ τὰ γιαταγάνια στὸ χέρι. Τοὺς χτυποῦσαν ἀπὸ ὅλες τὶς μεριές. Χιλιάδες Τουρκικὰ κορμιά ἔπεσαν νεκρὰ στὴ γῆ. Στὸ τέλος οἱ Τούρκοι ἀφοῦ εἶδαν ὅτι δὲν θὰ γλυτώσῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς, πέταξαν τὰ τουφέκια καὶ ὅλα τὰ πολεμοφόδια καὶ ἔφθασαν, τρέχοντας, στὴν Τρίπολη.

Ἔτσι, στὴν πρώτη μεγάλη μάχη ποὺ ἔδωσαν οἱ Ἕλληνες μὲ τοὺς Τούρκους, τοὺς νίκησαν καὶ τοὺς καταντρόπιασαν.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιοὶ ἦταν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ἐπαναστάσεως στὴν Πελοπόννησο; 2) Ποιὰ ἦταν τὰ σχέδια τοῦ Κολοκοτρώνη; 3) Ποῦ εἶχαν στρατοπεδεύσει οἱ Ἕλληνες; 4) Ποιὸς Τούρκος ἀξιωματικὸς πῆγε νὰ τοὺς πολεμήσῃ; 5) Ποῦ ἔγινε μάχη, πότε καὶ ποῖο ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα;

Ἔργασίες. 1) Νὰ διαβάσετε στὸ Ἀναγνωστικὸ σας τὸ κεφάλαιο «Ὁ Κολοκοτρώνης», σελ. 216 - 220. 2) Λεξικά - πληροφορίες : Θ. Κολοκοτρώνης, Δ. Πλαπούτας, Η. καὶ Κ. Μαυρομιχάλης. 3) Βιογραφία : Θ. Κολοκοτρώνης. 4) Χρονολογία : 12 Μαΐου 1821 : Μάχη Βαλτετισίου.

5. Μάχες στὰ Δολιανὰ καὶ στὴν Τρίπολη.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Βαλτετισίου ὁ Μουσταφάμπεης, γιὰ νὰ βγάλῃ τὴ ντροπὴ ποὺ ἔπαθε καὶ γιὰ νὰ δώσῃ θάρρος στοὺς Τούρκους, ἀποφάσισε νὰ χτυπήσῃ τοὺς Ἕλληνες ποὺ ἦταν στὰ νότια χωριὰ τῆς Τριπόλεως. Ἐτοίμασε, λοιπόν, 8 χιλιάδες στρατό, μὲ ἱππικὸ καὶ πυροβολικὸ καὶ τράβηξε κατὰ τὸ χωριὸ Δολιανὰ.

Ἐκεῖ ἦταν ὁ ἀνηψιὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος ἢ Νικηταρᾶς, μὲ 200 παλληκάρια του. Τὸ γενναῖο αὐτὸ παλληκάρι σὰν εἶδε τοὺς Τούρκους, ρίχθηκε στὴ μάχη καὶ ἄρχισε νὰ ἔξοντώνῃ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς. Ἦταν, ὅμως, λίγοι οἱ Ἕλληνες καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ τοὺς ἀποτελειώσουν. Γι' αὐτὸ ἡ μάχη βάστηξε ὀλόκληρη ἡμέρα. Κατὰ τὸ βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας ἔφθασαν καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἀπὸ τὰ γειτονικὰ χωριὰ καὶ ἀναψε φοβερὸς πόλεμος. Ὁ Νικηταρᾶς καὶ τὰ παλληκάρια του πετάχθηκαν ὀλόρθοι ἀπὸ τὰ ταμποῦρια τους καὶ κατέσφαξαν τοὺς Τούρκους. Τοὺς ἔκαμαν τέτοια καταστροφὴ καὶ σκότωσαν τόσους πολλοὺς, ποὺ ἀπὸ τότε ὁ Νικηταρᾶς

ὀνομάσθηκε **Τουρκοφάγος**. Στὸ τέλος οἱ Τοῦρκοι ἐτράπησαν σὲ φυγὴ καὶ κλείσθηκαν στὴν Τρίπολη.

Οἱ Ἕλληνες τώρα, ὅλο καὶ τοὺς ἔσφιγγαν μέσα στὴν Τρίπολη. Βρισκόμαστε στὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1821 καὶ τὸ σχέδιο τοῦ Κολοκοτρώνη ἄρχισε νὰ πετυχαίνει. Ἡ Τρίπολη δὲν εἶχε νερό. Τρόφιμα δὲν ἔμπαιναν ἀπ' τὰ χωριά καὶ ἡ πείνα, ἡ δίψα καὶ οἱ ἀρρώστιες ἄρχισαν νὰ θεορίζουν κυριολεκτικὰ τὸν Τουρκικὸ πληθυσμό. Ὁ Κολοκοτρώνης σὰν ἔξυπνος καὶ μυαλωμένος πού ἦταν, πρότεινε στοὺς Ἕλληνοὺς νὰ φύγουν γιὰ τὴν πατρίδα τους, μὲ τὴν ὑπόσχεση ὅτι δὲν θὰ τοὺς πειράξει. Οἱ Ἕλληνοὶ τὸ δέχθηκαν μὲ χαρὰ, γιατί ἔβλεπαν ὅτι δὲν θὰ γλύτωνε κανεὶς.

Ἐνῶ ὁμοῦ γίνονταν αὐτὲς οἱ συνεννοήσεις καὶ σκέφτονταν καὶ ἄλλοι Τοῦρκοι νὰ παραδοθοῦν, μερικοὶ Ἕλληνες μῆζαν κρυφὰ μέσα στὴν πόλη, σκότωσαν τοὺς Τούρκους σκοποὺς καὶ ἄνοιξαν τὶς πόρτες τῶν τειχῶν. Χιλιάδες Ἕλληνες χύθηκαν μέσα στὴν Τρίπολη καὶ ἄρχισαν τὶς σφαγὲς καὶ τὶς ἀρπαγές. Δυστυχῶς ἔγιναν πολλὰ ἔκτροπα ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ στρατὸ καὶ λαό. Ὁ Κολοκοτρώνης προσπαθοῦσε νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἀγριεμένο λαό. Τοῦ ἀπαγόρευσε νὰ σκοτώνῃ τοὺς αἰχμαλώτους, τὰ γυναικόπαιδα καὶ νὰ καίῃ σπίτια. Δυστυχῶς, εἶχαν ὑποφέρει τόσα πολλὰ οἱ Ἕλληνες καὶ δὲν ἄκουσαν τίποτε ἀπ' αὐτά. Μὲ χίλια βάσανα ὁ Κολοκοτρώνης κατάφερε νὰ μὴν πειραχθοῦν οἱ Ἕλληνοὶ, πού τοὺς εἶχε δώσει λόγο νὰ πᾶν στὴν πατρίδα τους.

Ἔτσι ἐλευθερώθηκε ἡ Τρίπολη, τὸ μεγάλο αὐτὸ φρούριο τῶν Τούρκων καὶ ἡ πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου. Ἀπὸ τότε ὅλη ἡ Πελοπόννησος ἔμεινε ἐλεύθερη.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποῦ βρισκονται τὰ Δολιανὰ καὶ ποίος Ἕλληνας καπετάνιος ἦταν ἐκεῖ ; 2) Ποιὸ ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης τῶν Δολιανῶν καὶ τί ὄνομα πήρε ὁ νικητὴς καπετάνιος ; 3) Πότε ἐλευθερώθηκε ἡ Τρίπολη καὶ πῶς ;

Ἔργασίεσ. 1) Λεξικά - πληροφορίες. Νικηταράς. 2) Βιογραφικὸ σημεῖωμα γιὰ τὸν ἴδιο.

6. Ἡ Ἐπανάσταση στὴν Στερεὰ. Ἡ μάχη τῆς Ἀλαμάνας.

Στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα ἦταν τρεῖς ξακουσμένοι ὀπλασχηγοί : Ὁ Παπουριάς, ὁ Δυοβουνιώτης καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος. Ἀπὸ τὸν Μάρτιο

Ὁ Νικηταῶς, ὁ Τουροκοφάγος, θεοῖζει ἀλύπητα στὰ Δολιανὰ τοὺς
ἄπιστους Τούρκους.

μῆνα ξεσηκώθηκαν με τὰ παλληκάρια τους καὶ κατέλαβαν τὴν Ἄμφισσα, τὸ Λιδωρίκι καὶ τὴν Λειβαδιά. Ὅσοι Τοῦρκοι ἦταν στὶς πόλεις αὐτές, πιάσθηκαν αἰχμάλωτοι καὶ πλούσια λάφυρα ἔπесαν στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἄθαν. Διάκος εἶχε γεννηθῆ στὴ Μουσουνίτσα τῆς Παρνασσίδος τὸ 1876 καὶ τὸ πραγματικὸ του ὄνομα ἦταν Ἄθαν. Γραμματικὸς. Ὅταν μεγάλωσε πῆγε καλόγηρος στὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὅπου

ἀργότερα χειροτονήθηκε Διάκος καὶ ἀπὸ τότε τὸν ξέρουμε σὰν Ἄθανάσιο Διάκο.

Ὁ Διάκος ἦταν δυνατὸς ἄντρας καὶ φλογερὸς πατριώτης. Δὲν μποροῦσε νὰ μείνῃ στὸ Μοναστήρι. Ἐβγαλε πολὺ γρήγορα τὰ ράσα καὶ ἔβαλε τὴν τιμημένη φουστανέλλα τοῦ κλέφτη. Βγήκε στὰ βουνά, νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴ λευθεριά. Ἦταν ὠραῖος, ἔξυπνος καὶ τολμηρός.

Ὅταν ὁ Χουρσίτ Πασᾶς ποῦ ἦταν στὰ Γιάννενα, ἔμαθε καὶ γιὰ τὴν ἐπανάσταση τῆς Στερεᾶς, ἔστειλε τὸν Ὁμέρ Βρουώνη καὶ τὸν Μεχμέτ Κιοσὲ νὰ πνίξουν τοὺς Ἑλ-

ληγες στὸ αἶμα. Τοὺς ἔδωσε ἐντολή, ἀφοῦ καθαρίσουν τὴ Στερεά, νὰ περάσουν καὶ στὴν Πελοπόννησο.

Οἱ ὄπλαρχηγοὶ Πανουριᾶς, Δουβουνιώτης καὶ Διάκος σκέφθηκαν ἀμέσως νὰ βγοῦν μπροστὰ στὸ δρόμο τους, νὰ τοὺς χτυπήσουν καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσουν νὰ περάσουν. Ὁ Πανουριᾶς μετὰ 40 παλληκάρια ἔπιασε τὸ γεφύρι τοῦ Γοργοπόταμου, ὁ Δουβουνιώτης τὸ χωριὸ Λευκομάτα καὶ ὁ Διάκος τὸ γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας, κοντὰ στὶς παλαιῆς Θερμοπύλες. Ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἔφθασαν στὴν Στερεά, οἱ μισοὶ ἀπ' αὐτοὺς μετὰ τὸν Ὁμέρ Βρουώνη ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Πανουριᾶ καὶ τοῦ Δουβουνιώτη. Ἐπειτα ἀπὸ σκληρὴ καὶ μεγάλη μάχη ἀνάγκασαν τοὺς

Ἄθανάσιος Διάκος.

Ἕλληνες νὰ ὑποχωρήσουν. Οἱ ἄλλοι μισοὶ ρίχθηκαν μὲ τὸν Μεχμέτ Κιοσὲ κατὰ τοῦ Διαῦκου στὴν Ἀλαμάννα.

Ἔτσι - ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἦταν τριακόσιοι. Οἱ στρατιῶτες τοῦ Διαῦκου ὅταν εἶδαν ὅτι εἶχαν μὲ πολλὰς χιλιάδες νὰ κάμουν, σκέφθηκαν νὰ φύγουν καὶ ἔδωσαν στὸν Διαῦκο μὲ φτεροπόδαρη φοράδα γιὰ νὰ φύγη. Ὁ Διαῦκος, ὅμως, δὲν δέχθηκε καὶ ἀποφάσισε νὰ πολεμήσῃ μέχρι τέλους. Ἄναψε τότε μὲ μεγάλη μάχη, πὺν κράτησε ὄρες δλόκληρες. Ἀμέτροτοι Τοῦρκοι σκοτώνονται, ἀλλὰ καὶ Ἕλληνες πέφτουν. Ὁ Διαῦκος ἔμεινε μὲ 40 παλληκάρια, ἀλλὰ συνεχίζει τὸν πόλεμο, ὥσπου τοῦ ἔμειναν δέκα μόνο. Ἄναψε τὸ τουφέκι του καὶ τέλειωσαν τὰ βόλια. Τραβᾷ τὸ σπαθὶ του καὶ ὅπως ἦταν φλογισμένος μὲ τὰ μακρὰ του μαλλιά, σὰν ἡμίθεος, χύνεται ἐπάνω στοὺς Τοῦρκους. Οἱ Τοῦρκοι τρέμουν κι ἀμέτροτα κορμιά ἀπίστων πέφτουν στὴ γῆ. Τὴν ὥρα ὅμως ἐκείνη σπάζει τὸ σπαθὶ του καὶ ἓνα ἐχθρικό βόλι τὸν πληγώνει στὸ χέρι.

Ἄμετρο Βουώνης.

Ὁ μεγάλος αὐτὸς ἦρωας πέφτει ζωντανὸς στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν.

Οἱ Τοῦρκοι ὠδήγησαν, σφιχτὰ δεμένο, τὸν Διαῦκο στὴ Λαμία. Ὁ Ἄμετρο Βουώνης τοῦ πρότεινε νὰ ἀλλάξῃ τὴν πίστη του, νὰ γίνῃ Τοῦρκος· ἀλλοιῶς, τὸν φοβέριζε, θὰ τὸν ἔψηγε ζωντανό. Ὁ Διαῦκος ὑπερήφανος κι ἀφόβιστος τοὺς ἔβριζε καὶ τοὺς ἔλεγε: «Ἐμένα κι ἂν συμβλίσετε ἓνας Ἕλληνας θὰ χαθῆ. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει πολλοὺς σὰν τὸ Διαῦκο».

Οἱ βάρβαροι τὸν σούβλισαν ζωντανὸ καὶ τὸν ἔψησαν στὴ φωτιά στὶς 24 Ἀπριλίου 1821. Δὲν ἔβγαλε οὔτε ἓνα βογγητὸ οὔτε δειλία ἔδειξε. Εἶπε μονάχα μὲ παρὰτονο κυττάζοντας ὀλόγυρα τὴν ἀνθισμένη φύση:

«Γιὰ δὲς καιρὸ πὺν διάλεξε ὁ Χάρος νὰ μὲ πάσῃ,
τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαριά καὶ βγάξει ἡ γῆς χορτάρι».

Με αὐτὸ τὸν μαρτυρικὸ θάνατο πέθανε ὁ ἀξέχαστος αὐτὸς ἥρωας ποῦ ἔγραψε μιὰ μεγάλη Ἑλληνικὴ δόξα, στὸ ἴδιο ἀκριβῶς μέρος ποῦ εἶχε πέσει τὰ ἀρχαῖα χρόνια καὶ ὁ Λεωνίδας ὁ Σπαρτιάτης.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιοὶ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ ἦταν στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα ; 2) Ποιοὶ Τούρκοι ἀξιωματικοὶ ἤρθαν νὰ πνίξουν τὴν Ἐπανάσταση τῆς Στερεᾶς ; 3) Ποῦ γεννήθηκε ὁ Διάκος, πότε καὶ ποιοὶ τὸ πραγματικὸ του ὄνομα ; 4) Ποῦ πολέμησε ὁ Διάκος, μὲ πόσα παλληκάρια καὶ πότε ; 5) Ποιό τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης καὶ πῶς πέθανε ὁ Διάκος ;

Ἔργασίες. 1) Νὰ διαβάσετε διάφορα ἀναγνώσματα γιὰ τὴ Μάχη τῆς Ἀλαμάνας. 2) Νὰ ἀπαγγείλετε τὰ ποιήματα «Τοῦ Διάκου» δημοτικὸ, «Ὁ Διάκος» τοῦ Καρωτάκη. 3) Λεξικά - πληροφορίες : Ἀθαν. Διάκος, Πανουργιάς, Δυοβουνιώτης. 4) Βιογραφία : Ἀθαν. Διάκος. 5) Λεύκωμα : Εἰκόνες, ἰχνογραφήματα. 6) Χρονολογία : 24 Ἀ π ρ ι λ ῖ ο υ 1821. Μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ Διάκου.

7. Τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ὀπλαρχηγούς ποῦ εἶπαμε στὸ ἄλλο μάθημα, στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα ἦταν καὶ ἄλλος ἓνας, πρὶ δοξασμένος καὶ πρὶ φοβερός γιὰ τοὺς Τούρκους : Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσος.

Ἦταν γιὸς δοξασμένου καπετάνιου, τοῦ Γεωργίου Ἀνδρούτσου, ποῦ πολέμησε, μαζί μὲ τὸν Λ. Κατσώνη. Ἦταν γεροσώματος, δυνατός καὶ πολὺ τολμηρός. Ἦταν ἔξυπνος, πολὺ γρήγορος στὰ πόδια καὶ καλὰ μαθημένος στὸν πόλεμο. Ὅταν ἦταν μικρὸς ἀκόμα εἶχε πάει στὴν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ - Πασᾶ τῶν Ἰοαννίνων καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τὸν χειρισμὸ τῶν ὀπλων καὶ ἀπέκτησε ἰκανότητες ἀρχηγοῦ. Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἀρχισαν νὰ χτυποῦν τοὺς Τούρκους καὶ νὰ ἐτοιμάζουν τὴν ἐπανάσταση ἦταν κι αὐτὸς ἀπὸ τοὺς πρῶτους. Εἶχε τολμηρὰ παλληκάρια καὶ γι' αὐτὸ οἱ Τούρκοι τὸν ἔτρεμαν.

Ὁ Ὅμηρ Βρουώνης γιὰ νὰ ἠσυχάση ἀπ' αὐτὸν τὸν τρομερὸ καπετάνιο, τοῦ πρότεινε νὰ πάη στὴ Λαμία γιὰ νὰ τὸν διορίσῃ Ἀρματολό. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὄχι μόνο δὲν δέχθηκε, ἀλλὰ ὅταν ἔμαθε ὅτι ὁ Διάκος ἔπιασε τὴν Ἀλαμάνα, πῆρε 150 παλληκάρια του καὶ κατέβηκε στὴ Γραβιά. Μετὰ τὴν νίκη τους στὴν Ἀλαμάνα, οἱ Τούρκοι πῆραν 8.000 στρατὸ καὶ τράβηξαν γιὰ τὴν Ἀμφισσα. Οἱ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ ἔκαμαν συμβούλιο καὶ ἀποφάσισαν νὰ τοὺς χτυπήσουν. Ὁ Δυοβουνιώτης, ὁ Πανουργιάς καὶ ὁ Σουλιώτης ἔπιασαν τὰ μονοπάτια γύρω στὴ

Γραβιά. Ὁ Ὀδυσσεύς ἔπιασε ἓνα χάνι πὸν ἦταν στὸ δρόμο τῆς Γραβιάς καὶ ἀπὸ τότε ἔγινε ξακουστὸ σὰν χάνι τῆς Γραβιάς.

Στὶς 8 Μαΐου οἱ Τούρκοι ξεκίνησαν μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ὅμηρο Βρουῶνη, γιὰ τὴν Γραβιά. Ὁ Ὀδυσσεύς ὄταν τοὺς εἶδε φώναξε τὰ παλληκάρια του καὶ τοὺς εἶπε ὅτι, ὅποιος θέλει νὰ πολεμήσῃ μαζί του ἄς πιαστῆ στὸ χορὸ. Κι ἀμέσως ἔσυρε τὸ χορὸ καὶ μπῆκε μέσα στὸ πλιθόχτιστο αὐτὸ χάνι πὸν ἦταν ἐπάνω στὸ δρόμο. Πιάστηκαν 120 γενναῖα παλληκάρια καὶ ὄταν μπῆκαν στὸ χάνι ἔχτισαν τὶς πόρτες καὶ ἀνοιξαν μὲ τὰ γαταγάνια τοὺς πολεμίστρες. Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἦταν γύρω - γύρω στὶς πλαγιὲς καὶ ὄλοι - ὄλοι ἦταν 1200 μπροστά σὲ 8 χιλιάδες Τούρκους.

Ὅταν οἱ Τούρκοι ἔφθασαν στὴν πεδιάδα τῆς Γραβιάς, ἐπετέθησαν πρῶτα στοὺς Ἕλληνες πὸν εἶχαν πιάσει τὰ στενά καὶ τοὺς σκόρπισαν. Ἐλεῖτα γύρισαν τὸ στρατὸ τοὺς πρὸς τὸ χάνι. Μπροστά - μπροστά πήγαινε, πάνω στὸ ἄλογό του, ἓνας Δερβίσης.

Ὅταν ὁ Ὀδυσσεύς τὸν ρώτησε γιὰ πὸν πηγαίνει, ἀπάντησε ὅτι πηγαίνει νὰ σφάζῃ καὶ νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνες. Δὲν πρόφθασε ὅμως νὰ τελειώσῃ τὸν λόγο του καὶ δέχθηκε μιὰ σφαῖρα στὸ στήθος κι ἔπεσε κάτω νεκρός. Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή ἀναψε ἡ μάχη. Οἱ Τούρκοι σὰ λυσσασμένοι ὄρμησαν πάνω στὸ χάνι νὰ τοῦ βάλουν φωτιά, νὰ τὸ κάψουν. Οἱ Ἕλληνες ὅμως ἀπὸ μέσα τοὺς θέρριζαν καὶ τοὺς σκόρπισαν πολλὲς φορές. Ἡ ἐπίθεση τῶν Τούρκων ἐπαναλήφθηκε πολλὲς φορές χωρὶς ἀποτέλεσμα, ἕως ὅτου νύχτωσε πιά. Γύρω - γύρω στὸ χάνι ἦταν ξαπλωμένα ἐκατοντάδες Τουρκικὰ χορμιά νεκρά.

Ὅταν νύχτωσε καλὰ, ὁ Ὀδυσσεύς εἶπε στὰ παλληκάρια του νὰ φάνε καλὰ καὶ νὰ ἐτοιμασθοῦν νὰ βγοῦν τὰ μεσάνυχτα ἀπὸ τὸ χάνι.

Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσος

Ἔτσι κι ἔγινε. Τὰ μεσάνυχτα μὲ τὸν Ὀδυσσεά μπροστά καὶ μὲ τὰ γαταγάνια ὄλοι στὸ χέρι, βγῆκαν ἔξω πολεμώντας μὲ θάρρος καὶ γενναιότητα. Σκοτώνοντας ἀμέτρητους Τούρκους, ἀνοιξαν δρόμο καὶ ἔφθασαν στὰ βουνά. Ὅταν μετρήθηκαν ἔλειπαν ἔξη συντρόφοι τους. Ἀπὸ τοὺς Τούρκους σκοτώθηκαν 400 στρατιῶτες, καὶ οἱ ἄλλοι φοβήθηκαν τόσο πολὺ, ποὺ δὲν τόλμησαν νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν Ἀμφισσα.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τίνος παιδί ἦταν ὁ Ὀδυσ. Ἀνδρουῦτσος καὶ τί χαρίσματα εἶχε ; Ποὺ πολέμησε ὁ Ὀδυσσεάς τοὺς Τούρκους καὶ μὲ πόσα παλληκάρια ; 3) Πότε καὶ πῶς βγήκε ἀπὸ τὸ χάνι ὁ Ὀδυσσεάς μὲ τοὺς συντρόφους του ; 4) Ποιό ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης αὐτῆς καὶ ποὺ βρίσκεται τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς ; Ἔργασίες. 1) Βιογραφία : Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουῦτσος. 2) Ἀπαγγελία : «Τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς». 3) Χρονολογία : 8 Μαΐου 1821.

8. Μάχη στὰ Βασιλικά.

Οἱ Τούρκοι, μετὰ τὴν καταστροφὴ ποὺ ἔπαθαν στὴ Γραβιά, ἀλλάξαν δρόμο καὶ κατέβηκαν πρὸς τὴν Λειβαδιά. Ἐκείνες τὶς ἡμέρες (Αὐγούστος 1821) ἦρθαν στὴν Λαμία 10.000 Τούρκοι ἀκόμη, γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸν Ὀμέρ Βρυώνη. Ὁ Ὀμέρ, ποὺ ἠθέλε νὰ πάη νὰ σβήσῃ τὴν ἐπανάστασι στὴν Πελοπόννησο, περιμένε τὸν ὑπόλοιπο Τουρκικὸ στρατὸ στὴν Λειβαδιά γιὰ νὰ πάνε ὄλοι μαζί.

Ὁ Τουρκικὸς αὐτὸς στρατὸς, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Μεχμέτ Κιοσέ, ξεκίνησε νὰ συναντήσῃ τὸν Ὀμέρ Βρυώνη. Στὸ δρόμο του ὅμως βγήκαν πάλι οἱ ὀπλαρχηγοὶ Γκούρας, Πανουριάς καὶ Λυοβουνιώτης. Στὸ χωριὸ Βασιλικά ἔδωσαν φονικώτατη μάχη, ποὺ βάστηξε πολλὲς ὥρες. Ὁ στρατὸς τοῦ Μεχμέτ ἔπαθε μεγάλη πανωλεθρία, ὥσπου στὸ τέλος ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴ Λαμία.

Ὁ Ὀμέρ Βρυώνης σὰν ἔμαθε τὴν καταστροφὴ τοῦ Μεχμέτ, φοβήθηκε τόσο πολὺ, ὥστε στὸ τέλος ἀναγκάσθηκε νὰ γυρίσῃ κι αὐτὸς στὴ Λαμία, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ προχωρήσῃ στὴν Πελοπόννησο.

Ἔτσι, χάρη στὴν παλληκαριά καὶ τὴ θυσία τῶν ἀγωνιστῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, οἱ Τούρκοι δὲν τόλμησαν νὰ προχωρήσουν στὴν Πελοπόννησο. Εἰς τὸ μεταξύ, ὅπως μάθαμε, οἱ Πελοποννήσιοι νίκησαν σὲ πολλὲς μάχες, κατέλαβαν τὴν πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔστερέωσαν τὴν ἐπανάστασι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποιοι όπλαρχηγοί πήραν μέρος στη μάχη τών Βασιλικών; 2) Ποιός ήταν άρχηγός του Τουρκικού στρατού; Ποϋ βρίσκονται τὰ Βασιλικά και πότε έγινε ή μάχη εκεί; 4) Ποιά τὰ άποτελέσματα της μάχης στα Βασιλικά;

Έργασίες. 1) Χρονολογικός πίνακας: Αύγουστος 1821. Μάχη στα Βασιλικά.

9. Η Έπανάσταση στην Άλλη Ελλάδα.

Τόν ίδιο καιρό, Μάρτιο - Απρίλιο του 1821, άναψε ή επανάσταση και στην Άλλη Ελλάδα. Η Θεσσαλία και ιδιαίτερα τὰ χωριά του Πηλίου, σηκώθηκαν στο ποδάρι. Η Μακεδονία τὰ ίδια. Στη Χαλκιδική, στον Όλυμπο, στη Νάουσα πήραν οι Έλληνες τὰ τουφέκια και χτυπούσαν παντού την Τουρκία.

Ο καλός πατριώτης και δοξασιμένος ήρωας Έμμανουήλ Παππās από τās Σέρρας, άφου έδωσε όλη του την περιουσία για τόν άγώνα, ήρθε στη Χαλκιδική και ώργάνωσε στρατό και στόλο. Άρχισε να πολεμά τούς Τούρκους και τούς άνάγκασε πολύ σύντομα να φύγουν άπ' τὰ χωριά και να κλεισθούν στις πόλεις και στα φρούρια. Οι ήρωϊκοί Ναουσαϊοί, με άρχηγούς τόν Καρατάσο και Λασσάνη, έδωσαν σκληρές μάχες με τούς Τούρκους και έξόντωσαν πολλούς άπ' αυτούς. Οι κλέφτες και οι άρματωλοί του Όλύμπου και τών Πιερίων άρχισαν έναν άγριο και συστηματικό πόλεμο. Οι μάχες είναι πολλές και οι καταστροφές που έκαναν στους Τούρκους άμέτρητες. Χιλιάδες Τούρκοι σκοτώθηκαν στη Νάουσα, στον Όλυμπο και στην Χαλκιδική. Άνάμεσα στους Τούρκους αυτούς, ήταν πολλοί Δεσβισάδες και Πασάδες άκόμη.

Δυστυχώς οι έξεγέρσεις αυτές δέν είχαν καλό τέλος. Βάστηξαν πολλούς μήνες, ως τó τέλος του χρόνου, μα τελευταία δέν άνθεξαν. Ο Καπετάνιος της Θεσσαλίας Γάτσος, άφου έδωσε πολλές μάχες άναγκάστηκε στο τέλος να υποκύψει, γιατί έμεναν πολλοί Τούρκοι στη Λάρισα και έβγαιναν συχνά καταδιώκοντας τόν λίγο και άοπλο στρατό του. Ο Έμμαν. Παππās νικήθηκε κι αυτός άπό τόν Πασά της Θεσσαλονίκης και τόν Οκτώβριο έπαψε ή επανάσταση της Χαλκιδικής. Πέθανε μάλιστα και ό ίδιος μέσα σε ένα πλοίο κατεβαίνοντας στην Πελοπόννησο.

Οι Ναουσαϊοί και του Όλύμπου οι όπλαρχηγοί δέν ξεσηκώθη-

καν ἀμέσως μὲ τὸν Ἐμμαν. Παππᾶ, ὅπως τοὺς παράγγειλε. Ἄρρησαν καὶ ἦταν μόνοι. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Τούρκοι τὸ βρῆκαν πὸ εὐκόλο καὶ τοὺς διέλυσαν.

Τὰ χωριὰ τοῦ Πηλίου, μὲ τὸν Ἄνθιμο Γαζῆ καὶ ὀπλαρχηγὸ τὸν Κυριαῖκο Βασδέκη, πολέμησαν γενναῖα καὶ ἐδίωξαν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὰ χωριὰ καὶ τὶς κωμοπόλεις τους. Δυστυχῶς κι ἐκεῖ ἡ Ἐπανάσταση δὲν εἶχε καλὴ τύχη. Στὸ τέλος νικῆθηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ὑπέκυψαν.

Στὴν Αἰτωλία καὶ Ἀχαρνανία, τὰ πράγματα πῆγαν πὸ καλὰ. Σηκώθηκαν ὅλοι στὸ ποδάρι, μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Δημ. Μακρῆ, Γεώργ. Βαρνακιώτη καὶ ἄλλους καὶ κατέλαβαν τὸ Μεσολόγγι, Καρπενήσι, Ἄργινο καὶ Ξηρόμερο.

Στὴν Ἠπειρὸ τὸ Σούλι ἦταν ἐπαναστατημένο καὶ ἐλεύθερο. Οἱ Σουλιῶτες εἶχαν ξαναγυρίσει τὸ 1820 στὴν πατρίδα τους καὶ ὅπως πάντα ἦταν ὀπλισμένοι καὶ ἐλεύθεροι. Δυστυχῶς, ὅμως, στὴν Ἠπειρὸ ἦταν πολλὰ Τουρκικὰ στρατεύματα καὶ δὲν εἶχαμε παρὰ τὸ Σούλι μόνο ἐπαναστατημένο.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Ἐπανάστασεως στὴ Χαλκιδική; 2) Ποιοὶ ἦταν ἀρχηγοὶ τῶν Ναουσαίων; Ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τῆς Θεσσαλίας καὶ ποιοὶ στὰ χωριὰ τοῦ Πηλίου; 4) Ποιοὶ ἦταν ἀρχηγοὶ τῆς ἐπανάστασεως στὴ Δυτικὴ Ροῦμελὴ καὶ ποιοὶ χωριὸ ἦταν ἐπαναστατημένο στὴν Ἠπειρὸ; 5) Ποιὰ ἦταν ἡ τύχη τῶν Ἐπανάστασεων αὐτῶν;

Ἔργασίες. 1) Λεξικά - πληροφορίες: Ἐμμαν. Παππᾶς, Κυριαῖκος Βασδέκης, Γάτσος, Καρατάσος, Λασσάνης, Μακρῆς, Βαρνακιώτης. 2) Βιογραφικὸ σημεῖωμα: Ἐμμαν. Παππᾶς.

10. Ἡ Ἐπανάσταση στὰ νησιά.

Ἀπὸ τὰ νησιά μας, ἡ Ὑδρα, οἱ Σπέτσες καὶ τὰ Ψαρὰ εἶχαν ἀρχίσει τὴν ἐπανάσταση ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1821 μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ὑδραῖο καπετάνιο Ἀντώνιο Οἰζονόμου. Τὰ τρία αὐτὰ νησιά ἦταν ἡ καρδιὰ τῆς ἐπανάστατημένης Ἑλλάδος. Εἶχαν στόλο μεγάλου καὶ καλὰ ὀπλισμένο. Ναῦτες γενναίους καὶ μαθημένους στὸν πόλεμο. Πλούτη πολλὰ καὶ μεγάλα. Τόσα, πού ὅσα ἔξοδα ἔκανε ὅλη ἡ ἄλλη Ἑλλάδα γιὰ τὴν ἐπανάσταση, τὰ ἔκαναν μόνον τὰ τρία αὐτὰ νησιά.

Στὴν ἀρχὴ οἱ νοικοκυραῖοι καὶ οἱ ἔμποροι τῶν νησιῶν αὐτῶν ἦταν διστακτικοί, μὰ ὁ Οἰκονόμου, φλογερός καὶ ἀκράτητος ὅπως ἦταν, τοὺς ἔπεισε καὶ μπῆκαν στὴν ἐπανάσταση μὲ ὅλα τὰ καράβια τοὺς καὶ ὅλα τὰ πλούτη τοὺς. Δυστυχῶς τὸ γενναῖο αὐτὸ παλληκάρι γρήγορα σκοτώθηκε καὶ τὸ ναυτικὸ μας στειρώθηκε ἀπὸ ἓναν ἄξιο ἀρχηγό του. Μαζὶ μὲ τὰ νησιά αὐτά, ξεσηκώθηκε καὶ ἡ Κρήτη, ἡ Σάμος καὶ ἡ Κύπρος μας.

Ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνο τῆς ἐπαναστάσεως ἄξιος ἀρχηγός τοῦ στόλου ὄλων τῶν νησιῶν βγήκε ὁ Ὑδραῖος Ναύαρχος **Ἀνδρέας Μιαούλης**. Ἐκανε μεγάλα κατορθώματα καὶ ἀναδείχθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἥρωες τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Τὸ Ἑλληνικὸ ναυτικὸ ἀπὸ τὸν πρῶτο χρόνο τῆς ἐπαναστάσεως, ἄρχισε νὰ σκίζη τὶς θάλασσες καὶ νὰ καταδιώκη τὰ Τουρκικὰ πλοῖα. Ἀμέτρητα εἶναι ἐκεῖνα πὺ βύθισε καὶ ἔκαψε. Τὸ πῖθ σπουδαῖο ναυτικὸ κατόρθωμα τοῦ πρώτου χρόνου εἶναι τὸ κάψιμο τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, μέσα στὸ λιμάνι τῆς Ἐρεσσοῦ Μυτιλήνης. Ἐπειδὴ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἦταν μικρὰ καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ καταστρέψουν τὰ τουρκικὰ πλοῖα ἢταν μεγάλα, οἱ Ἕλληνες χρησιμοποίησαν κάτι μικρὰ πλοῖα πὺ τὰ ἔλεγαν **πυρπολικά**. Αὐτὰ ἦταν κατασκευασμένα μὲ πίσσα, θειάφι, μπαρούτι καὶ ρετσίνα γιὰ νὰ πιάνουν εὐκόλα φωτιά καὶ νὰ τὴν μεταδίδουν καὶ στὰ ἐχθρικά.

Τὰ πυρπολικά ὅμως ἤθελαν ἀποφασιστικοὺς καὶ τολμηροὺς ἀνδρες. Ἐπρεπε νὰ τὰ κολλοῦν πάνω στὰ τουρκικὰ, νὰ βάζουν φωτιά καὶ νὰ φεύγουν γρήγορα. Ἔτσι ἔκαψε ὁ ἥρωας Ψαριανός **Παπανικολής** τὸν Τουρκικὸ στόλο στὴν Ἐρεσσό. Αὐτοὶ οἱ τολμηροὶ ναυτι-

Ἀνδρέας Μιαούλης

κοὶ λέγονται **πυρποληταὶ** καὶ τολμηρότερος ἀπ' ὅλους, πού τόν ἔτρεμαν οἱ Τούρκοι, ἀναδείχθηκε ὁ Ψαριανὸς **Κωνσταντῖνος Κανάρης**.

Κωνσταντῖνος Κανάρης

Μιαούλης, ὁ Κανάρης, ὁ Τομπάζης, καὶ ἀπὸ τῆς γυναῖκες ἡ Μπουμπουλίνα, ἡ Μαντῶ Μαυρογένους καὶ ἄλλοι.

Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος δὲν βύθιζε οὔτε ἔκαιγε μόνο τουρκικὰ πλοῖα. Ἀνάγκασε τὸν Τουρκικὸ στόλο νὰ κλεισθῆ στὸν Ἑλλήσποντο καὶ τὸν ἐμπόδισε νὰ μεταφέρει στρατὸ καὶ πολεμοφόδια στοὺς Τούρκους, πού πολεμοῦσαν στὴν Πελοπόννησο, στὴν Στερεὰ καὶ στὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Βοήθησε τοὺς ἑπαναστάτες τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς, μεταφέροντας πολεμοφόδια, τρόφιμα καὶ μπαρούτια. Τοὺς βοήθησε μὲ χρήματα καὶ δυνάμωσε τὸ θάρρος ὅλων τῶν ἑπαναστατημένων Ἑλλήνων.

Στὰ ἀμέτρητα αὐτὰ ναυτικὰ κατορθώματα ἀναδείχθηκαν ἄξιοι τῆς πατριδος πολλοὶ νησιῶτες καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτούς: Οἱ Κουντουριώτηδες, ὁ

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Πότε ἑπαναστάτησαν τὰ νησιά μας καὶ ποιά ἦταν τὰ σπουδαιότερα;
- 2) Ποιὸς ξεσήκωσε τὰ νησιά καὶ ποιὸς ἀνεδείχθη ἀργότερα ἀρχηγὸς τοῦ στόλου;
- 3) Ποιὸ ἦταν τὸ πρῶτο ναυτικὸ κατορθῶμα καὶ ποιὸς τὸ ἔκανε;
- 4) Μὲ τί κατέστρεφαν τὸν Τουρκικὸ στόλο οἱ ναυτικοὶ μας;
- 5) Ὁφέλησε ὁ στόλος τὴν Ἐπανάσταση καὶ κατὰ τί;
- 6) Ποιοὶ ναυτικοὶ ἀνεδείχθησαν;

Ἔργασίες. 1) Ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικὸ ΣΤ' «Ὁ Μιαούλης», σελ. 220 - 222. 2) Ἀπαγγελία: «Τὸ Ὑδραιόπουλο» Γ. Στρατήγη. 3) Λεξικά - πληροφορίες: Ἀντώνιος Οἰκονόμου, Ἀνδρέας Μιαούλης, Τομπάζης, Μπουμπουλίνα, Μαντῶ Μαυρογένους κλπ. 4) Βιογραφίες τῶν.

11. Ἡ πρώτη Ἐθνικὴ Συνέλευση.

Ὅπως μάθαμε, τὴν ἑπανάσταση τὴν προετοίμασε καὶ τὴν διηύθυνε ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία. Αὐτὴ ἔστειλε σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔξω ἀπ' αὐτὴν, ἀντιπροσώπους τῆς νὰ ξεσηκώσουν τοὺς Ἕλληνες γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση. Αὐτὴ φρόντισε νὰ βοῆ Ἀρχηγό, νὰ συγκεντρώσῃ ὄπλα, πυρομαχικά, χορήματα καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειαζόταν γιὰ τὸν ἱερό ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους. Ἀπ' αὐτὴν ἔπαιρναν ὁδηγίες καὶ ἐντολές οἱ διάφοροι ὄπλαρχηγοὶ καὶ πρόκριτοι.

Σὰν ἄρχισε ὁμως ἡ Ἐπανάσταση, ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία ποὺ ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, δὲν μποροῦσε εὐκόλα νὰ συνεννοηταὶ καὶ νὰ διευθύνῃ τοὺς μικρότερους ἀρχηγούς. Χρειαζόταν νὰ εἶναι πιὸ κοντὰ στὸν πόλεμο καὶ νὰ διευθύνῃ πιὸ γερά τὴν Ἐπανάσταση.

Ἔτσι, φάνηκε ἀπ' τὴν ἀρχὴ κιόλας, ὅτι γιὰ νὰ πᾶνε τὰ πράγματα καλά, ἔπρεπε νὰ γίνῃ Κυβέρνηση καὶ ἔπρεπε ὅλοι νὰ ἀγοῦν καὶ νὰ σέβονται τοὺς νόμους τῆς.

Ἐπειτα ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἦταν μιὰ ὁργάνωση ἐπαναστατικὴ. Εἶχε μερικὲς ἰδέες τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης καὶ οἱ Βασιλιάδες τῆς Εὐρώπης δὲν συμπαθοῦσαν τὴν Ἐπανάστασή μας. Στὴν ἀρχὴ μάλιστα πολὺ μᾶς ζημίωσαν.

Νόμιζαν ὅτι ἡμεῖς δὲν ἐπαναστατοῦμε γιὰ νὰ ἐλευθερώσουμε τὸ Ἔθνος μας ἀπὸ τοὺς ξένους τυράννους, ἀλλὰ ὅτι θέλομε νὰ καταργήσουμε τοὺς Βασιλιάδες καὶ τοὺς ἄρχοντες, ὅπως ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση.

Γι' αὐτὸ μερικοὶ ἔξυπνοὶ καὶ μορφωμένοι Ἕλληνες, φρόντισαν νὰ τὰ σκεπάσουν αὐτὰ καὶ κατάφεραν νὰ καταργήσουν σχεδὸν τὴ Φ. Ε. Ἀνέλαβαν αὐτοὶ νὰ κάνουν Κυβέρνηση ποὺ νὰ διευθύνῃ τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Βασιλιάδων τῆς Εὐρώπης.

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος

Λίγες ημέρες μετά την Ἐπανάσταση ἤρθε στήν Πελοπόννησο ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, σάν ἀντιπρόσωπος τῆς Φ.Ε. καί τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου. Οἱ Πελοποννήσιοι πρόκριτοι καί καπεταναῖοι τὸν ἔβγαλαν προσωρινὸ ἀρχηγό, μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ κάνῃ ἀμέσως ἐκλογές ἅμα ἐλευθερωθῆ ἡ πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου, ἡ Τρίπολη. Εἰς τὸ μεταξύ ἤρθαν στήν Ἑλλάδα δυὸ μορφωμένοι Ἕλληνες Φαναριῶτες : Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καί ὁ Θεοδ. Νέγρης, καί ἀνέλαβαν τὴν ἀρχηγία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ὁ Μαυροκορδάτος τῆς Δυτικῆς καί ὁ Νέγρης τῆς Ἀνατολικῆς.

Ὅταν τὸν Σεπτέμβριο ἐλευθερώθηκε ἡ Τρίπολη, ὁ Ὑψηλάντης προκήρυξε ἐκλογές. Οἱ ἀντιπρόσωποι, πού ἔβγαλε ὁ λαός, μαζεύθηκαν στίς 29 Δεκεμβρίου 1821 στήν Ἐπίδαυρο κοντὰ στὸ Ναύπλιο, γιὰ νὰ ὀρίσουν τὸ πολίτευμα καί τὴν πρώτη Κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδος. Συνεφώνησαν νὰ ἔχουν δύο σώματα : τὸ **Βουλευτικὸ** καί τὸ **Ἐκτελεστικὸ**.

Τὸ Βουλευτικὸ, ἡ Βουλὴ πού λέμε σήμερα, θὰ ἀποτελεῖτο ἀπὸ 70 ἀντιπροσώπους διαφόρων ἐπαρχιῶν, πού θὰ τοὺς ἐξέλεγε ὁ λαός. Τὸ Βουλευτικὸ αὐτὸ, θὰ ἔβγαζε μιὰ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ πέντε μέλη καί θὰ ὠνομάζετο Ἐκτελεστικὸ σῶμα. Τὸ Ἐκτελεστικὸ θὰ ἐκτελοῦσε τὴ θέληση τοῦ Βουλευτικοῦ καί τοὺς νόμους πού θὰ ψήφριζε. Θὰ ἦταν δηλ. ἡ Κυβέρνηση.

Πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ ἐξελέγη ὁ Ὑψηλάντης καί τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ὁ Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος. Στὴ συνέλευση αὐτὴ ἀποφασίσθηκε τὸ σχῆμα καί τὰ χρώματα τῆς Ἐθνικῆς μας Σημαίας. Ἐδρα τῆς Κυβερνήσεως ὀρίσθηκε ἡ Κόρινθος.

Ἔτσι πέρασε ὁ πρῶτος χρόνος τῆς Ἐπαναστάσεως. Στὸ τέλος τοῦ χρόνου ἡ Πελοπόννησος ἦταν ἐλεύθερη καί ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἐπαναστατημένη.

Ἡ Κυβέρνηση, πού συγκροτήθηκε στήν Ἐπίδαυρο, πῆρε στὰ χέρια της τὴν εὐθύνη γιὰ νὰ φέρῃ σὲ ἐπιτυχία τὸν ἀγῶνα τοῦ Ἔθνους.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιὸς προετοίμασε τὴν Ἐπανάσταση ; 2) Γιατὶ ἡ Φ.Ε. δὲν ἦταν συμπαθῆς στοὺς Βασιλιάδες τῆς Εὐρώπης ; 3) Ποιὸς ἐξελέγη προσωρινὸς Ἀρχηγός ; 4) Πότε ἔγινε ἡ Συνέλευση στήν Ἐπίδαυρο καί ποιῆς ἀποφάσεις πῆρε ;

5) Ποιός ήταν πρόεδρος τής πρώτης Βουλῆς και πρόεδρος τής πρώτης Κυβερνήσεως :

Έργασίες. 1) Νά διαβάσετε στο Άναγνωστικό σας τὸ κεφάλαιο «Πρώτη Ἐθνική Συνέλευσις», σελ. 210 - 212. 2) Λεξικά - πληροφορίες : Ἄλξ. Μανροκοδάτος, Δ. Ὑψηλάντης. 3) Βιογραφίες των. 4) Χρονολογία : 29 Δεκεμβρίου 1821. Πρώτη Ἐθνική Συνέλευση.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Ἀπό τὴν ὕλη τῆς τετάρτης Ἱστορικῆς Ἐνότητος)

1. Νά γράψετε στο Ἱστορικό σας τετράδιο μιὰ ἔκθεση μέχρι ἑξή σελίδες μὲ τίτλο : «Κήρυξη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως 1821».

2. Νά συνθέσετε ὁμαδικὰ πατριωτικὰ σκέτς. «Ἱερὸς Λόγος-Δραγατσάνι», «25ῆ Μαρτίου - 1821», «Ἀθανάσιος Διάκος».

3. Νά κάνετε μιὰ ἔκθεση τῶν καλύτερων ἰχνογραφημάτων σας στὸν τοῖχο τῆς τάξεως.

ΠΕΜΠΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΔΕΥΤΕΡΟ - ΤΡΙΤΟ - ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

1822

1. Ἡ Καταστροφή στὸ Πέτα καὶ ὑποδούλωση τοῦ Σουλίου

ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ τοῦ χρόνου αὐτοῦ, ὁ Χουρσίτ Πασᾶς πὺν χρόνια πολεμοῦσε στὰ Γιάννενα μὲ τὸν Ἄλῃ, κατάφερε νὰ τὸν νικήσῃ καὶ νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Ἦταν ἓνας αἰμοβόρος Πασᾶς ὁ Ἄλῃς, ἀλλὰ ὅσο πολεμοῦσε μὲ τοὺς Τούρκους ἔκανε ἀθελά του καλὸ στοὺς Ἕλληνες.

Ὁ Χουρσίτ Πασᾶς, μετὰ τὴν ἐξόντωση τοῦ Ἄλῃ τῶν Ἰωαννίνων, ἀποφάσισε νὰ κατέβῃ μὲ τὸν πολυάριθμο στρατὸ του γιὰ νὰ σβῆσῃ τὴν Ἐπανάσταση. Πρῶτα ὅμως θέλησε νὰ κυριεύσῃ τὸ Σούλι καὶ μετὰ ἀνενόχλητα νὰ ἔλθῃ στὴ Ν. Ἑλλάδα. Ἔστειλε λοιπόν, τὸν Ὁμέρ Βρυώνη νὰ κυριεύσῃ τὸ Σούλι καὶ αὐτὸς πῆγε στὴ Θεσσαλία. Οἱ Σουλιῶτες πολέμησαν γενναῖα, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι ἦταν πολλοί, ἔστειλαν τὸν ἀρχηγό τους Μάρκο Μπότσαρη νὰ ζητήσῃ βοήθεια ἀπὸ τὸν Μαυροκορδάτο, πὺν ἔμενε στὸ Μεσολόγγι.

Πραγματικά ὁ Μαυροκορδάτος ἐτοίμασε ὃ χιλιάδες στρατὸ καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔστειλε 500 Μανιάτες μὲ τὸν Κυριακούλη Μαυρομυχάλῃ στὸ Φανάρι τῆς Ἠπείρου, 150 μὲ τὸν Μάρκο Μπότσαρη στὴν Κιάφα καὶ

αὐτὸς μὲ 2 χιλιάδες ἦρθε στὸ χωριὸ Πέτα, κοντὰ στὴν Ἄρτα. Ὁ Μαυροκορδάτος ἔκανε μεγάλο λάθος νὰ πᾶ ὁ ἴδιος στὸν πόλεμο, γιατί δὲν ἦταν στρατιωτικός. Τὸ μέρος δὲν ἦταν κατάλληλο καὶ ὁ Κιουταχῆς, πού τοὺς ἐπετέθηκε, μὲ 6 χιλιάδες, τοὺς νίκησε καὶ τοὺς διέλυσε. Ὁ Μαυροκορδάτος μὲ λίγους πού σώθηκαν ἦρθαν σὲ κακὴ κατάσταση στὸ Μεσολόγγι. Τὴν ἴδια καταστροφή ἔπαθε καὶ τὸ σῶμα τοῦ Μαυρομχάλη. Σκοτώθηκε μάλιστα καὶ ὁ ἴδιος ὁ γενναῖος ἀρχηγὸς Κυριακούλης Μαυρομχάλης.

Μετὰ τὴν καταστροφή αὐτὴ καὶ ὁ Μ. Μπότσαρης δὲν βᾶστηξε πολὺ. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριο ἀναγκάσθηκε νὰ συνθηκολογήσῃ καὶ οἱ ἄτυχοι Σουλιῶτες, γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ, ἔφυγαν ἀπὸ τὸν τόπο τους καὶ πῆγαν στὰ Ἑπτάνησα.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- 1) Ποιὸς νίκησε τὸν Ἄλῃ - Πασᾶ καὶ τί ἔκανε μετὰ τὴν νίκη τοῦ αὐτοῦ;
- 2) Ποῦ ἔστειλε στρατὸ ὁ Μαυροκορδάτος καὶ γιὰ ποῖο λόγο; 3) Ποῦ εἶναι τὸ Πέτα καὶ ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ; 4) Ποιὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης τοῦ Πέτα καὶ γιατί; 5) Τί ἀπέγιναν οἱ Σουλιῶτες;

2. Πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου.

Μετὰ τὴ νίκη τους στὸ Πέτα καὶ τὴν καταστροφή τοῦ Σουλίου, οἱ Τούρκοι σκέφθηκαν νὰ καταλάβουν τὸ Μεσολόγγι. Ὅπως μάθαμε, τὸ Μεσολόγγι ἦταν ἐλεύθερο καὶ εἶχε ἐγκατασταθῆ σ' αὐτὸ ὁ Ἄλεξ. Μαυροκορδάτος, σὰν ἀρχηγὸς τῆς Δυτ. Ρούμελης. Ξεκίνησαν λοιπὸν ὁ Ὅμηρ Βρουώνης καὶ ὁ Κιουταχῆς μὲ 15 χιλιάδες στρατό, ἦρθαν στὸ Μεσολόγγι καὶ ἔβαλαν τὸ στρατό τους γύρω γύρω σ' αὐτό. Ὁ Τουρκικὸς στόλος ἔκλεισε τὴ θάλασσα γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ μοῦν σ' αὐτὸ οὔτε τροφίμα οὔτε πολεμοφόδια.

Μέσα στὸ Μεσολόγγι ἦταν ὁ Μαυροκορδάτος μὲ χίλιους πολεμιστὲς καὶ ὁ Μάρκος Μπότσαρης μὲ πενήντα Σουλιῶτες. Γύρω-γύρω στὰ τείχη ἦταν μιὰ μεγάλη τάφρος γεμάτη νερὸ καὶ ἐμπόδιζε νὰ πλησιάσουν οἱ Τούρκοι.

Οἱ Τούρκοι ἄρχισαν νὰ χτυποῦν μὲ τὰ κανόνια τους καὶ νὰ κάνουν σφοδρὲς ἐπιθέσεις. Ἄδικα ὅμως. Οἱ Ἕλληνες ἦταν ἀνίκητοι καὶ πολλὰ Τουρκικὰ κορμιά εἶχαν ξαπλωθῆ γύρω στὰ τείχη. Δυστυχῶς ὅμως ἄρχισαν νὰ τελειώνουν τὰ τροφίμα καὶ τὰ πολεμοφόδια. Οἱ Τούρκοι εἰτό-

μαζαν δεύτερη επίθεση, πὸ μεγάλη καὶ πὸ τρομερή. Προτοῦ ἔξαπολύ-
σουν τὴν ἐπίθεση ὁ Ὅμηρ Βρουώνης ζήτησε ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας νὰ πα-
ραδοθοῦν, γιὰ νὰ μὴν τοὺς καταστρέψῃ. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἔκανε
ὄτι δέχτηκε τὴ συζήτηση γιὰ νὰ κερδίσῃ καιρό. Οἱ συζητήσεις κράτη-
σαν πολὺν καιρό, ὥσπου ὁ γενναῖος ναύαρχος Μιαούλης ἔσπασε τὸν
Τουρκικὸ ἀποκλεισμό καὶ ἔφερε στὸ Μεσολόγγι τρόφιμα, πολεμοφόδια
καὶ χίλιους στρατιῶτες ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο.

Οἱ Μεσολογγίτες πῆραν θάρρος καὶ ὁ Μπότσαρης παράγγειλε στοὺς
Τούρκους: «**Ἐλάτε νὰ πάρετε τὸ Μεσολόγγι!**». Οἱ Τούρκοι θύμω-
σαν καὶ ἔξαπέλυσαν μιὰ φοβερὴ ἐπίθεση, πὸν κράτησε ἀρκετὲς ἡμέρες.
Δὲν μποροῦσαν ὅμως νὰ κάνουν τίποτα. Πολλοὶ σκοτώθηκαν καὶ ἄλλοι
πέθαναν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὸ κρύο. Στὸ τέλος, ἀφοῦ δὲν ἐπέτυχαν τὸ
σκοπὸ τους, ἐγκατέλειψαν 500 νεκροὺς πάνω-κάτω, ἔλυσαν τὴν πολιορ-
κία καὶ ἔφυγαν. Οἱ Ἑλληνας τοὺς κατεδίωξαν καὶ τοὺς ἔκαναν μεγάλη
καταστροφὴ. Οἱ Τούρκοι, στὴ φυγὴ τους, ἀναγκάσθηκαν νὰ περάσουν
κολυμπώντας τὸν Ἀχελῷο. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ποτάμι ἦταν πλημμυρισμένο,
ἐπνίγησαν κάμποσοι κι ἔκεῖ.

Ἔτσι, χάρη στὴν ἐξυπνάδα καὶ στὴν γενναιοῦτητα τῶν Ἑλλήνων,
σώθηκε τὸ Μεσολόγγι καὶ οἱ Τούρκοι ἔπαθαν μιὰ ἀκόμη μεγάλη κα-
ταστροφὴ.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιοὶ Τούρκοι Ἀξιωματικοὶ πολιορκῆσαν τὸ Μεσολόγγι καὶ μὲ πόσο
στρατό; 2) Ποιοὶ Ἑλληνας ἀρχηγοὶ ὑπερασπίσθηκαν τὸ Μεσολόγγι καὶ μὲ
πόσους; 3) Πῶς σώθηκε τὸ Μεσολόγγι καὶ ποῖο χρόνο ἐγινε ἡ πολιορ-
κία αὐτή;

3. Ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου. Οἱ Ἑλληνας καίνε τὴν Ναυαρχίδα.

Τὸν πρῶτο χρόνο τῆς Ἐπανάστασεως, ἡ Χίος δὲν ἐκινήθηκε. Οἱ
κάτοικοί της τὸ σκέφθηκαν πολὺ καλὰ. Ἦταν πολὺ κοντὰ στὴν Μ.
Ἀσία καὶ οἱ Τούρκοι μποροῦσαν ὅποια στιγμή ἤθελαν νὰ φέρουν χι-
λιάδες στρατὸ καὶ νὰ τοὺς καταστρέψουν. Τὸν Μάρτιο ὅμως τοῦ
1822 ὁ ἐπανάστατῆς **Λυκουῦργος Λογοθέτης** ἀπὸ τὴ Σάμο, ἦρθε μὲ
2 χιλιάδες ἄνδρες στὴ Χίο, σκότωσε τοὺς Τούρκους καὶ ἐλευθέρωσε
τὴν πόλη. Μαζὶ μ' αὐτὸν τότε ξεσηκώθηκαν καὶ οἱ Χιώτες.

Ὁ θηλυκὸς μπουρλοτιέζης Κ. Κανάρης ἀνατινάσσει τὴν Ναναοχίδα.

Ὁ Σουλτάνος σὰν τὸ ξμαίθε, ἐξαγριώθηκε. Ἔστειλε ἀμέσως πολλὰ καράβια καὶ πολλὲς χιλιάδες στρατό. Οἱ ἐπαναστάτες δὲν μποροῦσαν βέβαια νὰ τὸν νικήσουν καὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ φύγουν. Μετὰ ἀπ' αὐτό, οἱ κάτοικοι τῆς Χίου κρύφτηκαν στὰ βουνὰ καὶ στὶς σπηλιὲς γιὰ νὰ σωθοῦν. Οἱ Τούρκοι τοὺς κατεδίωξαν παντοῦ καὶ ἀφοῦ ὑπέταξαν τοὺς λίγους ποὺ πολεμοῦσαν, ἔβαλαν ἄγριο μαχαίρι κι ἔσφαξαν 25 χιλιάδες σὲ ὅλο τὸ νησί. Τοὺς ὑπόλοιπους, 100 χιλιάδες ἦταν ὄλοι-ὄλοι, τοὺς πῆραν αἰχμάλωτους καὶ τοὺς ἐπούλησαν σὰν δούλους στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ἀφρική. Σὲ λίγους μόνο ἐπέτρεψαν νὰ μείνουν, γιὰ νὰ καλλιεργοῦν τὰ μαστιχοδένδρα. Ἡ σφαγὴ αὐτὴ, ἔδειξε τὴν βαρβαρότητα τῶν Τούρκων ἀκόμη μιὰ φορά. Οἱ πολιτισμένοι ἄνθρωποι τῆς Εὐρώπης ἔφριξαν. Ἄρχισε καὶ σ' αὐτῶν τὴν ψυχὴ νὰ μεγαλώνῃ τὸ μῖσος γιὰ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ ἀναπτύσσεται ἡ συμπάθεια γιὰ τοὺς Ἕλληνες καὶ τὸν ἀγῶνα τους.

Δὲν πέρασαν ὅμως λίγες μέρες καὶ οἱ Ἕλληνες ἀποφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν αὐτὴ τὴν ἀγριότητα. Δυὸ γενναῖοι Ἕλληνες ναυτικοί, ὁ Ψαριανὸς Κανάρης καὶ ὁ Ὑδραῖος Πιπῖνος, ἀποφάσισαν νὰ κάψουν τὸν Τουρκικὸ στόλο. Ἐτοίμασαν ἀμέσως δυὸ πυροπολικά καὶ τράβηξαν κατὰ τὴν Χιό.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ (6 Ἰουνίου) οἱ Τούρκοι γιόρταζαν μιὰ μεγάλη θρησκευτικὴ τους γιορτὴ καὶ τὸ εἶχαν ρίξει στὸ γλέντι. Ὁ Ναύαρχος Καρᾶ-Ἀλῆς, μὲ ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς του, ἔτρωγε στὴν Ναυαρχίδα, ποὺ ἔλαμπε ἀπὸ τὰ πολλὰ φῶτα.

Οἱ δυὸ Ἕλληνες ναυτικοὶ κατάφεραν καὶ πέρασαν μὲ προσοχὴ ἀνάμεσα στὰ Τουρκικὰ πλοῖα καὶ ὁ μὲν Κανάρης κόλλησε τὸ δικό του στὴν Τουρκικὴ Ναυαρχίδα, ὁ δὲ Πιπῖνος στὴν ὑποναυαρχίδα. Ὁ Πιπῖνος ἔβαλε πρῶτος φωτιά, ἀλλὰ ὁ ἀντίθετος ἀέρας ἐμπόδισε νὰ πάσῃ φωτιά τὸ Τουρκικὸ πλοῖο. Ὁ Κανάρης, ὅμως, κόλλησε τὸ πυροπολικό του καλὰ - καλὰ στὴν Ναυαρχίδα, καὶ σὰν ἀναψε τὸ φυτίλι, ἀπλώθηκε σὰν ἀστραπὴ ἢ φωτιά στὸ ἐχθρικό πλοῖο. Ὅταν μάλιστα ἀναψαν τὰ πυρομαχικά του, ξέσπασε ἕνας φοβερὸς κρότος καὶ τὸ ἕνα ὕστερα ἀπὸ τ' ἄλλο φούντωσαν ὅλα τὰ Τουρκικὰ πλοῖα. Τί ἔγινε ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ δὲν περιγράφεται. Οἱ Τούρκοι, ἄλλοι κήνηκαν καὶ ἄλλοι πνίγηκαν. Ἀπὸ 2 χιλιάδες ποὺ ἦταν, σώθηκαν μόνο 200 καὶ ἀνάμεσα στοὺς σκοτωμένους ἦταν καὶ ὁ Ναύαρχός τους.

Μετὰ ἀπὸ τὸ πάθημά του αὐτό, ὁ Τουρκικὸς στόλος κλείσθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη. Ὅταν θέλησε κάποτε νὰ ξαναβρῆ, ὁ Κανά-

ρης παραμόνευε και τὸν ἔκαψε ἄλλη μιὰ φορὰ στὴν Τένεδο. Ἀπὸ τότε ὁ Κανάρης ἔγινε ὁ πιὸ δοξασιμένος ἥρωας τοῦ ναυτικοῦ μας και ὁ ἑλληνικὸς στόλος κυριαρχοῦσε στὴ θάλασσα.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Πότε ξεσηκώθηκαν οἱ Χιώτες και ποιὸς τοὺς ξεσήκωσε ; 2) Πόσους Χιώτες ἔσφαξαν οἱ Τούρκοι και τί ἀπόγιναν οἱ ἄλλοι ; 3) Ποιὸς ἔκαψε τὴν Τουρκικὴ Ναυαρχίδα και πότε ; 4) Τί ζημιὲς ἔπαθαν οἱ Τούρκοι ὅταν κήκε ἡ Ναυαρχίδα ;

Ἔργασίες. 1) Ἀναγνώσματα : «Τὸ Ἔθνος μας θὰ σᾶς πληρώσει», ἀπὸ τὸ παλαιὸ Ἀναγνωστικό. 2) Ἀπαγγελίες : «Τὸ τάμα τοῦ Κανάρη», Γ. Δροσίνη, «Ὁ Κανάρης», Α. Πάλλη. 3) Λεξικά - πληροφορίες : Χίος, πυρπολικά, πυρποληταί. 4) Βιογραφίες : Κανάρης, Πιπίνος. 5) Χρονολογικὸς πίνακας. 6) Λεύκωμα : Εἰκόνες, ἰχνογραφήματα.

4. Ἐκστρατεία και καταστροφή τοῦ Δράμαλη.

Ἀφοῦ ἔπνιξαν τὴν Ἐπανάσταση στὴν Ἡπειρο και στὴ Θεσσαλία, οἱ Τούρκοι σκέφθηκαν νὰ στείλουν πολὺ στρατὸ νὰ ὑποτάξῃ τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα και τὴν Πελοπόννησο. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ διώρισε ὁ Σουλτάνος τὸν Μαχμουτ Πασᾶ ἢ Δράμαλη.

Ὁ Δράμαλης πῆρε 30 χιλ. στρατὸ μὲ πολλὰ τρόφιμα και πολεμοφόδια και ξεκίνησε ἀπὸ τὴ Λάρισα τὸν Ἰούνιο τοῦ 1822, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ πού τοῦ ἀνέθεσε ὁ Σουλτάνος. Πέρασε ἀπὸ τὴν Στερεὰ Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ συναντήσῃ πούθενά ἀντίσταση. Οἱ λίγοι Ἕλληνες πού βρέθηκαν μπροστά του σκορπίσθηκαν ἀμέσως, γιατί πρώτη φορὰ ἔβλεπαν τόσες χιλιάδες στρατὸ. Ὁ Δράμαλης πέρασε τὴν Ἀττικὴ - Βοιωτία και ἔφθασε στὸν Ἰσθμό. Ἄμα πέρασε τὸν Ἰσθμό, κυρίευσε τὴν Κόρινθο και ξεχύθηκε στὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους. Οἱ Ἕλληνες καταφοβισμένοι, σκόρπιζαν και ἔφευγαν τρομαγμένοι νὰ σωθοῦν στὰ βουνά.

Δυὸ ἄνδρες ἔσωσαν τὴν κατάσταση ἐκεῖνη τὴν κρίσιμη στιγμή. Ὁ Κολοκοτρώνης και ὁ Ὑψηλάντης. Καὶ οἱ δυὸ τους σκέφθηκαν ἀμέσως νὰ συγκεντρώσουν στρατὸ και νὰ χτυπηθοῦν μὲ τὸν Δράμαλη. Ὁ Κολοκοτρώνης ἦταν στὴν Πάτρα ὅταν ἔφθασε ὁ Δράμαλης στὴν Πελοπόννησο. Ἄλλὰ ὅταν τὸ ἔμαθε, πῆγε γρήγορα - γρήγορα στὴν Τρίπολη και ἐμψύχωσε τὸ λαό. Χιλιάδες ἔτρεξαν κοντά του.

Ὁ Ὑψηλάντης ἦταν στὸ Ναύπλιο και ὅταν συναντήθηκε μὲ τὸν

Κολοκοτρώνη αποφάσισαν να πιάσει αυτός, με 1000 άνδρες, το φρούριο του Άργους και να χτυπήσει το Δράμαλη. Σκοπός τους ήταν να μην τον αφήσουν να περάσει προς την Τρίπολη. Ο Κολοκοτρώνης θα συγκέντρωνε πολύ στρατό και θα τον χτυπούσε άλλοι ξαφνικά. Έδωσε μάλιστα διαταγή να κάψουν όλα τα χόρτα και τα κριθάρια που θα χρειαζόταν ο Δράμαλης για το στρατό του και για τα ζώα του. **Καμιά τροφή να μη βρίσκει στον κάμφο.**

Όταν ο Δράμαλης έφθασε στο Άργος, οι Έλληνες άρχισαν να τον χτυπούν από το φρούριο. Του άνοιξαν τέτοιο πόλεμο, που ο Δράμαλης αναγκάστηκε να πολεμήσει πολλές ημέρες εκεί. Τις ημέρες αυτές δόθηκε καιρός στον Κολοκοτρώνη να συγκεντρώσει πολύ στρατό και νάρθη στους Μύλους. Είδοποίησε άμέσως τον Ύψηλάντη να πάει να τον συναντήσει. Ο Ύψηλάντης έκανε όπως του παράγγειλε ο Κολοκοτρώνης και ο Δράμαλης κατέλαβε τότε το Άργος.

Το κέρδος του όμως ήταν μικρό, γιατί είχε χάσει πολλή καιρό, που θα μπορούσε να υποτάξει όλη την Πελοπόννησο. Ενώ τώρα ο στρατός του ήταν πολύ κουρασμένος και χωρίς τρόφιμα. Ο στρατός του άρχισε να υποφέρει και δεν μπορούσε με τέτοια χάλια να προχωρήσει.

Σκέφθηκε λοιπόν να γυρίσει στην Κόρινθο να πάρει τρόφιμα. Για να μην τον χτυπήσουν από πίσω όμως οι Έλληνες, διέδωσε ότι φεύγει για την Τρίπολη.

Ο Κολοκοτρώνης όμως δεν γελάστηκε. Κατάλαβε ότι θα γυρίσει στην Κόρινθο. Οι άλλοι άρχηγοί δεν παραδέχθηκαν τη γνώμη του και ήθελαν να πάνε προς την Τρίπολη. Στο τέλος όμως τους έπεισε και έστειλε τον Ύψηλάντη, τον Παπαφλέσσα, τον Νικηταρά και τον Πλαπούτα με στρατό στη θέση Άγ. Σώστης, προς την Κόρινθο. Αυτός έπιασε επάνω στον ίδιο δρόμο τα στενά Δερβενάκια.

Πραγματικά ο Δράμαλης στις 20 Ιουλίου ξεκίνησε για την Κόρινθο. Ανύποπτοι οι Τούρκοι μπήκαν στα στενά των Δερβενάκιων, τραβώντας το δρόμο τους. Το τί έγινε εκείνη τη στιγμή δεν περιγράφεται. Οι Έλληνες τους δέχθηκαν με δυνατή φωτιά και τους θέρισαν κυριολεκτικά. Χιλιάδες Τούρκοι σωριάστηκαν νεκροί. Οι υπόλοιποι έστριψαν πλάγια προς τον Άγ. Σώστη. Εκεί όμως τους περίμενε πιά μεγάλη καταστροφή. Οι καπεταναίοι, που περίμεναν εκεί, ώρμησαν επάνω με τα παλληκάρια τους και τους έτσάκισαν. Τρεις χιλιάδες Τούρκοι σκοτώθηκαν εκείνη την ημέρα και πολλά λάφυρα έπεσαν στα χέρια

τῶν Ἑλλήνων. Ἐπειτα ἀπὸ πολλῆς περιπέτειες ἔφθασε ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη σὲ κακὴ κατάσταση στὴν Κόρινθο.

Κι ἐδῶ ὅμως ὁ Κολοκοτρώνης τοῦ ἔκλεισε τὸ δρόμο καὶ δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ φύγη οὔτε τρόφιμα νὰ βρῇ. Οἱ ἀρρώστιες καὶ ὁ θάνατος τῆς πείνας τοὺς θέρισαν γιὰ καλά. Στὸ τέλος, ἀπὸ τὴν στενοχώρια του, πέθανε κι ὁ ἴδιος ὁ Δράμαλης, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1822. Μερικοὶ στρατιῶτες του ποὺ ἔμειναν, ἀποφάσισαν νὰ πᾶνε ἀπ' τὸν παραλιακὸ δρόμο στὴν Πάτρα. Στὸ δρόμο ὅμως, τοὺς ἐπετέθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ δὲν ἔμεινε οὔτε ἓνας.

Ἔτσι ὁ μεγάλος στρατὸς τοῦ Δράμαλη καταστράφηκε ὁλόκληρος καὶ ἡ ἐκστρατεία του ἀπέτυχε. Ἡ Πελοπόννησος σώθηκε χάρι στὸν πατριωτισμὸ καὶ τὴν στρατηγικὴ ἔξυπνάδα τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἡ Κυβέρνηση γιὰ νὰ τὸν τιμῆσῃ τὸν δῶρισε Ἀρχιστράτηγο τῆς Πελοποννήσου.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιὸν ἔστειλε ὁ Σουλτάνος νὰ πνίξῃ τὴν Ἐπανάσταση στὴν Ν. Ἑλλάδα καὶ μὲ πόσο στρατό; 2) Ποιοὶ ἀρχηγοὶ ἀντιστάθηκαν στὴν Πελοπόννησο; 3) Ποιὸ τέχνασμα ἔκανε ὁ Κολοκοτρώνης γιὰ νὰ καθυστερήσῃ τὸν Δράμαλη; 4) Ποὺ κατέστρεψαν οἱ Ἕλληνες τὸ στρατὸ τοῦ Δράμαλη, πότε, καὶ ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τοῦ Δράμαλη; 5) Πῶς ἐτίμησε ἡ Κυβέρνηση τὸν Κολοκοτρώνη;

Ἔργασίες. 1) Ἀναγνώσματα : «Τὸ τσοπανάκι» ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικὸ σας, σελ. 45 - 48. 2) Ἀπαγγελία : «Δερβενάκια - Κόρινθος» Δ. Σολωμοῦ, «Φύσα, μαῖστρε δροσερέ... Νὰ πᾶς τὰ χαιρετίσματα στοῦ Δράμαλη τῆ μάνα» δημοτικὸ. 3) Χρονολογικὸς πίνακας. 4) Λεύκωμα : Εἰκόνες, ἰχνογραφήματα.

1823

5. Πολιτικὴ κατάσταση τῆς Ἑλλάδος.

Γιὰ νὰ καταλάβουμε καλύτερα τὰ γεγονότα τῶν δύο χρόνων ποὺ πέρασαν, μὰ πιὸ πολὺ γιὰ νὰ καταλάβουμε καλύτερα ἐκεῖνα ποὺ ἔγιναν ἀργότερα, πρέπει νὰ ποῦμε λίγα λόγια γιὰ τὴν πολιτικὴν κατάσταση τῆς πατρίδος μας, ὅπως ἦταν ἐκεῖνα τὰ χρόνια.

Ὅλοι οἱ Ἕλληνες κι ἐκεῖνοι ποὺ ἔμειναν στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔμειναν ἔξω, ἦταν σύμφωνοι κι ἀδελφωμένοι. Δὲν εἶχαν ἄλλο σκοπὸ

παρὰ πῶς νὰ ἐλευθερώσουν τὴν πατρίδα τους. Εἶχαν βέβαια τὶς διαφορὰς τους γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ γίνῃ ὁ πόλεμος. Ἦταν καὶ μερικοὶ ποὺ ἠθελαν νὰ καταλάβουν ἀξιώματα. Ἦταν καὶ μερικοὶ ἄλλοι ποὺ ἠθελαν καὶ τὴν Ἐπανάσταση, ἠθελαν καὶ τὸ συμφέρον τους. Ὡστόσο αὐτὰ ἦταν λίγα καὶ ἀσήμαντα. Ὅλοι, δὲν λαχταροῦσαν τίποτε ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ δοῦν τὴν πατρίδα ἐλεύθερη. Μποροῦμε νὰ εἶμαστε ὑπερήφανοι γιὰ τοὺς προγόνους μας. Ἄλλοι λίγο, ἄλλοι πολὺ, πολέμησαν σὰν Ἑλληνας. Ὑπέφεραν, σκοτώθηκαν, κήνηκαν, στερήθηκαν, γιὰ νὰ δώσουν σὲ μᾶς τὴν λευθεριά.

Δὲν ἤμαστε ὅμως μονάχοι. Ἦταν καὶ τὰ ἄλλα κράτη, τὰ μεγάλα κράτη τῆς Εὐρώπης. Αὐτὰ μποροῦσαν νὰ μᾶς βλάψουν ἢ νὰ μᾶς ὠφελήσουν, ἐὰν ἠθελαν. Ἄλλοτε φανερὰ καὶ ἄλλοτε κρυφά.

Ἐ! Αὐτὰ τὰ κράτη, δὲν ἔβλεπαν μὲ καλὸ μάτι τὴν Ἐπανάστασίν μας. Ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Ρωσία καὶ πιδὸ πολὺ ἡ Αὐστρία, δὲν ἠθελαν ν' ἀκούσουν γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση. Ὁ λόγος ἦταν, ὅτι εἶχαν μεταξὺ τους ζήλειες καὶ ἀνταγωνισμοὺς. Μὲ ποιόν, ἔσκέφτονταν, θὰ συμμαχοῦσε τὸ νέο Ἑλληνικὸ Κράτος;

Γι αὐτὸ λοιπὸν τὸν λόγο, ὄχι μόνον δὲν μᾶς βοήθησαν ἀλλὰ ἔκαναν καὶ ἐνέργειες στὴν ἀρχὴ ποὺ πάρα πολὺ μᾶς ἐξημίωσαν.

Παρὰ τὴν θέλησίν τους, ὅμως, ἡ Ἐπανάσταση ἄρχισε, καὶ χάρη στὴν παλληκαριά καὶ τὸν πατριωτισμὸ τῶν Ἑλλήνων θριάμβευσε. Δυὸ χρόνια τώρα, δὲν μπόρεσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ τὴν σβήσουν. Ἀρχισαν τότε τὰ Μεγάλα Κράτη, ν' ἀλλάζουν σκέψη. Ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες, θέλομε δὲν θέλομε, θὰ γίνουν ἐλεύθεροι, ἄς κυττάξωμε νὰ τοὺς πάρωμε μὲ τὸ μέρος μας. Αὐτὸ ἔλεγε ὁ καθένας τους. Ἀρχισαν τότε νὰ μπερδεύονται στὶς δουλειές μας. Νὰ μᾶς δίνουν συμβουλές καὶ νὰ μᾶς καλοπιάνουν. Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ τὸ καλὸ μας τάχα. Οἱ Ἕλληνες σὰν ἀπῶοι καὶ ἀγράμματοι ποὺ ἦταν, ἔπεφταν στὴν παγίδα τους. Ἐτσι σιγά-σιγά ἄρχισε νὰ χωρίζεται ἡ γνώμη τῶν Ἑλλήνων. Ἦταν καὶ οἱ φιλοδοξίες γιὰ τὰ ἀξιώματα καὶ λίγο-λίγο ἄρχισε στὴν ἀρχὴ μιὰ διχόνοια, ποὺ στὸ τέλος ὅμως ξέσπασε σὲ φοβερὸ ἐμφύλιο πόλεμο.

Ἐτσι, τὸ 1822 βρῖσκει τοὺς Ἕλληνες σὲ χωρισμὸ καὶ διχόνοια. Δὲν ἦταν ἀγαπημένοι καὶ ὁμόφωνοι ὅπως στὴν ἀρχή. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ποὺ περνοῦσε, ἡ διχόνοια καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν Ἑλλήνων μεγάλωνε.

Τὰ κακὰ ἀποτελέσματα δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν. Ὁ Δράμαλης πέρασε ἀπὸ τὴν Στερεὰ Ἑλλάδα χωρὶς πόλεμο γιὰτὶ οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τρώγονταν καὶ δὲν εἶχαν καιρὸ νὰ πολεμήσουν. Ὁ Ἄν-

δροῦττος βρισκόταν σὲ πόλεμο μὲ τὸν Γκούρα καὶ ἄλλους καπεταναίους. Στὸ Μεσολόγγι ὁ Μαυροκορδάτος διαφωνοῦσε μὲ τοὺς ἄλλους καὶ στὴν Πελοπόννησο τὰ ἴδια.

Τὸ πῶς χειρότερο ἀπ' ὅλα ἦταν ὅτι ὅταν τὸ Μάρτιο τοῦ 1823 ἔγινε Ἐθνικὴ Συνέλευση στὸ Ἴαστρος τῆς Κυνουρίας, οἱ ἀρχηγοὶ χωρίσθηκαν σὲ δύο κόμματα. Στὸ ἓνα ἦταν ὁ Κολοκοτρώνης καὶ στὸ ἄλλο ὁ Μαυροκορδάτος. Ἡ διχόνοια αὐτὴ ἔφθασε σὲ πόλεμο. Ὁ Μαυροκορδάτος ἔστειλε στὴν Πελοπόννησο Ρουμελιώτικο στρατὸ καὶ χτύπησε τὸ στρατὸ τοῦ Κολοκοτρώνη. Σὲ μία ἀπὸ τίς μάχες αὐτὲς σκοτώθηκε καὶ ὁ γιὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ Πᾶνος. Ὁ ἴδιος ὁ Κολοκοτρώνης πιάστηκε καὶ κλείστηκε φυλακὴ μὲ 15 ἄλλους Πελοποννησίους ἀρχηγούς. Ὁ Ὀδυσσεύς Ἀνδρῶνττος ποῦ ἦταν φίλος τοῦ Κολοκοτρώνη, φυλακίστηκε στὴν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας ἀπὸ τὸν Γκούρα καὶ ἓνα προῖ βρέθηκε σκοτωμένος.

Αὐτὰ ἔφερε ἡ διχόνοια καὶ ὁ χωρισμός. Δοξασμένοι καπεταναῖοι καὶ μυαλωμένοι ἀρχηγοί, ποῦ ἔπρεπε νὰ πολεμοῦν τοὺς Τούρκους, ἦταν κλεισμένοι στὴ φυλακὴ. Καὶ οἱ ἄλλοι πάλι, σπαταλοῦσαν τίς δυνάμεις τους γιὰ νὰ πολεμοῦν τ' ἀδέρφια τους καὶ ὄχι τὸν ἐχθρό.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ὅταν ἀρχισαν τὴν ἐπανάσταση οἱ Ἕλληνες ἦταν ἀγαπημένοι ἢ ὄχι; 2) Πότε ἀρχισε ἡ διχόνοια καὶ γιατί; 3) Σὲ πόσα κόμματα χωρίσθηκαν οἱ Ἕλληνες καὶ πότε; 4) Σὲ τί ὠδήγησε ἡ διχόνοια καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματα;

Ἐργασίες. Νὰ διαβάσετε στὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς Ε' «Ὅτε ἡ Ἑλλάς ἦτο ἠνωμένη» καὶ νὰ ἀπαγγείλετε τὸ ποίημα τοῦ Σολωμοῦ «Διχόνοια».

6. Ἡ Μάχη τοῦ Καρπενησιοῦ. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης.

Τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1823, ὅπως εἶδαμε, οἱ Ἕλληνες εἶχαν τίς φιλονικίες τους καὶ τὸ διχασμό. Εὐτυχῶς ποῦ, τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, δὲν εἶχαμε σοβαρὰ στρατιωτικὰ γεγονότα. Διαφορετικὰ θὰ μᾶς εἴρισκαν μεγάλες συμφορές.

Ὁ κίνδυνος ὅμως δὲν ἄργησε νὰ φανῇ. Ὁ Σουλτάνος κατὰ τὸν Αὔγουστο στέλνει 20 χιλιάδες στρατὸ μὲ τὸν Μουσταφάμπεη καὶ τὸν Ὁμέρ, νὰ πνίξουν τὴν Ἐπανάσταση στὴ Δυτικὴ Ἑλλάδα καὶ νὰ καταλάβουν τὸ Μεσολόγγι.

Ἡ διχόνοια ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες συνεχιζόταν. Μόνο ὁ γεν-

ναίος Σουλιώτης όπλαρχηγός Μάρκος Μπότσαρης δέν σκεπτόταν ούτε αξιώματα ούτε τίποτε άλλο. Δέν είχε στό νοῦ του παρὰ τήν πατρίδα και μόνο για τὸ καλό της φρόντιζε. Γι' αὐτὸ ἡ Κυβέρνηση τὸν διώρισε ἀρχιστράτηγο και ὁ καλὸς αὐτὸς πατριώτης πῆρε 350 Σουλιῶτες και πῆγε νὰ χτυπηθῆ με τοὺς Τούρκους.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ θύμωσαν πὺ διωρίσθηκε αὐτὸς ἀρχιστράτηγος, ὁ Μπότσαρης για νὰ δείξῃ ὅτι δέν τὸν ἐνδιαφέρουν τὰ αξιώματα, φίλησε με σεβασμὸ τὸ χαρτί τοῦ διορισμοῦ του και τὸ ἔσχισε λέγοντας: «Ὅποιος εἶναι ἄξιος, παίρνει τὸ χαρτί πολεμώντας τὸν ἐχθρό». Κι ἀμέσως ξεκίνησε για τὸν πόλεμο.

Οἱ Τουρκαλβανοὶ εἶχαν φθάσει στὸ Καρπενήσι και εἶχαν στρατοπεδεύσει κοντὰ στὴν πόλη. Ὁ Μπότσαρης ἐπειδὴ δέν μποροῦσε τόσους πολλοὺς νὰ τοὺς χτυπήσῃ φανερά, σκέφθηκε νὰ τοὺς ἐπιτεθῆ ξαφνικά. Και πραγματικά, τὰ μεσάνυχτα τῆς 9 Αὐγούστου, ὅταν οἱ Τούρκοι κοιμόντουσαν ξέγνοιαστοι, χύθηκε ἐπάνω τους με τὸ στρα-

Μάρκος Μπότσαρης

τό του και ἄρχισε τὴν σφαγή. Δέν πρόφθασαν, δυστυχῶς, οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι, πὺ φύλαγαν σὲ ἄλλο μέρος, ἀλλιῶς δέν θὰ ἔμενε κανεὶς Τούρκος. Παρ' ὅλα αὐτά, ἡ ταραχὴ και ὁ τρόμος τοὺς ἦταν τόσον μεγάλος πὺ δέν ἤξεραν τι ἔκαναν. Σκοτώνονταν μεταξύ τους.

Ὁ Μάρκος ὅμως, θέλησε νὰ πιάσῃ ζωντανὸ τὸν ἀρχηγὸ τους Τζελαδίν, πὺ εἶχε στήσῃ τὴν σκηνὴ του μέσα σ' ἓναν τοῖχο. Τὴν στιγμή πὺ πῆγαινε νὰ δρασκελίσῃ τὸν τοῖχο δέχθηκε μιὰ ἐχθρική σφαῖρα και ἔπεσε νεκρός. Οἱ Ἕλληνες, με μεγάλη τους λύπη, πῆραν τὸ σῶμα του και τὰ λάφυρα πὺ ἔπεσαν στὰ χέρια τους και γύρισαν στὸ Μεσολόγγι. Ἐκεῖ ἔθαιψαν με μεγάλες τιμὲς τὸν σεμνὸν αὐτὸν ἥρωα, πὺ και με τὸ

θάνατό του έδειξε ότι ήταν άξιος για Ἄρχιστράτηγος. Ὁ θάνατός του λύπησε ὅλη τὴν Ἑλλάδα, γιατί ὁ Μπότσαρης ἦταν ζακουσμένος για τὸν πατριωτισμό του, τὴν παλληκαριά του καὶ τὴν φρονιμάδα του.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιοὶ Τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ πῆγαν τὸ 1823 νὰ ὑποτάξουν τὴν Δ.Ρού-μελη καὶ τὸ Μεσολόγγι ; 2) Ποιὸς Ἕλληνας καπετάνιος διορίσθηκε ἀρχιστρά-τηγος καὶ τί ἔκανε ; 3) Ποῦ πολέμησε αὐτὸς ὁ καπετάνιος καὶ ποιά τὰ ἀπο-τελέσματα τῆς μάχης ;

Ἔργασίες. 1) Διάφορα ἀναγνώσματα. 2) Λεξικά - πληροφορίες : Μάρ-κος Μπότσαρης, Καρπενήσι, Τζελαδίν Πασάς. 3) Βιογραφία : Μάρκος Μπό-τσαρης. 4) Χρονολογία. 5) Λεύκωμα.

7. Φιλέλληνες.

Ὅπως εἶπαμε παραπάνω, οἱ Κυβερνήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν δὲν συμπαθοῦσαν καθόλου τὴν Ἐπανάστασή μας. Θὰ ἦταν λιγώτερα τὰ βάραινα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ αἷμα ποὺ ἔχυσαν, ἂν μᾶς ἀγαποῦσαν καὶ ὑποστήριζαν τὸν δίκαιο ἀγῶνα μας. Εὐτυχῶς ὅμως δὲν σκέφτονταν τὸ ἴδιο καὶ οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν. Ἦταν πάρα πολλοὶ ἐκεῖνοι, στὶς χῶρες αὐτές, ποὺ μᾶς ἀγαποῦσαν, μᾶς ὑποστήριζαν, μᾶς ἔστειλαν φάρ-μακα καὶ πολεμοφόδια. Ἦταν πάρα πολλοὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔγραφαν βι-βλία καὶ ἔβγαζαν λόγους για νὰ ὑποστηριχθῆ ἡ Ἑλλάδα καὶ νὰ γίνῃ κράτος ἐλεύθερο.

Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἦταν φίλοι τῆς Ἑλλάδος λέγονταν **Φιλέλληνες**. Στὴν ἀρχὴ ἦταν λίγοι. Σιγὰ - σιγὰ ὅμως ἔγιναν πολ-λοὶ καὶ ἀνάγκασαν τὶς Κυβερνήσεις τους ν' ἀλλάξουν πολιτικὴ ἀπέ-ναντι τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Φιλέλληνες ἦταν ἄνθρωποι μορφωμένοι καὶ μαχητικοί. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἔλεγαν **μόνο λόγια** οὔτε ἔστειλαν μόνο χρήματα. Ἦρ-θαν στὴν Ἑλλάδα καὶ πολέμησαν μαζί μας. Στὴ μάχη τοῦ Πέτα, ποὺ κατὰστράφηκε ὁ στρατὸς τοῦ Μαυροκορδάτου, ἦταν καὶ πολλοὶ Φιλέλ-ληνες.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους φιλέλληνες ἦταν ὁ Ἄγγλος ποιητῆς **Λόρδος Βύρων**. Ἦταν ἀπὸ πλοῦσια καὶ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια. Καὶ ἐπει-δὴ ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ δοξασιμένους ποιητῆς τῆς ἐποχῆς του, ἡ ἀγάπη

του για την Ελλάδα πολύ μᾶς ωφέλησε. Ἐγραψε πολλά βιβλία και ἄρθρα σὲ ἐφημερίδες, ὑποστηρίζοντας τὴν ἐπανάστασή μας. Στὴν ἀρχὴ πού ἡ Κυβέρνηση τῆς πατρίδος του δὲν συμπαθοῦσε τὸν ἀγῶνα μας, ὁ Βύρων μὲ πολλά ἄρθρα και λόγους κεντηρίασε αὐτὴ τὴν τακτικὴ της.

Ἦταν εὐκρινὴς και ἀγνός φίλος τῆς Ἑλλάδος και τῆς ἐλευθερίας. Κατάφερε νὰ κἀνὴ τὸν πῶ καλὸ φιλελληνικὸ Σύλλογο στὸ Λονδίνο. Συγκέντρωσε πολλὰ χρήματα και τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1823 τὰ ἔφερε ὁ ἴδιος στὴν Ἑλλάδα. Τὰ ἔδωσε στὴν Κυβέρνηση και ὠργάνωσε μὲ

Ὁ Λόρδος Βύρων

δικά του χρήματα ἓνα στρατιωτικὸ σῶμα στὸ Μεσολόγγι. Προσάβησε μὲ καλὰ λόγια και συμβουλὲς νὰ συμφιλιώσῃ τοὺς Ἕλληνες. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ὑγεία του δὲν ἦταν καλὴ και τὸ κλίμα τοῦ Μεσολογγίου τὸν ἀρρώστησε. Δὲν ἔζησε στὴν πατρίδα μας, παρὰ 4 μῆνες μονάχα. Πέθανε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1824.

Ὁ θάνατος τοῦ Λόρδου Βύρωνος λύπησε ὅλη τὴν Ἑλλάδα γιατί ἦταν ἓνας τίμος και φιλελεύθερος ἄνθρωπος. Ἄφησε τὰ πλοῦτη του, τὴ δόξα του και τὴν εὐτυχία του και πέθανε γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν μικρὴ και σκλαβωμένη

πατρίδα μας. Ὅταν ἡ Ἑλλάδα ἔγινε ἐλεύθερο κράτος, ἔστησε πρὸς τιμὴν του ἓνα ἀγαλμα στὸ Μεσολόγγι και ἄλλο ἓνα στὴν Ἀθήνα, στὸ Ζάππειο.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιοὶ λέγονταν Φιλέλληνες και τί ἔκαναν αὐτοὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα; 2) Ποιὸς ἦταν ὁ σπουδαιότερος Φιλέλληνας πού ἤρθε στὴν Ἑλλάδα και πότε πέθανε; 3) Πῶς ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνη της ἡ Ἑλλάδα μας σ' αὐτόν;

Ἐργασίες. 1) Ἀπαγγελία: «Στὸ θάνατο τοῦ Λόρδου Βύρωνος» τοῦ Δ Σολωμοῦ. 2) Βιογραφία: Λόρδος Βύρων. 3) Χρονολογία θανάτου. 4) Λεῦκωμα..

1824

8. Ὁ Ἰμπραήμ πασᾶς.

Τὸ 1824 ὅπως καὶ τὸ 1823, δὲν ἔγιναν σοβαρὰ στρατιωτικὰ γεγονότα. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν τραβήξει λίγο τὸ μυαλό τους ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση. Ὁ νοῦς τους χανόταν στὸν ἐμφύλιο πόλεμο, στὰ ἀξιώματα καὶ στὴν πολιτικὴ. Δὲν χτύπησαν ὅσο ἔπρεπε καὶ ἐκεῖνο τὸν χρόνον τὸν ἐχθρό. Οἱ Τοῦρκοι πάλι, ἔπειτα ἀπὸ τὶς καταστροφές πού εἶχαν πάθει, δὲν εἶχαν δυνάμεις νὰ συνεχίσουν μὲ γοηγοράδα τὸν πόλεμον. Δὲν σκέφθηκαν, βέβαια, ν' ἀφήσουν τὴν Ἑλλάδα ἐλεύθερη, ἀλλὰ ἐτοίμαζαν στρατό, στόλο, ἵππικὸ καὶ πολεμοφόδια.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Σουλτάνος καταλάβαινε ὅτι δὲν θὰ μπορούσε μόνος του νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνες, σκέφθηκε νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθεια τοῦ Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου, Μεχμέτ Ἀλῆ. Ὁ Πασᾶς αὐτὸς εἶχε μεγάλο καὶ δυνατὸ στρατό. Ὁ Σουλτάνος τοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι, ἂν τὸν βοηθοῦσε νὰ πνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων, θὰ τοῦ ἔδινε ὀλόκληρη τὴν Πελοπόννησον.

Πραγματικὰ στὶς ἀρχές τοῦ 1823 ἔστειλε ὁ Ἀλῆς στὴν Πελοπόννησον μεγάλο στρατὸ καὶ στόλο, γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ἕλληνες. Μαζὶ μὲ ἄλλους ἀρχηγούς εἶχε καὶ τὸν γιό του τὸν Ἰμπραήμ, πού τὸν λογάριαζε γιὰ Πασᾶ τῆς Πελοποννήσου. Πρωτοῦ νὰ πᾶνε οἱ Τουρκοαἰγύπτιοι στὴν Πελοπόννησον, σκέφθηκαν ὅτι πρέπει νὰ ὑποτάξουν πρῶτα τὴν Κρήτη. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἔστειλαν εὐκόλῃ στρατὸ καὶ πολεμοφόδια στὴν Πελοπόννησον, γιατί ἡ Αἴγυπτος ἦταν πολὺ μακριά. Ἡ Κρήτη ὅμως εἶχε ἐπαναστάτες πολλοὺς στὰ βουνά, πού ἦταν γεροὶ καὶ ἀδελφιστοὶ πολεμιστές. Γι' αὐτὸ ἔκανε τὸ σχέδιον νὰ ὑποτάξῃ πρῶτα τὸ ἠρωϊκὸ αὐτὸ νησί τῆς πατρίδος μας.

Κατέβασε λοιπὸν μεγάλο καὶ δυνατὸ στρατὸ καὶ μπήκε στὰ Χανιά καὶ στὸ Ἡράκλειον. Ἐκεῖ κατάστρεψε ὅ,τι βοήγη καὶ ἔσφαξε περισσότερους ἀπὸ χίλιους. Ἀνάμεσα στοὺς σκοτωμένους ἦταν καὶ τέσσερεις Δεσποτάδες. Ἐπειτα τραβήξε κατὰ τὰ Σφακιὰ. Οἱ ἠρωϊκοὶ Σφακιῶτες ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι Κρητικοὶ δὲν τοῦ τὸ χάρισαν. Πολὺ ἀκριβὰ πλήρωσε τὸ ταξίδι του αὐτὸ ὁ βάρβαρος Ἀλῆς. Χιλιάδες Τούρκοι κορμιά ἔπεσαν

νεκρά στή γῆ. Ἦταν ὅμως πολλοὶ καὶ καλὰ ὤπλισμένοι. Ὁ αἰμοβόρος Χουσεΐν Πασάς, ἔκανε μεγάλες καταστροφές στὸ ἠρωϊκὸ νησί. Ἐκάψε, ἐρήμωσε κι ἔσφαξε χιλιάδες γυναικόπαιδα. Παρ' ὅλα αὐτά, τὰ Σφακιὰ δὲν τὰ πάτησε. Κατέλαβε ὅμως ὅλο τὸν κάμπο τῶν Χανίων καὶ τὸ λιμάνι τῆς Σούδας καὶ μποροῦσε νὰ τὰ χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὴν ἐκστρατεία τῆς Πελοποννήσου.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν καταστροφή τῆς Κρήτης, χτύπησαν τὸ νησί Κάσο. Τὸ περικύκλωσαν καὶ τὸ κατάστρεψαν μὲ τὰ κανόνια τους. Καὶ ὅταν ἔπειτα μπῆκαν μέσα, ἔβαλαν φωτιὰ καὶ ἔσφαξαν ὅλους ὄσους βῆχαν. Ἐλάχιστους ποὺ ἀπόμειναν, τοὺς πῆραν αἰχμάλωτους καὶ τοὺς πούλησαν στὴν Ἀφρική.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τίνος τὴν βοήθεια ζήτησε ὁ Σουλτάνος καὶ γιὰ ποῖο σκοπὸ; 2) Πότε ἦρθε ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στρατὸς καὶ ποῦ πήγε; 3) Πῶς φέρθηκαν στὴν Κρήτη οἱ Τούρκοι καὶ πῶς στὴν Κάσο;

9. Καταστροφή τῶν Ψαρῶν.

Τὸν Ἰούνιο μῆνα τοῦ χρόνου αὐτοῦ, ὁ Σουλτάνος ἔστειλε τὸν Χουρσίτ Πασά μὲ 170 πλοῖα νὰ καταστρέψῃ τὸ δοξασμένο νησί Ψαρὰ. Οἱ Ψαριανοὶ ἦταν 7 χιλιάδες μόνο, ἀλλὰ εἶχαν καταφύγει ἐκεῖ καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη καὶ ἔμεναν ὅλοι - ὅλοι 25 χιλιάδες πάνω - κάτω. Ἀπ' αὐτοὺς τρεῖς χιλιάδες μονάχα εἶχαν ὄπλα, οἱ ἄλλοι ἦταν γυναικόπαιδα. Παρ' ὅλα αὐτά δὲν σκέφτηκαν νὰ παραδοθοῦν. Ἀποφάσισαν νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ μὴν ἀφήσουν τοὺς Τούρκους νὰ πατήσουν στὸ νησί τους.

Σὰν ἔφτασε ὁ Τουρκικὸς στόλος ἄρχισε μὲ τὰ κανόνια του νὰ χτυπᾷ νύχτα - μέρα τὸ νησί. Δὲν μποροῦσε ὅμως πουθενὰ νὰ κατεβάσῃ στρατό. Οἱ Ψαριανοὶ πολεμοῦσαν σὰν ἥρωες. Ὁ πόλεμος βάστηξε κάμποσες ἡμέρες. Στὸ τέλος ὅμως οἱ Τούρκοι ἀνακάλυψαν ἓνα μέρος ποὺ πολεμοῦσαν λίγοι Ψαριανοὶ καὶ κατάφεραν νὰ περάσουν. Ἐτσι βρέθηκαν στὸ πίσω μέρος τῆς πόλεως καὶ χτυποῦσαν τώρα τοὺς Ἕλληνες ἀπὸ δύο μέρη. Ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰ.

Οἱ Ψαριανοὶ σὰν εἶδαν ὅτι εἶναι κυκλωμένοι ἔτρεξαν νὰ μποῦν στὰ πλοῖα νὰ φύγουν. Δυστυχῶς ὅμως ἔφυγαν λίγοι, 20 πλοῖα μονάχα. Οἱ ἄλλοι πνίγηκαν. Ὅσοι ἀπόμειναν κλείσθηκαν στὸ φρούριο Παλαιόκαστρο καὶ οἱ Τούρκοι μανιασμένοι ὠρμησαν νὰ τὸ καταλάβουν. Μάταια

ἄμωσ, γιατί οἱ Ἕλληνες δὲν νικοῦνται, οὔτε παραδίδονται. Γιὰ τὴν πατριδα θυσιάζουσι ἀδίστακτα τὴ ζωὴ τους. Ὅπως καὶ ἄλλες φορές, ἔτσι καὶ τώρα. Ἐβαλαν φωτιά στὰ μπαρούτια τοῦ Παλαιόκαστρου καὶ ἔβιναν ὅλα στάχτη. Χάθηκαν 400 Ψαριανοί, ἀλλὰ μαζί τους σκοτώθηκαν καὶ 2.000 ἄπιστοι.

Ἐστερα ἀπὸ τὸ πάθημά τους αὐτό, οἱ Τούρκοι θύμωσαν πάρα πολύ. Ἀπὸ τὸ μῖσος τους καὶ τὸ θυμὸ τους ἔκαψαν ὅλα τὰ χωριά καὶ

Τὸ ρημαγμένο καὶ δοξασμένο νησι τῶν Ψαρῶν

ἔσφαξαν τὰ γυναικόπαιδα. Ψυχὴ δὲν ἀπόμεινε στὸ ἔρημο νησί. Οἱ λίγοι ποὺ σώθηκαν φεύγοντας, πῆγαν σὲ ἄλλα νησιά.

Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν συγκίνησε βαθιὰ ὅλους τοὺς πολιτισμένους ἀνθρώπους. Σὲ ὅλα τὰ κράτη μιλοῦσαν μὲ φρίκη γιὰ τὸ κακούργημα αὐτὸ τῶν Τούρκων. Οἱ Ἕλληνες λυπήθηκαν πάρα πολύ, ἀλλὰ τοὺς γέμισε καὶ ὑπερηφάνεια ἢ ἡρωϊκὴ αὐτὴ θυσία τῶν Ψαριανῶν. Τὸ ἐξάστιχο τοῦ Ἐθνικοῦ μας ποιητοῦ Δ. Σολωμοῦ δείχνει τὴ ἐντύπωση ἔκανε στοὺς Ἕλληνες καὶ σὲ ὅλους τοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους ἢ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν.

*Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμανορ ράχη
πεοπατώνιας ἢ Δόξα μονάχη
μελετᾶ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια,
καὶ στεφάνι στὴν κόμη φορεῖ
καμωμένα ἀπὸ λίγα χορτάρια
ποῦχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.*

1) Ποιόν ἔστειλε ὁ Σουλτάνος νὰ καταστρέψῃ τὰ Ψαρά, πότε τὸν ἔστειλε καὶ μὲ πόσα πλοῖα; 2) Πόσοι ἔμεναν στὰ Ψαρά καὶ πόσοι πολεμοῦσαν; 3) Πῶς κατάφεραν οἱ Τούρκοι νὰ πατήσουν στὸ νησί; 4) Πόσοι Ψαριανοὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ νησί καὶ τί ἀπόγιναν οἱ ἄλλοι; 5) Τί ἐντύπωση ἔκανε ἡ θυσία τῶν Ψαριανῶν καὶ ποῖο ποιηματάκι ξέρετε γι' αὐτό;

Ἔργασίες, 1) Στὸ Ἀναγνωστικὸ σας «Ἡ Δόξα τῶν Ψαρῶν» σελ. 52-53. 2) Ἀπαγγελία: «Δόξα Ψαρῶν» Δ. Σολωμοῦ. 3) Πληροφορίες: Ψαρά. 4) Χρονολογία. 5) Λεύκωμα.

10. Ἡ Ναυμαχία τοῦ Γέροντα.

Μετὰ τὴν φοβερὴ καὶ ἔνδοξη καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, τὸ μῖσος τῶν Ἑλλήνων γιὰ τοὺς Τούρκους μεγάλωσε ἀκόμα πὺ πολὺ. Δὲν δέλιασαν, οὔτε σκέφθηκαν τίποτε ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Τούρκους γιὰ τὴν ἀνάνορη καὶ βάρβαρη σφαγὴ ποὺ ἔκαναν.

Ὅταν, μετὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν, ὁ Χουρσίτ Πασᾶς πῆγε νὰ καταστρέψῃ τὴν Σάμο, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μὲ ἀρχηγὸ τὸν Μιαούλη ἀποφάσισε νὰ τὸν χτυπήσῃ. Ὁ Μιαούλης ἦταν ἓνας ἄνθρωπος μὲ μεγάλες ἰκανότητες καὶ πολλὲς ἀρετές. Ἦταν γενναῖος, ἔξυπνος καὶ σεμνός. Ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο τὴν πατρίδα του. Ἦταν πολλὰ χρόνια ναυτικὸς καὶ ἤξερε νὰ διευθύνῃ θαλασσινὸ πόλεμο. Ὅταν ἔφθασαν τὸν Τουρκικὸ στόλο κοντὰ στὴν Σάμο, τοῦ ἐπετέθησαν, κατὰστρεψαν πολλὰ πλοῖα καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ διαλυθῇ.

Σὲ λίγες ἡμέρες, ὅμως, ἦρθε καὶ ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος μὲ τὸν Ἱμπραήμ Πασᾶ. Ἔσμιξαν ὅλα τὰ ἐχθρικά πλοῖα καὶ ἦταν ὅλα-ὅλα 400 πάνω-κάτω, μὲ πολλὰ καὶ βαρεῖα κανόνια. Ὁ Μιαούλης δὲν δέλιασε. Πῆρε τὰ 70 μικρὰ, ἀλλὰ δοξασμένα, ἑλληνικὰ πλοῖα του καὶ πῆγε νὰ ναυμαχήσῃ τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸ στόλο. Οἱ δύο στόλοι συναντήθηκαν ἀπέναντι στὴ Σάμο, στὰ Μικρασιατικὰ παράλια. Τὸ μέρος αὐτὸ λέγεται κόλπος τοῦ Γέροντα.

Ὁ ἥρωας Μιαούλης ἔβαλε τὰ μικρὰ του πλοῖα κατὰ τέτοιον τρόπο, ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ τὰ ἐπιτύχουν τὰ Τουρκικὰ κανόνια. Οἱ Ἕλληνες γλυστοροῦσαν μὲ ἐπιτηδεϊότητα ἀνάμεσα στὰ Τουρκικὰ καὶ τὰ χτυποῦσαν μὲ τὰ μικρὰ κανονάκια τους. Βούλιαζαν κάμποσα ἀπὸ αὐτὰ καὶ στὸ τέλος χρησιμοποίησαν τὰ πυροπολικά τους. Οἱ Τούρκοι μπροστὰ στὸν ἡρωϊσμό τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἔξυπνάδα τοῦ Μιαούλη, ἀναγκάσθηκαν νὰ τραποῦν σὲ φυγὴ καὶ νὰ διασκορπισθοῦν. Τὰ 70 μικρὰ

Ἑλληνικά πλοῖα δόξασαν τὸ Ἑλληνικὸ ὄνομα καὶ ἐπέτυχαν ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα κατορθώματα τῆς Ἐπαναστάσεως.

Τὸ ναυτικὸ αὐτὸ κατόρθωμα τῶν Ἑλλήνων θαυμάσθηκε ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμον. Ἡ ναυμαχία αὐτὴ ἀπὸ τότε λέγεται **Ναυμαχία τοῦ Γέροντα** καὶ μένει στὴν Ἱστορία σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ λαμπρὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων στὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως.

Μετὰ τὴν καταστροφὴ αὐτὴ ὁ Τουρκικὸς στόλος ἔφυγε γιὰ τὸν Ἑλλήσποντο καὶ ὁ Αἰγυπτιακὸς πῆγε στὴν Κρήτη. Κι ἐκεῖ ὅμως ὁ Μιαούλης τοῦ ἐπιτέθηκε καὶ βούλιαξε πάρα - πολλὰ. Στὸ τέλος τὰ λίγα Αἰγυπτιακά, ποῦ ἀπόμειναν, πῆγαν στὴν Αἴγυπτο καὶ στὴν Ρόδο γιὰ νὰ ξαναοπλισθοῦν.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποῦ βρίσκεται ὁ κόλπος τοῦ Γέροντα ; 2) Πόσα πλοῖα εἶχαν οἱ Τούρκοι καὶ πόσα οἱ Ἕλληνες ; 3) Ποιὸς ἦταν ἀρχηγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ μὲ ποῖο τέχνασμα τοὺς νίκησε ; 4) Ποῦ πῆγαν οἱ Τούρκοι μετὰ τὴ ναυμαχία αὐτή ;

Ἔργασίες. 1) Διάφορα ἀναγνώσματα. 2) Βιογραφία : Μιαούλης 4) Χρονολογία. 4) Λεύκωμα.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Ἀπὸ τὴν ὕλη τῆς πέμπτης ἱστορικῆς ἐνόητος)

1. Νὰ γράψετε στὸ Ἱστορικὸ σας τετράδιο μιὰ ἐκθεση μέχρι τέσσερες σελίδες μὲ τίτλο «Τὰ ἐπαναστατικὰ γεγονότα τοῦ 1822, 1823, 1824».

2. Νὰ συνθέσετε ὁμαδικὰ πατριωτικὰ σκέτς, μὲ τίτλους «Λεωβενάκια», «Κανάρης», «Μᾶρκος Μπότσαρης», «Δόξα Ψαρῶν» κλπ.

3. Νὰ κάνετε ἐκθεση τῶν καλύτερων ἱχνογραφημάτων σας στὸν τοῖχο τῆς τάξεως.

ΕΚΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΠΕΜΠΤΟ - ΕΚΤΟ - ΕΒΔΟΜΟ - ΟΓΔΩΟ ΕΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

1825

1. Ο Ίμπραήμ στην Πελοπόννησο.

ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ τοῦ στόλου του ὁ Ίμπραήμ δὲν ἠθέλε νὰ ἡσυχάσῃ. Ὅνειρό του ἦταν νὰ καταλάβῃ τὴν Πελοπόννησο. Στὰ τέλη τοῦ 1824 ὀργάνωσε ξανὰ τὸν στρατὸ καὶ τὸ στόλο του καὶ ἦρθε στὴ Σούδα τῆς Κρήτης. Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1825 ὅταν ὁ πατέρας του τοῦ ἔστειλε καὶ ἄλλο στρατὸ ξεκίνησε γιὰ τὴν Πελοπόννησο. Εἶχε μαζί του 50 πλοῖα, 12 χιλιάδες πεζοὺς καὶ 500 ἵππεις. Μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ του στρατὸ, ἦρθε στὸ Νότιο - δυτικὸ μέρος τῆς Πελοποννήσου, τὴν Μεθώνη. Ἀφοῦ κατέλαβε Μεθώνη καὶ Κορώνη ἦρθε στὸ Ναυαρίνο (Πύλο).

Εἰς τὸ μεταξύ ἡ Κυβέρνησή μας εἶχε στείλει 5 χιλιάδες στρατὸ μὲ τὸν πλοίαρχο Σκούρτη γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ίμπραήμ νὰ κατεβάσῃ στρατὸ στὴν Πελοπόννησο. Ὁ Σκούρτης ἂν καὶ ἦταν γενναῖος καὶ ἄξιος ναυτικὸς δὲν ἤξερε ἀπὸ πόλεμο τῆς ξηρᾶς. Τὰ στρατεύματά του διαλύθηκαν καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς ναύαρχος Κουντουριώτης ἀναγκάσθηκε νὰ στείλῃ βοήθεια μὲ τὸν Μιαούλη. Ὁ Μιαούλης, μὲ κάμποσα πλοῖα καὶ 800 ἄνδρες, ξεκίνησε νὰ πιάσῃ τὸ νησί Σφακτηρία, πού εἶναι ἀπέναντι στὸ Ναυαρίνο. Μαζὶ μὲ τὸν στρατὸ αὐτὸ ἦταν ὁ Μαυροκορδατός, ὁ Ἀναγνωσταράς, ὁ Φιλέλλην Ἰταλὸς Σανταροῦσα καὶ ἄλλοι. Στὸ μεταξύ ὅμως ἦρθε Ἀπρίλιος καὶ ὁ Ίμπραήμ διέταξε τὸν

στόλο του να χτυπήσει με τὰ κανόνια τὴν Σφακτηρία καὶ νὰ κατεβάσει στρατό. Δυστυχῶς ἔτσι ἔγινε. Οἱ Ἕλληνες πολέμησαν γενναῖα, ἀλλὰ ἦταν λίγοι καὶ νικηθήκαν. Σκοτώθηκαν 350 καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ ὁ Ἄναρχωσταρᾶς. Ἄλλοι 200 ἀκόμη πιάσθηκαν αἰχμάλωτοι. Οἱ ἄλλοι μπῆκαν σὲ ἓνα πλοῖο πού εἶχε ἀπομείνει ἐκεῖ καὶ κατάφεραν ἔπειτα ἀπὸ ἡρωϊκὸ πόλεμο νὰ φύγουν καὶ νὰ σωθοῦν. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πὺν σώθηκαν ἦταν ὁ Μανροκορδάτος καὶ ὁ Σαχτούρης. Μετὰ τὴν καταστροφὴ αὐτῆ, τὸ Ναυαρίνο παραδόθηκε, γιατί οἱ Τούρκοι τὸ εἶχαν ἀποκλείσει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Πότε πῆγε ὁ Ἰμπραήμ στὴν Πελοπόννησο καὶ μὲ πόσο στρατό; 2) Ποῖς ἔστειλε ἡ Κυβέρνησή μας γιὰ νὰ πολέμησουν τὸν Ἰμπραήμ; 3) Ποιά τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς μάχης καὶ ποῖς ἀρχηγὸς σκοτώθηκε;

2. Ἡ Μάχη στὸ Μανιάκι. Θάνατος τοῦ Παπαφλέσσα.

Μετὰ ἀπὸ τὴ νίκη του αὐτῆ ὁ Ἰμπραήμ Πασᾶς στερεώθηκε στὴν ἀκρὴ τῆς Πελοποννήσου. Τὸ δύσκολο γι' αὐτόν, ὅπως γιὰ κάθε στρατὸ πὺν πάει ἀπὸ θάλασσα σὲ στεριά, ἦταν πῶς νὰ πατήσῃ τὸ ποδάρι του στὴν Πελοπόννησο. Ὅταν στερεώθηκε καλὰ, ἄρχισε νὰ κατεβάξῃ πολὺ στρατό, ἰππικὸ, κανόνια καὶ πολεμοφόδια. Ὅπως εἶπαμε εἶχε μεγάλου στρατὸ καὶ καλὰ γυμνασμένο. Ἀντίθετα οἱ Ἕλληνες ἦταν λιγοστοί, ὄχι καλὰ ὀπλισμένοι καὶ μὲ λίγα πολεμοφόδια. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ καὶ οἱ διαφορὲς πὺν εἶχαν μεταξὺ τους οἱ Ἕλληνες τοὺς εἶχαν ἔξασθενίσει πολὺ. Ἄλλοι ἀρχηγοὶ ἦταν φυλακὴ καὶ ἄλλοι δὲν ὑπάκουαν στὴν Κυβέρνηση.

Γι' αὐτὸ οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου ἔχασαν ἀμέσως τὸ θάρρος τους καὶ ἄφησαν τὰ χωριά καὶ τὰ σπίτια τους καὶ ἔφευγαν γιὰ νὰ σωθοῦν στὰ βουνά. Ἡ κατάσταση ἦταν πολὺ ἀπελπιστικὴ. Ὁ Ἰμπραήμ ἔτοιμαζόταν νὰ προχωρήσῃ μέσα στὴ Μεσσηνία, νὰ φθάσῃ στὴν Τρίπολη, νὰ καταλάβῃ ὅλη τὴν Πελοπόννησο καὶ τὸ Ναύπλιο μαζί, ὅπου ἔμεινε ἡ Κυβέρνησή μας.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ ἡρωϊκὸς Παπαφλέσσας, πὺν ἦταν Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀπεφάσισε νὰ πάρῃ στρατὸ καὶ νὰ πάη νὰ χτυπήσῃ τὸν Ἰμπραήμ. Δὲν ξεχάσαμε βέβαια τὸν μπουρολοτιερὴ Παπαῦ, τὸν πρωτεργάτη τῆς Ἐπαναστάσεως, πὺν ἀναβε φωτιὰ καὶ ἐνθουσιασμὸ στίς

καρδιές τῶν Ἑλλήνων. Ἔτσι καὶ τώρα, ὁ ἔξοχος αὐτὸς πατριώτης, πῆρε χίλιους στρατιῶτες καὶ στὶς 20 Μαΐου ἔφθασε στὸ Μανιάκι, κοντὰ στὴν Πύλο, γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφήσῃ νὰ περάσουν.

Ὅταν ἄρχισαν νὰ φαίνωνται οἱ ἀμέτρητες χιλιάδες Τουρκοαιγύπτιοι, οἱ στρατιῶτες τοῦ Παπαφλέσσα δειλίασαν καὶ τοῦ πρότειναν νὰ φύγουν. Ὁ Παπαφλέσσας οὔτε νὰ τ' ἀκούσῃ δὲν καταδέχθηκε. Ἐμεινε ἐκεῖ μὲ 300 παλληκάρια καὶ σὰν πλησίασαν οἱ στρατιῶτες τοῦ Ἱμπραήμ, χύθηκε ἔπάνω τους. Τέτοια μάχη δὲν ἔγινε, λένε, ἄλλη φορὰ. Τρεῖς ὧρες πολεμοῦσαν οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ γιαταγάνια στὸ χέρι. Σκότωσαν ἀμέτρητους Τούρκους, μὰ στὸ τέλος σκοτώθηκαν ὅλοι καὶ μαζί τους ὁ ἥρωας Παπαφλέσσας. Ὁ δοξασμένος Παπᾶς, ποὺ εἶχε δώσει ὅλες του τὶς δυνάμεις γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδος, ἔδινε τώρα καὶ τὴ ζωὴ του γι' αὐτή.

Μετὰ τὴν μάχη ὁ Ἱμπραήμ, ζήτησε νὰ βρῆ τὸ πτώμα τοῦ Παπαφλέσσα. Ὅταν τὸ βρῆκε τὸ κοίταξε μὲ θαυμασμό καὶ εἶπε: «Ἀλήθεια μωρέ, καλὸ παλληκάρι ἦταν αὐτός».

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Τί ἔκανε ὁ Ἱμπραήμ μετὰ τὴν νίκη του στὸ Ναυαρίνο; 2) Ποιὸς Ἕλληνας ἀποφάσισε νὰ τὸν πολεμήσῃ, μὲ πόσους καὶ ποῦ; 3) Πῶς ἔγινε ἡ μάχη καὶ ποῦ τὸ ἀποτέλεσμα; 4) Τί εἶπε ὁ Ἱμπραήμ γιὰ τὸν νεκρὸ Παπαφλέσσα; Ἐργασίεις. 1) Βιογραφία: Παπαφλέσσα. 2) Χρονολογία. 3) Λεύκωμα.

3. Ὁ Κολοκοτρώνης ἀρχιστράτηγος.

Μετὰ τὸν ἥρωϊκὸ θάνατο τοῦ Παπαφλέσσα οἱ Ἕλληνες πῆραν μεγάλο θάρρος. Κατάλαβαν ὅτι ἂν εἶχαν καλοὺς καὶ ἀξιους ἀρχηγοὺς μπορούσαν νὰ πολεμήσουν τὸν Ἱμπραήμ. Ὅπως καὶ νωρίτερα, ἔτσι καὶ τότε, ζήτησαν νὰ βγῆ ὁ Κολοκοτρώνης ἀπὸ τὴν φυλακὴ. Ψηφίσματα, διαμαρτυρίες στὴν Κυβέρνηση καὶ διαδηλώσεις ἀκόμη ἔγιναν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Κολοκοτρώνη. Πραγματικὰ ὅλα αὐτὰ ἔφεραν τὰ ἀποτελέσματά τους. Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ βγῆκε ὁ Κολοκοτρώνης ἀπ' τὴν φυλακὴ καὶ διορίσθηκε Ἀρχιστράτηγος, γιὰτὶ ἦταν ὁ μόνος ἀξιος ποὺ μπορούσε νὰ πολεμήσῃ τοὺς Τουρκοαιγύπτιους.

Εἰς τὸ μεταξὺ ὁ Ἱμπραήμ προχωροῦσε πρὸς τὴν Τριπολι. Στὸ πέρασμά του σκόρπιζε τὴν καταστροφή. Σκότωνε, ἔκαιγε, λήστευε καὶ

έκοβε τὰ καρποφόρα δένδρα γιὰ νὰ τρομοκρατήση τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ τὸν προσκυνήσουν. Ἦταν τόσο τὸ κακὸ πὸν ἔκανε ὁ ἄγριος αὐτὸς Πασάς, ὥστε ἀπὸ τότε ὅταν θέλουν στὴν Πελοπόννησο νὰ δείξουν μεγάλη συμφορὰ λένε : «μωρὲ Μπραήμης πέρασε». Ἔφτασε στὴν Τρίπολη καὶ ἀφοῦ τὴν κατέλαβε, τράβηξε πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἄργους.

Ὁ Κολοκοτρώνης προσπάθησε νὰ τὸν ἐμποδίση νὰ κυριεύσῃ τὴν Τρίπολη, μὰ δὲν τὰ κατάφερε. Στους Μύλους ὁ Δ. Ὑψηλάντης καὶ ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης χτύπησαν μὲ λίγα παλληκάρια τοὺς Τούρκους καὶ σκότωσαν μερικούς. Ἦταν ὅμως πάρα πολλοὶ καὶ δὲν τοὺς ἔκαναν σοβαρὰ πράγματα. Προχώρησε ὁ Ἰμπραήμ, κατέλαβε τὸ Ἄργος μὲ τὰ χωριά του καὶ ἤρθε νὰ πολιορκήσῃ τὸ Ναύπλιο. Δὲν μπόρεσε ὅμως, γιὰ τὸ Ναύπλιο ἦταν καλὰ ὠχυρωμένο. Ἔπειτα ἔστειλε τὸν πῶ πολὺ στρατό του στὴν Ἀρκαδία, Μεσσηνία καὶ Λακωνία γιὰ νὰ καταστρέφῃ καὶ νὰ λεηλατῇ. Ὅπου εἴρισκε λιγοστούς Ἕλληνες στρατιῶτες τοὺς κατεδίωκε καὶ τοὺς διέλυε.

Τὰ πράγματα ἦταν πολὺ ἄσχημα. Τόσοι κόποι καὶ τόσο αἷμα κινδύνευαν νὰ πᾶνε χαμένα. Ἐβγαλε, μάλιστα, ὁ Ἰμπραήμ μιὰ διαταγὴ (φιρμάνι), πὸν ἔλεγε ὅτι, ὅποιος προσκυνήσῃ θὰ τοῦ χαρίξῃ τὴ ζωὴ του, τὸ σπίτι του καὶ τὰ χωράφια του. Κι ἀλήθεια, τὰ βāsana τοῦ λαοῦ μας ἦταν τόσο πολλὰ, πὸν πῆγαν μερικοὶ νὰ προσκυνήσουν. Ὑπῆρχε μεγάλος κίνδυνος ὅλα νὰ χαθοῦν.

Ὁ γέρο - Κολοκοτρώνης ὅμως, μὲ τὸ μεγάλο στρατηγικὸ μυαλό, ἔσωσε τὴν κατάσταση. Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἦταν λίγοι, ἄρχισε τὸν κλεφτοπόλεμο. Χτυποῦσε τοὺς Τούρκους κρυφὰ καὶ ὅπου εἴρισκε λίγους τοὺς τσάκιζε. Γιὰ νὰ σταματήσῃ τὸ προσκύνημα ἔβγαλε κι αὐτὸς μιὰ διαταγὴ καὶ ἔλεγε ὅτι, ὅποιος προσκυνήσῃ τὸν Ἰμπραήμ γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὰ χωράφια του καὶ τὸ βίος του, θὰ τοῦ τὰ καταστρέφῃ αὐτὸς. Ἐβγαλε μιὰ δυνατὴ φωνὴ καὶ εἶπε : « **Φωτιὰ καὶ τσεκούρι στους προσκυνημένους. Σταθῆτε ὅλοι καλὰ σὰν Ἕλληνες.** » Σὰν χτύπησε μάλιστα μερικούς, στάθηκαν ὅλοι ἀδείλιαστοι κοντὰ του.

Ἄρχισε ἔπειτα ἕναν φοβερὸ κλεφτοπόλεμο πὸν ἔκανε δύσκολη τὴν θέση τοῦ Ἰμπραήμ. Τοῦ ἔκανε μεγάλες καταστροφές καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Πελοπόννησο, ὥσπου ἔφτασε τὸ 1825 καὶ πῆρε ὁ Ἰμπραήμ διαταγὴ ἀπὸ τὸν Σουλτάνο νὰ πάῃ νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγι.

1) Πώς βγήκε ο Κολοκοτρώνης από την φυλακή; 2) Ποιά θέση του έδωσε ή Κυβέρνηση; 3) Τι έκανε ο Ίμπραήμ στην Πελοπόννησο και τι διαταγή έβγαλε; 4) Πώς τον πολέμησε ο Κολοκοτρώνης και τι διαταγή έβγαλε αυτός; 5) Πώς σώθηκε ή Πελοπόννησος;

4. Δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου.

Κατά το τέλος του 1824 και τις αρχές του 1825 ο Σουλτάνος σκέφθηκε να καταστρέψη το υπερήφανο Μεσολόγγι. Διόρισε αρχιστράτηγο τον Κιουταχή Πασά και του έδωσε διαταγή να το κυριεύση, αλλιώς να μην πάη ζωντανός μπροστά του.

Ο Κιουταχής συγκέντρωσε 20 χιλιάδες στρατό, ίππικό και στόλο και κατά τον Απρίλιο του 1825 τράβηξε για το Μεσολόγγι. Από την ξηρά δέν βρήκε σοβαρή αντίσταση και εύκολα άρχισε να το πολιορκή. Ο στόλος του έκλεισε την θάλασσα και δέν άφηνε κανένα έλληνικό πλοίο να φέρη τρόφιμα και πολεμοφόδια στους Μεσολογγίτες.

Ο Έλληνικός όμως στόλος, με τον Μιαούλη άρχηγό, χτύπησε πολλές φορές τον Τουρκικό στόλο και έφερε πολεμοφόδια στους πολιορκουμένους. Τα δυο μικρά νησάκια, που είναι στη θάλασσα του Μεσολογγίου, **το Βασιλάδι και την Κλείσοβα**, τα είχαν άχυρώσει οι Έλληνες με τον Κίτσο Τσαβέλα και απ' εκεί δέν άφηναν τα Τουρκικά πλοία να πλησιάσουν στην πόλη.

Η πολιορκία βάστηξε πολλούς μήνες. Ο πόλεμος έδινε κι έπαιρνε. Όσο τα πλοία του Μιαούλη έφεραν τρόφιμα, οι Μεσολογγίτες δέν έφοβοϋντο κι ούτε μπορούσε να πλησιάση Τουρκικό ποδάρι στην ιερή πόλη. Ο Κιουταχής το κατάλαβε αυτό και διέταξε να κλείσουν πò στενά την θάλασσα για να μην μπαίνη ούτε ένα βόλι κι ούτε ένα σπειρι σιτάρι μέσα σ' αυτή. Τότε παράγγειλε και στους Μεσολογγίτες να παραδοθουν. Μα εκείνοι του άπάντησαν ότι οι Έλληνες δέν παραδίδονται, αλλά πολεμοϋν.

Μέσα στο Μεσολόγγι ήταν 15 χιλιάδες περίπου Έλληνες. Απ' αυτούς 10 χιλιάδες ήταν γυναικόπαιδα και οι άλλοι 5 χιλιάδες πολεμιστές. Αρχηγούς τους είχαν τον **Νότη Μπότσαρη**, τον **Δημήτριο Μακροή** και τον **Κίτσο Τζαβέλα** που κρατούσε την **Κλείσοβα**. Τον Ιούνιο του 1825 έκαναν μιá φοβερή επίθεση έναντίον των Τούρκων. Εκείνες τις ήμέρες είχε έρθει στα βουνά του Μεσολογγίου και ο στρατηγός **Καραϊσκάκης** με τα παλληκάρια του. Χτύπησαν τους Τούρ-

κους οί Μεσολογγίτες ἀπὸ μέσα καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἀπ' ἔξω καὶ τοὺς προξένησαν τέτοια καταστροφή, πού ἦταν ἀνίκανος ὁ Τουρκικὸς στρατός νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμο. Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ καὶ ὁ Μιαούλης διέσχισε τὸν Τουρκικὸ στόλο καὶ ἔφερε τρόφιμα καὶ πολεμοφόδια στὸ Μεσολόγγι. Ὁ Σουλτάνος θύμωσε πάρα πολὺ καὶ κατάλαβε ὅτι ὁ Κιουταζῆς δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγι. Τότε, ὅπως εἴπαμε, διέταξε τὸν Ἰμπραήμ νὰ ἔρθῃ νὰ τὸ ὑποτάξῃ αὐτός. Ὁ Ἰμπραήμ, ἀφοῦ πῆρε 10 χιλιάδες στρατὸ καὶ δυνατὸ στόλο, ἦρθε τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1825 καὶ πολιορκήσε στενά-στενά τὸ Μεσολόγγι.

Ἡ κατάστασι τοῦ Μεσολογγίου ἄρχισε νὰ χειροτερεύῃ. Τὰ τρόφιμα καὶ τὰ πολεμοφόδια τέλειωναν καὶ δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ ἔρθουν ἀπὸ πουθενά. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1826 ὁ Ἰμπραήμ διέταξε μεγάλη ἐπίθεσι, μὰ ἀδίκῃ περιμένε νὰ πάρῃ τὸ Μεσολόγγι. Οἱ Μεσολογγίτες πολεμοῦσαν μὲ ἀνδρεία καὶ οὔτε σκέφθησαν νὰ σταματήσουν τὸν πόλεμο. Ὁ Ἰμπραήμ καὶ ὁ Κιουταζῆς ἀποφάσισαν νὰ κάνουν πιὸ στενὸ τὸν ἀποκλεισμὸ καὶ ν' ἀρχίσουν ἄγριο βομβαρδισμὸ τοῦ Μεσολογγίου ἀπὸ ξηρὰ καὶ ἀπὸ θάλασσα. Ἔτσι καὶ ἔκαναν. Ἐνας φοβερὸς πόλεμος γινόταν στὸν δοξασιμένο αὐτὸν τόπο τῆς πατρίδος μας. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες καὶ ὅλοι οἱ Εὐρωπαῖοι παρακολουθοῦσαν μὲ θαυμασμὸ.

Τὰ πράγματα ὅμως δὲν ἦταν καλὰ. Τοὺς Τούρκους δὲν τοὺς λογάριζαν οἱ Μεσολογγίτες. Τὴν πείνα ἐφοβοῦντο, γιατί δὲν ὑπῆρχε τίποτε στὸ Μεσολόγγι. Πῶς νὰ ζήσῃ καὶ πῶς νὰ πολεμήσῃ αὐτὸς ὁ λαός! Ψωμί δὲν ὑπῆρχε, φαγητὸ δὲν ὑπῆρχε καὶ σταλιὰ νερὸ δὲν βρισκόταν. Ἐτρωγαν γάτες, σκύλους, ποντικούς, καρπούς καὶ δέρματα. Λίγο νερὸ πού βρισκόταν ἦταν θαλασσινὸ, ἄλμυρὸ νερὸ καὶ δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ τὸ πῇ. Ὁ θάνατος ἀπὸ πείνα καὶ ἀρρώστιες θέριζε μικροὺς καὶ μεγάλους. Ὁ στόλος μας μικρὸς καὶ μὲ ἀδύνατο ὄπλισμὸ δὲν μπορούσε νὰ προσφέρῃ καμιά βοήθεια.

Ἔτσι ἦταν τὰ πράγματα τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1826. Ὁ ἡρωϊσμὸς καὶ

Κίτσος Τριαντάφυλλης.

ἡ ἀντοχή τοῦ Μεσολογγίου θαυμάσθησαν ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμον καὶ πολλοὶ ποιητὲς τραγουδῆσαν τὸ φρούριον αὐτὸ τῆς λευθεριάς, πού δὲν ἤθελε νὰ σκύψη τὸ κεφάλι στὴν τυραννία.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιὸς πῆγε νὰ καταλάβῃ τὸ Μεσολόγγι καὶ τί δυνάμεις εἶχε; 2) Πόσοι Ἕλληνες ἔμεναν στὸ Μεσολόγγι, πόσοι πολεμιστὲς καὶ ποιους εἶχαν ἀρχηγούς; 3) Πότε πῆγε ὁ Ἰμπραήμ στὸ Μεσολόγγι καὶ γιατί; 4) Ἀπὸ ποιά αἰτία ἤρθαν σὲ δύσκολη θέση οἱ Μεσολογγίτες; 5) Τί ἐντύπωση ἔκανε ἡ ἀντοχή τοῦ Μεσολογγίου;

1826

5. Ἡ Ἔξοδος τοῦ Μεσολογγίου.

Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν δύσκολη κατάσταση οἱ Μεσολογγίτες συγκεντρώθηκαν σὲ ἓνα μέρος, γιὰ νὰ ἀποφασίσουν τί πρέπει νὰ κάνουν. Δύο πράγματα μποροῦσαν νὰ γίνουν: ἢ νὰ παραδοθοῦν στοὺς Τούρκους ἢ νὰ δομήσουν ἐπάνω τους, νὰ σπᾶσουν τὸν ἀποκλεισμό καὶ νὰ φθάσουν στὰ βουνά. Ὅλοι τους τάχθηκαν μὲ τὴ δεύτερη, τὴν τίμια καὶ τὴν ἡρωϊκὴ γνώμη. Ἐτοιμάσθηκαν, ὥρισαν τὴν χρονολογία ἐξόδου γιὰ τὴν νύχτα 10 Ἀπριλίου καὶ κατὰστρωσαν τὸ σχέδιο. Μπροστὰ θὰ πῆγαιναν πολεμιστὲς, στὴ μέση τὰ γυναικόπαιδα καὶ στὸ τέλος πάλι πολεμιστὲς. Εἰδοποίησαν μάλιστα τοὺς καπεταναίους τῆς Στερεᾶς νὰ χτυπήσουν κι αὐτοὶ τὴν ἴδια ἡμέρα τοὺς Τούρκους ἀπ' ἔξω, γιὰ νὰ ἔλθουν τὰ πράγματα πὺδ εὐκόλα.

Δυστυχῶς οἱ καπεταναῖοι δὲν πρόφθασαν ἐκτὸς ἀπ' τὸν Κώστα Μπότσαρη μόνο, πού ἔφθασε μὲ 800 ἄνδρες. Ἀλλὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι σὰν κάτι νὰ εἶχαν καταλάβει καὶ ἀγρυπνοῦσαν. Δὲν μποροῦσε ὅμως νὰ γίνῃ κι ἄλλιως. Ὅταν ἤρθε ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα, μπῆκαν μπροστὰ οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ πολεμιστὲς καὶ μὲ τὰ γιαταγάνια στὸ χέρι χτυποῦσαν τοὺς Τούρκους καὶ ἀνοίγαν δρόμο. Πίσω τους ἀκολουθοῦσαν 10 χιλιάδες ψυχές, ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐκόλο τόσοι πολλοὶ νὰ περάσουν ξαφνικά. Τὸ ξάφνιασμα πετυχαίνει ὅταν εἶναι λίγοι καὶ δὲν προφθάνει ὁ ἐχθρὸς νὰ βρεθῇ στὴ θέση του. Ἔτσι ἄρχισε μιὰ φοβερὴ μάχη μέσα σ' ἐκεῖνη τὴν ἄγρια νύχτα. Δὲν φαίνονταν τίποτε. Ἐλαμπαν μονάχα τὰ γιατα-

Πολεμιστές του Μεσολογγίου στην θουλική "Εξοδο.

γάνια τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ πόθος τῆς λευθεριᾶς μέσα στὰ φλογισμένα μάτια τους. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἔδειξε ὄλο της τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν τόλμη. Σκελετωμένοι καὶ ἀδύνατοι ἀπ' τὴν πείνα, λίγοι μπροστὰ στὶς χιλιάδες, τρυποῦσαν μὲ τὰ σπαθιά τὸ ἐχθρικό τεῖχος γιὰ νὰ σωθοῦν. Οἱ γυναῖκες, ἄξιες καὶ αὐτὲς Ἑλληνίδες, ἔδιναν βοήθεια καὶ κουράγιο στοὺς πολεμιστὲς. Φορτωμένες στὴ ράχη τὰ μωρά, εἶχαν γεμάτες τὶς ποδιὲς ἀπὸ βόλια.

Οἱ Μεσολογγίτες σκότωσαν πολλοὺς Τούρκους, ἀλλὰ σκοτώθηκαν καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀρκετοί. Τὸ χειρότερο ἦταν ὅτι ἔγινε κάποιο λάθος στὸ σκοτάδι καὶ πολλοὶ γύρισαν πίσω μέσα στὴν πόλη. Σώθηκαν, φεύγοντας, 2 χιλιάδες μόνο καὶ ἄλλες 2 χιλιάδες ἀπόμειναν στὸ Μεσολόγγι. Κι ὅταν τὸ πρωὶ τῆς ἄλλης ἡμέρας ὤρμησαν οἱ Τούρκοι μέσα, γιὰ νὰ τοὺς πιάσουν ζωντανούς, ἔγινε ἐκεῖνο ποὺ οἱ Ἕλληνες μονάχα μποροῦν νὰ τὸ κάνουν. Ὁ πρόκριτος **Χρῖστος Καψάλης**, μὲ τοὺς 2 χιλιάδες Μεσολογγίτες, ἦταν κλεισμένος στὴν μπαρουταποθήκη καὶ ὅταν πλησίασαν οἱ ἄπιστοι, ἔβαλε φωτιὰ στὰ μπαρουτῖα καὶ σκοτώθηκαν ὅλοι μονομιᾶς. Προτίμησαν τὸν ἔνδοξο θάνατο, παρὰ τὴν ἀτίμωση καὶ τὴ σκλαβιά.

Ἄμωργο Μεσολόγγι! Ἡ μοῖρα σου τῶραφει νὰ γίνης θυσιά καὶ δόξα. Καὶ σύ, πανάκριβη λευτεριά, μὲ πόσο αἷμα σὲ πότισε τοῦτος ὁ φτωχὸς μὰ δοξασιμένος τόπος ποὺ λέγεται Ἑλλάδα!

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Γιὰ ποιά ἡμέρα ὠρίσθηκε ἡ ἐξοδος καὶ ποῖο ἦταν τὸ σχέδιο ; 2) Πρὸφθασαν οἱ καπεταναῖοι νὰ βοηθήσουν τοὺς Μεσολογγίτες ; 3) Πόσοι σώθηκαν καὶ πόσοι ἔμειναν στὴν πόλη καὶ γιὰ ποῖο λόγο ; 4) Τί ἀπέγιναν ἐκεῖνοι ποὺ ἔμειναν στὴν πόλη ;

Ἔργασίες. 1) Στὸ Ἀναγνωστικό σας : «Τὸ νερὸ τῶν διψασμένων» σελὶς 53 - 56, «Τὸ δαυλὸ τοῦ Καψάλη» σελὶς 57, «Ἐθνικὸν Ἄδυτον» σελὶς 58 καὶ ἀπὸ παλαιὸ Ἀναγνωστικὸ τὸ Ἀνάγνωσμα «Ἡ Ἐξοδος». 2) Ἀπαγγελίες : «Ἐθνικὸς Ὑμνος» Δ. Σολωμοῦ, «Ἡ Ἐλευθερία σώζει τὸ Μεσολόγγι» Δ. Σολωμοῦ, «Ἐξοδος Μεσολογγίου» Δημοτικόν. 3) Λεξικά - πληροφορίες : Ἰμπραήμ, Κιουταχῆς. Ὁμὲρ Βρυώνης, Καψάλης, Κίτσος Τζαβέλας, Κοκκίνης (Μηχανικός) κλπ. 4) Χρονολογίες : Πρώτης Πολιορκίας, Δευτέρας Πολιορκίας καὶ Ἐξόδου Μεσολογγίου. 5) Λεύκωμα : Εἰκόνες, σχεδιαγράμματα, ἰχνογραφήματα. 6) Τραγοῦδι : Ὅλη ἡ δόξα, ὅλη ἡ χάρη...

6. Ὁ Ἴμπραήμ στήν Πελοπόννησο καί ὁ Κιουταχῆς στήν Ἀθήνα.

Μετά τήν καταστροφή τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Ἴμπραήμ Πασᾶς ξαναγύρισε στήν Πελοπόννησο, γιά νά ἀποτελειώσῃ τήν καταστροφή της. Λογάριαζε νά ὑποτάξῃ ἐπὶ τέλους τοὺς δύσκολους Μωραΐτες καί νά κἀνῃ δική του ἐπαρχία τὸν τόπο τους. Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως δὲν τὸν ἄφησε νά σταθῇ σὲ χλωρὸ κλαρί. Δὲν μπορούσε βέβαια νά σταθῇ μπροστά του καί νά τὸν πολεμήσῃ σὲ τακτικὴ μάχη, ἀλλὰ μὲ τὸν ἔξυπνο, γρήγορο καί σκληρὸ κλεφτοπόλεμο ποῦ τοῦ ἔκανε τὸν εἶχε κυριολεκτικὰ ἀφανίσει. Ὁ Γέρος τοῦ Μωρηᾶ εἶχε ψηθεῖ στὸν κλεφτοπόλεμο καί ἡ ρίζα του ἦταν κλέφτικη ἀπὸ πολλὰς γενιές. Πίστευε ὅτι στὸ τέλος θὰ ἀναγκάσῃ τὸν Ἴμπραήμ νά φύγῃ.

Κι ἀλήθεια, ὁ Ἴμπραήμ ἄδικα προσπάθησε νά διαλύσῃ τὸν κλέφτικο στρατὸ τοῦ Κολοκοτρώνη. Ἄδικα ἀκόμη

προσπάθησε νά ὑποτάξῃ τοὺς ἀνυπότακτους Μανιάτες. Οὔτε αὐτοὺς δὲν μπόρεσε νά βάλῃ τὸ ποδάρι του στήν ἀγρία καί ἥρωικὴ γῆ τῆς Μάνης.

Ὁ Κιουταχῆς τράβηξε ἀνατολικά τοῦ Μεσολογγίου, στήν Ἄμφισσα, Λειβαδιά καί ἤρθε στήν Ἀθήνα. Στὴν Ἀκρόπολη ἦταν κλεισμένος ὁ καπετὰν Γκούρας μὲ 500 παλληκάρια καί δὲν σκεφτόταν νά παραδώσῃ τὸ φρούριο. Ὁ Κιουταχῆς τὸ πολιορκίησε, μὰ δὲν μπόρεσε νά τὸ πάρῃ.

Ἡ κατάστασις ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἦταν κρίσιμη γιά τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα. Ἄν ἔπεφτε ἡ Ἀκρόπολη δὲν θὰ ἔμενε τίποτε ἐλεύθερο στὴ Στερεὰ. Τὴν στιγμὴ αὐτὴ φάνηκε ἄξιος τῆς πατρίδος, ὁ στρατηγὸς Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Ὁ Ἴμπραήμ.

Ὁ Καραϊσκάκης γεννήθηκε κοντὰ στὴν Ἄρτα καὶ ἀπὸ μικρὸς εἶχε ὑπηρετήσει στὸν Ἀλῆ Πασᾶ. Ἦταν μικρόσωμος, ἀδύνατος καὶ ἀσθενικός. Τὸ ἀδύνατο ὅμως ἐκεῖνο κορμὶ ἔκλεινε μέσα του δυνατὴ ψυχὴ καὶ φωτισμένο μυαλό. Εἶχε καὶ ἄλλοτε πολεμήσει καὶ κατανικήσει τοὺς Τούρκους καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἔτρεμαν. Ἦταν ταπεινός, ὅμως, καὶ δὲν ἤθελε τὴν δόξα. Τώρα, στίς δύσκολες στιγμές, μόνον αὐτὸς μπορούσε νὰ σώσει τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα. Στίς δυσκολίες φαίνονται οἱ καλοὶ ἀρχηγοὶ καὶ ἀμέσως ὅλοι τοὺς παραδέχονται.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ποῦ πῆγε ὁ Ἰμπραήμ μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Μεσολογγίου, τί ἔκανε καὶ πῶς τὸν πολέμησε ὁ Κολοκοτρώνης; 2) Ποῦ πῆγε ὁ Κιουταχῆς καὶ ποῖος κράτησε τὴν Ἀκρόπολη; 3) Πῶς ἦταν τὰ πράγματα τότε στὴ Στερεὰ καὶ τί ἦταν ὁ Καραϊσκάκης;

Ἔργασίες. 1) Βιογραφία: Γκούρας.

7. Τρίτη Ἐθνικὴ Συνέλευση. Ἀρχιστράτηγος Καραϊσκάκης.

Ἀπὸ τότε ποὺ ἐγινε ἡ Β' Ἐθνικὴ Συνέλευση στὸ Ἄστρος τῆς Κυνουρίας, τὸν Μάρτιο τοῦ 1823, Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἦταν ὁ Γεώργιος Κουντουριώτης. Τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος ἦταν χωρὶς σπουδαιότητα. Ὁ τόπος μας δὲν εἶχε ἀκόμη ἐλευθερωθῆ. Οἱ τελευταῖες ἀποτυχίες στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα περιορίσαν τὰ καθήκοντα τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν μπορούσε νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ μὲ τὸν πόλεμο μόνο. Κύρια φροντίδα της ἔπρεπε νὰ εἶναι νὰ ἐμψυχώσῃ τὸ λαό, νὰ μορφώσῃ ἀξιωματικούς, νὰ ἀγοράζῃ πολεμοφόδια καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειαζόταν ὁ πόλεμος.

Δυστυχῶς πολλὰ πράγματα δὲν ἐγίναν, ἐνῶ μπορούσαν νὰ γίνουν. Οἱ ἀντιζηλίεις δὲν ἄφηναν τοὺς Ἀρχηγούς νὰ κάνουν πάντα τὸ καθήκον τους. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι ἡ Στερεὰ Ἑλλάδα βρισκόταν πάλι στὰ χέρια τῶν Τούρκων καὶ τὴν Πελοπόννησο τὴν ἐρήμωνε ὁ Ἰμπραήμ.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ Κυβέρνηση ἐπέτυχε νὰ πάρῃ ἓνα μεγάλο δάνειο ἀπὸ τὴν Ἀγγλία γιὰ νὰ ἀγοράσῃ πολεμοφόδια καὶ τρόφιμα. Πραγματικά, μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ἄρχισαν νὰ φθάνουν τὰ πρῶτα καλὰ ὄπλα ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό. Ἐπέτυχε ἀκόμη μὲ τοὺς ἀντιπρόσωπους της στὰ ξέ-

να κράτη, να ξεσηκώσει την αγάπη και την συμπάθεια των λαών αυτών. Οί Φιλέλληνες έστειλαν πολλά χρήματα και πολλοί απ' αυτούς άρχισαν να έρχονται στην Ελλάδα με τον σκοπό να πολεμήσουν για την άπελευθέρωση της πατρίδος μας.

Την εποχή αυτή, Σεπτέμβριο του 1826, έγινε στην Έπίδαυρο ή Γ' Έθνική Συνέλευση. Έπειδή όμως ο πόλεμος δέν πήγαινε καλά και οί Τουρκοί πήραν τὸ Μεσολόγγι, τέλειωσε γρήγορα τίς εργασίες της. Ωστόσο, αποφάσισε να συνεχίσουν οί Έλληνες τὸν πόλεμο με μεγαλύτερη αγάπη και όμόνοια μεταξύ τους και διώρισε Αρχιστράτηγο τής Στέρεας τὸν Γεώργιο Καραϊσκάκη.

Ο Καραϊσκάκης, όταν έγινε Αρχιστράτηγος, ήρθε στην Έλευσίνα και συγκέντρωσε 2 χιλιάδες στρατιώτες. Μαζί του ήταν και ο Γάλλος Συνταγματάρχης **Φαβιέρος** με 800 άνδρες, καλά γυμνασμένους. Απ' αυτούς έστειλε ο Καραϊσκάκης 300 με τὸν **Κριεζώτη** να ενισχύσουν τὸν Γκούρα, πὸν υπερασπιζόταν τὴν Ακρόπολη. Ο Κριεζώτης έφθασε στην Ακρόπολη και ο Καραϊσκάκης με τὸν άλλο στρατό έπιασε τούς δρόμους για να μην μπορέ ο Κιουταχής να πάρη από πουθενά βοήθεια.

Ο Κιουταχής όμως, δέν περίμενε τὸν αποκλεισμό του μέσα στην Αθήνα. Σάν κατάλαβε τὸ σχέδιο τὸυ Καραϊσκάκη, έστειλε τὸν Μουσταφάμπεη με 2 χιλιάδες Τουρκαλβανούς να τὸν χτυπήση και να τὸν διαλύση. Ο Μουσταφάμπεης αφού έδωσε δυό-τρεις μάχες με τούς Έλληνες, ήρθε, τὸν Νοέμβριο τὸυ 1826, στην **Αράχωβα** τής Βοιωτίας.

Αρχηγός τὸυ Έλληνικοῦ στρατοῦ πὸν έμενε εκεί ήταν ο **Γαρδι-**

Γεώργιος Καραϊσκάκης.

κιώτης Γρίβας. Ἐναψε μιὰ φοβερὴ μάχη ποὺ βάστηξε πολλὲς ὥρες. Εἰς τὸ μεταξύ ἔφτασε καὶ ὁ Καραϊσκάκης καὶ ἀφοῦ ἔκλεισαν γύρω— γύρω τοὺς Τούρκους ἄρχισαν μὲ τὰ σπαθιὰ νὰ τοὺς ἀφανίζουν, ὥσπου σκοτώθηκε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μουσταφάμπεης. Μερικοὶ ποὺ ἀπόμειναν, σκορπίστηκαν πρὸς τὸν Παρνασσὸ καὶ ἀφοῦ ἔσμιξαν μὲ πολλοὺς ἄλλους ἦρθαν στὸ Δίστομο νὰ πολεμήσουν ξαφνικὰ τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Καραϊσκάκης ὅμως τοὺς πρόφτασε κι ἐκεῖ καὶ τοὺς πολέμησε μὲ τόση γενναϊότητα καὶ πείσμα, ποὺ δὲν γλύτωσε κανεὶς αὐτὴ τὴ φορὰ.

Ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Καραϊσκάκη ἔσωσαν τὴν ἐπανάσταση στὴ Στερεά. Οἱ Ἕλληνας πῆραν θάρρος καὶ χτύπησαν καὶ σὲ ἄλλα μέρη τοὺς Τούρκους. Ὅλη ἡ Στερεὰ ἐλευθερώθηκε πάλι, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πόλεις Μεσολόγγι, Ναύπακτο καὶ Αἰτωλικὸ ὅπου οἱ Τούρκοι εἶχαν πολὺ στρατό.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Ἀπὸ τὴ Β' ἕως τὴ Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευση ποῖος ἦταν πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως; 2) Τί ἐπιτυχίες εἶχε ἡ Κυβέρνηση αὐτή; 3) Πότε ἐγίνε ἡ Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευση καὶ τί ἀποφάσεις πῆρε; 4) Ποιὸν Φιλέλληνα εἶχε μαζί του ὁ Καραϊσκάκης καὶ ποιὸν ἔστειλε στὴν Ἀκρόπολη; 5) Ποιὸ ἦταν τὸ σχέδιο καὶ ποὺ νίκησε τοὺς Τούρκους;

Ἔργασίες. 1) Λεξικά - πληροφορίες: Καραϊσκάκης, Κριεζώτης, Γρίβας, Φαβιέρου. Μακρυγιάννης, Ἀράχωβα, Κερασίνη, Ἀκρόπολις.

1827

9. Θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη.

Ἐπειτα ἀπ' αὐτὲς τὶς νίκες ὁ Καραϊσκάκης ἔμεινε λίγον καιρὸς στὴν Βοιωτία καὶ Φθιώτιδα. Ὁ Κιουταχῆς ὅμως πολεμοῦσε ἀκόμη στὴν Ἀκρόπολη τὸν Γκούρα. Ὁ Κιουταχῆς ἦταν πολὺ σκληρὸς καὶ πολὺ ὑπερήφανος ἀξιωματικός. Ἦθελε μὲ κάθε θυσία νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀκρόπολη. Δὲν μποροῦσε ὅμως νὰ τὴν πλησιάσῃ, γιατί ὁ Γκούρας πολεμοῦσε γενναῖα καὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1826 εἶχε μπῆ γιὰ ἐνίσχυση καὶ ὁ Φαβιέρου μὲ 500 στρατιῶτες του.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1827, ἐγίνε ἡ Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευση στὴν Τροιζήνα τοῦ Ναυπλίου καὶ ἡ Κυβέρνηση διέταξε τὸν Καραϊσκάκη νὰ ἀφή-

ση τὸν ἀποκλεισμό καὶ νὰ ἔρθη κοντὰ στὴν Ἀθήνα νὰ πολεμήσῃ τὸν Κιουταχῆ. Ἡ Ἐθνικὴ αὐτὴ Συνέλευση πῆρε δυὸ πολὺ σοβαρὰς ἀποφάσεις.

1) Διόρισε ἀρχηγὸ καὶ Κυβερνήτῃ τῆς Ἑλλάδος τὸν **Ἰωάννη Καποδίστρια** ποὺ ἔμενε στὴ Ρωσία. 2) Διόρισε δύο Ἄγγλους ἀξιωματικούς σὰν ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου μας. Τὸν **Ναύαρχο Κόχραν** καὶ τὸν στρατηγὸ **Τζώρτζ**. Ἡ Ἐθνικὴ μας Συνέλευση κατάλαβε ὅτι ἡ λευθεριὰ δὲν κερδίζεται μόνο μὲ αἷμα, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐξυπνάδα. Διόρισε τὸν Καποδίστρια καὶ τοὺς Ἄγγλους Ἀξιωματικούς γιὰ νὰ κολακεύσῃ τὴν Ρωσία καὶ τὴν Ἀγγλία καὶ νὰ ἀποσπάσῃ ἐπὶ τέλους τὴ βοήθειά τους.

Ὁ Καραϊσκάκης, ὅταν πῆρε τὴν διαταγὴ, ἦρθε στὴν Ἀττικὴ καὶ συναντήθηκε μὲ τὸ στρατὸ τοῦ Κιουταχῆ στὸ Κερασίει. Ἐγινε μιὰ ἄγρια μάχη καὶ νίκησε πάλι ὁ Καραϊσκάκης. Σὲ λίγες ἡμέρες ἦρθαν στὸ Κερασίει καὶ ὁ Κόχραν μὲ τὸν Τζώρτζ γιὰ νὰ κάνουν πολεμικὸ συμβούλιο μὲ τὸν Καραϊσκάκη. Οἱ δυὸ Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ ἔπμεναν νὰ ἀφήσῃ ὁ Καραϊσκάκης τὸ σχέδιο του καὶ νὰ πᾶνε στὴν Ἀθήνα νὰ χτυπήσουν τὸν Κιουταχῆ. Ὁ Καραϊσκάκης, ἂν καὶ δὲν συμφωνοῦσε, ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ἦρθαν ὅλοι στὸ Φάληρο.

Ἡ ἐπίθεση εἶχε ὀρισθῆ γιὰ τὶς 23 Ἀπριλίου. Κάποια κακοτυχία ὅμως χάλασε τὸ σχέδιο. Μερικοὶ Ἕλληνες στρατιῶτες, ἔριξαν στὶς 22 Ἀπριλίου μερικὰς τουφεκιὰς ἐναντίον τῶν Τούρκων καί, χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ κανεὶς, ἀναψε ἡ μάχη.

Ὁ Καραϊσκάκης ποὺ ἦταν καὶ ἄρρωστος, ἔτρεξε στὴ μάχη καὶ κατενίκησε τοὺς Τούρκους. Ἡ μοῖρα του ὅμως ἔγραφε νὰ τὸν βοῆ μιὰ σφαῖρα στὴν κοιλιά καὶ νὰ τὸν πληγώσῃ βαριά. Τὸν πῆγαν ἀμέσως στὸ πλοῖο τοῦ Κόχραν γιὰ νὰ τὸν περιποιηθοῦν οἱ γιατροί. Ἄδικα ὅμως. Ὁ Καραϊσκάκης κατάλαβε τὸ θάνατό του καὶ ἀφοῦ ἔδωσε πολλὰς καὶ καλὰς συμβουλὰς πέθανε τὸ πρωὶ τῆς 23 Ἀπριλίου 1827. Τὴν ἴδια ἡμέρα θάψανε, τὸν ἄξιο αὐτὸ ἀρχηγό, μὲ μεγάλας τιμὰς καὶ μεγάλη λύπη στὸ νησί Σαλαμίνα.

Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη πληρώθηκε, δυστυχῶς πολὺ ἀκριβὰ. Ὁ Κόχραν καὶ ὁ Τζώρτζ ἔκαναν τὴν ἴδια ἡμέρα τὴν ἐπίθεση, χωρὶς νὰ ἔχουν κάνει καλὸ σχέδιο. Οἱ ἴδιοι μάλιστα δὲν ἦταν στὴ μάχη, ἀλλὰ περίμεναν στὰ πλοῖα τους. Ὁ Κιουταχῆς νίκησε τοὺς Ἕλληνες στὸ Φάληρο καὶ τοὺς ἔκανε μεγάλη καταστροφή. Δυὸ χιλιάδες περίπου σκοτώθηκαν καὶ οἱ ὑπόλοιποι διελύθησαν.

Μετά την καταστροφή αὐτὴ τοῦ Φαλήρου καὶ οἱ πολιορκούμενοι στὴν Ἀκρόπολη, ἀναγκάσθηκαν νὰ παραδοθοῦν. Τότε πολὺ εὐκολα καὶ γρήγορα ὁ Κιουταχῆς ἐκυρίευσε ὅλη τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ ὁ στρατός μας ἔγινε μικρὰ-μικρὰ σώματα, χωρὶς νὰ ἔχη τὴ δύναμη νὰ πολεμήσῃ τὸν Τουργικὸ στρατό.

Βλέπομε, λοιπόν, ὅτι τὸ λάθος τῶν στρατιωτῶν, ποὺ στοίχισε τὴ ζωὴ τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τὸ λάθος τῶν Ἀγγλων Ἀξιωματικῶν στὴ μάχη, πόσο ἀκριβὰ τὸ πλήρωσε ὁ στρατός μας καὶ ἡ πατρίδα μας.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1) Πότε ἔγινε ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις καὶ τί ἀποφάσεις πήρε; 2) Ποῦ ἦρθε ὁ Καραϊσκάκης μετὰ τὸ στρατό του καὶ τί σχέδιον ἔκαναν οἱ τρεῖς ἀρχηγοί; 3) Πότε σκοτώθηκε ὁ Καραϊσκάκης, πῶς καὶ ποῦ τὸν ἔθαψαν; 4) Ποιά τὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης τοῦ Φαλήρου καὶ ποῦ ὀφείλονται;

Ἔργασίες. 1) Λεξικά - πληροφορίες: Κόχραν, Τζώρτζι. 2) Βιογραφία: Καραϊσκάκης. 3) Χρονολογία. 4) Λεύκωμα.

10. Ἡ Συνθήκη τοῦ Λονδίνου καὶ ἡ ναυμαχία στὸ Ναυαρίνο.

Ἐπτά χρονῶν πόλεμος, μετὰ αἷμα πολὺ καὶ θυσίες ἀμέτρητες, μάλαιωσε πὰ τὴν καρδιὰ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Καὶ οἱ Φιλέλληνες ἐπίεσαν τὶς Κυβερνήσεις τους καὶ τὶς ἀνάγκασαν νὰ καταλάβουν ὅτι εἶναι δίκαιο νὰ ζήσῃ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος.

Γι' αὐτό, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1827, ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Μ. Δυνάμεων—Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας—ὑπέγραψαν στὸ Λονδίνο μιὰ συνθήκη ποὺ ἔλεγε ὅτι ἡ Ἑλλάδα γίνεται αὐτόνομο καὶ ἐλεύθερο κράτος. Ἀπεφάσισαν μάλιστα νὰ στείλουν ἀντιπροσώπους τους στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ διατάξουν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἕλληνες νὰ σταματήσουν τὸν πόλεμον. Ἔστειλαν γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ τρεῖς Ναυάρχους μετὰ μεγάλο καὶ δυνατὸ στόλον. Τὸν Ἀγγλο **Κόδριγκτων**, τὸν Γάλλο **Δεριγνὺ** καὶ τὸν Ρῶσον **Χέϋδεν**.

Οἱ Ἕλληνες δέχθηκαν μετὰ χαρὰ καὶ εὐγνωμοσύνη τὴν ἀπόφασιν αὐτήν. Οἱ Τούρκοι ὅμως δὲν τὴν παραδέχονταν, γι' αὐτὸ ὁ συμμαχικὸς στόλος ἦρθε στὸ Ναυαρίνο ὅπου ἦταν καὶ ὁ Ἴμπραήμ μετὰ τὸν δικὸν του στόλον. Οἱ σύμμαχοι τοῦ παρὰγγείλαν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, μὰ αὐτὸς συνέχιζε τὴν καταστροφὴν καὶ ἀρνήθηκε νὰ ὑπακούσῃ.

Ἐζήτησε, μάλιστα, βοήθεια ἀπὸ τὸν πατέρα του γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς συμμαχοὺς.

Οἱ σύμμαχοι εἶχαν 27 μεγάλα πολεμικὰ πλοῖα καὶ οἱ Αἰγύπτιοι 120 μικρά. Ὄταν ἤρθαν στὸ Ναυαρίνο, ὁ Ἴμπραήμ Πασῶς θέλησε νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ πλησιάσουν τὴν Πελοπόννησο. Οἱ τρεῖς στόλοι ὅμως, ὑπερήφανοι καὶ ἀφόβιστοι, μὲ τὶς σημαίες τῶν κρατῶν τους ψηλά, μπῆκαν στὸ λιμάνι χωρὶς νὰ πειράξουν πρῶτοι τὸν Αἰγυπτιακὸ στόλο. Δὲν ἔπρεπε νὰ φανῇ ὅτι ἀνακατεύονται σὲ ξένες δουλειὲς καὶ ὅτι χτυποῦν πρῶτοι. Οἱ Τουρκοαἰγύπτιοι ὅμως ἔκαναν τὸ λάθος καὶ ἄρχισαν πρῶτοι μὲ τὰ κανόνια τους νὰ χτυποῦν τὰ συμμαχικὰ πλοῖα. Αὐτὸ ἤθελαν καὶ οἱ σύμμαχοι. Ἄναψε τότε μιὰ φοβερὴ ναυμαχία καὶ σὲ λίγες ὥρες εἶχαν βουλιάξει ὅλα τὰ Τούρκικα πλοῖα. Ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες τοῦ Ἴμπραήμ περισσότεροι ἀπὸ 6.000 πνίγηκαν στὴ θάλασσα.

Ἡ καταστροφὴ αὐτὴ τῶν Τουρκοαἰγυπτίων ἦρθε σὰν δίκαιη τιμωρία γιὰ τὰ τόσα κακὰ καὶ τὰ ἀπερίγραπτα βάρσανα ποὺ εἶχαν κάμει στοὺς Ἕλληνας.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιοὶ λόγοι συνετέλεσαν γιὰ νὰ ληφθῇ ἡ ἀπόφαση τοῦ Λονδίνου; 2) Πότε ἐλήφθη αὐτὴ ἡ ἀπόφαση, ἀπὸ ποιούς καὶ τί ἔλεγε; 3) Ποιὸς ἔστειλαν οἱ σύμμαχοι στὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ ποῖο σκοπὸ; 4) Πόσα πλοῖα εἶχαν οἱ σύμμαχοι, πόσα οἱ Τούρκοι καὶ πῶς ἄρχισε ἡ ναυμαχία; 5) Ποιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ναυμαχίας;

Ἔργασίες. 1) Λεξικά - πληροφορίες: Ναυαρίνον. Κόδριγκτων, Δερινύ, Χέϋδεν. 2) Χρονολογία. 3) Λεύκωμα.

1828

11. Ἰωάννης Καποδίστριας.

Στὴν Ἐθνικὴ Συνέλευση τῆς Τροιζῆνος διορίσθηκε, ὅπως μάθαμε, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὁ Καποδίστριας. Ὁ Καποδίστριας ἦταν ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, ἀπὸ μορφωμένη καὶ πλούσια οἰκογένεια. Τὸ 1828 ἦταν 52 χρονῶν. Προτοῦ νὰ ἔρθῃ στὴν Ἑλλάδα ἔμεινε 6 χρόνια στὴν Εὐρώπη, γιὰτὶ εἶχε παραιτηθῆ ἀπὸ Ὑπουργὸς τῆς Ρωσίας.

Στὶς 6 Ἰανουαρίου 1828 ἔφθασε στὴν Αἴγινα, ὅπου ἔμεινε τότε ἡ

Κυβέρνησή μας. Τοῦ ἔγινε μεγάλη καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες χάριζαν καὶ πίστευαν ὅτι γρήγορα θὰ ἐλευθερωθῇ ὅλη ἡ πατρίδα μας καὶ θὰ γίνῃ, ἔπειτα ἀπὸ τόσων χρόνων σκλαβιά, ἐλεύθερο καὶ δυνατὸ κράτος.

Τὰ πράγματα ὅμως στὴν Ἑλλάδα δὲν ἦταν τόσο καλά. Πολλὴ δουλειὰ καὶ μεγάλα καθήκοντα περιμέναν τὸν Καποδίστρια. Ὁ πόλεμος

Ἰωάννης Καποδίστριας

συνεχιζόταν στὴν Πελοπόννησο, ὅπου ὁ Ἰμπραήμ ἐξακολουθοῦσε νὰ τὴν καταστρέφει. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάδα βρισκόταν, ὀλόκληρη σχεδόν, στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτά, ἡ καταστροφή καὶ ἡ ἐρήμωση ἦταν μεγάλη. Δρόμοι, σχολεῖα, γεφύρια, ὑπηρεσίες γιὰ τὴν διοίκηση, τὴν μόρφωση καὶ τὴν ὑγεία τοῦ λαοῦ δὲν ὑπῆρχαν. Τράπεζες καὶ γενικὰ ὅ,τι ἔχει ἓνα πολιτισμένο κράτος ἦταν ἀγνωστα στὴν Ἑλλάδα. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἓνα κράτος καὶ μιὰ πατρίδα ἀπ' τὴν ἀρχή. Τετρακόσια χρόνια ἦταν ὑποδουλωμένη. Ἐπρεπε ἀκόμη νὰ συνηθίσουν οἱ Ἕλληνες στὴ δου-

λειά, στὴν τάξη καὶ στὴν πειθαρχία τῶν νόμων. Ἦθελε λοιπόν, ἀνθρώπο ἱκανό, μυαλωμένο καὶ πρὸ παντὸς καλὸ πατριώτη.

Πραγματικά ὁ Καποδίστριας φάνηκε ἄξιος τῆς πατρίδος. Πρῶτα - πρῶτα σκέφθηκε νὰ δυναμώσῃ τὸν πόλεμο γιὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ἐντελῶς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπέτυχε ἓνα μεγάλο δάνειο ἀπὸ τὰ Μ. Κράτη, ἴδρυσε Τράπεζα καὶ ἔκοψε Ἐθνικὸ νόμισμα. Ἐξασφάλισε καὶ τὴν βοήθεια τῶν Γάλλων μὲ στρατό.

Οἱ Μ. Δυνάμεις ἔστειλαν τὸν Γάλλο στρατηγὸ Μαιζῶνα μὲ 20 χιλιάδες στρατὸ καὶ ἀφοῦ ἀποβιβάστηκε στὴν Πελοπόννησο κατέλαβε ὅλα τὰ φρούρια καὶ ἀνάγκασε τὸν Ἰμπραήμ, νικημένο καὶ ντροπισμένο, νὰ φύγῃ. Ἐστειλε στὴν Στερεὰ Ἑλλάδα τὸν Τζῶρτζ καὶ τὸν

Ἐψηλάντη καὶ ἀφοῦ ἔδωσαν μιὰ φοβερὴ μάχη μετὸν Τουρκικὸ στρατὸ στὴν **Πέτρα τῆς Βοιωτίας**, τὸν κατέστρεψαν καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ συνθηκολογήσῃ. Ἡ μάχη αὐτὴ τῆς Πέτρας εἶναι ἡ τελευταία ἀπὸ τὶς ἀμέτρητες μάχες ποὺ ἔδωσαν οἱ πρόγονοὶ μας γιὰ τὴν λευτεριά καὶ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος μας.

Εἰς τὸ μεταξὺ οἱ Μ. Δυνάμεις ἀποφάσισαν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1829 νὰ γίνῃ ἡ Ἑλλάδα ἐντελῶς ἐλεύθερο καὶ ἀνεξάρτητο κράτος καὶ ὄχι μόνον αὐτόνομο. Ἦταν βέβαια, μικρὸ κράτος στὴν ἀρχή. Ἐφθανε ἕως τὸν Βόλο ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέχρι τὴν Ἄρτα. Ἡ Θεσσαλία, ἡ Μακεδονία, ἡ Κρήτη, ἡ Ἠπειρος καὶ τὰ μακρυνὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, ἔμεναν ἀκόμη στοὺς Τούρκους.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Πότε ἦρθε στὴν Ἑλλάδα ὁ Καποδίστριας, πόσων χρόνων ἦταν καὶ ἀπὸ ποῦ κατήγετο; 2) Ἦταν εὐκολὴ ἢ δύσκολη ἡ δουλειὰ ποὺ εἶχε νὰ κάνῃ ὁ Καποδίστριας στὴν Ἑλλάδα καὶ γιατί; 3) Τί πολεμικὰ ἔργα ἔκανε; 4) Πότε ἀποφασίσθηκε νὰ γίνῃ ἐντελῶς ἐλεύθερο κράτος ἡ Ἑλλάδα καὶ ἕως ποῦ ἔφθανε;

Ἔργασίες. 1) Πληροφορίες: Ἐθνικὴ Συνέλευσις Τροιζήνος, Καποδίστριας, Μαιζώνας, Πέτρα Βοιωτίας. 2) Χρονολογίες. 3) Λεύκωμα.

12. Τὸ εἰρηνικὸ ἔργο τοῦ Καποδίστρια.

Τὸ εἰρηνικὸ ἔργο τοῦ Καποδίστρια εἶναι σύντομο, ἀλλὰ πάρα πολὺ μεγάλο καὶ σοβαρὸ. Δὲν ἦρθε νὰ κυβερνήσῃ ἓνα ἐλεύθερο κράτος, ἀλλὰ νὰ βοηθήσῃ καὶ αὐτὸς στὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς πατρίδος.

Ὅπως εἶδαμε, τὸ ἔργο τῆς ἐπαναστάσεως συμπληρώθηκε ὅταν ἦρθε αὐτός. Τὸ πιὸ σοβαρὸ ἔργο ὅμως καὶ οἱ πιὸ μεγάλες ὑπηρεσίαι ποὺ πρόσφερε στὴν πατρίδα, ἦταν ὅτι ἔβαλε τὰ θεμέλια τοῦ νέου, ἐλεύθερου Ἑλληνικοῦ κράτους.

Ὁ Κυβερνήτης τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἐρχόταν νὰ κυβερνήσῃ ἓνα ἑτοιμὸν κράτος, ποὺ εἶχε νόμους, ὑπηρεσίαι καὶ ἓνα λαὸν πολιτισμένον, ποὺ ἤξερε νὰ σέβεται καὶ νὰ ἀκούῃ τὴν Κυβέρνησιν. Ὁ Κυβερνήτης τὸ 1828 ἔπρεπε νὰ ὀργανώσῃ κράτος, νόμους, στρατὸ καὶ στόλον μετὰ πειθαρχία. Ἀστυνομία, σχολεῖα καὶ διάφορες ἄλλαι ὑπηρεσίαι, ποὺ νὰ προστατεύουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ λαοῦ. Νὰ ὀργανώσῃ

κράτος καλό, και να δώσει χαρά και ευτυχία στο λαό, που με τόσο αίμα πλήρωσε την λευθεριά.

Ο Κυβερνήτης την εποχή εκείνη έπρεπε να είναι καλός Έλληνας και καλός χριστιανός, να πονη το λαό και να μη θέλη να απολαύσει αυτός μόνο τα αγαθά της ελευθερίας. Καταλαβαίνομε λοιπόν, τί πελώριο και δύσκολο έργο είχε να κάμη ο Καποδίστριας.

Κι αληθινά, στον άνθρωπο αυτόν ανήκει μεγάλη τιμή και εθνική ευγνωμοσύνη για το τεράστιο έργο που έκανε. Δυστυχώς, όπως όλοι οι άνθρωποι, έκαμε κι αυτός τα σφάλματά του. Θέλησε να διοικήση δικτατορικά. Κατάργησε την Βουλή και αφαίρεσε από το λαό το δικαίωμα να ψηφίζει αντιπροσώπους. Κατάργησε τις Κοινότητες και τους Δήμους και διώρισε Έπαρχους όποιους ήθελε αυτός.

Έκαμε, ακόμη, το λάθος να περιφρονήση τους καπεταναίους, που είχαν αγωνισθῆ για την πατρίδα και ήταν γεμάτοι πληγές. Δεν τους έδωσε αξιώματα, ούτε κτήματα από εκείνα που είχαν στα παλιά χρόνια οι Τούρκοι. Έτσι, σιγά-σιγά, δημιουργήθηκε μια δυσαρέσκεια και πολλά παράπονα ακούονταν εναντίον του.

Η δυσαρέσκεια αυτή ξέσπασε σε επαναστάσεις εναντίον του κράτους. Έγινε μία στη Μάνη και μία στην Ύδρα. Για την επανάσταση της Μάνης ο Καποδίστριας έθεώρησε υπεύθυνο τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη και διέταξε να τον φυλακίσουν. Οι Μαυρομιχαλαίοι όμως, που ήταν μεγάλη και δυνατή οικογένεια και από τις καλύτερες της Έπαναστάσεως, το έθεώρησαν μεγάλη προσβολή. Γι' αυτό ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης έδολοφόνησε τον Καποδίστρια στις 27 Σεπρίου 1831 έξω από την εκκλησία του Άγ. Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο.

Έτσι άδοξα και πρόωρα πέθανε, έπειτα από τρισήμισυ χρόνια, ο πρώτος Κυβερνήτης της Πατρίδος μας. Μπορεί να έκαμε σφάλματα, αλλά αγαπούσε πάρα πολύ την πατρίδα του και φρόντιζε για το καλό της. Γι' αυτό όλοι οι Έλληνες λυπήθηκαν και έκλαψαν πικρά τον γρήγορο χαμό του.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

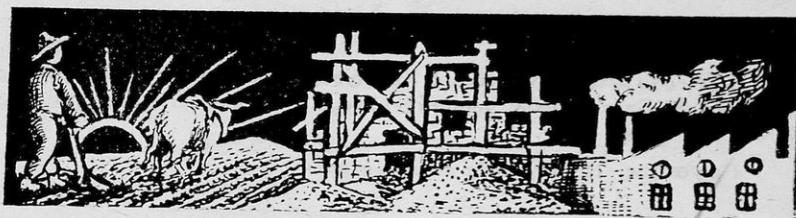
1) Τί έργα έπρεπε νά κάνει ό Καποδίστριας σάν πρώτος Κυβερνήτης τής Ελλάδος; 2) Έπέτυχε στην προσπάθειά του; 3) Τί σφάλματα έκαμε; 4) Πώς πέθανε και πότε;

Έργασίες. 1) Βιογραφία Καποδίστρια.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Από την ύλη τής έκτης ιστορικής ένότητας)

1. Νά γράψετε στο ιστορικό σας τετράδιο μιá έκθεση μέχρι 4 σελίδες με τίτλο «Τá επαναστατικά γεγονότα τοῦ 1825 - 1828».
2. Νά συνθέσετε ομαδικά πατριωτικά σκέτς με τίτλους «Παπαφλέσσας», «Μεσολόγγι», «Καραϊσκάκης», «Καποδίστριας».
3. Νά κάνετε έκθεση τῶν καλύτερων ίχνογραφημάτων σας στον τοίχο τής τάξεως.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΕΒΔΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΘΩΝΑ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1900

1. Προσωρινή Κυβέρνηση.

Ο ΠΩΣ ΕΙΔΑΜΕ στα προηγούμενα μαθήματα, ο Καποδίστριας κυβέρνησε από το 1828 έως το 1831. Στα χρόνια αυτά έληξε η Έπανάσταση και αποφασίσθηκε από τις Μ. Δυνάμεις να είναι ελεύθερο και ανεξάρτητο κράτος η Ελλάδα. Ο Καποδίστριας με την μόρφωσή του και την αγάπη του στην πατρίδα, έβαλε τα θεμέλια του νέου κράτους και από τότε αρχίζει η ελεύθερη ζωή της Ελλάδας μας.

Μετά την δολοφονία του πρώτου κυβερνήτη μας, επεκράτησε προσωρινά μεγάλη αναρχία. Οι πολιτικοί άρχηγοί και οι καπεταναίοι δεν συμφωνούσαν σε όλα τα ζητήματα για την διοίκηση του κράτους. Το έργο της ανορθώσεως σταμάτησε. Έργα για την καλύτερευση της ζωής του λαού, που ήταν άθλια από τον πολυχρόνιο αγώνα, δεν γίνοντο. Υπήρχαν σε κάθε περιφέρεια τοπικοί άρχοντες, που έκαναν ό,τι ήθελαν και ενδιαφέρονταν για το συμφέρον τους μόνο και όχι για το γενικό καλό. Ο λαός άρχισε να απογοητεύεται, γιατί οι έξυπνοι και οι επιτήδειοι έπαιρναν τα όφελήματα και τα μεγάλα Τουρκικά χωράφια, που είχαν μείνει στο κράτος.

Παρ' όλα αυτά ἐσχηματίσθηγε μιὰ προσωρινὴ Κυβέρνηση ἀπὸ ἀνθρώπους ἀντίθετους στὸ κόμμα καὶ στὸ πρόγραμμα τοῦ Καποδίστρια. Κι αὐτὴ ὅμως ἢ Κυβέρνηση δὲν ἔμεινε πολὺν καιρὸ, γιατί ἡ διχόνοια εἶχε πολὺ προχωρήσει. Οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί, καὶ ὁ λαὸς ἀκόμα, εἶχαν χωρισθῆ σὲ τρία κόμματα : Τὸ **Ἀγγλικό**, τὸ **Γαλλικὸ** καὶ τὸ **Ρωσικὸ**. Κάθε ἓνα ἀπ' αὐτὰ ὑποστηριζόταν ἀπὸ τὸ κράτος πὸ ἔφερε τὸ ὄνομά του. Πολὺ φταῖνε γιὰ τὴ διχόνοια αὐτὴ οἱ Μ. Δυνάμεις. Κάθε μία ἀπ' αὐτὲς ὑποστήριζε τὸ φιλικὸ τῆς κόμμα καὶ ἤθελε αὐτὸ νὰ κυβερνήη γιὰ νὰ ἔχουν τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ μέρος τους.

Στὸ τέλος οἱ Μ. Δυνάμεις, ἀφοῦ εἶδαν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν συμφωνοῦσαν καὶ κανένα κόμμα δὲν ὑπερίσχυε, σκέφθησαν φρονιμώτερο νὰ μᾶς φέρουν ἓνα Βασιλιά, νὰ κυβερνήη ὅσο μπορεῖ πιὸ καλὰ καὶ νὰ μὴ ἀνακατεῦεται στὰ κόμματα. Στὴν ἀρχή, οἱ τρεῖς Μ. Δυνάμεις, δὲν συμφωνοῦσαν ποιὸν Βασιλιά νὰ μᾶς φέρουν. Στὸ τέλος ὅμως συμφώνησαν καὶ μᾶς ἔφεραν γιὰ Βασιλιά τὸν Βασιλὸ Πρίγκιπα **᾽Οθωνα**, πὸ ἦταν τότε 17 χρονῶν.

Ἔως ὅτου γινήη ὁ Πρίγκιπας αὐτὸς 20 χρονῶν καὶ ἀναλάβη τὰ βασιλικὰ του καθήκοντα, ὤρισαν νὰ μᾶς κυβερνήη μιὰ τριμελὴς Ἐπιτροπὴ ἀπὸ Βασιλοῦς. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ ὀνομάστηκε **Ἀντιβασιλεία**. Ἡ Ἀντιβασιλεία καὶ ὁ ᾽Οθωνας, μὲ πολλοὺς Ἀξιωματικοὺς Βασιλοῦς καὶ Βασιρικὸ στρατὸ, ἦρθαν στὴν Ἑλλάδα τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1833.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ἀπὸ πότε ἀρχίζει ἡ ἐλεύθερη ζωὴ τῆς πατρίδος μας καὶ τί ἔγινε μετὰ τὴν δολοφονία τοῦ Καποδίστρια ; 2) Ἀπὸ τί ἀνθρώπους ἔγινε ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνηση καὶ πόσον καιρὸ ἔμεινε ; 3) Σὲ πόσα καὶ ποιά κόμματα ἦταν χωρισμένοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὁ λαὸς καὶ ἀπὸ ποιά αἰτία ; 4) Μὲ τί τρόπο ἀποφάσισαν οἱ Μ. Δυνάμεις νὰ σταματήσουν τὴν διχόνοια καὶ πότε ἦρθε ὁ Βασιλιάς ᾽Οθωνας ;

2. Βασιλεία τοῦ ᾽Οθωνος.

Τὴν ἐκλογή τοῦ ᾽Οθωνος σὰν Βασιλιά τῶν Ἑλλήνων, οἱ πιὸ πολλοὶ Ἕλληνες τὴν δέχθησαν μὲ χαρὰ. Ἦταν πολλοὶ πὸ εἶχαν κουρασθῆ ἀπὸ τὴν διχόνοια καὶ τὰ κομματικὰ καὶ ἤθελαν ἓνα Βασιλιά νὰ βάλη τάξη στὸ κράτος. Ἄλλοι πίστευαν ὅτι χρειάζεται Βασιλιά γιὰ νὰ

δοξαστή και νά μεγαλοουργήση ἡ πατρίδα μας, ὅπως ἐπὶ Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων και Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Ἦταν και μερικοὶ ἀκόμη ποὺ λογάριάζαν νά καταλάβουν μεγάλες θέσεις και ἀξιώματα.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, οἱ πῖο πολλοὶ Ἕλληνες, ἂν και δὲν ἤξεραν τὸν Ὅθωνα, τὸν δέχθηκαν μὲ μεγάλη χαρὰ και ἐνθουσιασμό.

Βασιλεὺς Ὅθων

Ἀπὸ τὸ 1833 μέχρι τὸν Μάιο τοῦ 1835 κυβέρνησε τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἀντιβασιλεία. Ὅταν ἔγινε ὁ Ὅθωνας Βασιλεὺς μετέφερε τὴν πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τὸ Ναύπλιο στὴν Ἀθήνα. Τὰ πράγματα ὅμως δὲν εἶχαν καλὴ ἐξέλιξη. Ὁ Ὅθων και οἱ Βαυαροὶ κυβέρνησαν τὴν πατρίδα μας ἀπολυταρχικά.

Περιφρόνησαν τὸ λαὸ μας και τὶς δίκαιες ἀξιώσεις του. Ἐδῶ ποὺ ἦρθαν ἔφεραν τὶς οἰκογένειές τους και χιλιάδες ἀξιω-

ματικούς, ποὺ κατέλαβαν τὶς ἀνώτερες θέσεις. Ἡ γλῶσσα τους ἦταν Γερμανικὴ και οἱ συνήθειές τους ἦταν διαφορετικὲς ἀπὸ τὶς δικές μας.

Ἡ κατάσταση ἔμοιαζε σὰν νά εἶμασταν ὑπόδουλοι σὲ μιὰ ξένη Κυβέρνηση και ξένους ἀξιωματούχους, ποὺ ἔκαναν στὸν τόπο μας ὅ,τι ἤθελαν ἐκεῖνοι. Δὲν ἔδωσαν ἐλευθερίες στὸ λαὸ και ἐγκατέλειψαν φτωχοὺς και ρακένδυτους τοὺς ὀπλαρχηγούς, ποὺ εἶχαν δώσει τὸ αἷμα τους γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδος.

Ἔκαμαν βέβαια και καλὰ ἔργα. Ὁργάνωσαν πολλὰς κρατικὰς ὑπηρεσίες, ἀλλὰ ὁ λαὸς εἶχε πολὺ πληγωθεῖ και ἦταν δυσραεστημένος. Γι' αὐτὸ ἔγιναν πολλὰς ἐξεγέρσεις ἐναντίον τους, μὰ αὐτοὶ κατάφεραν νά τὶς πνίγουν και νά στέκουν γερά στὴν ἐξουσία. Κατὰ τὸ 1834 ἡ Ἀντιβασιλεία, ἐφυλάκισε τὸν Κολοκοτρώνη, τὸν Πλαπούτα και ἄλλους ὀπλαρχηγούς μὲ τὴν κατηγορία ὅτι ἔκαναν πράξεις ἐναντίον τοῦ κράτους και

τῆς πατρίδος. Τοὺς ἐδίκασαν μάλιστα σὲ θάνατο σὰν προδότες, ἀλλ' εὐ-
τυχῶς οἱ Ἕλληνες δικαστὲς δὲν ἔβαλαν τὴν ὑπογραφή τους νὰ τυ-
φεμισθοῦν.

Γιὰ ὅλα ὅσα εἶπαμε παραπάνω, οἱ ξένοι εἶχαν πολὺ μισηθῆ ἀπὸ
τοὺς Ἕλληνες. Ὁ λαὸς εἶχε πολλὰ παράπονα, τοὺς ἀντιπαθοῦσε καὶ
ἐτοιμάζε ἐπανάσταση. Ἡ κατάσταση, ὅμως, τράβηξε κάμποσα χρόνια
καὶ τὰ παράπονα τῶν Ἑλλήνων πλῆθαιναν. Ἐνα τραγουδάκι ποὺ τρα-
γουδοῦσαν ὅλοι ἐκεῖνα τὰ χρόνια, μᾶς δείχνει τὴν ἀντιπάθεια καὶ τὸ
μῖσος τοῦ λαοῦ γιὰ τοὺς Βαυαροὺς.

*Ἔως πότε ἡ ξένη ἀκρίδα,
ἕως πότε ὁ σκληρὸς Βαυαρὸς.
Θὰ πληγῶνῃ τὴν δόλια πατρίδα;
Ἐγερωθῆτε ἀδέσφια, ἐμπρός.*

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Πότε ἐγινε Βασιλιάς ὁ Ὄθων καὶ ποιά ἔκανε πρωτεύουσα τοῦ Κρά-
τους; 2) Πῶς δέχθηκαν οἱ Ἕλληνες τὸν Ὄθωνα καὶ γιατί; 3) Ποιοὶ εἶχαν
τις ἀνώτερες θέσεις τοῦ κράτους μας καὶ πῶς κυβέρνησαν; 4) Τί γνώμη εἶχε
ὁ λαὸς γιὰ τοὺς Βαυαροὺς καὶ ποῖο τραγούδι τραγουδοῦσε:

3. Ἐπαναστάσεις κατὰ τοῦ Ὄθωνος καὶ ἐκδίωξή του.

Ἡ πρώτη μεγάλη ἐπανάσταση κατὰ τοῦ Ὄθωνος, καὶ τῶν ἄλλων
Βαυαρῶν, ξέσπασε στὴν Ἀθήνα τὸ 1843, μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς Συναγμα-
τάρχους **Ἰωάν. Μακρυγιάννη**, ὄπλαρχηγὸ τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τὸν
Δημ. Καλέργη.

Οἱ δυὸ αὐτοὶ ἀρχηγοὶ συγκεντρώθηκαν μὲ πολὺ στρατὸ καὶ λαὸ
ἔξω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐξήτησαν ἀπὸ τὸν Βασιλιά: 1) νὰ καλέσῃ
Ἐθνοσυνέλευση ἀπὸ ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ ψηφίσῃ σύνταγμα
σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ κυβερνᾶται τὸ κράτος
καὶ 2) νὰ διώξῃ ὅλους τοὺς ξένους ἀπὸ τὶς θέσεις ποὺ εἶχαν καὶ ἀπὸ
τὴν Ἑλλάδα ἀκόμη, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Φιλέλληνες ποὺ εἶχαν βοηθήσει
καὶ πολεμήσει γιὰ τὴν Ἐλευθερία μας.

Ὁ Ὄθων μπροστὰ στὴν ἀπαίτηση αὐτὴ τοῦ λαοῦ ἀναγκάσθηκε
νὰ καλέσῃ Ἐθνοσυνέλευση, ποὺ ψηφίσε Σύνταγμα καὶ ἀπὸ τότε λέγε-
ται **Σύνταγμα τοῦ 1843**.

Παρ' όλα αυτά ὁ Ὀθων ἐξακολουθοῦσε νὰ κυβερνᾷ ἀπολυταρχικά. Ἐκανε ὅ,τι ἤθελε αὐτός, χωρὶς νὰ σέβεται τὴν θέληση τοῦ λαοῦ καὶ τὸ Σύνταγμα. Ἔτσι περνοῦσαν τὰ χρόνια, δύσκολα καὶ στερεμένα γιὰ τὸ λαό. Τὰ παράπονα ἄρχισαν πάλι νὰ φουντώνουν. Παρὰ τὴν καλὴν θέληση καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ λαοῦ μας, τὰ πράγματα εἶχαν χειροτερέψει καὶ ξέσπασε τὸ 1862 μιὰ νέα, πῶ φοβερὴ ἐπανάσταση ποὺ καθάισε τὸν Ὀθωνα ἀπὸ Βασιλιᾶ καὶ τὸν ἐδίωξε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ὀθων ξαναγύρισε στὴν πατρίδα του τὴν Βαυαρία, ὅπου καὶ πέθανε ἔπειτα ἀπὸ 5 χρόνια.

Ὁ Ὀθων βασίλευσε τριάντα ὀλόκληρα χρόνια στὴν πατρίδα μας. Ἐκανε, βέβαια, μερικὰ ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα ἔργα γιὰ τὸ λαό, ὅπως τὸ Πανεπιστήμιο καὶ ἄλλα, ἀλλὰ τὰ χρόνια τῆς Βασιλείας του δὲν ἦταν χρόνια εὐτυχημένα γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ διοίκηση τοῦ κράτους δὲν ἦταν καλὴ, οἱ καπεταναῖοι καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ πεινοῦσαν καὶ ὄλος ὁ λαὸς ζοῦσε ζωὴ στερημένη. Ἄν μάλιστα σκεφθοῦμε, τί μεγάλη σημασία εἶχαν γιὰ τὸ ἔθνος μας καὶ τὴν ἐξέλιξί του ἐκεῖνα τὰ τριάντα χρόνια, τότε θὰ καταλάβωμε τί μεγάλο κακὸ μᾶς ἔκαναν οἱ Βαυαροί.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια στὴν Εὐρώπη καὶ σὲ ὅλο τὸν κόσμον γινόταν ἓνα μεγάλο ξύπνημα τῶν λαῶν. Τὰ κράτη δυνάμωναν. Τὸ ἐμπόριο, οἱ τέχνες, οἱ συγκοινωνίες καὶ τὰ παραγωγικὰ ἔργα καλυτέρευαν. Τὰ γράμματα καὶ οἱ ἐπιστῆμες ἀνθοῦσαν. Ἐνῶ ἡ Ἑλλάδα ἔμεινε φτωχὴ, καθυστερημένη καὶ μίσηρη. Τὰ γράμματα καὶ οἱ Ἐπιστῆμες ἦταν ἄγνωστα στὸ λαό.

Μὰ δὲν ἦταν μόνο αὐτά. Τὸ πῶ μεγάλο κομμάτι τῆς πατρίδος μας (Θεσσαλία-Μακεδονία-Ἠπειρος καὶ τὰ νησιά) ἦταν σκλαβωμένα ἀκόμη στοὺς Τούρκους. Οἱ Κυβερνήσεις τοῦ Ὀθωνα κι αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἔκαναν τίποτε γιὰ νὰ ἐλευθερώσουν ἢ νὰ ἀνακουφίσουν τοὺς σκλαβωμένους ἀδερφούς μας. Δὲν ὄργωναν καλὸ κράτος, οὔτε στρατὸ δυνατό. Ἡ Τουρκία, τὰ χρόνια ἐκεῖνα, πολλὲς φορὲς μπλέχθηκε σὲ πόλεμο μὲ τὴ Ρωσία καὶ ἄλλα κράτη. Ἄν ὁ Ὀθωνας ἦταν ἔξυπνος Βασιλιάς, πολλὰ θὰ ὠφελεῖτο ἡ πατρίδα μας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους. Θὰ γλύτωνε ὁ λαός μας τὸ αἷμα ποὺ ἔχυνε ἀργότερα πολεμώντας τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Βουλγάρους γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονίας-Ἠπείρου.

Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1862 ἦρθε σὰν ἐθνικὴ ἀνάγκη, γιὰτὶ οἱ Ἕλληνες κατάλαβαν ὅτι ἂν ἐξακολουθοῦσε αὐτὴ ἡ κατάσταση, ἀσφαλῶς θὰ καταστρέφονταν.

1) Πότε έγινε ή πρώτη επανάσταση κατά του Όθωνος, από ποιους και τί ζητούσε ο λαός; 2) Πότε έγινε ή δεύτερη επανάσταση και ποιά αποτέλεσμα έφερε; 3) Πότε πέθανε ο Όθων και πού; 4) Πώς πέρασε ο λαός στη Βασιλεία του Όθωνος και τί πράγματα μπορούσαν να γίνουν;

Έργασίες. 1) Λεξικά - πληροφορίες: Μακρυγιάννης, Καλέργης, Σύναγμα 1843, Έπανάσταση 1862.

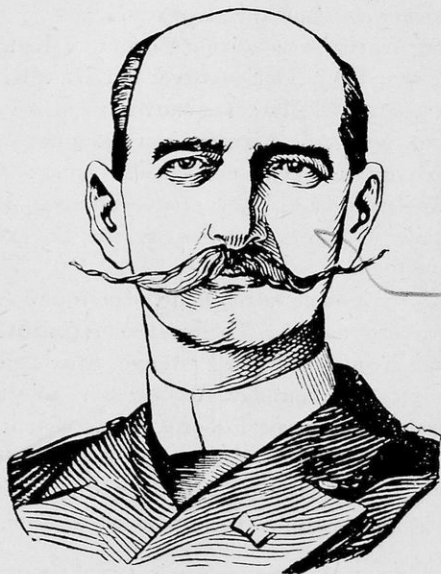
4. Βασιλιάς τών Έλλήνων Γεώργιος Α΄

Όταν οι Έλληνες έδιωξαν τον Όθωνα, οι Μ. Δυνάμεις αποφάσισαν να στείλουν άλλον Βασιλιά στην Ελλάδα. Διάλεξαν λοιπόν τον γιό του Βασιλιά της Δανίας, τον Πρίγκιπα Γεώργιο. Ο νέος Βασιλιάς έφτασε 17 χρονών στην Ελλάδα και ωρίσθηκε το 1863 στην Έθνική Συνέλευση, να είναι καλός Βασιλιάς και να σέβεται το Συνταγματικό Πολίτευμα της χώρας μας. Μαζί με τον διορισμό του Γεωργίου του Α΄ οι Άγγλοι έδωσαν στην Ελλάδα και τα νησιά του Ιονίου πελάγους, που τα είχαν στην έξουσία τους από πολλά χρόνια.

Ο διορισμός του Γεωργίου του Α΄ και ή επιστροφή τών επτά νησιών γέμισαν το λαό μας χαρά και του δυνάμωσαν την έλπίδα ότι γρήγορα θα έλευθερώνονταν και τα άλλα μέρη της πατρίδος μας και ότι θα έλθουν καλύτερες ήμέρες για τον τόπο μας.

Κι αληθινά στα χρόνια του Γεωργίου του Α΄ έγιναν πολλά και σοβαρά γεγονότα. Ο Γεώργιος ο Α΄ βασίλευσε 50 χρόνια και οι σημερινοί Βασιλιάδες μας είναι απόγονοι δικού του.

Λίγα χρόνια μετά τον έρχομό του Γεωργίου του Α΄ έγινε μιá με-

Βασιλεύς Γεώργιος Α΄.

γάλη επανάσταση στην Κρήτη, πού συγκίνησε βαθιά την Ἑλλάδα και ὅλη την Εὐρώπη. Ὅπως εἶπαμε, πολλά μέρη τῆς Ἑλλάδος μας ἔμεναν ἀκόμη σκλαβωμένα στους Τούρκους. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ ἦταν και ἡ Κρήτη. Οἱ Κρητικοὶ ὅμως ἦταν ἀκράτητοι γιὰ τὴν λευθεριά και ὄλο πολεμοῦσαν τούς Τούρκους. Ἐκαναν πολλές επαναστάσεις, μὰ δυστυχῶς χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἡ πιὸ μεγάλη Κρητικὴ Ἐπανάσταση ἔγινε τὸ 1866.

Οἱ πρόκριτοι τῆς Κρήτης μαζεύθηκαν στὰ Σφακιὰ και κήρυξαν τὴν επανάσταση. Στὴν ἀρχὴ νικοῦσαν και κατεδίωκαν τούς Τούρκους. Τὸν ἡρωϊκὸ ἀγῶνα τῶν Κρητικῶν ἔτρεξαν νὰ ἐνισχύσουν ἀπὸ ὅλη τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Ἡ Κυβέρνησή μας ἔστειλε ἀξιωματικούς, πολλά χρήματα και πολεμοφόδια. Πολλοὶ φιλέλληνες ἦρθαν στὴν Κρήτη νὰ πολεμήσουν μαζί μὲ τούς Κρητικούς.

Δυστυχῶς κι αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ Κρητικὴ Ἐπανάσταση δὲν εἶχε καλύτερη τύχη. Ὁ Σουλτάνος ἔστειλε πολλές δυνάμεις και κατέσφαξε τούς νησιῶτες. Οἱ Ἕλληνες ἔκαναν μεγάλα κατορθώματα και ἔδειξαν ἀφθαστο ἡρωϊσμό. Καπεταναῖοι ξακουστοὶ και ἀθάνατοι ἀναδείχθηκαν ἐκεῖνα τὰ χρόνια στὸ ἡρωϊκὸ νησί: Ὁ Κόρακας, ὁ Ζυμβρακάκης, ὁ Κορωναῖος και ἄλλοι, εἶναι ἀπὸ τούς καπετάνιους ἐκείνους πού τίμησαν τὴν Κρήτη και ἔκαναν τὸν Σουλτάνο νὰ πετιέται και στὸν ὕπνο του ἀκόμα.

Ἐνα ὅμως κατόρθωμα ἡρωϊσμοῦ και θυσίας ἀστράφτει πιὸ πολὺ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα. Τὸ θρυλικὸ **Ἀρκάδι**. Στὸ ἀθάνατο αὐτὸ μοναστήρι, πού εἶναι κοντὰ στὸ Ρέθυμνο, ὅταν ἔσπασαν οἱ Τούρκοι τὶς σιδερένιες πόρτες και ὥρμησαν νὰ σφάξουν τὰ γυναικόπαιδα, πού εἶχαν κλεισθῆ ἐκεῖ, ὁ ἡγούμενος Γαβριὴλ ἔβαλε φωτιὰ στὴν πυριτιδαποθήκη και σκοτώθηκαν μαζί μ' αὐτούς και 2 χιλιάδες Τούρκοι. Δυστυχῶς οἱ Μ. Δυνάμεις ἀπαγόρευαν τὴν ἐνίσχυση τῆς Κρήτης και στὸ τέλος τὸ ἡρωϊκὸ νησί ἔσκυψε πάλι τὸ κεφάλι στὸν Σουλτάνο.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Πότε ἦρθε ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Α' στὴν Ἑλλάδα και ποῖο μέρος τῆς πατρίδος μας ἐλευθερώθηκε τότε; 2) Πόσα χρόνια βασίλευσε ὁ Γεώργιος Α' και τι σχέση ἔχει μὲ τούς σημερινούς Βασιλιάδες μας; 3) Ποιὰ ἦταν σπουδαιότερη Κρητικὴ επανάσταση και πότε ἔγινε; 4) Ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τῆς επαναστάσεως αὐτῆς;

Ἔργασίες. 1) Λεξικὰ - πληροφορίες: Γεώργιος Α', Κρητικὴ επανάσταση 1866, Κόρακας, Ζυμβρακάκης. Κορωναῖος, Γαβριὴλ, Ἀρκάδι.

5. Ἡ Ἑλλάδα μέχρι τὸ 1900. Ἀπελευθέρωση Θεσσαλίας

Κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁθωνα, καὶ παλαιότερα ἀκόμη, ὅπως μάθαιμα, ἡ Ρωσία ἔκανε πολλοὺς πολέμους μὲ τὴν Τουρκία. Αὐτὰ τὰ κράτη βρισκόνταν σχεδὸν σὲ συνεχῆ πόλεμο. Ἄν δὲν ὑπῆρχε τότε ὁ ἀνταγωνισμὸς Ἀγγλίας-Ρωσίας, πολλὰ θὰ ὠφελοῦμεθα ἕμεις οἱ Ἕλληνες ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους. Δυστυχῶς ἡ Ἀγγλία ὑποστήριξε τὴν Τουρκία, ὅχι ἀπὸ ἀγάπη βέβαια, ἀλλὰ γιατί δὲν ἤθελε νὰ βγῆ ἡ Ρωσία στὴν Μεσόγειο. Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες πάντα ξεσηκωνόμασταν σ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους γιατί θέλαμε νὰ ἐλευθερώσωμε καὶ τὰ ἄλλα μας τὰ ἀδελφία, πού ζοῦσαν στὴ σκλαβιά. Ἄν καὶ πολὺ αἷμα δώσαμε σ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους, λίγα πράγματα κερδίσαμε, ἔξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Τὸ 1875 ὅμως τελείωσε ἓνας πόλεμος πού εἶχε κάμει ἡ Ρωσία μὲ τὴν Τουρκία καὶ ἐπειδὴ μαζὶ μὲ τοὺς Ἕλληνες εἶχαν ἐπαναστατήσει καὶ ἄλλες χῶρες τῆς Βαλκανικῆς, οἱ Μ. Δυνάμεις ἔκαναν τὸ 1878 ἓνα μεγάλο συνέδριο στὸ Βερολίνο γιὰ νὰ κανονίσουν τὰ ζητήματα αὐτὰ τῶν Βαλκανίων. Πραγματικὰ στὸ συνέδριο αὐτὸ ἀποφασίσθηκε νὰ πάρωμε ἕμεις οἱ Ἕλληνες τὴν Θεσσαλία καὶ τὴν Ἡπειρο μέχρι τὴν Ἄρτα. Τελικὰ τὰ κομμάτια αὐτὰ τῆς πατρίδος μας ἐλευθερώθηκαν τὸ 1881.

Ἡ Ἑλλάδα μας τώρα πιά, πὺ μεγάλη, προχωροῦσε ὅλο καὶ πὺ πολὺ στὴν πρόοδο καὶ στὸν πολιτισμὸ. Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἔζησε καὶ ὁ Μεσολογγίτης Πρωθυπουργὸς **Χαρίλαος Τρικούπης**. Ἦταν ἓνας ἄριστος, ἐργατικὸς καὶ μυαλωμένος Πρωθυπουργός. Στὰ χρόνια του ἡ Ἑλλάδα μας μπῆκε σὲ καλὸ δρόμο καὶ ἄρχισε νὰ γίνεται κράτος πολι-

Χαρίλαος Τρικούπης.

τισμένο και δυνατό. Δυστυχῶς ἀργότερα, ἕξ αἰτίας μιᾶς νέας Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως οἱ Τούρκοι ἐκήρυξαν τὸ 1897 τὸν πόλεμο τῆς Ἑλλάδος καί, ἐπειδὴ δὲν ἤμαστε ἔτοιμοι, τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα ἔφθασαν ἕως τὴν Λαμία. Εὐτυχῶς μὲ ἐπέμβαση τῶν Μ. Δυνάμεων ξαναγύρισαν πέρα ἀπὸ τὴν Θεσσαλία καὶ ἡ Κρήτη ἔγινε αὐτόνομη μὲ Διοικητὴ τὸν Πρίγκιπα Γεώργιο, παιδὶ τοῦ Βασιλιᾶ μας Γεωργίου τοῦ Α΄.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Λ Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Γιὰ ποιὸς λόγους ἡ Ἑλλάδα μας δὲν ὠφελήθηκε πολλὰ πράγματα ἀπὸ τοὺς πολέμους Ρωσίας - Τουρκίας; 2) Πότε ἔγινε τὸ συνέδριο τοῦ Βερολίνου καὶ τί ὠφέλεια προέκυψε ἀπ' αὐτὸ γιὰ μᾶς; 3) Ποιὸς Πρωθυπουργὸς ἔκανε τὴν Ἑλλάδα πολιτισμένο καὶ δυνατό κράτος; 4) Ἀπὸ ποιά αἰτία ἔγινε ὁ πόλεμος τοῦ 1897 καὶ ποιά τὰ ἀποτελέσματά του;

Ἔργασίς. 1) Πληροφορίες: Χαρίλαος Τρικούπης, Ἀπελευθέρωση Θεσσαλίας 1881, Συνέδριο Βερολίνου 1878, Ἑλληνο - Τουρκικὸς πόλεμος 1897.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

(Ἀπὸ τὴν ὕλη τῆς ἐβδόμης ἱστορικῆς ἐνότητος)

1. Νὰ γράψετε στὸ ἱστορικὸ τετράδιό σας μιὰ ἱστορικὴ ἔκθεση μέχρι 3 σελίδες μὲ τίτλο « Ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν Ὀθωνα μέχρι τὸ 1900 ».

2. Νὰ συνθέσετε, μὲ συνεργασία, πατριωτικὰ σκέτς μὲ τίτλους « Στρατηγὸς Μακρυγιάννης », « Ἀρκάδι - Γαβριήλ ».

3. Ἐκθεση ἰχνογραφημάτων στὸν τοῖχο.

ΟΓΔΟΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1900 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

1. 'Η Έλλάδα κατά τὸ 1900

ΤΟ ΤΕΛΟΣ τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ οἱ ἀρχὲς τοῦ 20οῦ, βρῆκε τὴν Ἑλλάδα μας ἀκόμη μικρὴ καὶ ἀδύνατη. Πολλὰ, μεγάλα καὶ εὐφορώτατα μέρη τῆς πατρίδος μας ἦταν ἀκόμη σκλαβωμένα. Τὸ Τουρκικὸ κράτος ὅμως δὲν πῆγαινε καλά. Ἐμοιαζε σὰν ἓνα παλαιό, ξεριπωμένο σπίτι, πὸν ἔτριξε καὶ ὦρα τὴν ὦρα ἦταν ἔτοιμο νὰ πέσει. Οἱ λαοὶ πὸν ἦταν σκλαβωνένοι σ' αὐτό, ἐτοίμαζαν ἐπανάσταση. Οἱ Ἕλληνες, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι εἶχαν ἀκόμη πολλοὺς λογαριασμοὺς νὰ κανονίσουν μ' αὐτό. Μιὰ τέτοια σοβαρὴ ἐπαναστατικὴ προετοιμασία ἀρχισε νὰ γίνεται στὴν Μακεδονία μας, στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα.

Ἡ Μακεδονία, ὅπως θυμόμαστε, ἦταν ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια χώρα Ἑλληνική. Οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας δὲν ἔχασαν οὔτε στιγμή τὴν πατρίδα τους καὶ πάντα περιέμεναν τὴν στιγμή πὸν θὰ ἔρχονταν στὴν ἐλεύθερη ἀγκαλιά της. Εἶχαν πάρα πολλὰ ὑποφέρει, τόσο ἀπὸ τοὺς Τούρκους, πὸν ἦταν πολλοὶ στὰ εὐφορα μέρη τους, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους πὸν ἔκαναν πολλές καὶ αἱματηρὲς ἐπιδρομές. Παρ' ὅλα αὐτὰ διετήρησαν τὸν ἐθνισμό τους καὶ τώρα, πὸν ἦρθε ἡ ὦρα, ἐτοιμάζονταν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση.

Στὰ βόρεια μέρη τῆς Μακεδονίας, σ' αὐτὰ πὸν βρίσκονται σήμερα στὸ Σερβικὸ καὶ Βουλγαρικὸ κράτος, εἶχαν ἐγκατασταθῆ, ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα, μερικοὶ γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι Σλαβικῆς καταγωγῆς. Αὐ-

τοὶ δὲν ἦταν μορφωμένοι, οὔτε γράμματα ἤξεραν οὔτε πολιτισμὸ εἶχαν. Οἱ Βούλγαροι ὁμως τόλμησαν νὰ ἰσχυρισθοῦν ὅτι ἡ Μακεδονία μας εἶναι δική τους. Αὐτὴ τὴν λαιμαργία τους τὴν ἀκολούθησε καὶ μιὰ βάρβαρη δογάνωση (Κομιτάτο) ποὺ ἔκαναν στὴ Σόφια καὶ εἶχε σκοπὸ νὰ ἀναγκάσῃ, μὲ τὴ βία καὶ τὸ ἔγκλημα, τὸ λαὸ τῆς Μακεδονίας νὰ ζητήσῃ τάχα γιὰ πατρίδα του τὴν Βουλγαρία.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, ἔστελναν στὴν Μακεδονία δασκάλους καὶ ἄλλους προπαγανδιστὲς γιὰ νὰ γυρίσουν τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ. Δυστυχῶς δὲν ὑπῆρχε κανεὶς νὰ προστατεύσῃ τὴ ζωὴ καὶ τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων. Τὸ Τουρκικὸ κράτος βρισκόταν σὲ κατάρρευση καὶ οἱ Ἕλληνες ἦταν στὴ διάθεση τῶν Βουλγάρων προπαγανδιστῶν καὶ Κομιτατζήδων.

Μεγάλος ἦταν ὁ κίνδυνος γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας καὶ γιὰ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Εὐτυχῶς τὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή τὸ Ἑλληνικὸ κράτος ὠργάνωσε ἀντάρτικα σώματα καὶ τὰ ἔστειλε στὴν Μακεδονία, γιὰ νὰ σώσουν τὸ διαμάντι αὐτὸ τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τὰ νύχια τῶν Βουλγάρων. Ἔτσι ἄρχισε ἓνας ἐξοντωτικὸς πόλεμος μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων καὶ κράτησε ἀπὸ τὸ 1900—1908. Οἱ Βούλγαροι ἔκαναν ἄγριες σφαγὲς εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας μας καὶ ξεπέρασαν σὲ βαρβαρότητα καὶ τοὺς Τούρκους ἀκόμη.

Τὰ Ἑλληνικὰ ὁμως ἀντάρτικα σώματα, μὲ ἀρχηγὸ τὸν δοξασμένο **Παῦλο Μελά**, δόξασαν γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ Ἑλληνικὸ ὄνομα καὶ ἔδωσαν ἓνα ἀκόμη μάθημα, σὲ Τούρκους καὶ Βουλγάρους, γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ἀνδρεία καὶ γενναιότητα. Ἄπειρα εἶναι τὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν, κατὰ τὰ χρόνια ἐκεῖνα, καὶ ἀμέτρητοι οἱ ἥρωες καὶ οἱ μάρτυρες τῆς Ἐθνικῆς μας ἰδέας.

Ὁ πόλεμος, βέβαια, αὐτὸς τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ὠφέλησε περισσότερο τοὺς Τούρκους. Εὐτυχῶς τὸ 1909 ἀνέλαβε τὴν Κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδος ἓνας ἔξυπνος καὶ μεγάλος πολιτικὸς τῆς πατρίδος μας, ὁ **Ἐλευθέριος Βενιζέλος**. Αὐτὸς κατάφερε νὰ ἡσυχάσῃ τὰ πράγματα στὴ Μακεδονία, ὥσπου νὰ εἰτοιμάσῃ δυνατὸ στρατὸ γιὰ τὸν τελευταῖο λογαριασμό. Εἶπε, λοιπόν, στοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Βουλγάρους, ὅτι πρέπει νὰ πολεμήσωμε ἑνωμένοι πρῶτα τοὺς Τούρκους καὶ ὅταν τοὺς διώξωμε, κανονίζομε τὶς διαφορὲς μας μὲ τρόπο δίκαιο καὶ λογικό. Ἔτσι ἐγίνε μιὰ προσωρινὴ συμφωνία καὶ τὸ 1912 ἄρχισε ἓνας πόλεμος καὶ τῶν τεσσάρων Βαλκανικῶν κρατῶν (Ἑλλάς—Σερβία—Βουλγαρία—Μαυροβούνιον) ἐναντίον τῆς Τουρκίας, μὲ τὸ

σκοπό νὰ ἐλευθερωθοῦν τὰ ἐδάφη τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου πού εἶχαν ἀκόμη οἱ Τοῦρκοι.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Σὲ ποιὸς λόγους ὀφείλονταν ἡ ἐπαναστατικὴ προετοιμασία τῆς Μακεδονίας; 2) Τί σκοποὺς εἶχαν οἱ Βούλγαροι γιὰ τὴν Μακεδονία μας καὶ τί ἔκαναν γιὰ νὰ τοὺς ἐπιτύχουν; 3) Τί ἔκανε ἡ Κυβέρνησή μας γιὰ νὰ σώσῃ τὴν Μακεδονία καὶ ποιὸς ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ μας ἐκεῖ; 4) Πόσα χρόνια βάσταξε ὁ κρυφὸς πόλεμος Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων καὶ πῶς τέλειωσε;

2. Α' Βαλκανικὸς πόλεμος

Πρῶτος Βαλκανικὸς πόλεμος λέγεται ὁ πόλεμος πού ἔκαναν οἱ τέσσερις Βαλκανικοὶ σύμμαχοι ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Τὸν λέμε πρῶτο γιατί ἔχομε καὶ δεύτερο πού ἐγινε ἀνάμεσα στοὺς ἴδιους τοὺς Βαλκανικοὺς συμμάχους καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ μάθωμε στὸ ἄλλο μάθημα.

Ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι ἐξακολοθοῦσαν νὰ τυραννοῦν τοὺς Βαλκανικοὺς λαοὺς καὶ δὲν ἐδέχονταν νὰ τοὺς δώσουν ὀρισμένα προνόμια, οἱ τέσσερις Βαλκανικοὶ σύμμαχοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμο στὶς 4 Ὀκτωβρίου 1912 ἐναντίον τῆς Τουρκίας καὶ ἄρχισαν νὰ τὴν χτυποῦν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Οἱ Σέρβοι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Μανροβούνιοι ἄρχισαν τὸν πόλεμο στὰ ἐδάφη τους καὶ ἔδιναν συντριπτικὰ χτυπήματα στὸν Τουρκικὸ στρατό.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς πού ἦταν τώρα καλὰ ὀργανωμένος καὶ ἐφοδιασμένος, ἔχοντας Ἀρχιστράτηγο τὸν **Διάδοχο Κωνσταντῖνο**, πέρασε στὶς 5 Ὀκτωβρίου τὰ σύνορα καὶ μπῆκε στὴ Μακεδονία. Ὁ πόλεμος αὐτὸς ξεσήκωσε ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐνθουσιασμὸ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Λένε ὅτι μὲ τέτοιο ἐνθουσιασμὸ δὲν ἐγινε ἄλλος πόλεμος μέχρι τότε.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος Κωνσταντῖνος, πού ἦταν πολὺ ἱκανὸς στρατηγός, χτύπησε καὶ νίκησε τοὺς Τοῦρκους στὸ Σαραντάπορο, στὴ Βέροια καὶ στὴν Κοζάνη. Ἐπειτα ἦρθε στὰ Γιαννιτσᾶ, κοντὰ στὴ Θεσσαλονίκη, πού ἦταν συγκεντρωμένος πολὺς Τουρκικὸς στρατὸς. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ τοὺς ἐπιτίθεται καὶ ἀνάβει μιὰ φοβερὴ μάχη πού βάστηξε δυὸ ἡμέρες. Οἱ Τοῦρκοι ἔπαθαν μεγάλη πανωλεθρία καί, ἀπὸ ὅσους ἐσώθηκαν, ἄλλοι ὑποχώρησαν πρὸς τὴν Σερβία καὶ ἄλλοι μπῆκαν στὴ Θεσσαλονίκη.

Οἱ Βούλγαροι, πολεμώντας τοὺς Τοῦρκους, προχωροῦσαν πρὸς τὴν

Θεσσαλονίκη: Σκοπός τους δὲν ἦταν νὰ καταστρέφουν τὸν Τουρκικὸ στρατό, ἀλλὰ νὰ καταλάβουν τὴν Θεσσαλονίκη καὶ νὰ μὴν τὴν δώσουν στοὺς Ἕλληνες, ποὺ ἦταν δική τους. Οἱ Ἕλληνες κατάλαβαν τὸν καταχθόνιο αὐτὸ σκοπὸ τῶν Βουλγάρων καί, ἔπειτα ἀπὸ συνεννόηση ποὺ ἔκανε ὁ Ἀρχιστράτηγος Κωνσταντῖνος μετὰ τὸν Βενιζέλο, διατάσσεται ὁ Ἕλληνας στρατὸς καὶ ὁρμᾷ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Στις 26 Ὀκτωβρίου 1912, τὴν ἑορτὴ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, ἔμπαινε νικητὴς στὴν πόλη καὶ ἡ ὥραία αὐτὴ νύμφη τοῦ Βορῶ, ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες σκλαβιάς, γινόταν πάλι ἐλεύθερη καὶ Ἑλληνική.

Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ΙΒ΄.

Ἀρχὴς Φεβρουαρίου ἔφτασε ἐκεῖ μετὰ νέες δυνάμεις ὁ Ἀρχιστράτηγος Κωνσταντῖνος. Ἀφοῦ ἐνθουσίασε μετὰ πατριωτικὰ λόγια τοὺς στρατιῶτες του καὶ ἔφτιαξε ἓνα καλὸ σχέδιο, ἔκανε μιὰ φοβερὴ ἐπίθεση κατὰ τοῦ Μπιζανίου καὶ στις 21 τοῦ ἰδίου μηνὸς τὸ κατέλαβε καὶ μπῆκε ἐλευθερωτὴς στὰ Γιάννενα.

Τὸν ἴδιο καιρὸ ὁ στόλος μας, μετὰ ἀρχηγὸ τὸν ναύαρχο Παῦλο Κουντουριώτη, ἐνίκησε πολλὰ φορὰς τὸν Τουρκικὸ στόλο καὶ ἐλευθέρωσε ὅλα τὰ νησιά μας καὶ τὴν Κρήτη.

Τὶς ἴδιες νίκες ἔκαναν καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι καὶ μέσα σὲ ἕξι μῆνες ἀνάγκασαν τὸν Σουλτάνο νὰ ζητήσῃ εἰρήνη. Μετὰ τὴν εἰρήνη αὐτὴ ὅλη ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος γινόταν ἐλεύθερη, ἔκτος ἀπὸ ἓνα κομμάτι τῆς Θράκης. Στὸ τέλος τοῦ πολέμου αὐτοῦ, ὁ Βασιλιάς μας Γεώργ-

γιος Α' έδολοφονήθηκε στην Θεσσαλονίκη από κάποιον Γεώργιο Σχινά και έγινε Βασιλιάς ό έως τότε Διάδοχος Κωνσταντίνος.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

- 1) Πότε άρχισε ό Α' βαλκανικός πόλεμος και μεταξύ ποίων κρατών έγινε ; 2) Ποιές νίκες έκανε ό Διάδοχος Κωνσταντίνος και ποιά ήταν ή σπουδαιότερη άπ' αυτές ; 3) Πότε έλευθερώθηκε ή Θεσνίκη και πότε τά Γιάννενα ; 4) Ποιό ήταν τό τέλος του πολέμου αυτού ;

3. Β' Βαλκανικός πόλεμος

Ό Α' Βαλκανικός πόλεμος έτελείωσε, όπως είπαμε, με την νίκη των συμμάχων, αλλά οι ίδιοι τώρα οι σύμμαχοι δέν συμφωνούσαν στη μοιρασιά. Οι διαφορές τους ήταν πολύ μεγάλες και πολύ σοβαρές.

Την άφορηή την έδωσαν οι Βούλγαροι, που ήθελαν να πάρουν την Θεσσαλονίκη, που ήταν Έλληνική και την είχε έλευθερώσει ό στρατός μας. Ήθελαν ακόμη να πάρουν και τό Μοναστήρι που τό είχε έλευθερώσει ό Σερβικός στρατός.

Τά πράγματα είχαν φθάσει σε άσχημο σημείο και φαίνονταν πός μόνο με τον πόλεμο θα λύνονταν ή διαφορά. Κι έτσι έγινε. Στις 16 Ίουνίου 1913 ή Βουλγαρία, τυφλωμένη από την πλεονεξία της, έπετέθη κατά του Έλληνικού και Σερβικού στρατού. Οι Έλληνες και οι Σέρβοι είχαν ιδιαίτερη συμμαχία και άρχισαν άμέσως τον πόλεμο κατά των Βουλγάρων.

Ό στρατός μας με άρχηγό τον ίδιο τό Βασιλιά Κωνσταντίνο, ένίκησε τους Βουλγάρους στο άχυρωμένο Κιλκίς. Ή μάχη ήταν πολύ άγρια και πολύ σκληρή. Οι Έλληνες με την ξιφολόγη έβγαλαν τους Βουλγάρους από τά χαρακώματα, που πολεμούσαν με πολύ πείσμα και δέν έννοούσαν να υποχωρήσουν. Στο τέλος όμως τους νίκησαν και έλευθέρωσαν τό Κιλκίς στις 21 Ίουνίου.

Μετά από την νίκη του Κιλκίς, τους νίκησαν στο Λαχανά, στο Σιδηρόκαστρο, στις Σέρρες και στην Τζουμαγιά, μέσα στην Βουλγαρία. Τόν ίδιο καιρό ό στόλος μας έλευθέρωσε την Καβάλλα και την Άλεξανδρούπολη.

Και με τους Σέρβους δέν τά πήγαν καλύτερα οι Βούλγαροι. Νικήθηκαν πολλές φορές κι αναγκάστηκαν να ζητήσουν ειρήνη.

Ή συνθήκη αυτή της ειρήνης έγινε στο Βουκουρέστι της Ρουμ-

νίας. Σύμφωνα μ' αὐτὴν ἡ Ἑλλάδα πῆρε ὀριστικὰ τὴν Ἡπειρο καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία, (Σέρραι-Δράμα-Καβάλλα) μέχρι τὸ Νέστο ποταμό. Ἡ Σερβία πῆρε τὰ βόρεια μέρη τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ Βουλγαρία κράτησε τὸ Β. Α. τμήμα τῆς Μακεδονίας καὶ τὴν Δ. Θράκη. Ἡ Ἀνατ. Θράκη ἔμεινε στὴν Τουρκία.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Ἀπὸ ποιά αἰτία ἐγίνε ὁ Β' Βαλκανικὸς πόλεμος καὶ πότε ἄρχισε;
- 2) Ποιὲς νίκες ἔκανε ὁ στρατὸς μας καὶ ποιά ἦταν ἡ πικὴ σπουδαία;
- 3) Μὲ ποιά συνθήκη ἔκλεισε ὁ πόλεμος αὐτὸς καὶ ποιά μέρη πῆρε ἡ Ἑλλάδα;

4. Α' Παγκόσμιος πόλεμος

Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἡ Ἑλλάδα μας ἔμπαινε σὲ μιὰ καινούρια περίοδο τῆς ἱστορίας της. Μὲ Βασιλιά τὸν ἐνδοξο Στρατηλάτη Κωνσταντῖνο, μὲ πρωθυπουργὸ τὸν ἱκανότατο πολιτικὸ Ἑλ. Βενιζέλο καὶ μὲ καινούρια ἐδάφη εὐφορα καὶ μεγάλα, θὰ γινόταν γρήγορα δυνατὸ, πολιτισμένο καὶ συγχρονισμένο κράτος. Ἀρκετὰ πιά τὰ αἵματα καὶ οἱ θυσίες τοῦ λαοῦ μας. Ἐπρεπε νὰ ἀναπνεύσῃ, νὰ ξεκουραστῇ, νὰ χαρῆ ἔργα εἰρήνης καὶ πολιτισμοῦ.

Ἐλευθέριος Βενιζέλος.

Δυστυχῶς αὐτὴ τὴν προσπάθειά του ἤρθε νὰ τὴν ἀνακόψῃ ὁ Α' Παγκόσμιος πόλεμος.

Ἡ Ἀ' Παγκόσμιος πόλεμος ἐγίνε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν Ἀγγλία-Γαλλία-Ρωσία ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ἀπὸ τὴν

Γερμανία-Αὐστροουγγαρία-Βουλγαρία-Τουρκία ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἦταν τὸ πλουσιώτερο καὶ δυνατὸ-

τερο κράτος τοῦ κόσμου. Εἶχε μεγάλη βιομηχανία, μεγάλο ἐμπόριο καὶ πολλὰ ἀποικίες.

Ἡ Γερμανία, ποὺ ἦταν ἓνα πολυάνθρωπο καὶ δυνατὸ κράτος στὴν καρδιὰ τῆς Εὐρώπης, ὠργάνωσε καλὴ βιομηχανία, καὶ ἤθελε κι αὐτὸ ἀποικίες καὶ ἐμπορικὰ δικαιώματα. Ἔτσι, μεταξὺ αὐτῶν τῶν κρατῶν δημιουργήθηκε ἓνας φοβερὸς ἀνταγωνισμὸς. Μαζί με τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ εἶχαν πάει καὶ ἄλλα κράτη, ἀνάλογα με τὰ συμφέροντά τους καὶ τὶς φιλίες τους. Κατὰ τὸ τέλος τῶν Βαλκανικῶν πολέμων οἱ δύο αὐτοὶ συνασπισμοὶ κρατῶν ἐμισοῦντο καὶ ἐχθρεύοντο σὲ ἀφάνταστο σημεῖο.

Τὰ πράγματα ἔδειχναν ὅτι γρήγορα θὰ ξεσπᾶσι πόλεμος καὶ ἄρχισαν νὰ ἐτοιμᾶζονται.

Ἡ ἀφορμὴ δὲν ἄργησε νὰ δοθῇ. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1914 ἓνας Σέρβος φοιτητὴς δολοφόνησε τὸ Διάδοχο τῆς Αὐστρίας κι ἀμέσως ἡ Αὐστρία κήρυξε τὸν πόλεμο τῆς Σερβίας. Ὁ πόλεμος ἀναψε σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη καὶ ἄργότερα πῆραν μέρος στὸ πλευρὸ τῆς Ἀγγλίας ἡ Ἀμερική καὶ ἡ Ἰαπωνία καὶ ὀνομάστηκε **Παγκόσμιος Πόλεμος**.

Στὸν πόλεμο αὐτὸν πῆρε μέρος καὶ ἡ Ἑλλάδα μας, στὸ πλευρὸ τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ τὸ 1917.

Ἔως τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ πόλεμος γινόταν κυρίως στὴ Γαλλία, ὅπου ἔγιναν φοβερότατες καὶ αἱματηρότατες μάχες. Ἀπὸ τὴν χρονολογία ἐκείνη ἄρχισε φοβερὸς πόλεμος καὶ στὴν Μακεδονία μας. Ὁ Ἀγγλογαλλικὸς στρατὸς καὶ ὁ δικὸς μας μαζί, ἄρχισαν νὰ ἐπιτίθενται καὶ νὰ νικοῦν τοὺς Γερμανοβουλγάρους. Οἱ Ἕλληνες ἔδειξαν γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν ἀνδρεία τους, κατανικτώντας τοὺς ἐχθροὺς στὸ Σκοῦ, στὸ Ροῦπελ καὶ σὲ ἄλλα μέρη.

Τὸ 1917 ἔστειλε καὶ ἡ Ἀμερική στρατὸ στὴ Γαλλία καὶ ὅλοι μαζί οἱ σύμμαχοι ἀνάγκασαν τὴν Γερμανία νὰ συνθηκολογήσῃ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1918. Ἀπὸ τὸν πόλεμο αὐτὸ ἡ Ἑλλάδα βγῆκε πολὺ ὠφελιμμένη. Πῆρε τὴν Δ. Θράκη ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ μετὰ τὴν συνθήκη τῶν Σεβρῶν τὸ 1920 πῆρε μέρος τῆς Ἀνατ. Θράκης καὶ τὴν περιοχὴ τῆς Σμύρνης στὴ Μ. Ἀσία.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς βάστηξε 4 χρόνια. Πρώτη φορὰ ἔγινε τόσο μεγάλος πόλεμος καὶ στοίχισε πολὺ αἷμα καὶ μεγάλες καταστροφές στὴν ἀνθρωπότητα.

Στὴν ἱστορία ὀνομάζεται Α' Παγκόσμιος Πόλεμος.

1) Πότε άρχισε ό Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος κι άνάμεσα σέ ποιά κράτη έγινε; 2) Πότε πήρε μέρος ή Έλλάδα σ΄ αυτόν τόν πόλεμο; 3) Ποιές μεγάλες μάχες έγιναν στην Μακεδονία μας και πότε τέλειωσε αυτός ό πόλεμος; 4) Τι ώφεληθήκαμε έμείς από αυτόν τόν πόλεμο; 5) Ποιά τά άποτελέσματα αυτού τού πολέμου για την άνθρωπότητα;

5. Ή Μικρασιατική καταστροφή

Τό έτος 1920 ήταν για την Έλλάδα τό έτος τής μεγαλύτερης δόξας της και τού μεγαλείου της. Αιώνων τά όνειρα έξεπληρώθησαν. Χιλιάδων σκλάβων Έλλήνων οί πόθοι έγιναν πραγματικότητα. Ποτάμια αίμα Έλληνικό πού χυνόταν 500 χρόνια τώρα, βρήκε επί τέλους τή δικαίωση του. Ή Έλλάδα ήταν μεγάλη κι ελεύθερη. Άμέτρητες γενιές Έλλήνων θυσιάστηκαν για την άγρια αυτή ήμέρα. Ένα άξιο παιδί τού ήρωικού μας λαού, ό Έλευθ. Βενιζέλος, έστησε την γαλανόλευκη από τό Ταίναρο έως τόν Αίμο.

Άστυγώς τά πράγματα δέν κράτησαν πολύ. Την ένδοξη για μās συνθήκη τών Σεβρών δέν την παραδέχονταν όλοι οί Τουρκοί. Ένα κόμμα νέων άνδρών τής Τουρκίας με άρχηγό τόν Κεμάλ Πασά δέν ήθελε νά δώσει στους Έλληνες τά εδάφη πού ώριζε ή συνθήκη αυτή. Γι΄ αυτό έκαναν επανάσταση εναντίον τής Κυβερνήσεώς τους και σχημάτισαν νέαν κυβέρνηση με πρωτεύουσα την Άγκυρα. Ξοργάνωσαν νέο στρατό και άρχισαν τόν πόλεμο εναντίον τού στρατού μας, πού ήταν στη Μ. Άσία έπειτα από την συνθήκη αυτή.

Ό στρατός μας, κουρασμένος από τούς συνεχείς πολέμους, ευρέθηκε χωρίς πολεμοφόδια και τροφές. Παρ΄ όλ΄ αυτά, ρίχτηκε σέ νέους άγώνες στη Μικρά Άσία και επέτυχε λαμπρές νίκες, κυνηγώντας τούς Τούρκους μέχρι την Άγκυρα. Ό Κεμάλ όμως ήταν έξυπνος και πολύ δραστήριος άξιωματικός. Τόν άκολουθούσαν και οί πιο καλοί Τουρκοί άξιωματικοί. Τό 1922 έτόιμασε και έξαπέλυσε κατά τού στρατού μας μιá φοβερή επίθεση και κατάφερε νά τόν τρέψη σέ φυγή και νά τού προξενήσει μεγάλες καταστροφές. Χιλιάδες οί σκοτωμένοι, χιλιάδες οί τραυματίες και πολλές χιλιάδες οί αιχμάλωτοι.

Πιο μεγάλη καταστροφή έπαθαν οί Έλληνες τής Μ. Άσίας από τά άτακτα Τουρκικά στίφη, πού έσφαζαν κι ερήμωναν ό,τι Έλληνικό εύρισκαν μπροστά τους. Όσοι σώθηκαν, έφυγαν γρήγορα-γρήγορα για

νά σωθοῦν στήν παραλία καί ἀπό ἐκεῖ στά Ἑλληνικά νησιά. Χιλιάδες γυναικόπαιδα ἐσφάγησαν καί χιλιάδες ἐπνίγησαν στήν θάλασσα. Πολλά Ἑλληνικά χωριά ἐκάηκαν καί μαζί μ' αὐτά καί ἡ ὄμορφη Σμύρνη μας. Οἱ ἄλλοι πού σώθηκαν ἤρθαν στήν ἄλλη Ἑλλάδα σάν πρόσφυγες. Ἀπό τότε μένουν παντοτεινά ἐδῶ, μακριά ἀπό τόν τόπο πού γεννήθηκαν καί πρωτοεῖδαν τὸ φῶς.

Μετά τήν καταστροφή αὐτή ἔγινε ἐπανάσταση στήν Ἑλλάδα μέ ἀρχηγό τόν Συνταγματάρχη **Ν. Πλαστήρα**. Ὁ Βασιλεὺς ἀπεχώρησε καί τὸ 1924 ἡ Ἑλλάδα ἔγινε Δημοκρατία. Τὸ Δημοκρατικὸ πολίτευμα βάστηξε στήν Ἑλλάδα 11 χρόνια. Τὸ 1935 ἔγινε δημοψήφισμα καί ἤρθε ὁ **Βασιλεὺς Γεώργιος Β'**, πρῶτος γιὸς τοῦ Βασιλεῦς Κωνσταντίνου.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

1) Ποιά συνθήκη ἦταν ἡ πιὸ ἐνδοξη καί ὠφέλιμη γιὰ τὴν Ἑλλάδα καί πότε ἔγινε; 2) Ποιοὶ Τοῦρκοι δὲν τὴν παραδέχονταν καί τί ἔκαναν; 3) Ἀπὸ ποιά αἰτία ὁ στρατός μας νικήθηκε στὴ Μ. Ἀσία; 4) Τί ἀγριότητες ἔκαναν οἱ Τοῦρκοι στήν Μ. Ἀσία καί τί ἀπέγιναν οἱ Ἕλληνες πού ἔμεναν ἐκεῖ; 5) Πότε ἔγινε ἡ Ἑλλάδα Δημοκρατία καί πόσα χρόνια διήρκεσε;

6. Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

Μετά τὸ τέλος τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου, πολλοὶ ἄνθρωποι πίστεψαν ὅτι ἄλλος πόλεμος δὲν θὰ γινόταν πιά. Οἱ καταστροφές καί τὰ βάσανα τοῦ πολέμου ἦταν τόσα πολλά, πού κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ πῇ ὅτι θέλει καί ἄλλον πόλεμο.

Κι ἔμεῖς οἱ Ἕλληνες, μετά τὴν Μιζρασιατικὴ καταστροφὴ, δὲν σκεπτόμασταν ἐκδίκηση, ἀλλὰ πῶς νὰ φτιάξουμε τὴν πατρίδα μας πρὸ πλοῦσια καί πῶς νὰ δέσουμε τίς πληγές πού μᾶς ἄνοιξε ὁ πόλεμος. Ξεχάσαμε τὴν Μ. Ἀσία καί εἶπαμε αὐτὴ εἶναι τώρα ἡ πατρίδα μας, αὐτὴν πρέπει νὰ δουλέψουμε γιὰ νὰ δοξασθοῦμε στήν εἰρήνη, στὸ ἐμπόριο, στὰ γράμματα, στὶς τέχνες καί τίς ἐπιστήμες. Ἔτσι ἐσκέπτοντο ὅλοι οἱ λαοὶ καί ἄρχισαν νὰ συμφιλιώνονται μεταξύ τους.

Δυστυχῶς αὐτὸ δὲν κράτησε πολὺ. Ὁ παλαιὸς ἀνταγωνισμὸς Ἀγγλίας—Γερμανίας ἄρχισε πάλι νὰ ἀναπτύσσεται. Ἡ Γερμανία δυνάμωσε γρήγορα καί ἤθελε πάλι τίς παλαιές της ἀποικίες πού εἶχε στήν Ἀφρική καί στήν Ἀσία καί πού τίς εἶχε χάσει στὸν Α' Παγκόσμιο πόλεμο. Ἐπειδὴ καταλάβαινε ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ τὰ ἐπιτύχῃ μέ τὴν εἰρήνη, ἐτοιμαζόταν γιὰ πόλεμο. Βρέθηκε ἕνας φιλόδοξος καί παράφρων

ἀορηγός, ὁ Χίτλερ, καὶ ἐδίδαξε στοὺς Γερμανοὺς τὸ φιλοπόλεμο πνεῦμα καὶ τὸ μῖσος γιὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς.

Ἔτσι, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1939 ξέσπασε ἡ θύελλα τοῦ πολέμου, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους καὶ μὲ τοὺς ἴδιους ἀορηγούς ὅπως καὶ στὸν ἄλλο πόλεμο. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἡ Ἑγγλία καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ Γερμανία. Μὲ τὴν πρώτη παράταξη ἦταν ἡ Γαλλία, Πολωνία, Βελγιο καὶ Ὀλλανδία. Μὲ τὴν δεύτερη ἡ Ἰαπωνία, Ἰταλία, Ρουμανία καὶ Βουλγαρία. Ἐνα χρόνο ἀργότερα, ἔπειτα ἀπὸ ὑπούλη καὶ ξαφνικὴ ἐπίθεση τῆς Ἰταλίας, μπήκε καὶ ἡ πατρίδα μας στὸν πόλεμο. Πολέμησε ἕξι μῆνες ἡρωικά καὶ ἔκανε ὄλο τὸν κόσμο νὰ θαυμάσῃ. Ὁ γενναῖος μας Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐπέτυχε περιλάμπρες νίκες καὶ ἐδημιούργησε **τὸ ἀθάνατο ἔπος τῶν Ἀλβανικῶν βουνῶν**. Μιὰ φούχτα ἀνδρεῖοι Ἑλληνες κατενίκησαν τοὺς διαφόρους « Λύκους » καὶ « Κενταύρους » τοῦ Ἰταλικοῦ στρατοῦ καὶ τοὺς ὑπεχρέωσαν νὰ παραδίδονται χιλιάδες—χιλιάδες μαζί. Τὸν Ἀπρίλιο ὅμως τοῦ 1941 μᾶς ἐπετέθη καὶ ἡ Γερμανία καὶ μπροστὰ στὴ δύναμη δύο μεγάλων κρατῶν ὑπέκλυψε ἡ Ἑλλάδα μας καὶ σκλαβώθηκε στὰ Γερμανικά, Ἰταλικά καὶ Βουλγαρικά στρατεύματα.

Στὰ ἄλλα μέτωπα ὁ πόλεμος λυσομανοῦσε. Ἡ Γερμανία ποὺ ἦταν καλὰ ἐτοιμασμένη, κατέλαβε ὅλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης, τὴν μία κατόπιν τῆς ἄλλης. Ἡ Ἀγγλία ὅμως ἀντεχε ἀκόμη καὶ ἡ Ρωσία ἔσπεκε πανίσχυρη στὰ πλευρά της. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1941 ἡ Γερμανία ἐπετέθη ξαφνικά τῆς Ρωσίας καὶ ἄρχισε κι ἐκεῖ ἓνας φοβερός πόλεμος. Ἡ Ρωσία εἶναι ἀπέραντο καὶ πολυάνθρωπο κράτος. Εἶχε μεγάλο καὶ δυνατὸ στρατὸ καὶ ἀντεξε στὰ χτυπήματα τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ ποὺ νομιζόταν ἀνίκητος. Τὸ 1943 ὥργάνωσε μιὰ φοβερὴ ἀντεπίθεση κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ ἄρχισε νὰ τὸν νικᾷ.

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1944 Ἀμερικανικά καὶ Ἀγγλικά στρατεύματα ἀποβίβαστηκαν στὴν Γαλλία καὶ ἄρχισαν καὶ ἀπὸ τὰ δυτικά ἓναν σκληρὸ πόλεμο κατὰ τῆς Γερμανίας, ὥσπου τὴν ἀνάγκασαν νὰ ὑποκύψῃ καὶ νὰ παραδοθῇ χωρὶς ὅρους τὸν Μάιο τοῦ 1945. Τὸν ἴδιο χρόνο, τὸν Αὐγουστο μῆνα, παραδόθηκε καὶ ἡ Ἰαπωνία, ἐνῶ ἡ Ἰταλία καὶ τὰ ἄλλα μικρὰ κράτη τῆς παρέας τοὺς παραδόθηκαν γρηγορότερα.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀπ' ὅλους τοὺς προηγούμενους, γιὰτὶ κράτησε ἕξι χρόνια καὶ ἔφερε τόσες καταστροφές ὅσες κατένευσε ἄλλος. Φαίνεται ὅτι κάθε νέος πόλεμος θὰ φέρῃ πιὸ πολλὰς καταστροφές, γιὰτὶ νέα ὄπλα, πιὸ καταστρεπτικά, ἐφευρίσκονται καὶ χρησιμοποιοῦνται.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1) Πότε άρχισε ό Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος, από ποιά αίτια ή ανάμεσα σέ ποιά κράτη έγινε; 2) Πότε και πώς μπήκε ή Έλλάδα στον πόλεμο, πότε σκλαβώθηκε και από ποιούς; 3) Ποιός στρατός χτυπούσε τή Γερμανία στο Άνατολικό μέτωπο, ποιός στο Δυτικό και πότε τήν ανάγκασαν νά παραδοθή; 4) Ποιά τά άποτελέσματα αύτου του πολέμου για τήν άνθρωπότητα;

7. Η Έλλάδα στα χρόνια τής Γερμανικής σκλαβιάς

Τόν Άπρίλιο του 1941 ή πατρίδα μας ύποδουλώθηκε στους Γερμανούς. Δέν ήταν όμως μόνο αύτοι οι ύποδουλωτές της. Μαζί τους ήρθαν και οι Ίταλοι και οι Βούλγαροι. Τήν λέμε όμως Γερμανική αύτή τή σκλαβιά, γιατί τó πιό δυνατό από τά τρία έχθρικά κράτη και έπί κεφαλής των άλλων δύο, ήταν ή Γερμανία.

Σέ όλη τήν Έλλάδα βρίσκονταν Γερμανικά και Ίταλικά στρατεύματα. Στη Μακεδονία μας και τή Θράκη ήταν Βουλγαρικά. Τά έχθρικά αύτά στρατεύματα τó πρώτο πράγμα που έκαναν ήταν νά διαλύσουν τó κράτος μας. Έλληνικός στρατός δέν ύπήρχε, ούτε άστυνομία με δικαιώματα. Η Διοίκηση του κράτους μας καταργήθηκε.

Τά έχθρικά στρατεύματα άρχισαν νά παίρνουν άπ' τόν κατεστραμμένο τόπο μας όλα τά τρόφιμα. Και όχι μόνο για τήν διατροφή τους, αλλά και για τίς πατρίδες τους και για τó στρατό τους που είχαν σέ άλλα μέτωπα. Οι Άγγλοι είχαν αποκλείσει τά παράλια μας και τρόφιμα δέν έρχονταν από τήν θάλασσα. Ο λαός μας άρχισε νά ύποφέρει πάρα πολύ και χιλιάδες άρρώσταιναν και πέθαιναν από τήν πείνα. Ήταν τόσο άπελπιστική και τραγική ή κατάσταση, ώστε ύπήρχε κίνδυνος γενικού άφανισμού. Η πείνα έκανε τους Έλληνες νά τρώνε καρπούς που έτρωγαν τά ζώα πρώτα και στο τέλος έφαγαν γατιά, σκυλιά, άλογα και άλλα ζώα.

Τό κακό δέν σταματούσε. Χιλιάδες πέθαιναν κάθε μέρα και δεκάδες κορμιά έπεφταν στο δρόμο από τήν πείνα και τήν εξάντληση. Η κατάσταση ήταν πολύ κρίσιμη και μιá άγωνία πλάκωνε τά στήθεια όλων των Έλλήνων. Μαζί μ' αύτά είχαμε φυλακίσεις και σκοτωμούς, πυρκαϊές και ληστείες, που έκαναν τή ζωή του λαού μας μαρτυρική και άνυπόφορη. Στη Δράμα οι Βούλγαροι έκαψαν πολλά χωριά τó 1941 και έσφαξαν πολλές χιλιάδες σέ δύο νύχτες μονάχα. Και στα άλλα μέρη τó ίδιο γινόταν.

Η Έλλάδα μας όμως, έδειξε άλλη μιá φορά ότι είναι ήρωική και

ἀθάνατη. Δὲν σταύρωσε τὰ χέρια περιμένοντας τὸ χαμό. Λίγο-λίγο στὴν ἀρχὴ κι ἀργότερα περισσότερο, ἄρχισε νὰ ἀντιστέκεται. Πρῶτα ἔκουβε τὰ τρόφιμα γιὰ νὰ μὴν τὰ παίρνουν οἱ ἐχθροί. Ἐργήθηκε νὰ δουλέψῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ γιὰ τοὺς ἐχθροὺς ὅταν τὸ ζήτησαν.

Ἀπὸ τὸ 1941 πολλοὶ Ἕλληνες ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν τὴν σκλαβιά, ἔφευγαν κρυφὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα μας καὶ πήγαιναν στὴ Μέση Ἀνατολὴ (Αἴγυπτο, Λίβανο, Συρία, Παλαιστίνη). Ἐκεῖ ἔμενε ἡ Κυβέρνησή μας καὶ συνέχιζε τὸν πόλεμο στὸ πλευρὸ τῶν Συμμάχων. Σιγά-σιγά ὁργανώθηκε μεγάλος καὶ δυνατὸς στρατὸς καὶ χάρισε δύο ἀκόμη μεγάλες νίκες στὴν πατρίδα μας. Τὴν νίκη τοῦ Ἐλ Ἀλαμείν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Ρίμνι τῆς Ἰταλίας.

Κατὰ τὸ 1942 καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ποὺ ἔμεναν στὴν Ἑλλάδα, ἄρχισαν νὰ παίρνουν ὅπλα, νὰ βγαίνουν στὰ βουνὰ καὶ νὰ χτυποῦν τοὺς τυράννους. Ἔτσι οἱ Γερμανοὶ ὑποχρεώθηκαν νὰ κρατοῦν μεγάλες δυνάμεις στὸν τόπο μας καὶ νὰ μὴ τίς στέλνουν στὰ μέτωπα ποὺ γινόταν ὁ μεγάλος πόλεμος τῶν Συμμάχων. Ἀμέτρητες εἶναι οἱ μάχες ποὺ δόξασαν τὸ Ἑλληνικὸ ὄνομα καὶ ἔκαναν τὸν κόσμον νὰ θανατῶσῃ τὴ μικρὴ μας πατρίδα. Τὸ Ἐλ Ἀλαμείν, τὸ Ρίμνι, **ἡ ἡρωϊκὴ ἀντίστασις τῆς πατρίδος μας**, τὰ ὀλοκαυτώματα στὴν ἰδέα τῆς πατρίδος καὶ τῆς λευθερίας, γρήγορα μᾶς ἔφεραν τὴν χλιοπόθητη ἀπελευθέρωση τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1944. Τὴν ἀπελευθέρωση ποὺ μὲ τόσο αἷμα, τόσες θυσίες καὶ στερήσεις πλήρωσε ἡ ἀγαπημένη μας Ἑλλάδα.

Α Ν Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Τ Ι Κ Ε Σ Ε Ρ Ω Τ Η Σ Ε Ι Σ

Ἔργασίες. 1) Σὲ ποιά κράτη σκλαβωθήκαμε τὸ 1941 καὶ πόσα χρόνια κράτησε αὐτὴ ἡ κατοχὴ; 2) Πότε ἀπελευθερωθήκαμε ἀπὸ τοὺς Γερμανοβουλγάρους κατακτητές;

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Ἀπὸ τὴν ἔξη τῆς ὀγδόης ἱστορικῆς ἐνότητας)

1. Νὰ γράψετε στὸ ἱστορικὸ σας τετράδιο μία ἔκθεση μέχοι 3 σελίδες μὲ τίτλο «Ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ 1900 μέχοι σήμερα».
2. Νὰ συνθέσετε, μὲ συνεργασία, πατριωτικὰ σκέτς μὲ τίτλους: «Παῦλος Μελάς», «Ἡ Θεσσαλονικὴ δική μας», «Τὰ πήραμε τὰ Γιάννενα», «28 Ὀκτωβρίου 1940» κλπ.
3. Ἐκθεση ἰχνογραφημάτων σας στὸν τοῖχο τῆς τάξεως.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΠΟ ΤΟ 1453 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

- 1453.— Ἐκπάλξις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μωάμεθ Β΄
- 1454.— Γεώργιος Σχολάριος ἀναγνωρίζεται πατριάρχης Κων]λεως ὑπὸ Μωάμεθ.
- 1770.— Ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν Ἑλλήνων—᾽Ορλώφ.
- 1790.— Νέον Ἐπαναστατικὸν κίνημα τῶν Ἑλλήνων—Λάμπρος Κατσώνης.
- 1798.— Κήρυγμα καὶ θάνατος Ρήγα Φερραίου.
- 1801.— Πόλεμοι τοῦ ᾽Αλῆ-Πασᾶ.— Ὑποδούλωσις τοῦ Σουλίου.
- 1814.— Ἰδρῦσις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας εἰς Ὀδησσὸν τῆς Ρωσίας.
- 1821.— 23 Φεβ]ριου.— Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις εἰς Μολδαυίαν. ᾽Αλέξ. Ὑψηλάντης.
- 1821.— 23 Μαρτίου.— Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις εἰς Πελ]σον.
- 1821.— 10η ᾽Απριλίου.— ᾽Απαγχονισμὸς Πατριάρχου Γρηγορίου Ε΄.
- 1821.— 24η ᾽Απριλίου.— Μάχη ᾽Αλαμάνας—Θάνατος ᾽Αθαν. Διάκου.
- 1821.— 8η Μαΐου.— Μάχη στὸ Χάνι τῆς Γραβιάς—᾽Οδ. ᾽Ανδρουτσοῦ.
- 1821.— 6η Ἰουνίου.— Μάχη στὸ Δραγατσάνι—Καταστροφὴ Ἰεροῦ Λόχου.
- 1821.— 23η Σεπ]ριου.— ᾽Απελευθέρωσις τῆς Τριπόλεως ὑπὸ Θεόδ. Κολοκοτρώνη.
- 1821.— 29η Δεκεμβρίου.— Πρώτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις Ἐπιδαύρου.
- 1822.— 6η Ἰουνίου.— Ὁ Κανάρης καταστρέφει τὴν Τουρκικὴ Ναυαρχίδα.
- 1822.— 25η Ἰουλίου.— Καταστροφὴ τοῦ Δράμαλι στὰ Δερβενάκια.
- 1823.— 5η Μαρτίου.— Β΄ Ἐθν. Συνέλευσις εἰς ᾽Αστρος Κυνουρίας.
- 1823.— 9η Αὐγούστου.— Μάχη Καρπενησίου—Θάνατος Μάρκου Μπότσαρη.
- 1824.— 7η ᾽Απριλίου.— Θάνατος Λόρδου Βύρωνος.

1824. — 10 Αὐγούστου—Καταστροφή τῶν Ψαρῶν.
 1825. — 10 Μαΐου.—Μάχη στὸ Μανιάκι—Θάνατος Παπαφλέσσα.
 1825. — Ὀκτώβριος.—Β' Πολιορκία Μεσολογγίου.
 1826. — 10 Ἀπριλίου.—Ἐξοδος Μεσολογγίου.
 1826. — Ἰούνιος—Σεπτεριος. Νίκαί τοῦ Καραϊσκάκη εἰς Κερατσίνι καὶ Ἀράχωβα.
 1827. — 5 Μαρτίου.—Γ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις εἰς Τροιζήνα.
 1827. — 22 Ἀπριλίου.—Μάχη στὸ Φάληρο—Θάνατος Καραϊσκάκη.
 1827. — 25 Μαΐου.—Συνθήκη τοῦ Λονδίνου.
 1827. — 8 Ὀκτωβρίου.—Ναυμαχία στὸ Ναυαρίνο.
 1828. — 3 Ἰανουαρίου.—Ἄφιξις Ἰωάννου Καποδίστρια.
 1831. — 27 Σεπτεμβρίου.—Δολοφονία Καποδίστρια.
 1833. — 25 Ἰανουαρίου.—Ἄφιξις τοῦ Ὀθωνος.
 1835. — 29 Ἰουνίου.—Ὁ Ὀθων Βασιλεὺς.
 1844. — 19 Φεβρίου.—Ἐπανάστασις Μακρυγιάννη—Καλέργη—Σύνταγμα 1844.
 1862. — 12 Ὀκτωβρίου.—Ἐπανάστασις κατὰ τοῦ Ὀθωνος καὶ ἐκδίωξις αὐτοῦ.
 1863. — 18 Μαρτίου.—Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος δ' Α'.
 1863. — 23 Ὀκτωβρίου.—Ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑπτανήσου.
 1866. — 15 Νοεμβρίου.—Κρητικὴ Ἐπανάστασις — Ὀλοκαύτωμα Ἀρκαδίου.
 1881. — Μάρτιος.—Ἀπελευθέρωσις Θεσσαλίας.
 1897. — 5 Ἀπριλίου.—Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος.
 1912. — 5 Ὀκτωβρίου.—Α' Βαλκανικὸς πόλεμος.
 1912. — 26 Ὀκτωβρίου.—Ἀπελευθέρωσις Θεσσαλονίκης.
 1913. — 6 Ἰουνίου.—Β' Βαλκανικὸς πόλεμος.
 1914. — 1 Αὐγούστου.—Α' Παγκόσμιος πόλεμος.
 1920. — 28 Ἰουλίου.—Συνθήκη Σεβρῶν—Μεγάλη Ἑλλάδα.
 1922. — 27 Αὐγούστου.—Μικρασιατικὴ καταστροφή.
 1939. — 3 Σεπτεμβρίου.—Β' Παγκόσμιος πόλεμος.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ κ. κ. ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΥΣ

Πώς διδάσκουμε την ιστορία της ΙΤ' Τάξεως

Προτείνουμε στους κ. κ. Συναδέλφους όπως από την αρχή του σχολικού έτους, συστήσουν στους μαθητές τους τα κατωτέρω και οργανώσουν την διδασκαλία της ιστορίας τους σύμφωνα μ' αυτά :

1. Να οργανώσουν μια πρόχειρη βιβλιοθήκη στην τάξη. Να συγκεντρώσουν σ' αυτή διάφορα παλαιά και καινούρια αναγνωστικά βιβλία και ιστορίες ΣΤ' τάξεως από τα σπίτια τους, από μεγαλύτερους μαθητές κλπ. *Απαραίτητη μια « Παιδική * Ανθολογία» με πολλά πατριωτικά ποιήματα. * Επίσης μερικά πατριωτικά δραματάκια και σκέτες, μερικές συλλογές με πατριωτικά διηγήματα και ένα επίτομο λεξικό (του « * Ελευθερουδάκη», ένας τόμος, της « Προΐας», 2 τόμοι). Στη βιβλιοθήκη αυτή θα καταφεύγουν κάθε φορά που θέλουν να ζητήσουν πληροφορίες για ιστορικά πρόσωπα ή γεγονότα που διδάσκονται. Σιγά-σιγά να την πλουτίσουν για να κάνουν τη δουλειά τους και στα άλλα μαθήματα.

2. Κάθε άπορία τους να τη λύνουν πρώτα με συζήτηση στην τάξη και όποτε να καταφεύγουν στη βιβλιοθήκη ή στους μεγαλύτερους τους.

3. Όταν καιμιά φορά τα ιστορικά μαθήματα τους ενθουσιάζουν και νιώθουν ολίγη πατριωτικής συγκινήσεως να διαπερνούν το σώμα τους, τότε να παίρνουν το μολύβι ή την πένα και να γράφουν δικά τους ποιήματα πατριωτικά. Είναι τόσο ωραία τα δικά τους ποιήματα, τα δικά τους δημιουργήματα!...

4. Να ζωγραφίζουν στο τετράδιο της ληνογραφίας τους τις καλύτερες ιστορικές σκηνές που τους κάνουν εντύπωση. * Όσα από τα σχέδια αυτά είναι μεγάλα και επιτυχημένα να τα κρεμούν στον τοίχο της τάξεως.

5. Να αγοράσουν ένα λεύκωμα για την τάξη. Σ' αυτό να συγκεντρώνουν διάφορες φωτογραφίες, εικόνες και σχεδιαγράμματα για τους ήρωες, τις μάχες κλπ., καθώς και τα μικρότερα ιστορικά ληνογρα-

φήματά τους. Κάθε σχέδιο ή εικόνα θα το περιγράφουν από κάτω με 2 - 3 φρασοῦλες. Ἐπὶ ἔξω θα βάλουν μιὰ ὠραία ετικέττα με τὸν τίτλο «ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΕΥΚΩΜΑ» τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημ. Σχολείου. Θα τὸ συμπληρώνουν σιγά-σιγά.

6. **Νὰ ἀγοράσουν ἓνα μεγάλο λευκὸ χαρτόνι** καὶ νὰ τὸ κρεμάσουν στὸν τοίχο. Ἐκεῖ θα γράφουν τὶς **ἱστορικὲς χρονολογίες**. Θα εἶναι δηλαδὴ ὁ πίνακας τῶν ἱστορικῶν χρονολογιῶν. Ὅταν θέλουν νὰ γράφουν μιὰ χρονολογία θα τὸ ξεκρεμοῦν, θα τὴ γράφουν (π. χ. **25 Μαρτίου 1821 κήρυξη τῆς Ἐπανάστασεως στὴν Ἁγία Λαύρα** κλπ.) καὶ πάλι θα τὸ βάζουν στὴ θέση του. Ἄμα συμπληρωθῆθῆναι θα κρεμάσουν δεύτερο χαρτόνι πλάι του.

7. **Νὰ ἀγοράσουν ἓνα τετράδιο με 100 φύλλα γιὰ τὴν τάξη**. Ἐπὶ ἔξω θα βάλουν ετικέττα με τίτλο «ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ». Στὸ τετράδιο αὐτὸ θα γράφουν, ὕστερα ἀπὸ συζήτηση στὴν τάξη, σύντομα βιογραφικὰ σημειώματα γιὰ τοὺς ἥρωες τῆς ἐπανάστασεως (πότε καὶ ποῦ γεννήθηκαν, τὰ κατορθώματά των κλπ.).

8. **Νὰ ἀγοράσουν ἓνα ἀτομικὸ τετράδιο με 50 φύλλα**. Στὸ ἑξώφυλλο θα βάλουν ετικέττα με τὸν τίτλο «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ» τοῦ μαθητοῦ Στὸ τετράδιο αὐτὸ θα γράφουν τὶς μικρὲς **ἱστορικὲς ἐκθέσεις** τους, δηλ. τὶς ἱστορικὲς περιλήψεις ποὺ ὀρίζομε στὸ τέλος κάθε κεφαλαίου ἢ ἐνόητος.

9. **Ἐνα τετράδιο με 100 φύλλα** νὰ ἔχουν στὴν τάξη. Σ' αὐτὸ θα γράφεται ἡ καλύτερη μαθητικὴ ἱστορικὴ ἐκθεση καὶ θα ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν μαθητὴ ποὺ τὴν ἔγραψε.

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

024000028345

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 50709

Ἀθήναι τῆ 12 Ἰουνίου 1950

Πρὸς τοὺς κ. κ.
ΑΓΓ. Χ. ΠΑΤΣΗ - Κ. ΣΙΒΑ
Πατησίων 300

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 54410/1950 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐνεκρίθη, ὅπως χρησιμοποιηθῆ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον "ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ," βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὁδεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις :
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντῆς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ :
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ-ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ "ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ," ΣΤΑΔΙΟΥ 41
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ-ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ ΑΛΙΚΙΩΤΗ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

ΕΚΤΥΠ. "Β. ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΣ"